

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE GÖRE
İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan SARITAŞ

Ankara

Eylül, 2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE GÖRE
İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan SARITAŞ

Danışman: Prof. Dr. Zeki KAYA

Ankara

Eylül, 2013

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Serkan SARITAŞ'a ait "Ortaöğretim Öğrencilerine Göre İdeal Öğretmen Özellikleri" başlıklı tez, .../.../2013 tarihinde, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): **Prof. Dr. Zeki KAYA**

Üye (Başkan): **Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ**

Üye: **Prof. Dr. Mehmet GÜVEN**

ÖNSÖZ

Bu çalışma esnasında, bilgilendirici ve ufuk açıcı görüşleri ve destekleri ile hem çalışmama hem de şahsıma önemli katkılar sağlayan değerli hocam ve tez danışmanım sayın Prof. Dr. Zeki KAYA' ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın başından sonuna kadar, özellikle İngiltere'ye dil ve master eğitime gitmemden dolayı yaşadığım her türlü sıkıntıda, destek olan sayın hocam Prof. Dr. Ülker AKKUTAY'a; bu çalışmanın ortaya çıkmasında fikirlerini ve yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Leylâ KÜÇÜKAHMET'e; araştırma teknikleri konusunda değerli fikirlerini benden esirgemeyen University of Leicester öğretim görevlisi sayın hocam Dr. Hugh BUSHHER'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, yüksek lisans öğrenimimde 2 yıl boyunca şahsıma burs imkânı sağlayan TÜBİTAK'a da teşekkür ederim.

Bu araştırmamın her aşamasında beni destekleyen sevgili arkadaşım Tamer İNAN'a; son olarak sabrını, ilgisini, desteğini, deneyimini ve hoşgörüsünü benden hiçbir zaman esirgemeyen sevgili ve değerli eşim Yasemin SARITAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Serkan SARITAŞ

Eylül, 2013

ÖZET

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE GÖRE İDEAL ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ

SARITAŞ, Serkan

Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zeki KAYA

Eylül-2013, 186 sayfa

Bu tez eğitim kurumları için ideal öğretmen tipinin belirlenmesine yönelik nitel bir araştırmadır. Araştırmanın temel amacı, orta öğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan sayısal, sözel ve eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin, ideallerindeki öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri özellikleri ortaya çıkarmak ve varsa sınıf grupları arasındaki farkları betimlemektir. Nitel bir araştırma olan bu araştırmada veri kaynağı olarak öğrencilerden elde edilen kompozisyonlar kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2010 – 2011 öğretim döneminde Ankara ili Çankaya ve Gölbaşı ilçelerinde bulunan üç farklı okulda öğrenim görmekte olan 130 ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerden, ‘Hayalimdeki Öğretmen’ adlı kompozisyonlar yazmaları istenmiş ve bu yolla öğrencilerden veri elde edilmiştir. Elde edilen bu verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken, 1972 yılında “Self-Evaluation Checklist for Teachers” adındaki öğretmen yeterlikleri listesinden Türkiye için uyarlanarak ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılarak hazırlanmış olan “Öğretmenlerin Kendi Kendilerini Değerlendirmeleri İçin Kontrol Listesi”nden faydalanılmıştır.

Öğrencilerin ideallerindeki öğretmenleri ile ilgili görüşleri ‘birey olarak özellikler, meslekî ve akademik özellikler ve diğer özellikler’ şeklinde üç başlık altında incelenmiştir. Sayısal, sözel ve eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin, ideallerindeki öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri nitelik ve özellikler ile ilgili genel olarak birbirlerine yakın görüşler ifade ettikleri söylenebilir. Bunun yanında bazı öğretmen

nitelikleri ve özellikleri ile ilgili sınıf grupları arasında önemli farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin genel olarak öğretmenin meslekî ve akademik özellikleri ile ilgili daha fazla beklentileri olduğu görülmüştür. Öğretmenin meslekî ve akademik özellikleri içerisinde ise öğrencilerin en fazla beklentisi olduğu konunun öğretmenlerin genel öğretim yeteneğiyle ilgili olduğu görülmüştür. Bunun yanında, öğretmenin bireysel özellikleri ile ilgili olarak öğrencilerin beklentilerinin diğer kişilik özellikleri başlığı altında toplanan nitelikler (iletişim becerisi, adil olma) üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca, sayısal ve eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinin ideallerindeki öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri özellik ve nitelikler ile ilgili birbirlerine çok yakın sayıda görüş bildirdikleri, sözel sınıf öğrencilerinin ise bu sınıf grubundaki öğrencilerden daha az sayıda görüş bildirdikleri göze çarpan diğer noktalardan birisi olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Öğretmen, İdeal Öğretmen Nitelikleri, İçerik Analizi, Self-Evaluation Checklist for Teachers.

ABSTRACT**IDEAL TEACHER CHARACTERISTICS ACCORDING TO SECONDARY
EDUCATION STUDENTS****SARITAŞ, Serkan****Master Thesis, Educational Sciences Department, Curriculum and Instruction
Division****Supervisor: Prof. Dr. Zeki Kaya****September-2013, 186 pages**

This dissertation is a qualitative research intended to determine ideal teacher characteristics for educational institutions. The main purpose of this study is to search out ideal teacher characteristics and qualifications expected by secondary school students who study in quantitative, verbal and equal weighted classes, and to specify the differences, if any, between students' perceptions in these three class types. In this qualitative research study, student essays were used as primary sources of data. The study group of this dissertation is composed of 130 secondary school students who study in Golbasi and Cankaya districts of Ankara in 2010 – 2011 academic years. The data was collected from the students by asking them to write an essay about 'Ideal Teacher' and was analysed by using content analysis method. When using the content analysis method, the researcher benefited from an ideal teacher characteristics and qualifications checklist that was prepared by adapting and doing credibility practices of a control list of "Self Evaluation Checklist for Teachers" for Turkey.

Student views about ideal teacher characteristics and qualifications were investigated in three categories: 'individual characteristics, professional and academic characteristics and other statements'. Generally, it could be said that students in three different class types expressed close views and perceptions about ideal teacher characteristics and qualifications. Besides, it was observed that there was a set of important view differences between the different class types. In general, there is evidence to say that students have more expectations from their ideal teachers in terms of professional and

academic characteristics and qualifications. In ‘professional and academic characteristics’ of ideal teacher, the most common expectations of students are related to general teaching competences of teachers. Additionally, in ‘individual characteristics’ category of ideal teacher, it can be seen that students’ expectations centred upon ‘other individual characteristics’ (i.e. communication skills, an ability to be fair). In addition, although quantitative and equal weighted classes’ students stated very close number of views to each other about expected ideal teacher characteristics and qualifications, verbal class’ students stated fewer views in comparison.

Key Words: Secondary Education, Teacher, Ideal Teacher Qualifications, Content Analysis, Self-Evaluation Checklist for Teachers.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi

1. GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	5
1.3.Araştırmanın Önemi	6
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5.Tanımlar / Terimler.....	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
3. YÖNTEM.....	27
3.1.Araştırmanın Modeli.....	27
3.2.Çalışma Grubu.....	29
3.3.Verİ Toplama Araçlarının Hazırlanması ve Verilerin Toplanması.....	29
3.4.Verilerin Analizi.....	31
4. BULGULAR VE YORUM.....	36
4.1.BİREY OLARAK ÖZELLİKLER.....	36
4.1.1. Fiziksel Nitelikler.....	37

4.1.1.1.Genel Görünüş.....	39
4.1.1.2.Ses.....	39
4.1.1.3.Kıyafet.....	40
4.1.2.Entelektüel Nitelikler.....	41
4.1.2.1.Genel Zekâ.....	42
4.1.2.2.Beceri.....	43
4.1.2.3.Anlayış.....	43
4.1.2.4.Açık Fikirlilik (Ön Yargılı Olmama).....	44
4.1.3.Sosyal Nitelikler.....	46
4.1.3.1.İşbirliği.....	50
4.1.3.2.Nezaket.....	50
4.1.3.3.İnsan Tabiatından Anlama.....	51
4.1.3.4.Saygı.....	52
4.1.3.5.Güvenilir Kişi Olma.....	54
4.1.3.6. Dürüstlük.....	56
4.1.3.7.İtimat Telkin Etme Yeteneği.....	57
4.1.3.8.Düzgün Konuşma.....	57
4.1.3.9.Hoşgörülü ve Sabırlı Olma.....	59
4.1.3.10.Kibirli ve Kompleksli Olmama.....	61
4.1.3.11.Şakadan Anlama.....	61
4.1.3.12.İletişim Becerisi.....	63
4.1.3.13.Öğrenciler Arasında Ayrım Yapmama, Adil Olma.....	67
4.1.4.Diğer Kişilik Özellikleri.....	69
4.1.4.1.Kendine Güven.....	71
4.1.4.2.Heyecan.....	72
4.1.4.3.Öğretmeye Karşı İlgi.....	72

4.1.4.4.Öğretmenlik Mesleğine Karşı Saygı Duyma ve İşini Sevme.	74
4.2.MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER.....	76
4.2.1.Meslekî ve Akademik Hazırlık.....	78
4.2.1.1.Genel Eğitim.....	80
4.2.1.2.Esas Alan Bilgisi.....	82
4.2.1.3.Kaynaklar Hakkında Bilgi.....	84
4.2.2.Genel Öğretim Yeteneği.....	84
4.2.2.1.Anlatım ve İfadede Açıklık.....	87
4.2.2.2.Öğrencileri Uyarma / Tavsiyede Bulunma Yeteneği.....	89
4.2.2.3.Dikkatli Ders Hazırlama.....	90
4.2.2.4.Uygun, Etkili Metodları Seçme.....	91
4.2.2.5.Öğrenci Tecrübelerini Kullanma Yeteneği.....	94
4.2.2.6.Sınıfta Verime Götürecek Duygusal Bir Hava Yaratma.....	95
4.2.2.7.Çocuğun Tabiatını ve İhtiyaçlarını Anlama.....	98
4.2.2.8.Konuyu Zenginleştirme Yeteneği.....	99
4.2.2.9.Öğrencileri Okul Çalışmalarını Planlamaya Sevk Etme Yeteneği.....	101
4.2.2.10.Sınavlarda Kolay Soru Sormalı.....	102
4.2.3.Özel Öğretim Yeteneği.....	103
4.2.3.1.Bireysel Ayrılmalar İçin Tedbir Alma.....	105
4.2.3.2.Her Öğrencinin Belli Ölçüde Başarılı Olacağı Şekilde Hazırlık Yapma.....	107
4.2.3.3.Öğrencilerin Faaliyetlere Katılmasında Gelişim ve Artma Sağlama.....	108
4.2.3.4.Değerlendirmede Öğrenci Katılmasından Faydalanma.....	109

4.2.4.Kişisel İlişkiler.....	109
4.2.4.1.Öğrencilere Karşı İlgi Duyma.....	111
4.2.4.2.Öğrencilerle Dostça ve İşbirliği İçinde Çalışma.....	114
4.2.4.3.Öğrencileri Rencide Edici, Kırıcı Hareketlerden Kaçınma..	115
4.2.4.4.Okul Dışındaki Sorunlarını Öğrencilere Yansıtma.....	117
4.2.5.Sınıf Kontrolünün İdaresi.....	118
4.2.5.1.Disiplinli ve Tatlı-Sert Olma.....	120
4.2.5.2.Öğrencileri Notla Tehdit Etmeme.....	122
4.2.5.3.Sakin, Kızmayan Bir Öğretmen Olma.....	124
4.2.6.Rehberlik.....	125
4.2.6.1.Rehberlik Etme.....	125
4.3. DİĞER ÖZELLİKLER.....	126
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	128
5.1.SONUÇLAR.....	128
5.1.1. Birey Olarak Özellikler Genel Başlığı Altındaki Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	128
5.1.1.1. Fiziksel Nitelikler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	128
5.1.1.2. Entelektüel Nitelikler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	129
5.1.1.3. Sosyal Nitelikler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	129
5.1.1.4. Diğer Kişilik Özellikleri Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	130

5.1.2. Meslekî ve Akademik Özellikler Genel Başlığı Altındaki Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	131
5.1.2.1. Meslekî ve Akademik Hazırlık Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	131
5.1.2.2. Genel Öğretim Yeteneği Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	132
5.1.2.3. Özel Öğretim Yeteneği Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	132
5.1.2.4. Kişisel İlişkiler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	133
5.1.2.5. Sınıf Kontrolünün İdaresi Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	133
5.1.2.6. Rehberlik Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	134
5.1.3. Diğer Özellikler Genel Başlığı Altındaki Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar.....	134
5.2.ÖNERİLER.....	134
5.2.1. Öğretmenlerin Bireysel Olarak Özellikleri İle İlgili Öneriler.....	135
5.2.2. Öğretmenlerin Meslekî ve Akademik Özellikleri İle İlgili Öneriler.....	136
5.2.3. Diğer Özellikler İle İlgili Öneriler.....	137
5.2.4. Araştırmacılar İçin Öneriler.....	137
KAYNAKÇA.....	138
EKLER.....	150
EK 1 Self-Evaluation Checklist For Teachers'dan Uyarlanarak Oluşturulmuş Öğretmenlerin Kendi Kendilerini Değerlendirmeleri İçin Kontrol Listesi.....	151

EK 2 Araştırmada Kullanılan Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Onaylı Kompozisyon Kağıdı.....	158
EK 3 Eşit Ağırlık Sınıfı Öğrencilerinin İfadelerinden Oluşturulan Alt Kategorilerin Frekansları ve Maddelere Göre Dağılımı.....	159
EK 4 Sayısal Sınıf A Grubu Öğrencilerinin İfadelerinden Oluşturulan Alt Kategorilerin Frekansları ve Maddelere Göre Dağılımı.....	168
EK 5 Sayısal Sınıf B Grubu Öğrencilerinin İfadelerinden Oluşturulan Alt Kategorilerin Frekansları ve Maddelere Göre Dağılımı.....	171
EK 6 Sözel Sınıf A Grubu Öğrencilerinin İfadelerinden Oluşturulan Alt Kategorilerin Frekansları ve Maddelere Göre Dağılımı.....	179
EK 7 Sözel Sınıf B Grubu Öğrencilerinin İfadelerinden Oluşturulan Alt Kategorilerin Frekansları ve Maddelere Göre Dağılımı.....	182

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 1: Etkili Öğretmen Nitelikleri.....	15
Tablo 2: Milli Eğitim Bakanlığı'na Göre Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.....	22
Tablo 3: Araştırmanın Çalışma Grubu.....	29
Tablo 4: 'Birey Olarak Özellikler' Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Bu Genel Başlık Altındaki Başlıklara Göre Dağılımı.....	36
Tablo 5: 'Birey Olarak Özellikler' Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	37
Tablo 6: Öğretmende Bulunması Gereken Fiziksel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	38
Tablo 7: Öğretmende Bulunması Gereken Fiziksel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	38
Tablo 8: Öğretmende Bulunması Gereken Entelektüel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	41
Tablo 9: Öğretmende Bulunması Gereken Entelektüel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	42
Tablo 10: Öğretmende Bulunması Gereken Sosyal Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	47
Tablo 11: Öğretmende Bulunması Gereken Sosyal Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	48
Tablo 12: Öğretmende Bulunması Gereken Diğer Kişilik Özellikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	70
Tablo 13: Öğretmende Bulunması Gereken Diğer Kişilik Özellikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	71
Tablo 14: 'Meslekî ve Akademik Özellikler' Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci	

Görüşlerinin Bu Genel Başlık Altındaki Başlıklara Göre Dağılımı.....	77
Tablo 15: ‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	78
Tablo 16: Öğretmende Bulunması Gereken Meslekî ve Akademik Hazırlık Özellikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	79
Tablo 17: Öğretmende Bulunması Gereken Meslekî ve Akademik Hazırlık Özellikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	80
Tablo 18: Öğretmende Bulunması Gereken Genel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 19: Öğretmende Bulunması Gereken Genel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	86
Tablo 20: Öğretmende Bulunması Gereken Özel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	103
Tablo 21: Öğretmende Bulunması Gereken Özel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	105
Tablo 22: Öğretmende Bulunması Gereken Kişisel İlişkiler Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	110
Tablo 23: Öğretmende Bulunması Gereken Kişisel İlişkiler Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	111
Tablo 24: Öğretmende Bulunması Gereken Sınıf Kontrolünün İdaresi Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı.....	118
Tablo 25: Öğretmende Bulunması Gereken Sınıf Kontrolünün İdaresi Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	119
Tablo 26: Öğretmende Bulunması Gereken Rehberlik Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	125
Tablo 27: Öğretmende Bulunması Diğer Özellikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı.....	127

Şekil No**Sayfa No**

Şekil 1: Araştırmada Veri Analizi İçin İzlenen Yol.....	32
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

- EA:** Eşit ağırlık sınıfında öğrenim görmekte olan öğrencilerin kompozisyon kağıtlarına verilen kod.
- SA:** Sayısal sınıfta A grubunda öğrenim görmekte olan öğrencilerin kompozisyon kağıtlarına verilen kod.
- SB:** Sayısal sınıfta B grubunda öğrenim görmekte olan öğrencilerin kompozisyon kağıtlarına verilen kod.
- SÖA:** Sözel sınıfta A grubunda öğrenim görmekte olan öğrencilerin kompozisyon kağıtlarına verilen kod.
- SÖB:** Sözel sınıfta B grubunda öğrenim görmekte olan öğrencilerin kompozisyon kağıtlarına verilen kod.
-
- FNgg:** ‘Fiziksel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘genel görünüş’ maddesi
- FNs:** ‘Fiziksel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘ses’ maddesi
- FNk:** ‘Fiziksel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘kıyafet’ maddesi
-
- ENgz:** ‘Entelektüel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘genel zekâ’ maddesi
- ENb:** ‘Entelektüel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘beceri’ maddesi
- ENa:** ‘Entelektüel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘anlayış’ maddesi
- ENaf:** ‘Entelektüel Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘açık fikirlilik’ maddesi
-
- SNi:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘işbirliği’ maddesi
- SNn:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘nezaket’ maddesi
- Snita:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘insan tabiatından anlama’ maddesi
- SNs:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘saygı’ maddesi
- SNgko:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘güvenilir kişi olma’ maddesi

- SNd:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘dürüstlük’ maddesi
- SNity:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘itimat telkin etme yeteneği’ maddesi
- SNdk:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘düzgün konuşma’ maddesi
- SNhso:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘hoşgörülü ve sabırlı olma’ maddesi
- SNkko:** ‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında bulunan ‘kibirlik, kompleksli olmama’ maddesi
-
- DKkg:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘kendine güven’ maddesi
- DKh:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘heyecan’ maddesi
- DKşa:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘şakadan anlama’ maddesi
- DKib:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘iletişim becerisi’ maddesi
- DKöki:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘öğretmeye karşı ilgi’ maddesi
- DKay:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘öğrenciler arasında ayırım yapmama, adil olma’ maddesi
- DKsds:** ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında bulunan ‘öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevme’ maddesi
-
- MAge:** ‘Meslekî ve Akademik Hazırlık’ başlığı altında bulunan ‘genel eğitim’ maddesi
- MAab:** ‘Meslekî ve Akademik Hazırlık’ başlığı altında bulunan ‘esas alan bilgisi’ maddesi
- MAkb:** ‘Meslekî ve Akademik Hazırlık’ başlığı altında bulunan ‘kaynaklar hakkında bilgi’ maddesi

- GÖaa:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘anlatım ve ifadede açıklık’ maddesi
- GÖöu:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘öğrencileri uyarma / tavsiyede bulunma’ maddesi
- GÖdd:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘dikkatli ders hazırlama’ maddesi
- GÖms:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘uygun/etkili metot seçme’ maddesi
- GÖöt:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘öğrenci tecrübelerini kullanma’ maddesi
- GÖdh:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma’ maddesi
- GÖtia:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘çocuğun tabiatını ve ihtiyacını anlama’ maddesi
- GÖkz:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘konuyu zenginleştirme yeteneği’ maddesi
- GÖps:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘öğrencileri okul çalışmalarını planlamaya sev etme’ maddesi
- GÖks:** ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında bulunan ‘sınavlarda kolay soru sorma’ maddesi
- ÖÖba:** ‘Bireysel Ayrılıklar’ başlığı altında bulunan ‘bireysel ayrılıklar için tedbir alma’ maddesi
- ÖÖhy:** ‘Bireysel Ayrılıklar’ başlığı altında bulunan ‘her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapmak’ maddesi
- ÖÖfk:** ‘Bireysel Ayrılıklar’ başlığı altında bulunan ‘öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlama’ maddesi
- ÖÖkf:** ‘Bireysel Ayrılıklar’ başlığı altında bulunan ‘değerlendirmede öğrenci

katılmasından faydalanma’ maddesi

- Kİöid:** ‘Kişisel İlişkiler’ başlığı altında bulunan ‘öğrencilere karşı ilgi duyma’ maddesi
- Kİdi:** ‘Kişisel İlişkiler’ başlığı altında bulunan ‘öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma’ maddesi
- Kİrk:** ‘Kişisel İlişkiler’ başlığı altında bulunan ‘öğrencileri rencide edici, kırıcı hareketlerden kaçınma’ maddesi
- Kİsy:** ‘Kişisel İlişkiler’ başlığı altında bulunan ‘okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtmama’ maddesi
- SKdt:** ‘Sınıf Kontrolünün İdaresi’ başlığı altında bulunan ‘disiplinli ve tatlı-sert olma’ maddesi
- SKnt:** ‘Sınıf Kontrolünün İdaresi’ başlığı altında bulunan ‘öğrencileri notla tehdit etmeme’ maddesi
- SKsko:** ‘Sınıf Kontrolünün İdaresi’ başlığı altında bulunan ‘sakin, kızmayan bir öğretmen olma’ maddesi
- Rre:** ‘Rehberlik’ başlığı altında bulunan ‘rehberlik etme’ maddesi
- Dİsr:** ‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altında bulunan ‘siyasi rengini belli etmemeli’ maddesi
- Dİgk:** ‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altında bulunan ‘öğrencilerin nasıl giyineceğine karışmamalı’ maddesi
- Dİco:** ‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altında bulunan ‘Cumhuriyetçi olmalı’ maddesi
- Dİvs:** ‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altında bulunan ‘öğrencilere vatan sevgisini aşılmalı’ maddesi

Dİao: ‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altında bulunan ‘Atatürkçü olmalı’ maddesi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi ve sınırlılıkları belirtilmiş, araştırmada kullanılan tanımlar ve terimler açıklanmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu yapısı itibariyle iletişim kurmaya, öğrenmeye ve öğrendiklerini diğer bireylerle paylaşmaya açık ve meyillidir. Bir başka deyişle, insanoğlunun tabiatında öğrenmeye ve öğretmeye karşı ilgi ve istek mevcuttur. Aynı zamanda insanoğlu yardımlaşma duygusuna sahiptir. Bu yardımlaşma duygusu veya dürtüsü de yine insanoğlunu başkalarıyla iletişime ve bu iletişim neticesinde de öğrenmeye ve öğretmeye yönlendirmektedir (McEachi, 2004). İnsan toplumun temel yapı taşıdır ve eğitim vasıtasıyla insanlık yüzyıllardır yetiştirilmeye çalışılmıştır. Toplumlar tarih boyunca ‘Nasıl bir toplum?’ ve ‘Nasıl bir insan modeli?’ soruları etrafında kendileri için ideal insan modelleri belirlemiş ve bu insan modelini ortaya çıkarmak için eğitimi bir araç olarak kullanmışlardır (Serter, 1997: 57). Bu noktada, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin istenilen derecede amaca uygun kullanılabilmesinde öğretmen unsurunun önemi çok büyüktür. Öğretmenlik mesleğini tüm mesleklerin bir beslenme kaynağı olarak gören Yeşilyurt’a (2011) göre öğretmenlerin, meslekleri için gerekli olan kabiliyet ve niteliklerle donatılması önemli bir konu teşkil etmektedir. Bunun yanında göz önünde bulundurulması gereken diğer bir önemli nokta ise geleceğin öğretmenlerinin bugünün öğretmenlerinden daha fazla niteliğe ve yeterliğe sahip olması gerekliliği gerçeğidir (Okçabol, 2005).

Nitelikli ve kaliteli bir öğretmenin eğitimde başarıyı yükseltme noktasında önemli faktörlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Darling – Hammond’a (2000) göre öğretmen kalitesi eğitim – öğretim açısından önemli bir konu teşkil etmektedir ve öğretmen yeterlikleri öğretim ve öğretmen kalitesi açısından önemli bir etkidir. Eğitim kurumlarının birinci derecede müşterileri ve muhatapları öğrencilerdir, bu nedenle de öğretmenlerin kendilerini öğrencilerine ve onların eğitim hedeflerine adanması eğitimde önemli bir noktadır. Kısacası eğitim sistemi içerisindeki en önemli konuma sahip

unsurun öğretmenler olduğunu ve öğretmenlerinde nitelikli olmasının eğitimde kalitenin artırılmasında bir gereklilik olduğunu söylemek mümkündür (Adıgüzel, 2005). Öğretmenler eğitim sisteminin en önemli kaynaklarıdır ve öğretmen kalitesi ile öğretmen başarısı arasındaki sıkı ilişki, üzerinde durulması gereken konuların en başında gelmektedir (Wayne ve Youngs, 2003). Ayrıca öğretmen yeterliklerinin, öğrencilerin başarısını artırmada öğrencileri güdüleyici ve sürükleyici bir güç olduğu görüşünün literatürde sıkça karşılaşılan bir görüş olduğu söylenebilir (Cohen-Vogel, 2005).

1920’li yıllardan beri dünya çapında iyi ve ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikleri belirlemek üzere çok fazla sayıda ve çeşitlilikte araştırmalar yapıldığı görülmektedir (Stronge, 2007; Murphy ve diğerleri, 2004). Bu araştırmalardan bir kısmı ise öğretmenlerde bulunması gereken nitelik ve yeterliklerle ilgili öğrenci görüşlerini sorgulayan araştırmalar olmuştur. Jones (1989) tarafından da belirtildiği üzere, öğrencilerin öğretmenlerinde bulunması gereken niteliklerle ve öğretmenlerinin verdikleri eğitimin kaliteleri ile ilgili değerlendirmeler önemli ve güvenilir birer kaynak teşkil edebilmektedirler. Bu özellik ve niteliklerin belirlenmesi öğretmenlik mesleği açısından da önemli bir husus olduğu kabul edilen görüşler arasındadır. Wilson ve diğerleri (2005) tarafından da ifade edildiği üzere, her öğretmen bireysel bir ‘ideal öğretmen’ tanımı oluşturmakta ve kendi ideal öğretmen tanımı çerçevesinde hareket etmekte ve o düzeyde bir öğretmen olmaya çalışmaktadır. Bu durumun öğretmenler arasında çok farklı uygulamalara yönelmeye ve çok farklı tutum ve davranış kalıpları seçmeye yönlendirdiği iddia edilebilir. Bu nedenle, genel kabul görür bir ideal öğretmen nitelikleri listesinin belirlenmesinin, öğretmenler açısından da önemli bir kaynak teşkil edeceği söylenebilir.

İdeal bir öğretmende bulunması gereken niteliklerle ilgili olarak farklı görüşler ileri sürüldüğü ve farklı listeler oluşturulduğu literatürde göze çarpan önemli bir noktadır. Beishuizen ve diğerleri’ne (2001) göre, ideal öğretmen niteliklerini belirlemeye yönelik araştırmalarda, konuya açıklık getirebilmek için farklı bakış açıları kullanılmış ve öğretmen yeterlikleri için farklı kategoriler oluşturulmuştur. Bu bakış açılarını 2 ana grupta şu şekilde toplamak mümkündür; öğretmende bulunması gereken kişilik özelliklerini tanımlayan bakış açısı ile öğretmende bulunması gereken meslekî yetenek ve kabiliyetleri tanımlayan bakış açısı (Beishuizen ve diğerleri, 2001). Bu görüşlerin

yanında üçüncü bir görüşe göre ise ideal öğretmen nitelikleri ile ilgili genel olarak kabul görebilecek ve her duruma uyabilecek bir listenin hazırlanması tahmin edildiğinden daha zordur. Borman ve Kimball (2005) bu fikri desteklemekte ve her ne kadar öğretmen yeterliğinin ve kalitesinin öğrencilerin başarısını belirleme de en önemli faktör olduğu geniş çevrelerce kabul edilse de, herkes tarafından kabul görece bir şekilde öğretmenlerde bulunması gereken yeterlik ve özelliklerin tanımlanmasının oldukça zor olduğunu ifade etmektedirler. Bu tanımlamanın yapılmasını zorlaştıran en belirgin konu ise ‘kaliteli ve yeterli bir öğretmen nasıl olmalıdır?’ sorunun cevabı hakkında herkes tarafından kabul edilecek bir fikir birliğinin bulunmamasıdır (Rivkin ve diğerleri, 2005).

İlk olarak öğretmen nitelikleri ile öğrenci başarısı arasındaki bağdan söz edilecek olursa, Sanders ve Rivers (1996) öğrenci başarısı üzerinde en etkili faktörün öğretmen kalitesi olduğunu ve bu faktörün öğrenci başarısı üzerinde çoğalan ve katlanan bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu görüşü destekleyen Darling-Hammond’a (2000) göre ise öğretmen kalitesi, öğrenci başarısı üzerinde kilit bir role sahiptir ve öğrenci başarısının tahmininde ve saptanmasında önemlidir. İyi hazırlanmış, yetkin ve deneyimli bir öğretmen, öğrencilerin akademik, kişisel ve sosyal geçmişlerinden gelen dezavantajlarının başarılarını kısıtlamasını önleyebilecek en önemli etkenlerden biridir. Öğretmen kalitesi faktörü, öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu ileri sürülen, sınıflardaki öğrenci sayılarının azaltılması, eğitim sektörüne yapılan genel harcamalar ve öğretmen maaşları, vb. faktörlerden çok daha fazla öneme sahiptir. OECD ve UNESCO’nun 2001 yılında yayınlamış olduğu ‘Teachers for Tomorrow’s Schools’ (Geleceğin Okulları için Öğretmenler) adlı değerlendirme raporunda ve OECD’nin 2005 yılında yayınladığı ‘Education at a Glance’ (Eğitime Bakış) raporunda üzerinde durulan önemli bir nokta, herkes için yüksek kalitede bir eğitim imkânı sunabilmede öğretmenlerin ve öğretmen yeterliklerinin hayati bir öneme sahip olduğunun vurgulanmasıdır.

Hargreaves ve Fullan’a (2012) göre, günümüz dünyasının ekonomik olarak en gelişmiş ülkeleri, öğretmenlerinin meslekî gelişimlerine büyük önem vermektedirler ve bu yatırımın ülkenin gelişen insan kapitalini erken çocukluk ve yetişkinlik dönemlerini de kapsayacak şekilde destekleyen uzun vadeli ve çok önemli bir yatırım olduğunu fark etmişlerdir. Croninger ve diğerleri (2007) devlet ve özel eğitim kurumlarının eğitim

kalitesini artırma çabalarına rağmen, eğitimdeki önemli konulardan birinin öğretmenlerde bulunması gereken niteliklerinin tanımlanması ve bunların öğrenci başarısı üzerine etkisinin araştırılması olduğunu belirtmektedirler. Bu konunun eğitim politikaları tartışılırken ve oluşturulurken üzerinde durulması gereken en temel konulardan biri olduğunu da belirtmektedirler.

Gorard ve Smith (2010) son yirmi yıldır, öğrencilerin kendileriyle alakalı konularda görüşlerinin alınmasının, eğitim alanındaki karar alıcı ve politika oluşturucu kişiler için öneminin arttığını vurgulamaktadırlar. Günümüz eğitim dünyasında ise öğrencilerin görüş ve fikirlerini dinlemenin, okul, öğretmen ve eğitim kalitesinin gelişiminde ve artmasında güçlü ve temel bir etken olduğu kabul edilmektedir (Leitch, 2012). Ayrıca, öğrenciler açısından bakıldığında, öğrencilerin kendileriyle ilgili konularda görüş bildirmelerinin kendilerinin bir hakkı ve sorumluluğu olduğunun farkında olmaları da bu sürecin önemli elemanlarından (Gorard ve Smith, 2001). Leitch'e (2012: 215) göre, öğrenci görüş ve düşüncelerinin araştırmacılar tarafından dinlenmesi ve onlara cevap verilmesi, *'onların sadece kişisel öğrenmelerini geliştirmekle değil, kendi hayatlarını, yaşadıkları ortamları ve hem kendilerinin hem de başkalarının kişiliklerini, yeteneklerini ve kabiliyetlerini geliştirme noktalarında da sorumluluk sahibi olduğunu bu öğrencilere göstermesi açısından oldukça önemlidir'*. Bir diğer deyişle, öğrencilerin eğitim süreci içerisinde sadece belirli şeyler öğretilmesi gereken unsurlar olarak görülmemesi ve demokratik eğitim ortamları kurabilmek için öğrencilerden eğitim süreçleri ve beklentileri ile ilgili yorumlar alınması ve böylece onları kurulacak eğitim-öğretim ortamlarının aktif katılımcıları yapılması çok önemlidir denilebilir. Silins ve Mulford'a (2004) göre öğretmen ve öğrenciler, öğrenme ortamının yaratılmasında ortak bir sorumluluğa sahiptirler ve üretken öğrenme toplulukları yaratmak ve öğrencileri öğrenme ortamının tayininde aktif katılımcılar yapmak, her ne kadar zor olsa da, eğitim-öğretim faaliyetlerinin önemli amaçlarından biridir. Bunu gerçekleştirebilmek için de, öğretmenlerin öğrencilerini göz ardı etmemesi ve onlarla işbirlikçi şekilde, fikir alış-verişine dayalı bir ilişki kurması son derece önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, ortaöğretim ikinci sınıf öğrencilerine göre ideal öğretmen özelliklerinin nasıl olduğunu ortaya çıkarmak ve öğrencilerin ideal öğretmenlerden bekledikleri bireysel, meslekî ve akademik ile diğer özellikleri betimlemektir.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda cevap aranacak alt problemler şu şekilde olacaktır:

1. İdeal bir öğretmende bulunması gereken bireysel özellikler ile ilgili olarak,
 - a. Eşit Ağırlık sınıfı öğrencilerinin,
 - b. Sayısal sınıf öğrencilerinin,
 - c. Sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri nelerdir?
2. İdeal bir öğretmende bulunması gereken meslekî ve akademik özellikler ile ilgili olarak,
 - a. Eşit Ağırlık sınıfı öğrencilerinin,
 - b. Sayısal sınıf öğrencilerinin,
 - c. Sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri nelerdir?
3. İdeal bir öğretmende bulunması gereken diğer özellikler ile ilgili olarak,
 - a. Eşit Ağırlık sınıfı öğrencilerinin,
 - b. Sayısal sınıf öğrencilerinin,
 - c. Sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlerde bulunması gereken yeterliklerle ilgili olarak bu zamana kadar yapılmış bilimsel çalışmaların büyük çoğunluğunda öğretmenlerle mülakat yapılmış veya öğretmen davranışları gözlemlenmiştir. Öğretmen yeterlikleri ile ilgili öğrenci görüşlerinin alınması, bu yeterliklerin sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi açısından büyük bir öneme sahip olmasına rağmen öğretmende bulunması beklenen yeterlikler konusu ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalarda öğrenci görüşlerinin nadiren toplandığı görülmektedir (Brekelmans ve diğerleri, 1990; Liu ve Meng, 2009). Diğer bir deyişle, öğrencilerin ve öğretmenlerin birbirlerinden beklentilerini bilmeleri ve bu noktada aralarında iyi bir iletişimin kurulmuş olması, eğitim – öğretim faaliyetlerinin kalitesi açısından önemli bir unsur olduğu söylenebilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Araştırma, Ankara ilinde Çankaya ve Gölbaşı ilçelerinde bulunan üç farklı lise ile sınırlandırılmıştır.
- 2) Araştırma 2010 – 2011 eğitim – öğretim yılında liselerde eğitim gören eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf öğrencileriyle sınıflandırılmıştır.
- 3) Araştırma 2010 – 2011 eğitim – öğretim yılında Ankara ilinde Çankaya ve Gölbaşı ilçelerinde bulunan üç farklı lisede eğitim gören ortaöğretim ikinci sınıf öğrencileri ile sınıflandırılmıştır.

1.5. Tanımlar ve Terimler

İdeal: 1.fel. Ülkü, 2.sf. Düşüncenin tasarlayabileceği bütün nitelikleri kendinde toplayan (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011: 1151).

Nitelik: 1.a. Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011: 1775).

Özellik: 1.a. Bir şeyin benzerlerinden veya başka şeylerden ayrılmasını sağlayan nitelik, hususiyet, hasiyet, hassa, mahsusluk, spesiyalite (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011: 1867).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ideal öğretmen özelliklerini belirleme düşüncesinin gelişimi ve bu özelliklerin belirlenmesinin neden önemli olduğu ile ilgili çeşitli bilgiler verildikten sonra ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikler ile ilgili Türkiye’de ve dünyada yapılmış çeşitli araştırma ve yayın sonuçları verilmiştir.

Günümüz dünyasında gün geçtikçe daha kabiliyetli ve nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu iş gücünü yetiştirebilmek için ihtiyaç duyulan temel meslek grubu olan öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin sahip olması gereken özellikler değişmekte ve artmaktadır (Yılman, 2006). Öğretmen yetiştirmeye yönelik programların da bu değişimden etkilendiğini söylemek mümkündür. Budak ve Demirel’e (2003) göre, öğretmen eğitimi programlarının, değişen ve çeşitlenen öğretmen niteliklerine göre düzenlenmesi kaçınılmaz bir durum olmuştur. Pearson’a (1989)göre öğretim genellikle kompleks veya karmaşık bir aktivitedir, çünkü sınıf içerisindeki durumlar ve gelişmeler öğretmenin öğretim başındaki asıl amacını ve niyetini etkileyebilmektedir. Bazı durumlarda öğretmen, öğretim faaliyetleri için daha önceden öngördüğü veya tasarladığı amaçlarını uzun süre taşıyamaz ve kullanamaz, sınıfın durumuna, öğrencilerin özelliklerine ve çağın ihtiyaç duyduğu insan tipine göre tamamen değiştirmek veya yeniden düzenlemek zorunda kalabilmektedir. Öğretmenlerden beklenen yeterliklerin, niteliklerin ve iyi öğretmen veya ideal öğretmen tanımının zaman içerisinde değiştiğini söylemek mümkündür. Noddings (1992) tarafından verilen şu örnek bu düşünciyi desteklemektedir; geçmiş medeniyetlerde bir konu alanını iyi biliyor olmak o alanda öğretmenlik yapabilmek için yeterli bir şart olarak görülürken günümüz dünyasında konu alanı bilgisinin iyi düzeyde olmasının öğretmenlik mesleğine seçilmede tatmin edici bir kriter olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü öğretmenlerden beklenenler değişmektedir ve günümüz dünyasında öğretmenlerin konu alanı bilgisinin yanında öğretime ve sosyal ilişkilere dönük çok farklı çeşitlilikte nitelik ve yeteneklere sahip olması beklenmektedir. Bu noktada, çağın ihtiyaçlarına uygun öğretmen modellerini ideal öğretmenler olarak kabul etmek mümkündür.

İdeal öğretmen modeli tartışmasının kökeni çok eskilere dayanan bir tartışma olduğunu söylemek mümkündür. Arnon ve Reichel'e (2009) göre, ideal öğretmende bulunması gereken nitelikler konusu üzerinde Antik Yunan'dan postmodernizme kadar düşünen, tartışan ve yorum yapan düşünürlerin ve bilim adamlarının çok uzun bir listesini yapmak mümkündür. Lavy ve Shriki (2008)'ye göre ideal bir öğretmende bulunması gereken niteliklerle tutum ve davranışların nasıl olması gerektiği sorusu Socrates ve Plato tarafından başlatılan ve hâlâ devam eden bir konudur. İyi ve ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikler ve kabiliyetler ile ilgili olarak öğrencilerin, velilerin, eğitim-öğretim faaliyetleri içerisindeki diğer grupların, kısacası toplumun görüşlerinin alınmasının ise çok eskilere dayanmadığı iddia edilebilir. Nevo ve diğerleri'ne (2002) göre, ideal bir öğretmende bulunması gereken nitelikler ile ilgili değişik yaş gruplarındaki öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşlerini sorgulayan araştırmalar 20.yüzyılda üzerinde durulan konulardan olmuştur.

Hough ve Duncan (1970) öğretmenlik mesleğini, mantık, gerçekçilik ve insancıl temellere dayanan, uzmanlık gerektiren, insanlığın en önemli mesleklerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Öğretmenler yaratıcılıklarını, mesleki ve sosyal kabiliyetlerini, hayal güçlerini kullanarak öğrencilerinin öğrenme ve yetenek seviyelerini yükseltmeye çalışan uzman kişiler olmalıdırlar (Hough ve Duncan, 1970). Öğretmenlik mesleğini icra edecek kişilerin belirli özelliklere, niteliklere ve standartlara sahip olması gerekliliği kaçınılmaz bir olgu olarak görülebilir. Bu niteliklerin ve yeterliklerin sadece tanımlanması bir şey ifade etmemekte, önemli olan noktanın bu nitelik ve standartların öğretmenler tarafından tartışılıp, benimsenip yansıtılmaya çalışılması olduğu Carr (1993) tarafından ifade edilmektedir. Öğretmenlik mesleği veya öğretmende bulunması gereken nitelikler için oluşturulan standartlar öğretmenlerden beklenen memnun edici seviyedeki performans ve kalite kriterlerine işaret ederler. Ingvarson'a (2002) göre öğretmenlik mesleği için belirlenen bu standartlar sabit olmamalı, araştırmalara dayalı olarak değiştirilebilmeli ve güncellenebilmelidirler.

Öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi ile ilgili literatürde önemli tartışmalar ve farklı görüşler olduğu göze çarpmaktadır. Çünkü bu niteliklerin belirlenmesi zor ve birçok faktörden etkilenebilen bir eylemdir. Field'e (1994) göre, ilkökul öğretmenlerinden tutunda lise öğretmenlerine kadar ortak, genel geçer öğretmen nitelikleri, öğrencilerin karakteristik özelliklerine, okulun kendine özgü şartlarına ve konu alanlarının durumuna

bakılmaksızın tanımlanabilir. Fakat konu ile ilişkili literatüre bakıldığında, Field'in aksine, bahsi geçen parametreler ve eğitim – öğretim faaliyetlerinin içerisindeki diğer çeşitli değişkenler göz önünde bulundurulmadan, öğretmen camiasının tamamı için geçerli olacak yeterliklerin ve niteliklerin listesini çıkarmanın çok mümkün görülmediği söylenebilir. Bunun nedeninin ise, kaliteli ve etkili öğretmenler için gerekli olan niteliklerin ve standartların belirlenmesinin birçok farklı faktörden etkilenen bir konu olduğu ifade edilebilir. Örneğin, Şahin (2008) öğretmenler için sahip olunması gereken yüzlerce yeterlik sıralanabileceğini vurgulamakta ve bu yeterlik ve niteliklerin içinde bulunan toplumdan ve eğitim felsefesinden etkileneceğine değinmektedir. Bannink ve Van Dam (2007) bu fikri desteklemekle birlikte öğretmende bulunması beklenen niteliklerin listesinin oluşturulmasında fikirlerini bildiren veya görev alan kişilerin bireysel deneyimlerinin, geçmişlerinin, değer yargılarının ve içinden geldikleri kültürlerin de bu listeyi etkileyebileceğini vurgulamaktadırlar.

Field'e (1994: 11) göre, *'öğretmen yeterlikleri ile ilgili bir tanımlama veya bir listeleme yapmanın avantajlarından birisi öğretim süreci ve aktivitelerinin doğasını ve bunun için yapılması gereken şeyleri ortaya çıkarmasıdır. Bu tür tanımlamalar öğretmenlerden beklenen yeterlik alanlarını ortaya çıkaracaktır'*. Bunun yanında okul yönetimi, işverenler, öğrenciler ve öğretmenler için bir kalite kontrol aracı olmakla birlikte, öğretim sürecine izlenebilirlik veya açıklanabilirlik özellikleri katmaktadır. Öğretmen yeterlikleri ile ilgili yapılan bu tür çalışmalar öğrenme aktivitelerinin geliştirilmesi ve etkili öğrenmenin sağlanması için önemli birer araç olabilirler. Öğretmenlerde bulunması gereken nitelikler veya standartlar tanımlanmaya çalışıldığında, eğitim bilimcilerin konu ile ilgili birçok gruplandırmalar yaptıkları ve çok geniş çeşitlilikte nitelikler ve standartlar belirledikleri görülebilmektedir. Köksal'a (2008) göre, öğretmenlik mesleği ile ilgili akademik literatüre bakıldığında öğretmende bulunması gereken niteliklerin kişisel ve meslekî olarak ikiye ayrıldığı göze çarpan noktalardan ilkidir. İdeal bir öğretmende bulunması gereken nitelikler ile ilgili öğrenci görüşleri üzerinde yapılmış akademik araştırmalara da bakıldığı zaman öğrencilerin bu nitelikleri *'öğretmenin bilgi seviyesi ve öğretme nitelikleri'* ve *'öğretmenin kişisel nitelikleri'* şeklinde iki grupta değerlendirdikleri görülmektedir (Arnon ve Reichel, 2007).

Daha öncede ifade edildiği üzere, ideal, iyi ve başarılı bir öğretmende bulunması gereken nitelikler ile ilgili olarak farklı bilim adamları ve düşünürlerin farklı görüşleri,

sınıflandırmaları ve listeleri bulunmaktadır. Örneğin Whitty (1996) başarılı bir öğretmende bulunması gereken nitelikleri şu şekilde iki temel bölüme ayırmaktadır; meslekî özellikler ve meslekî yeterlikler (Çubukcu'dan aktarılmıştır, 2010: 213). 'Meslekî özellikler', meslekî değerleri, bireysel ve meslekî gelişimi, iletişim, sentez ve uygulama becerilerini içerirken, 'meslekî yeterlikler', öğrencileri ve onların öğrenme süreçlerini anlama ve takip, alan bilgisi, müfredat, eğitim sistemi ve öğretmenin rolü gibi elementlerden oluşmaktadır (Cubukcu, 2010: 213). Sünbül (2006) ise öğretmenin bu yeterliklerini, öğretmenin öğretmen yeterlikleriyle ilgili olan 'eğitsel yeterlik' kavramıyla tanımlamaktadır. Bu noktada üzerinde durulması gereken, öğretmenlerde bulunması gereken niteliklerle ilgili en önemli noktalardan biri olan ve ideal öğretmen özelliklerinin temelinde bulunan konulardan biri ise öğretmen eğitimidir. Eğitim faaliyetleri için birçok imkan en üst seviyede sağlanmış ve öğretmen ve öğrencilerin kullanımına sunulmuş olsa dahi, öğretmenler yeterli ve kaliteli bir eğitim almadıkları müddetçe bu imkanların sağlanmasının çok fazla bir anlamı olmadığı söylenebilir. Çelikten ve diğerleri'de (2005) bu gibi bir durumda, öğretmen eğitime yatırım yapılmadıkça, hedeflenen başarının elde edilemeyeceğini vurgulamışlardır. Öğretmen eğitiminin de iyi planlanmış ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi de göz önünde bulundurulması gereken bir konudur. Örneğin, Pearson (1989: 133) başarılı ve etkili eğitim-öğretim ortamları sağlamak için öğretmen eğitiminde göz önünde bulundurulması gereken 3 ana unsuru şu şekilde sıralıyor; 'Konu alanı bilgisi, sistematik ve meslekî bilgi (öğretim yöntemleri ve teknikleri bilgisi), yansıtıcı pratik deneyimler'. Demirel (1999) ise bu ana unsurları genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi şeklinde tanımlamaktadır. Öte yandan, Çelikten ve diğerleri (2005), Demirel'in (1999) belirtildiği bu niteliklere ancak öğretmenlerin lisansüstü eğitimler ve çalışmalarla erişebileceğini belirtmektedirler. Kısacası, öğretmenlerin hem lisans hem de lisansüstü eğitimlere katılmaları ve bu eğitimlerinde kaliteli, etkin ve verimli öğrenmeler oluşturmaları, öğretmenlerden beklenen en önemli ve temel niteliklerin başında gelmektedir. Bu konu ile ilgili dünyada da çeşitli örnekler görmek mümkündür. Örneğin, 1997 yılında OECD (2013) tarafından başlatılan ve dünya genelindeki 70'den fazla ülkede 15 yaş grubundaki öğrencilerin başarılarını ölçerek eğitim sistemlerini kıyaslayan PISA testlerinin sonuçlarına göre daima ilk sıralarda bulunan Finlandiya'nın öğretmen eğitimi ile ilgili uygulamaları konumuza açıklık getirebilir. Malinen ve diğerleri (2012) de öğretmenlerde bulunması gereken akademik özelliklerin önemine Finlandiya örneğini göstererek şu şekilde vurgu yapmaktadırlar;

1970’lerden sonra Finlandiya, öğretmen eğitiminde yaptığı köklü değişiklikle öğretmenlerin, öğretmenlik için gördükleri eğitimlerinden sonra yüksek lisans (master) yapmaları şartını getirerek öğretmenlerin kendi mesleki yeterlikleri hakkında sorgulamaya gitmelerini, araştırmacı bir tutum takınmalarını ve böylece şahsi deneyim, yetenek ve bilgi seviyelerini sistematik bir şekilde geliştirmelerini sağlamıştır. Tryggvason (2009) öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri için yönelttikleri bu yolu ‘araştırmacı (bilim adamı) öğretmenler’ anlayışı olarak tanımlamaktadır. Niemi ve Jakku-Sihvonen’e (2006) göre, bu anlayış öğretmenlerin mesleki yeterlik ve yetenekleri ile ilgili olarak analitik ve açık görüşlü düşünmelerine, gözlem ve deneyimlerinden yararlanmalarına, öğretim yeterliklerini kuvvetlendirip okullarda gerçek anlamda öğrenme ortamları yaratmalarına yol açmıştır. Görüldüğü üzere, öğretmenlerin eğitimleri, akademik açıdan gelişmişlik düzeyleri ve mesleki gelişimleri için yaptıkları akademik çalışmalar öğrencilerin öğrenme düzeylerini önemli ölçüde etkilemektedir.

İyi bir öğretmende bulunması gereken nitelikler ile Türkiye’de yapılmış diğer bir araştırmaya göre ise bu nitelikleri öğretmenin kişisel özellikleri ve meslekî özellikleri olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bu araştırmada da buna çok yakın bir sınıflandırma kullanılmış ve bu iki gruba girmeyen öğretmen nitelikleri ‘diğer özellikler’ genel başlığı altında irdelenmiştir. Çelikten ve diğerleri’nin (2005: 214-221) yaptığı sınıflamaya göre iyi bir öğretmende bulunması gereken nitelikler aşağıdaki gibidir;

a) Kişisel Özellikler

1. Öğrencilere karşı açık görüşlü ve objektif olma
2. Öğrencilerin beklenti ve gereksinimlerini dikkate alma
3. Eğitimle ilgili sorunları bilimsel yöntemlerle araştırabilme
4. Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alma
5. Yenilik ve gelişmelere açık, kendini sürekli yenileyebilme
6. Toplumsal değişimleri anlayıp yorumlayabilme
7. Eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleme
8. Araştırmacı bir yapıya sahip olma
9. Yüksek başarı beklentisi

b) Meslekî Özellikler

1. Alan bilgisi

2. Öğretmenlik meslek bilgisi
3. Genel kültür

Arif ve diğerleri (2012), etkili bir öğrenme ortamı kurabilmek için beş temel kişisel öğretmen özelliği sıralamaktadırlar. Bu beş temel kişisel özellik şu şekildedir; dürüstlük (güvenilir ve adaletli, çalışkan, planlı, disiplinli, kararlı, sorumlu), duygusal istikrar (sakin, güvenli, mutlu, kasavetsiz/evhamsız), uzlaşmacı (işbirlikçi, yardımsever, iyi huylu, nezaketli), dışadönük (sosyal, sempatik, cana yakın, konuşkan, kendine güvenen, başkalarıyla birlikte olmayı seven), yeni deneyimlere açık (meraklı, entelektüel, yaratıcı, kültürlü, estetik zevklere sahip, esnek, hayal gücü kuvvetli). Medley ve Shannon (1994) da kaliteli öğretmende bulunması gereken yeterlikleri aşağıdaki gibi üçe ayırmakta ve açıklamaktadırlar:

- Öğretmen etkililiği (öğretmenin, öğrencilerle ilgili istenen ve beklenen hedeflere ulaşma düzeyi) – Öğretmen etkililiğinin üç önemli boyutu ise kişilerarası ilişki yetenekleri, sınıf yönetimi ve alan bilgisi
- Öğretmen yeterliği (öğretmenin bilgi ve kabiliyet düzeyi) – Bu bileşen, öğretim yetenekleri, ders konularını ilginç ve esnek yollarla organize edip öğretebilme ve farklı öğretim metotları kullanma kabiliyeti olarak da tanımlanabilir. Öğrencilerin öğrenme ve başarıma düzeyleri, kendine güven ve kendini algılama gibi çeşitli özelliklere bağlı olsa da, öğretmenin öğretim kabiliyetlerinin öğrencileri pozitif bireysel gelişime yönlendirdiği açıktır.
- Öğretmen performansı (öğretmenin öğretmen süreci içerisindeki davranış kalıpları) – Bu bileşen ise öğretmenin ders içeriğini planlama ve yapılandırma noktasındaki bilgisi ve yeteneğidir. Yukarıda adı geçen kaliteli ve etkili öğretmene ait bu üç bileşen (öğretmen etkililiği, öğretmen yeterliği, öğretmen performansı) doğal olarak birbiriyle bağlantılıdır (Medley ve Shannon, 1994).

İdeal öğretmen kavramıyla uzman veya profesyonel öğretmen kavramları arasında bir ilişki kurmanın da mümkün olduğu iddia edilebilir. Bu konu ile ilgili olarak Hargreaves ve Fullan, 2012 yılında yayımlanmış olan '*Professional Capital: Transforming Teaching in Every School*' adlı kitaplarında farklı bir bakış açısı getirmekte ve uzman bir öğretmende bulunması gereken nitelikler ile ilgili görüşlerini aktarmaktadırlar.

Profesyonel veya uzman bir öğretmen olmak için Hargreaves ve Fullan (2012) çeşitli yeterliklerin kazanılmış olması gerektiğini belirtmekte ve bu yeterlikleri ve özellikleri şu şekilde açıklamaktadır: üzerinde uzmanlaşmış konu alanı bilgisi ve deneyim, eğitim aktivitelerinde kabul edilmiş standartlara dayalı kalite, alanıyla ilgili uzun ve dikkatli bir eğitim sürecinden geçmiş olmak, kendisi ve meslekî yeterliği hakkında farkındalığa sahip olma (mesleğine saygı duyma) ve değişime açık olma, diğer meslektaşlarıyla birlikte çalışabilmeye ve onlarla paylaşımına açık olma, sürekli öğrenmeye ve meslekî kalitesini artırmaya eğilimli olma. Bazı eğitimcilerin öğretmende bulunması gereken konu alanı bilgisine daha fazla ağırlık verdikleri de görülmektedir. Örneğin Pearson (1989: 134) konu alanı bilgisinin önemine şu sözleri ile değinmektedir: *‘Öğretim esnasında en önemli bilgi kaynaklarından birisi konu alanı bilgisidir. Daha önceden ileri sürdüğüm üzere, öğretmenler pozisyonlarını (bilgilerini), inandıkları şeyleri ve amaçlarını devamlı yeniden gözden geçirip yenilemelidir. Akla uygun bir şekilde yapılan gözden geçirmeler ve yenilemeler, öğretmenlerin inançlarının ve amaçlarının uyumlu olmasını sağlar’*. Ayrıca Pearson (1989: 134) öğretmenin yüksek derecede konu alanı bilgisine sahip olması gerektiğini, ancak böylece en uygun ve istenilir şekilde öğretim yapılabileceğini vurguluyor. Bunun yanında, daha farklı ve derinlemesine sınıflandırmaları farklı kurumlar ve farklı bilim adamlarının yaptığı akademik çalışmalarda da görmek mümkündür. Örneğin, Cambridge Üniversitesi tarafından 1992-1993 yıllarında hazırlanan ve 9 ana başlıktan oluşan Öğretim (ve Öğretmen) Yeterlikleri Listesi’ni Field (1994: 12) şu şekilde özetlemektedir:

- 1) Öğrencilerle İlişkiler (Öğretme süreci içerisinde ve dışarısında)
- 2) Alan Bilgisi (Mesleki Bilgi)
- 3) Planlama
- 4) Sınıf Yönetimi (Öğrenme ortamını organize edebilme)
- 5) İletişim (Her bir dersi ve müfredat bölümlerini planlayabilme)
- 6) Değerlendirme (Öğrenci performanslarını değerlendirme, kaydetme ve yorumlama becerisi)
- 7) Pratiğe dökebilme (Kendi öğretim metotlarını ve etkililiğini değerlendirip, bu metotları düzenleyip yeniden pratiğe dökebilme)
- 8) Profesyonellik (Uygun, profesyonelce – uzmanca – davranış kalıpları veya tutumlar belirleyip, bunları sürekli kılma)
- 9) Kişisel kalite.

Muijs & Reynolds’a (2011: 1-2) göre, Amerika’da eğitimde süreç – ürün paradigması çerçevesinde, öğrencilerin başarı ölçülerini ve başarılarının bağlı olduğu elementleri ortaya çıkarmak üzerinde ilk test – son test şeklinde yapılan araştırmalarında görülmüştür ki öğretmenlerin karakteristik özelliklerinin sınıfın davranış kalıpları, tutumları, sınıf atmosferi ve öğrencilerin başarı seviyeleri üzerinde oldukça etkilidir. Aşağıda bu çalışmalardan çıkarılan ve 1970’lerde, 1980’lerde ve 1990’larda kullanılan ‘etkili (efektif) öğretmen özellikleri’ şu şekildedir:

- Öğretimde ve yöneticilikte (sınıf içerisindeki) açıklık,
- Müfredattaki konuları öğretmede yüksek seviyede fırsatlar sunmak,
- İyi organize edilmiş dersler hazırlamak,
- Öğrenci ilgisini en yüksek seviyede tutacak sınıf yönetimi,
- Aktif öğretim yeteneği,
- Yüksek seviyede ve kalitede sorular sorabilme,
- İyi ve etkili zaman yönetimi,
- Sık geri dönüt verme.

İdeal öğretmen kavramı ile etkili öğretmen kavramı arasında ilişki kuran Stronge ve diğerleri (2004) ise etkili bir öğretmende bulunması gereken nitelikleri 6 farklı kategoride tanımlamaktadırlar. Stronge ve diğerleri (2004) tarafından geliştirilmiş olan etkili öğretmen nitelikleri aşağıda bulunan Tablo 1’de görüldüğü gibi özetlenmiştir:

Tablo 1

Etkili Öğretmen Nitelikleri

ETKİLİ ÖĞRETMEN NİTELİKLERİ	
<i>Nitelik Alanı</i>	<i>Nitelikler</i>
Etkili bir öğretmen olmanın ön koşulları	• Hitabet yeteneği • Alan bilgisi • Öğretmenlik eğitimi • Öğretim deneyimi
Kişisel özellikler	• Öğrenciye / öğretmeye karşı ilgili, alakalı olma • Adalet ve saygı

	• Mesleğine karşı tutumu (mesleğini sevmeye) • Öğrencilerle sosyal etkileşim • Öğrencileri, öğrenmeye karşı şevklendirme ve motive etme • Yansıtıcı uygulama (deneyimlerinden öğrenme)
Sınıf yönetimi ve organizasyon yeteneği	• Sınıf yönetimi becerileri • Sınıf organizasyonu (fiziki ve psikolojik imkânları öğrenmeye en uygun şekilde kullanma) • Öğrencilerden beklenen davranış kalıpları oluşturmak
Öğrencilere verilecek eğitimi planlama yeteneği	• Eğitim-öğretim faaliyetlerini en üst seviyede verecek şekilde planlayabilme • Kaynaklardan iyi şekilde faydalanabilme • Uygun amaçlar belirleme ve öğrencilere destek verme • İyi hazırlanmış eğitim aktiviteleri sunabilme
Öğretim yetenekleri	• Farklı öğretim teknikleri kullanabilme • Konuları ve bilgileri öğrenciler için anlamlı kılabilme (onların hayatlarıyla ilişkilendirebilme) • Etkili soru sorabilme yeteneği • Öğrenci katılımını sağlayabilme
Öğrencilerin gelişimlerini takip edebilme	• Öğrencilerin bireysel öğrenmelerine yardım edici ödevler ve görevler verebilme • Öğrencilerin kişisel ilerlemelerini takip etme ve onları gerektiğinde yönlendirebilme • Öğrenci ihtiyaçlarının farkında olup bu ihtiyaçlar için en uygun desteği verme

(Stronge ve diğerleri. 2004: 2-3'den uyarlanmıştır)

İdeal öğretmen ile etkili öğretmen kavramları arasında ilişki kuran diğer akademisyenler ise Muijs ve Reynolds olmuştur. Muijs ve Reynolds'a (2011) göre, 'etkili öğretmen' kavramı ile ilgili diğer bir önemli çalışma ise İngiltere'de Peter Mortimore ve arkadaşları tarafından yapılan uzun soluklu araştırmadır. Bahsi geçen araştırma derinlemesine bir şekilde 4 yıllık süreyle, İngiliz ilkokullarındaki öğrencilerden toplanan

bilgiler neticesinde oluşturulmuştur. Bu çalışmaya dayanan Muijs ve Reynolds (2011: 3) etkili öğretmen nitelik ve özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Öğrenciler için aktiviteler hazırlama ve organize etme
- Öğrencilere ödevler ve bireysel çalışmalar için sorumluluk hissini aşılama
- Bir derste bir konu alanı üzerine yoğunlaşma
- Sınıf içerisinde tüm sınıfın katılımı yüksek derecede etkileşim sağlama
- Yüksek çeşitlilikte ve öğrencileri kendilerini geliştirmeye yönlendiren etkinlikler hazırlama
- Öğrencilerin sınıftaki etkinliklere ve verilen görevlere yüksek derecede katılımını sağlama
- Pozitif sınıf atmosferi oluşturma
- Öğrencilere yüksek derecede cesaret verme

Öğretmenlerin kendilerini sadece bir öğretici olarak değil birer öğrenci olarak görmeleri de sınıf içerisindeki eğitim – öğretim faaliyetlerinin kalitesini artırıcı bir unsur olarak kabul edilebilir. Bu açıdan bakıldığında etkili öğretmenler kendilerini geliştirmeye, kendileri için ilgi alanları oluşturmaya ve yeni şeyler öğrenmeye çalışmalıdırlar. Polk (2006), etkili bir öğretmende bulunması gereken en önemli niteliklerden birinin, öğretmenin yeni şeyler öğrenmeye istekli ve hevesli olması olduğunu savunmaktadır. Etkili öğretmenler kendilerini sadece ‘öğretici’, öğrencilerini ise sadece ‘öğrenci’ olarak görmemeli, meslekî açıdan zirveye ulaşmak için kendini geliştirmeye, yani öğrenmeye gereken önemi vermelidir (Polk, 2004: 23). Trimble’a (2003) göre, öğretmenin sürekli bir şekilde kendini geliştirme çabası, öğrencilerin başarı seviyelerini artırmada vazgeçilmez bir unsurdur. Bu şekilde öğretmenler bireysel bilgi ve deneyim düzeylerini artırabilme imkânlarına sahip olacaklardır. Akiba ve diğerleri (2007)’ ne göre de öğrencilerin başarı seviyesini artırmada, her zaman aynı doğrultuda ve şiddette olmamakla birlikte, öğretmenin deneyimli ve genel kültürlü olması büyük bir öneme sahiptir. Bilgen’e (1993) göre de öğretmenin genel kültürlü, bilgili, bilimsel tavra sahip olup olmaması öğrencilerin farklı derecelerde başarılı olmasına sebep olabilecek etkenlerdir. Kısacası, etkili ve ideal öğretmenlerin bilgi, kültür ve

deneyimlerini artırmalarının ve bunlardan yararlanmalarının, eğitim – öğretim faaliyetlerinin kalitesini artırmada çok önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Liakopoulou'nun 2011 yılında öğretmen yeterlikleri üzerine yaptığı çalışma neticesinde oluşturduğu tablodan, öğretmende bulunması gereken veya beklenen niteliklerin şu şekilde olduğu görülmektedir: 1) Öğretim Metodolojisi (öğretim teknikleri ve metotları, değerlendirme, planlama, genel ve özel amaçlar koyma, görsel-işitsel ve diğer öğretim araçlarını kullanma, kendini değerlendirme); 2) Müfredat Bilgisi (hâlihazırdaki müfredatı bilme ve bu müfredat üzerinde gereken ve uygun değişiklikleri yapabilme yeteneği); 3) Öğrenciyi tanıma ve öğrenci psikolojisinden anlama (öğrencilerin davranışsal, kişisel, ailesel, psikolojik ve fizyolojik problemlerinin farkında olup öğrencilerin bu problemlerine nasıl yaklaşacağını bilme, öğrencilerin öğrenme problemleriyle ilgili olarak onlara yardımcı olabilme); 4) Genel Pedagoji Bilgisi (öğrenme teorileri, eğitim teorileri, sınıf yönetimi stratejileri, çok kültürlü eğitim, eğitim ve cinsiyet, özel eğitim gibi konularda bilgili olma); 5) Alan Bilgisi (konu alanı bilgisi ve okul-aile-toplumla ilişkisi); 6) Kendisi Hakkında Bilgili Olma.

Öğretmenlerde bulunması gereken nitelikler ile ilgili olarak çeşitli ülkelerdeki tanımlara ve listelere bakmanın da önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle Birleşik Krallık 'da görev yapmakta olan öğretmenlerden beklenen nitelikler incelenmiştir. Field (1992: 12 – 14) Birleşik Krallık Eğitim Departmanı (Department of Education and Science / DES) tarafından 1992 yılında belirlenmiş olan öğretmen yeterliklerini ve henüz öğretmen eğitimini tamamlamış kişilerin göstermesi gereken özellikleri de şu şekilde 5 genel başlık altında özetlemektedir:

1.Konu Alanı Bilgisi

- 1.1. Kendi öğretmenlik alanı ile ilgili bilgileri, görüşleri ve yetenekleri kavrayıp bu öğeleri öğretim sürecine yerleştirebilme;
- 1.2. Ulusal (genel) müfredat ile alanları ile ilgili hazırlanmış öğretim programları hakkında bilgi sahibi olma, resmi beklenti ve gereklilikler çerçevesini anlama;
- 1.3. Okullardaki müfredat programlarının ötesinde geniş ve derinlemesine bir alan bilgisine sahip olma.

2.Konu Alanı İle İlgili Uygulamalar

- 2.1.Okul politikaları ve müfredatla ilişkili mantıklı, kolay anlaşılır dersler hazırlama;
- 2.2.Sınıfta, konu alanlarının (farklı derslerin) devamlılığını, uygunluğunu ve gelişimini sağlama;
- 2.3.Öğrencileri uygun derecede zorlayacak hedefler ortaya koyma;
- 2.4.Öğrencilerin yaşlarına, kabiliyetlerine ve seviyelerine uygun, çeşitli öğretim metotlarını işe koyma;
- 2.5.Dersleri ve/veya konu alanlarını açık bir dille ve uyarıcı, dikkat çekici bir tarzla sunma;
- 2.6.Öğrencilerin dil ve iletişim becerilerinin gelişimine katkıda bulunma;
- 2.7.Uygun kaynakları ve bilgi teknolojilerinin imkânlarını seçip kullanma.

3.Sınıf Yönetimi

- 3.1.Öğretim esnasında hangi tür çalışma tekniğinin (tüm sınıf olarak, gruplar halinde veya bireysel) o anki öğretim amaçlarına uygun olduğuna karar verme;
- 3.2.Öğrenciler için amaca yönelik ve sistemli bir öğrenme ortamı oluşturmak;
- 3.3.Etkili öğrenme ortamının devamlılığını sağlayabilmek için uygun ödül ve yaptırım sistemi kurmak ve kullanmak;
- 3.4.Öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını devam ettirmek.

4.Değerlendirme ve Öğrencilerin Gelişimini Kaydetme

- 4.1.Öğrencilerin hâlihazırdaki kazanım seviyelerini belirlemek, uygulanabilir ve ulaşılabilir hedef kazanımlar belirlemek;
- 4.2.Her bir öğrencinin yaşına göre nasıl bir performans göstermesi gerektiğini standartlara bakarak belirlemek;
- 4.3.Her bir öğrencinin ilerlemesini, gelişimini sistematik şekilde kaydetmek ve --değerlendirmek;
- 4.4.Yaptığı değerlendirmeleri (ve bunların sonuçlarını) öğretim süreci içerisinde kullanmak;
- 4.5.Öğrencilerin, akademik gelişimlerinin kaydedilip belirlenmiş kriterler çerçevesinde değerlendirilmelerinin önemini anlamaların sağlamak.

5.İleri Meslekî (Profesyonel) Gelişim

- 5.1.Okulu toplum içerisinde ve toplumla iç içe bir kurum olarak görmek;
- 5.2.Bir öğretmen olarak okul içi ve dışı, yasal ve yönetsel sorumluluklarını bilmek;
- 5.3.Meslektaşları ve velilerle etkili iş (çalışma) ilişkileri kurabilmek, iletişim yeteneklerini geliştirmek;
- 5.4.Sosyal, psikolojik, gelişimsel ve kültürel açıdan bireysel farklılıkların farkında olma;
- 5.5.Üstün zekâlılar da olmak üzere farklı yetenekleri fark edebilme ve keşfedebilme;
- 5.6.Özel eğitim ihtiyaçlarını ve öğrenme zorluklarını tanımlama yeteneğine sahip olma;
- 5.7.Öğrencilerin öğrenme süreçlerini tanımlama ve değerlendirme noktasında özeleştirel bir tutum takınabilme (özellikle öğretmenlerin beklentilerinin, öğrencilerin öğrenme düzeyi üzerindeki rolünün farkında olarak).
- 5.8.Öğrencilerin manevî ve ruhsal huzurunu yükseltme noktasında yeterli hazırbulunuşluğa sahip olma.

Lang ve diğerleri'nin 1993 yılında kolej (orta öğretim) öğrencileri ile yaptığı mülakatlar sonucunda oluşturulan, öğrencilerin öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri özelliklerle ilgili tablodan alınmış olan bazı maddeler şu şekildedir; konu alanını bilme, öğrencileri birer yetişkin olarak kabul etme ve ona göre davranma, esprî (mizah) anlayışına sahip olma, dakik olma, öğrencileri bireysel öğrenmeye cesaretlendirme, derste güzel sorular sorma, derslere iyi hazırlanmış gelme, dünyadaki gelişmelere karşı ilgi sahibi ve bu konuda bilgili, ders içeriğini ve materyallerini öğrenci deneyimleriyle ve yaşantısıyla ilişkilendirme, öğrencilerin öğrenme aktivitelerine ve sürecine katılma (onlarla birlikte öğrenme), öğrencilerin dersle ilgili görevlerini ve kendilerinden beklenenleri açıkça ifade etme, dersle ilgili önemli bilgileri vurgulama, öğrencilerin akademik gelişimlerine ilgi gösterme ve takip etme, öğrencileri grup olarak ve planlı çalışmaya teşvik etme, esnek olma (katı olmama), derslerin içeriğini ve süresini tüm öğrencilerin anlayabileceği şekilde düzenlemeli ve anlatmalı, arkadaşça olmalı ve kendisiyle rahatça konuşulabilmeli, derse katkı sağlamak veya fikrini belirtmek isteyen

öğrencilere saygılı olmalı (onları kırmamalı veya aşağılamamalı), öğretmekten zevk almalı, dersleri açık ve anlaşılır şekilde anlatmalı, konuşması düzgün ve açık olmalı, ders esnasında jest ve mimik kullanmalı, öğrencileri görüş ve düşüncelerini özgürce açıklamaya teşvik etmeli. Yukarıda bahsi geçen bilimsel çalışmaya yakın çalışmaların daha sonraki dönemlerde de eğitim bilimleri içerisinde önemini koruduğu ve tekrarlandığı görülmektedir. Bu alanda akademik çalışmalar yapan Kerry ve Wilding (2004: 83) ise öğrencilere davranış yönetimi noktasında öğretmenlerinden beklentilerinin sorulduğu bilimsel araştırmalara bakıldığında öğrencilerin aşağı-yukarı birbirinin aynı listelerle geldiklerini ve öğretmenlerden beklenen niteliklerin şu şekilde olduğunu vurgulamaktadır; adil olma, dürüstlük, öğrenciyi dinlemeye isteklilik, mizah duygusuna sahip olma, ilginçlik (dikkat çekebilme), düzenlilik ve planlılık, tutarlılık, öğrenciye ilgi duyma, öğrenciler için vakit harcayabilme, duyarlılık, cana yakın olma, esneklik. Murphy ve diğerleri'nin 2004 yılında "Tuckman Teacher Feedback Form (Tuckman'ın Öğretmen Geri Dönüt Formu) (Tuckman, 1995)" u kullanarak öğrencilerin, ideal öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri özelliklerle ilgili görüşlerini almıştır. Bu çalışma neticesinde, Murphy ve diğerleri'ne (2004) göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu şu özelliklerin veya yeterliklerin öğretmenlerinde bulunmasını beklemektedirler; öğrencilere karşı ilgili olmak, sabırlı olma, sıkıcı olmama, kibarlık, planlı ve programlı olma, aşırı kuralcı ve katı olmama.

İdeal bir öğretmende bulunması beklenen nitelik ve yeterliklerle ilgili olarak Türkiye'de yapılmış olan akademik çalışmalarda da yukarıda belirtilmiş olan niteliklere yakın özellikler sıralandığı görülmektedir. Çetin'in (2001) araştırmasına göre öğrenciler öğretmenlerde alanıyla ilgili bilgili olma, iyi bir eğitim almış olma ve bilimsel tavır sergileyebilme gibi niteliklerin yanısıra, konuyu zenginleştirme, açık ve anlaşılır şekilde anlatma, farklı eğitim metodları kullanma, öğrencilerin ihtiyaçlarını anlayabilme, öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat etme, öğrencileri derse katabilme ve onlarla işbirliği içinde çalışma gibi niteliklerin de öğretmenlerinde bulunmasını beklediklerini ifade etmişlerdir. 2009 yılında Türk Eğitim Derneği (TED) tarafından öğrenciler, veliler ve öğretmenlerin katılımının sağlandığı araştırma sonuçlarına göre de çok çeşitli öğretmen yeterliklerinin tanımlandığı görülmüştür. Bu araştırmanın, öğretmenin fiziksel nitelikleri ile ilgili bölümlere bakılacak olursa, hem velilerin hem de öğrencilerin, öğretmenlerin dış görünüşlerine veya fiziksel şartlarına çok dikkat etmediklerini ve bu açıdan öğrencilere rol model olamayacaklarını belirttikleri görülmüştür (TED, 2009).

Bunun yanında 2010 yılında Dicle Üniversitesi'ne 'Eğitim Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirme Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi' dâhilinde yapılan öğretmen yetelikleri ile ilgili çalıştay neticesinde Ekinci ve Öter (2010) tarafından vurgulanan noktalardan biri öğretmenlerin giyimlerinin ve kişisel bakımlarının mesleklerini iyi bir şekilde temsil edebilmeleri açısından önemli yeterlikler olduğunu vurgulamışlardır.

Öğretmenlerde bulunması gereken özellikler ile ilgili olarak Mili Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan bir çalışma neticesinde hazırlanmış bulunan "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri" kitapçığı da önemli bir kaynaktır. Bu kitapçıya göre öğretmende bulunması gereken genel yeterlikler aşağıdaki Tablo 2'deki gibi özetlenmiştir;

Tablo 2

Milli Eğitim Bakanlığı'na Göre Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

<i>A – Kişisel ve Meslekî Değerler / Meslekî Gelişim</i>
A.1. Öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme
A.2. Öğrencilerin öğrenebileceğine ve başarabileceğine inanma
A.3. Ulusal ve evrensel değerlere önem verme
A.4. Öz değerlendirme yapma
A.5. Kişisel gelişimi sağlama
A.6. Meslekî gelişmeleri izleme ve katkı sağlama
A.7. Okulun iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlama
A.8. Meslekî yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme
<i>B – Öğrenciyi Tanıma</i>
B.1. Gelişim özelliklerini tanıma
B.2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma
B.3. Öğrenciye değer verme
B.4. Öğrenciye rehberlik etme
<i>C – Öğretme ve Öğrenme Süreci</i>
C.1. Dersi planlama
C.2. Materyal hazırlama
C.3. Öğrenme ortamlarını düzenleme
C.4. Ders dışı etkinlikler düzenleme
C.5. Bireysel farklılıkları dikkate alarak dersi çeşitlendirme

C.6. Zaman yönetimi

C.7. Davranış yönetimi

D – Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme

D.1. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme

D.2. Değişik ölçme tekniklerini kullanarak öğrencinin öğrenmelerini ölçme

D.3. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geribildirim sağlama

D.4. Sonuçlara göre öğretme – öğrenme sürecini gözden geçirme

E – Okul, Aile ve Toplum İlişkileri

E.1. Çevreyi tanıma

E.2. Çevre olanaklarından yararlanma

E.3. Okulu kültür merkezi haline getirme

E.4. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsızlık

E.5. Aile katılımı ve işbirliği sağlama

F – Program ve İçerik Bilgisi

F.1. Türk Milli Eğitimi'nin amaçları ve ilkeleri

F.2. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi

F.3. Özel alan öğretim programını izleme, değerlendirme ve geliştirme

(<http://otmg.meb.gov.tr/YetOzel.html>)

Eğitim bilimleri literatüründe birçok kez vurgu yapılan noktalardan biri, öğretmenlerin davranış kalıplarının öğrencilerin sınıf içinde ve hatta dışındaki davranışlarını önemli ölçüde etkilemesidir (Kyriacou, 2002). Kılıç ve diğerleri (2004), öğretmenlerin davranışlarının öğrencilerin başarısını etkileme ve sınıfın eğitsel hedeflere ulaşması noktasında da önemli bir faktör olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin disiplin anlayışları ve uygulamalarının da öğretim ortamının verimliliğini ve öğrencilerin başarı seviyelerini etkileme ve değiştirme gücüne sahip olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerde istendik davranışları ortaya çıkarmak ve onların başarı seviyesini artırmak için, Doğan'ın (2003) da üzerinde durduğu demokratik ve modern disiplin anlayışının etkili olacağı söylenebilir. Ilgar (2005) da bu modern disiplin anlayışına değinmiş ve bu anlayışla öğretmenlerin öğrencilere karşı daha hoşgörülü ve saygı çerçevesinde yaklaşan, demokratik tutumları gelişmiş, adil ve çok katı olmayan bir disiplin yaklaşımına sahip olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Squire ve

diğerleri'ne (2003) göre, öğretmenlerin inandıkları değerler, tutumları, öğrencileri algılama biçimleri ve davranışları, duyguları, öğrencileri ve öğrenme ortamını etkilemekte ve bu etkileşim de sınıf içerisindeki disiplin ortamının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu fikirleri destekleyen Holmes (2009: 135) ise öğretmende bulunması gereken duygusal niteliklere 'duygusal okur-yazarlık' tabiriyle dikkat çekmektedir. 'Duygusal okur-yazarlık' terimini, duygularımızın bizim yaşama biçimimizi ve başkalarıyla etkileşime girme biçimlerimizi etkilemedeki rolünü kavrayabilme kapasitesi olarak tanımlayan Holmes (2009: 135-36), bu terimle ilişkili olarak öğretmenlerde bulunması gereken yeterlikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Kişisel farkındalık (duygusal farkındalık, kendini doğru değerlendirme, kişisel güven)
- Kişisel yönetim (kişisel kontrol, güvenilirlik, dürüstlük, başarıya yönelim, girişkenlik)
- Sosyal farkındalık (empati kurabilme, örgütsel farkındalık, yardım ve işbirliğine yönelim)
- Sosyal kabiliyetler (diğerlerini geliştirme, liderlik, etkileme, iletişim, kriz – çatışma yönetimi, birliktelikler kurabilme, takım çalışması ve işbirliğine yatkınlık).

Öğretme-öğrenme sürecinin katılımcıları olan öğrenciler ve öğretmen arasındaki ilişkilerin ve bağların, bu sürecin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için çok önemli faktörler arasında olduğu söylenebilir. Çelikten ve diğerleri (2005), öğretmenlerin diğer mesleklerle nazaran daha geniş sosyal çevrelerle iletişim halinde olması sebebiyle, öğretmenlik mesleğinin diğer mesleklerden farklılık arz ettiğini ve daha fazla yeterliğe sahip olması gerektiğini ifade etmektedirler. Lunenberg (2002) iletişim yeterliklerinin en önemli öğretmen yeterliklerinden biri olduğunu savunmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri ise öğretmenlerin sınıfta kurduğu olumlu iletişim atmosferinin öğrencileri pozitif davranışlar geliştirmeye yönlendirmesidir (Çetinkanat, 1998). Grieve'e (2010) göre, 21. yüzyılın öğretmenleri, öğrencileriyle daha fazla işbirlikçi ve yardımlaşmacı ilişkiler geliştirmeye mecburdurlar. Böylece öğretmenler, öğrencilerinin eğitim ortamlarına daha fazla katılmalarını ve öğretilmeye çalışılan konuları daha derin bir şekilde anlamalarını sağlayabilecektir (Grieve, 2010). Bu görüş Kesner (2000)

tarafından da desteklenmektedir. Kesner'e (2000) göre, öğretmen – öğrenci arasındaki sosyal iletişimin kalitesinin öğrencinin sosyal gelişimi üzerinde gözardı edilemeyecek derecede önemli etkileri bulunmaktadır. Literatürde bu görüşü destekleyecek çok fazla akademik çalışma bulmak mümkündür. Örneğin, Kerry ve Wilding (2004), öğretmenin etkili bir sınıf yönetimini kurabilmesinin ilk şartının öğrencilerle doğru şekilde, uygun tonda ve dengeli ilişkiler kurması, öğrencilere karşı anlayışlı olması olduğunu belirtmektedir. Bunu gerçekleştirmek için de öğretmenin, '*öğrencilerin kişisel varlıklarını ve farklılıklarını kabul etmesi, onların bireysel özelliklerini tanıması veya tanımaya çalışması, öğrencilerle iletişim kurmaya önyargısız olarak başlaması, ve öğrencilere saygı göstermesi*' gerekmektedir (Kerry ve Wilding, 2004: 83-86). Van Tartwijk ve diğerleri (2009) ise öğretmende bulunması gereken en önemli sosyal ve kişisel özelliklerden bazılarını şu şekilde açıklamaktadır; kendileriyle ve öğrencileriyle pozitif ve yapıcı ilişkiler kurmak, onlara karşı samimi, duyarlı, anlayışlı, yardımsever ve destekleyici olmak, uygun tavsiyelerde bulunmak, öğrencilerden yüksek seviyede akademik ve sosyal başarılar beklemek. Hamachek (1972) de öğretmende bulunması beklenen en önemli nitelikler arasında öğretmenin anlayışlı, hoşgörülü, sabırlı olması ve öğrencilere karşı ilgi duyması gibi yeterlikler sıralamaktadır. Bu yeterliklerin yanında öğretmenlerden gülyüzlü olma, mizah anlayışına sahip olma gibi yeterliklerin beklendiği de literatürde görülmektedir. Oktar ve Yazçayır'a (2008) göre öğretmenler neşeli olabilmeli ve öğrencilere karşı gülyüzlü, hoşgörülü ve sevecen bir yaklaşım sergilemelidir. *Öğretmeniyle* sağlıklı ve güvene dayalı bir ilişkisi bulunan öğrencilerin, öğretmeniyle yetersiz, sağlıksız ve güvensiz bir iletişimi olan öğrencilere nazaran sosyal hayata katılım ve akademik başarı açılarından daha iyi ve yüksek seviyelerde oldukları bulgusunu söyleyebilmek için yeterli derecede akademik kanıt olduğu ilgili literatüre dayanılarak söylenebilir.

Bramwell ve diğerleri (2011: 228) ise ideal bir öğretmende bulunması gereken özelliğin 'yaratıcılık' olduğunu belirtmektedirler. 13 örnek olay incelemesine dayalı olarak hazırladıkları 'Creative Teachers (Yaratıcı Öğretmenler)' adlı çalışmada bulunana, ideal ve etkili öğretmen olarak tanımladıkları yaratıcı öğretmende bulunması gereken niteliklerden bazılarını şu şekilde özetlemek ve sınıflandırmak mümkündür; a) *kişisel özellikler* (kişilerarası ve kişisel zeka, motivasyon ve meslekî tutku, yaratıcılığı geliştirici kişisel değerler, risk alabilme, çalışkan, kendine güvenen, esnek, enerjik), b) *sosyal özellikler* (yaşadığı ve çalıştığı çevreyle olumlu ilişkiler kurabilme, öğrenciler

için öğrenme ortamları kurabilme ve onları destekleyebilme, öğrenme ortamları kurabilmek için farklı stratejileri deneme, öğrencileri öğrenme sürecine aktif şekilde katabilme, pozitif kişiler arası ilişkiler kurabilme), c) *akademik özellikler* (öğrenmeye ve kendini geliştirmeye yatkınlık ve isteklilik, öğrencilerin öğrenme seviyesinde gözlenebilir değişiklikler yapabilme, öğrenci motivasyonunu artırma, farklı çeşitlikte aktiviteler hazırlayabilme) (Bramwell ve diğerleri, 2011: 228-36). Darling – Hammond (2000)’ a göre ise kaliteli öğretmenler, öğrencilerinin öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmek, rahat ve esnek bir eğitim – öğretim ortamı sağlayabilmek, öğrencilerinin derse karşı motivasyon ve ilgilerini sürdürebilmek için geniş çeşitlilikte öğretim metotlarını kullanma yeteneğine sahip olmak zorundadırlar.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma bir nitel (qualitative) araştırmadır ve bu paradigma içerisinde yürütülmüştür. Literatüre bakıldığında eğitim bilimleri araştırmalarında genel olarak iki tip araştırma paradigmasından veya yaklaşımından (nitel/qualitative/interpretivist ve nicel/quantitative/positivist) söz etmek mümkündür. Nicel (quantitative) araştırmalar her ne kadar daha fazla genellenebilme özelliğine sahip neticeler sunsa da, eğitim bilimleri araştırmalarında, araştırma katılımcılarının görüşlerinin, duygularının ve fikirlerinin elde edilebilmesi için ve incelenen olay ve durumların derinlemesine bir şekilde ele alınabilmesi için nitel (qualitative) araştırma yaklaşımının daha sıklıkla kullanıldığı söylenebilir (Atkins ve Wallace, 2012; Coe, 2012). Bu araştırma için nitel (qualitative) araştırma paradigmasının seçilmiş olmasının en önemli sebeplerinden biri, Opie (2009)'nin de ifade ettiği gibi, nitel araştırmaların üst seviyede irdeleme ve ilişkileri kavrama imkânı sunuyor olmasıdır.

Bir araştırmada cevap aranan sorular ile toplanılması gereken veri arasındaki bağlantıyı kuran en önemli araç araştırma dizaynı veya modelidir (Punch, 2009). Bu nedenle araştırma modelinin bir araştırmanın hayatî bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Bu araştırma Yin (2009)'in tabiriyle eğitim bilimleri araştırmalarında sık kullanılan araştırmalardan biri olan betimsel araştırma modeline göre yürütülmüştür. Ayrıca bu araştırma öğrenci görüşlerine dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan veri kaynakları öğrenciler tarafından yazılmış olan 'Hayalindeki Öğretmen' adlı kompozisyonlar olmuştur. Betimsel araştırmalar var olan bir durumu nicel veya nitel yönden betimleyen, tanımlayan araştırmalardır (Karasar, 2005). Betimsel araştırmalarla, gerçek durumlarla ilgili olarak katılımcıların düşüncelerini ve duygularını dışardan herhangi bir müdahale olmadan elde etmek ve bu gerçek durumla ilgili ilişkileri analiz etmek ve yorumlamak mümkündür (Kaptan, 1982; Sharp, 2009; Hamilton ve Corbet-Whittier, 2013). Ayrıca araştırmacı, araştırılan konu ile ilgili farklı katılımcıların görüşlerinden yararlanarak ele alınan gerçek durum veya olayı farklı açılardan inceleme

ve derinlemesine, üst düzey bir anlama seviyesine çıkma imkânına sahiptir (Hammersley, 2008; Simons, 2009; Wyness, 2010).

Bir (1999) betimsel araştırmaların özaktarım araştırması veya gözlem araştırması şeklinde yapılabileceğini belirtmişlerdir. Özaktarım araştırması olarak yürütülen betimsel araştırmalar öğrencilerin kendilerinden bilgiler alınıp veriler toplanarak yapılan araştırmalardır (Bir, 1999). Bu araştırmada da öğrencilerin kendilerinden kompozisyonlar vasıtasıyla veri toplandığı için bu araştırmayı özaktarıma dayalı yürütülmüş bir betimsel araştırma olarak tanımlamak mümkündür. Böylece bir bireyin veya bir grubun üzerine yoğunlaşan araştırmacı, onların kendileriyle veya kendilerinden bilgi alınmak istenen durum veya olayla ilgili algılarını ve fikirlerini anlamaya muvafık olacaktır (Stake, 2005; Cohen ve diğerleri, 2011). Bunun yanında, bu tip araştırmalarda en dikkat edilmesi gereken noktalardan birinin ise ‘mantıklı ve akıllıca bir örneklem seçimi’ olduğunu unutmamak gerekir (Thomas, 2011: 31). Uygun ve akıllıca bir örneklem seçiminin yapılamadığı durumda, araştırma sonuçlarının genellenebilirliğinin önemli derecede zarar göreceği görüşü literatürde genel olarak kabul gören bir görüştür (Yin, 2009; Creswell, 2009).

Best ve Kahn (2006) ve Coleman’a (2012) göre, araştırma sürecine katılan deneklerin araştırılan konu ile ilgili tam olarak ne ve nasıl düşündüğünü anlayabilmek araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından çok önemlidir. Bunu başarabilmek için de araştırmacı, araştırmasıyla ilgili şahsi eğilimini ve çalışmanın muhtemel sonuçları ile ilgili görüşlerini, herhangi bir etkilemeye sebep olmamak için katılımcılara belli etmemelidir (Best ve Kahn, 2006; Seidman, 2013). Bu araştırma için veri toplanırken mülakat veya gözlem gibi veri toplama teknikleri yerine öğrencilere ‘Hayalimdeki Öğretmen’ başlığıyla kompozisyonlar yazdırılmasının sebebi, Flick’in (2009) de belirttiği üzere, araştırmacı – gözlemci ilişkisinden doğan etkilenmeleri ve bundan kaynaklanan yönlendirme ile yanlılıkları engellemek ve daha güvenilir veriler ortaya çıkarmaktadır. Bu şekilde araştırmacılar, üzerinde çalıştıkları konu ile ilgili farklı bir açıdan bakabilme imkânına da sahip olabilmektedirler. Ayrıca gözlem metodu ile veri toplanırken, araştırma katılımcılarının veya deneklerin gözlenen davranışlarının neden gözlenen şekilde sergilendiği veya bu davranışların hangi temellerden kaynaklandığına dair veri elde etmek oldukça zordur çünkü araştırmacı sadece içerisinde bulunduğu anı gözlemleyebilmektedir (Drever, 2006). Bu görüşlerden yola çıkılarak, ortaöğretim 2.

sınıf seviyesinde olan araştırma grubunun hayallerindeki ideal öğretmende bulunmasını bekledikleri özellikler ile ilgili görüş bildirirken, araştırmacının tutumlarından etkilenmemeleri ve daha geniş çaplı veri elde edebilmek için mülakat veya gözlem gibi yöntemler yerine, öğrencilerden ‘Hayalimdeki Öğretmen’ adında bir kompozisyon yazmaları istenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu toplamda 6 farklı sınıftaki öğrencilerden oluşturulmuştur. Bu 6 sınıf eşit şekilde 2 adet sayısal, 2 adet sözel ve 2 adet eşit ağırlık şubeleri olmak üzere Ankara ili Çankaya ve Gölbaşı ilçelerinde bulunan üç farklı liseden rastlantısal olarak seçilerek oluşturulmuştur. Aşağıda bulunan Tablo 3’de araştırmanın çalışma grubu gösterilmiştir;

Tablo 3

Araştırmanın Çalışma Grubu

	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Toplam
Eşit Ağırlık	24	22	46
Sayısal	22	21	43
Sözel	17	24	41
Toplam	63	67	130

Eşit ağırlık sınıflarından 22 erkek 24 kız olmak üzere 46 öğrenciden, sayısal sınıflarından 21 erkek 22 kız olmak üzere 43 öğrenciden ve sözel sınıflarından da 24 erkek 17 kız olmak üzere 41 öğrenciden ve toplam da 130 öğrenciden konu ile ilgili kompozisyon yazdırılarak bilgi toplanmıştır. Eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıfların her birinden ikişer sınıf ile bu çalışma yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmaya veri toplamak için, araştırmanın çalışma grubu olan ortaöğretim 2. sınıf öğrencilerine ‘Hayalimdeki Öğretmen’ konulu bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilerden elde edilen bu kompozisyonlar veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Bu açıdan bakıldığında araştırmanın öğrenci görüşlerine dayalı nitel bir araştırma olduğu söylenebilir. Öğrencilerin rahat bir şekilde görüşlerini ifade edebilmeleri ve araştırmacıdan veya kendi öğretmenlerinden etkilenmemeleri için bu şekilde bir veri toplama metodu seçilmiştir. Öğrencilerden toplanan bu kompozisyonlar onların kişisel verileri ve sosyal yapıtları konumundadır (Bryman, 2012). Bu nedenle bu kompozisyonların değerli ve kırılgan bir veri kaynağı olduğu Robinson (2010) tarafından ifade edilmektedir.

Öğrencilerin görüşüne dayalı bu tip araştırmalarda çok çeşitli yöntemlerle öğrencilerden veri elde edilebileceği gibi elle yazılmış olan veriler veya kompozisyonlar da önemli veri toplama yöntemlerinden biri olarak görülebilir (Bell, 2010; McCulloch, 2012). Bunun yanında, bu tip araştırmalarda kullanılacak olan veri kaynakları hâlihazırda bulunabileceği gibi, araştırmacının isteği üzerine araştırma esnasında da ortaya çıkabilir (Mason, 2002; Flick, 2009). Daha önce de ifade edildiği üzere bu araştırmada kullanılan veri kaynakları araştırmacının isteği üzerine katılımcılar (öğrenciler) tarafından oluşturulmuştur. Öğrencilerden toplanan bu tip belgeler, onların gerçek fikirleri ve bakış açıları ile ilgili araştırmacıya önemli derecede bilgiler sunabilir (Arthur ve diğerleri, 2012). Bu araştırmada da öğrencilerin kendilerini rahat hissederek ideallerindeki öğretmenleri ile ilgili istek ve beklentilerini yazabilmeleri için kompozisyon yazdırma yöntemi kullanılmıştır. Böylece öğrencilerin gerçek duygu ve düşünceleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bilimsel araştırmalarda kullanılan veri kaynakları kabul edileceği üzere belli özellikleri içermek durumundadır. Öğrenci görüşlerine dayalı araştırmalarda, öğrencilerden elde edilen veri kaynaklarında Flick'e (2009) bulunması gerekli olan 4 temel niteliği şu şekilde tanımlamak mümkündür:

- 1) Gerçeklik: Kullanılan veri kaynakları birincil veya ikincil kaynaktan mı elde edilmiştir ve ne derecede gerçektirler?
- 2) Güvenilirlik: Elde edilen veri kaynakları ne derece doğru ve güvenilir, herhangi bir hata veya yanlış içermekte midir?
- 3) Temsil edebilirlik: Veri kaynakları bir diğerine benzerlik göstermekte midir, bu açıdan bir standart var mıdır?

4) Anlamlılık: Araştırma için kullanılacak veri kaynakları açık ve anlaşılır mı?

Yukarıdaki sınıflandırmadan yola çıkarak, bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ‘Hayalimdeki Öğretmen’ adlı kompozisyon kâğıtları, araştırmanın görüşlerini öğrenmeyi amaçladığı hedef kitleden, yani öğrencilerden toplandığı için ‘gerçeklik’ özelliğine sahiptir. Elde edilen kompozisyonların üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan kullanılması ve aracısız olarak doğrudan öğrencilerden elde edilmesi sebebiyle ‘güvenirlik’ özelliğine de sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ideallerindeki öğretmenlerinden beklentileri ile ilgili görüşleri, tüm sınıf gruplarındaki öğrencilerden standart kompozisyon kâğıtları aracılığıyla toplanmıştır. Bu nedenle elde edilen verilerin ‘temsil edilebilirlik’ özelliğine sahip olduğu da ileri sürülebilir. Son olarak tüm kompozisyon kâğıtlarının yazılma amaçları aynı olduğu için, elde edilen bu veriler araştırma açısından açık ve anlamlıdır.

3.4. Verilerin Analizi

Nitel (qualitative) araştırmalarda genel kabul gören ve her nitel araştırma için uygulanabilirliği mümkün olan veri analizi metodu öne sürmek mümkün değildir (Punch, 2009). Fakat nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik gibi parametreleri artırabilmek için, veri analizi sürecinde sistematik ve tutarlı bir analiz metodu oluşturulması ve kullanılması dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biridir (Braun ve Clarke, 2006). Gay ve diğerleri’ne (2006) göre veri analizi süreci bir araştırmanın en önemli bölümlerinden biridir ve veri toplama sürecinin bitiminden sonra araştırmacı bu süreç içerisine girebilir. Öte yandan, Lichtman (2006), veri analizi sürecine başlamak için verilerin toplanması işlemlerinin bitmesinin bir gereklilik olmadığını, araştırmacının veri toplama süreci esnasında da elde edilmiş olan verilerin analiz edilmesi sürecine başlayabileceğini belirtmektedir. Bu araştırmada, Lichtman (2006)’ın öngördüğü gibi, veri toplama sürecinin bitmesi beklenmeden veriler analiz edilmiş, bu iki süreç araştırmacı tarafından birlikte yürütülmüştür.

Bu araştırmada elde edilen verileri analiz etme aracı olarak içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin kompozisyonlarında belirtmiş oldukları görüşler , yine bu görüşler temele alınarak bu tezde kullanılan öğretmen yeterlikleri listesine göre

gruplandırılmış ve analiz edilmiştir. Adı geçen öğretmen yeterlikleri listesinin oluşturulmasında ayrıca, Küçükahmet'in 1972 yılında "Self-Evaluation Checklist for Teachers" adlı öğretmen yeterlikleri listesini Türkiye için uyarlayarak hazırladığı "Öğretmenlerin Kendi Kendilerini Değerlendirmeleri İçin Kontrol Listesi" (Ottekin Demirbolat, 1999) adlı listeden de yararlanılmıştır. "Self-Evaluation Checklist for Teachers" adlı bu öğretmen yeterlikleri kontrol listesi literatürde yaygın olarak kullanılan kontrol listelerinden bir tanesidir (Çetin, 2001). Ayrıca bu listenin Türkiye için geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır (Küçükahmet, 2003). Bu kontrol listesi, bu özelliği itibarıyla önemlidir ve bu çalışmada öğretmen yeterlikleri listesinin oluşturulmasında yarar sağlayacağı düşünülmüştür. Fakat, daha öncede belirtildiği gibi bu tez için kullanılan öğretmen yeterlikleri listesinin oluşturulmasında temel alınan parametre öğrenci görüşleri olmuştur.

Cohen ve diğerleri'ne (2011: 564) göre içerik analizi yöntemi, *'belirlenmiş bir metin örneklemini ele alıp, bu metinleri bir sorgu süzgecinden geçirerek ve önceden belirlenmiş kategoriler veya temalar altında özetleyerek analiz etme işlemi'*dir. İçerik analizi yazılı, işitsel veya görüntülü bütün metinlere uygulanabilen geniş kapsamlı bir veri analizi tekniğidir (Denscombe, 2010). İçerik analizi tekniği, politikacılardan tutunda eğitimciler ve tarihçilere kadar birçok meslek gurubundan kişiler araştırma ve analiz amaçlı kullanabilmektedir. Bu tekniğin en önemli ve en büyük avantajlarından biri ise nitel (qualitative) verileri nicel (quantitative) bir bakış açısı ile analiz ederek yorumlamalar için önemli veriler sunmasıdır (Miles ve Hubermans, 1994; Krippendorf, 2004). Ayrıca bu tekniğin bir diğer avantajı ise şu şekilde ifade edilebilir; metinler yazılı olarak veya başka formatlarda kayıt altında bulunduğu takdirde, bu veriler yeniden analiz edilebilecektir (Mayring, 2004). İçerik analizi tekniği, kullanıldığı amaç ve kullanan kişi değişse de belirli bir mantıkî çerçeve ve prosedür dâhilinde uygulanmak zorundadır (Flick, 2009). Denscombe (2010: 281–82) bu uygulama prosedürünü aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

1. İçerik analizi tekniğinin uygulanabileceği uygun bir metin örneklemini seçimi,
2. Metinlerin analiz edilebilecek şekilde küçük üniteler halinde bölünmesi (bu bölme işlemi kelimeler halinde veya cümleler halinde olabilir),

3. Araştırmanın amaçlarına ve metinlerin özelliklerine uygun şekilde, verilerin analizi için kategoriler oluşturma,
4. Katılımcılar ve oluşturulan veri üniteleri için uygun şekilde kodlamalar yapma,
5. Kategoriler altında toplanan veri ünitelerinin sıklıklarını sayıp kaydetme,
6. Veri ünitelerinin sıklıklarına ve diğer ünitelerle yapılan karşılaştırmalara dayanarak metni analiz etme.

Öte yandan Cohen ve diğerleri (2011: 564-69) içerik analizi tekniği kullanılırken izlenmesi gereken yolu aşağıdaki gibi özetlemektedir:

1. Adım: İçerik analizinde cevap aranacak araştırma sorularının tanımlanması
2. Adım: Veri elde edilecek popülasyonun ve örneklemin tanımlanması
3. Adım: Veri elde edilecek metin çeşidinin belirlenmesi (yazılı, görsel veya işitsel)
4. Adım: Verilerin bölüneceği küçük üniteleri tanımlama
5. Adım: İçerik analizinde kullanılacak kodlara karar verme ve bunları tanımlama
6. Adım: Analiz için kategoriler oluşturma
7. Adım: Kodları kullanarak daha önceden metinlerin bölünmesiyle oluşturulmuş veri ünitelerini kategorilere yerleştirme
8. Adım: Kategorilerin sıklıklarına bakarak metinleri analiz etme
9. Adım: Metinlerin analizi sonucu elde edilen verileri özetleme
10. Adım: Tüm bu elde edilen verilerden yola çıkarak çıkarımlarda bulunma.

Prosser ve Loxley'e (2010) göre içerik analizi yapılırken üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri kategorilerin oluşturulmasıdır. Eğer, elde edilen verilerin analiz edileceği bu kategoriler çok dar kapsamlı hazırlanırsa, benzerlikler ve farklılıkları belirli kategoriler altında toplayıp uygun yorumlar çıkarmak zorlaşacaktır. Öte yandan, eğer bu kategoriler gereğinden fazla geniş şekilde hazırlanacak olursa yönetilemez duruma geleceklerdir (Prosser ve Loxley, 2010).

Bu araştırmada elde edilen verilerin analizinde izlenen yol ise aşağıda verilmiş olan şekil 1’de gösterildiği gibidir:

şekil 1: Araştırmada Veri Analizi İçin İzlenen Yol

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın temel amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. BİREY OLARAK ÖZELLİKLER

Bu genel başlık altında, öğrencilerin ideallerindeki öğretmen tipinde bulunmasını istedikleri ve bu öğretmenlerinden bekledikleri bireysel nitelikler toplanmış bulunmaktadır. ‘Birey Olarak Özellikler’ genel başlığı altında, ‘fiziksel nitelikler’, ‘entelektüel nitelikler’, ‘sosyal nitelikler’ ve ‘diğer kişilik özellikleri’ şeklinde 4 başlık bulunmaktadır. Her bir başlık altında da öğrencilerin bildirdiği görüşlerden oluşan maddeler toplanmış bulunmaktadır. Aşağıda verilmiş olan Tablo 4’de öğretmenin birey olarak özellikleri genel başlığı altında incelenmiş olan dört başlıkla ilgili öğrenci görüşlerinin dağılımı görülmektedir;

Tablo 4

‘Birey Olarak Özellikler’ Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Bu Genel Başlık Altındaki Başlıklara Göre Dağılımı

BİREY OLARAK ÖZELLİKLER	f	%
Fiziksel Nitelikler	22	7,36
Entelektüel Nitelikler	33	11,04
Sosyal Nitelikler	200	66,89
Diğer Kişilik Özellikleri	44	14,71
Toplam	299	100

Yukarıdaki Tablo 4’de görüldüğü üzere öğretmenin ‘birey olarak özellikleri’ genel başlığı altındaki başlıklar ve dolayısıyla başlıklar altındaki maddelerle ilgili olarak toplamda 299 farklı görüş öğrenciler tarafından bildirilmiştir. Bu görüşlerin %66,89⁽²⁰⁰⁾

gibi bir oranla büyük bir kısmı öğretmenin ‘sosyal özellikleri’ başlığı altında bulunurken, görüşlerin % 14,71⁽⁴⁴⁾ ‘i ‘diğer kişilik özellikleri’ başlığı ile ilgili öğrenci görüşlerinden , %11,04⁽³³⁾ ‘ü ise ‘entelektüel nitelikler’ başlığıyla ilgili öğrenci görüşlerinden oluşmaktadır. Son olarak toplam öğrenci görüşlerinin %7,36⁽²²⁾ ‘sı ise ‘fiziksel nitelikler’ başlığıyla ilgili olan görüşlerden oluşmuştur. Bunun yanında, öğretmenin birey olarak özellikleri ile ilgili öğrenci görüşlerinin sınıf türlerine göre dağılımı ise aşağıdaki Tablo 5’de verilmiştir;

Tablo 5

‘Birey Olarak Özellikler’ Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

BİREY OLARAK ÖZELLİKLER	f	%
Eşit Ağırlık	103	34,45
Sayısal	106	35,45
Sözel	90	30,10
Toplam	299	100

Tablo 5’de görüldüğü üzere, ‘bireysel olarak özellikler’ genel başlığı altındaki 299 ifadenin sınıf gruplarına göre dağılımı ise şu şekildedir: sayısal sınıf öğrencilerinin görüşleri toplam öğrenci görüşlerinin % 35,45⁽¹⁰⁶⁾ ’ini, eşit ağırlık öğrencilerinin görüşleri toplam öğrenci görüşlerinin % 34,45⁽¹⁰³⁾ ’ini, sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri ise toplam öğrenci görüşlerinin %30,10⁽⁹⁰⁾ ‘unu oluşturmaktadır.

4.1.1. Fiziksel Nitelikler

‘Birey Olarak Özellikler’ genel başlığı altındaki ‘fiziksel nitelikler’ başlığı altında şu maddeler bulunmaktadır: ‘genel görünüş’, ‘ses’ ve ‘kıyafet’. Aşağıdaki Tablo 6’da görüldüğü üzere, fiziksel nitelikler başlığı ile ilgili öğrencilerin belirttiği görüşlerin %50⁽¹¹⁾ ‘si ‘kıyafet’ maddesi, %36,36⁽⁸⁾ ‘sı ‘genel görünüş’, ve % 13,64⁽³⁾ ‘ü ‘ses’ maddesi ile ilgilidir.

Tablo 6

Öğretmende Bulunması Gereken Fiziksel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin
Maddelere Göre Dağılımı

<i>Fiziksel Nitelikler</i>	f	%
Genel Görünüş	8	36,36
Ses	3	13,64
Kıyafet	11	50
Toplam	22	100

Aşağıdaki Tablo 7’de görüldüğü üzere öğrencilerden ‘fiziksel nitelikler’ başlığı altında 22 ifadenin öğrenci ifadesi toplanmıştır. Bu ifadelerin % 72,73⁽¹⁶⁾ ile dörtte üçü sözel sınıf öğrencilerinden gelirken, %18,18⁽⁴⁾ ‘i eşit ağırlık, %9,09⁽²⁾ ‘u sayısal sınıf öğrencilerinden gelmiştir.

Tablo 7

Öğretmende Bulunması Gereken Fiziksel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin
Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

I – BİREY OLARAK ÖZELLİKLER

<i>Fiziksel Nitelikler</i>		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f₁	f₂	f₃	f₁+f₂+f₃
Genel görünüş	f	1	1	6	8
	%	12,5	12,5	75	100
Ses	f	2	0	1	3
	%	66,67	0	33,33	100
Kıyafet	f	1	1	9	11
	%	9,09	9,09	81,83	100
Toplam	f	4	2	16	22
	%	18,18	9,09	72,73	100

Tablo 7’de görülen ‘genel görünüş’, ‘ses’ ve ‘kıyafet’ maddeleri ile ilgili yorumlar aşağıdaki gibidir.

4.1.1.1. Genel Görünüş

İlk madde olan ‘genel görünüş’ü ele alacak olursak, yukarıda bulunan Tablo 7’de de görüldüğü üzere öğretmenlerin genel görünüşü ile ilgili öğrenciler tarafından 8 görüş bildirilmiştir. Bu ifadelerin %75⁽⁶⁾ ile dörtte üçü sözel sınıf öğrencilerine aittir. Diğer yorumların ise %12,5⁽¹⁾ ‘i eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aitken diğer %12,5⁽¹⁾ ‘i de sayısal sınıf öğrencilerine aittir. İfadelerin önemli bir kısmının sözel sınıf öğrencilerinden geldiği fark edilmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin genel görünüşlerine diğer sınıf türlerindeki öğrencilere nazaran daha fazla dikkat ettikleri bu maddeden yola çıkılarak söylenebilir. Bu madde ile ilgili olarak ilginç ve en çok tekrar eden ifade ise sözel sınıflardaki SÖB4, SOB9 ve SOB13 kodlu öğrenciler tarafından belirtilen “bakımlı ve süslü olmalı” görüşüdür. Bunun yanında diğer bir farklı ifade ise SÖB12 kodlu öğrencinin belirttiği “görünüşüyle modern olmalı” ifadesi olmuştur.

Literatüre bakıldığında da öğrencilerin, öğretmenlerin dış görünüşlerine önem verdikleri görülmüştür. TED’in (2009) öğretmen yeterlikleri araştırmasına göre öğretmen ve veliler, öğretmenlerin dış görünüşlerinin önemli bir nitelik veya yeterlik olduğunu görmekte ve bu noktada öğretmenlerin öğrencilere iyi bir rol model olmaları gerektiğini ifade etmektedirler.

4.1.1.2. Ses

Tablo 7’de ‘fiziksel nitelikler’ başlığı altında bulunan ikinci madde “Ses” maddesidir. Bu madde ile ilgili olarak toplamda 3 öğrenci görüş bildirmiştir. Bu görüşlerin %66,67⁽²⁾ ‘si eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aitken %33,33⁽¹⁾ ‘i sözel sınıf öğrencilerine aittir. Ses maddesi ile ilgili olabilecek, sayısal sınıf öğrencilerinden herhangi bir ifade belirtilmediği görülmektedir. Eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden EA1, EA26 kodlu öğrenciler ‘öğretmen ses tonun u iyi kullanmalıdır’ şeklinde yorum yapmıştır. Bu maddenin öğrencilerin yaptıkları yorumların genel olarak sıklıklarını göz önüne aldığımızda, öğrencilerin en az görüş bildirdikleri maddelerden biri olduğu ve

öğrencilerin öğretmende ses ile ilgili bulunması gereken özelliklere çok önem vermedikleri söylenebilir.

4.1.1.3.Kıyafet

‘Fiziksel Özellikler’ başlığı altındaki son madde ise ‘kıyafet’ maddesidir. Öğretmenin fiziksel nitelikleri ile ilgili toplanan öğrenci görüşlerinin %50⁽¹¹⁾ ‘sinin bu madde ile ilgili olduğu görülmektedir. Tablo 7’de görüldüğü gibi, öğrencilerden gelen toplam 11 ifadenin %81.83⁽⁹⁾ ile yaklaşık beşte dördü sözel sınıf öğrencilerinden gelirken, sayısal sınıf grubundaki öğrenciler %10⁽¹⁾, eşit ağırlık sınıf grubundaki öğrenciler de yine toplam ifadelerin %10⁽¹⁾ ‘unu belirtmişlerdir. ‘Fiziksel Özellikler’ başlığı altındaki ilk ifade olan ‘genel görünüş’ ifadesinde de olduğu gibi yine bu madde ile de ilgili olarak en fazla görüş ve düşünce bildiren öğrencilerin sözel sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin bu madde ile ilgili birkaç orijinal ifadesini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

SÖB9, SÖB10, SÖB13, SÖB19, SÖB20: ‘İyi, güzel giyinmelidir’

SÖB8: ‘Giyimi kuşamıyla öğrenciye örnek olmalı’

SÖB3 ‘Giyimiyle kuşamıyla herkesi özendirmeli’

SÖB20: ‘Şık olmalı’

Bu maddeden yola çıkarak sözel sınıf öğrencilerinin diğer sınıf öğrencilerine nazaran öğretmenlerin dış görünüşleri ve kıyafetleri ile daha fazla ilgili oldukları, bu gibi özelliklere önem verdikleri ve ideal öğretmenlerinin bu gibi özellikleri taşımasını istedikleri söylenebilir.

Literatürde de görüldüğü üzere Ekinci ve Öter (2010) editörlüğünü yaptıkları öğretmen yeterlikleri ile ilgili Dicle Üniversitesi’nde yapılan çalıştay sonucu oluşturulan raporda öğretmenlerin mesleklerini iyi bir şekilde temsil edebilmeleri için kıyafetlerine özen göstermeleri gerektiğine vurgu yapmışlardır. Buna yakın bulgular TED’in (2009) yaptığı öğretmenlik yeterlikleri araştırmasında da belirtilmiştir. Kısacası öğretmenin, dış görünüş, ses ve kıyafet gibi niteliklerine dikkat etmesi ve azami derecede özen göstermesi gerekliliğine dair literatürde çeşitli görüşler bulmak mümkündür.

4.1.2. Entelektüel Nitelikler

Öğretmenin ‘birey olarak özellikleri’ ana başlığı altında incelenen ikinci başlık ‘entelektüel nitelikler’ başlığıdır. Bu başlık altında entelektüel öğretmen yeterlikleri altında, öğrenci görüşlerine dayanılarak ve ülkemiz için geçerlik – güvenirlik çalışmaları yapılmış olan ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ kontrol listesinden de faydalanılarak şu maddeler belirlemiştir : ‘genel zekâ’, ‘beceri’, ‘anlayış’, ‘açık fikirlilik (ön yargılı olmama)’. Bu başlıktaki adı geçen maddelerle ilgili olarak öğrenciler toplamda 33 görüş belirtmişlerdir. İdeal öğretmende bulunması beklenen entelektüel niteliklere ilişkin öğrencilerin belirttiği görüşlerin, bu başlık altındaki dört maddeye göre dağılımı aşağıda bulunan Tablo 8’de verilmiştir;

Tablo 8

Öğretmende Bulunması Gereken Entelektüel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

Entelektüel Nitelikler	f	%
Genel Zekâ	3	9,09
Beceri	2	6,06
Anlayış	13	39,39
Açık fikirlilik (Ön yargılı olmama)	15	45,46
Toplam	33	100

Yukarıdaki Tablo 8’de görüldüğü üzere, öğrencilerin belirttiği görüşlerin büyük çoğunluğu başlık altındaki son madde olan ‘açık fikirlilik (ön yargılı olmama)’ maddesi altında toplanmıştır. Bu madde ile ilgili belirtilen görüşlerin oranı toplam görüşlerin yaklaşık yarısını (%45,46⁽¹⁵⁾) oluşturmaktadır. Bu maddenin ardından öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği madde ise %39,39⁽¹³⁾ ile ‘anlayış’ maddesidir. Bunun yanında öğrenci görüşlerinin %9,09⁽³⁾ ‘u “genel zekâ”, %6,06⁽²⁾ ‘sı ise ‘beceri’ maddesi ile ilişkili olmuştur.

Öğrenciler tarafından öğretmende bulunması gereken entelektüel nitelikler ile ilgili bildirilen görüşler aşağıdaki Tablo 9’daki gibi özetlenmiştir. Tablo 9’da da görüldüğü

üzere ‘entelektüel nitelikler’ başlığı altında toplanan görüşlerin %63,64⁽²¹⁾ ‘lik bir yüzde yaklaşık üçte ikisi eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden gelmiştir. Geriye kalan yaklaşık üçte birlik kısmın ise yarısı (%18,18⁽⁶⁾) sayısal sınıf grubu öğrencilerine aitken diğer yarısı yine %18,18⁽⁶⁾ ‘lik yüzde ile sözel sınıf grubu öğrencilerine aittir.

Tablo 9

Öğretmende Bulunması Gereken Entelektüel Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

I – BİREY OLARAK ÖZELLİKLER

		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
<i>Entelektüel Nitelikler</i>		<i>f₁</i>	<i>f₂</i>	<i>f₃</i>	<i>f₁+f₂+f₃</i>
Genel zekâ	f	1	2	0	3
	%	33,33	66,67	0	100
Beceri	f	2	0	0	2
	%	100	0	0	100
Anlayış	f	6	4	3	13
	%	46,15	30,77	23,08	100
Açık fikirlilik (Ön yargılı olmama)	f	12	0	3	15
	%	80	0	20	100
Toplam	f	21	6	6	33
	%	63,64	18,18	18,18	100

Tablo 9’da görülen maddeler ile ilgili yorum ve bulgular aşağıdaki gibidir.

4.1.2.1.Genel Zekâ

Tablo 9’da görüldüğü üzere ‘entelektüel nitelikler’ başlığı altında birinci madde olan ‘genel zekâ’ maddesiyle ilişkili olabilecek toplam 3 görüş öğrencilerden gelmiştir. Bu görüşlerden %66,67⁽²⁾ ‘si sayısal sınıf öğrencilerine aitken, %33,33⁽¹⁾ ‘ü eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sözel sınıf öğrencilerinin ise ‘genel zekâ’ maddesi altında toplanabilecek herhangi bir görüş bildirmediği görülmektedir. Bu madde ile öğrencilerin vurguladıkları noktaların, öğretmenin mantıklı ve pratik zekâlı olması,

yaratıcı olması gibi özellikler olduğu görülmüştür. Öğrencilerin, diğer maddelere kıyasla bu madde ile ilişkili olabilecek az sayıda görüş bildirdikleri göze çarpmaktadır.

Konu ile ilgili literatüre bakıldığında da öğretmenin genel zekâsının, eğitim öğretim faaliyetlerinin kalitesini artırma noktasında bir etken olabileceği görülmektedir. Özellikle Bramwell ve diğerleri (2011), öğretmenin zekâsı ile yaratıcılığı arasındaki ilişkiye dikkat çekmekte ve etkili öğretmen olarak tanımladıkları yaratıcı öğretmenin önemli özelliklerinden birinin kişisel zekâ ve kişilerarası zekâ olduğunu vurgulamışlardır.

4.1.2.2.Beceri

‘Entelektüel Nitelikler’ başlık altındaki ikinci madde ise ‘beceri’ maddesidir. Bu madde öğretmende bulunması gereken entelektüel nitelikler başlığı altında toplanan ‘genel zekâ, beceri, anlayış, açık fikirlilik (ön yargılı olmama)’ şeklindeki dört maddeden 2 görüş ile en az görüş bildirilen maddedir. Bu iki ifadenin tamamı (%100) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelmiştir. Bu görüşler ise EA20, EA28 kodlu öğrenciler tarafından belirtilen ‘öğretmenler becerili, yetenekli olmalıdır’ şeklindeki ifadedir. Sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinden bu madde ile ilgili olabilecek herhangi bir görüş gelmediği görülmektedir.

4.1.2.3.Anlayış

Öğretmenin entelektüel özellikleri ile ilgili başlık altındaki üçüncü madde ise ‘anlayış’ maddesidir. Tablo 9 incelendiğinde de fark edileceği üzere, ‘entelektüel nitelikler’ başlığı altında öğrenciler tarafından en çok cevap verilen maddelerden biri ‘anlayış’ maddesidir. Bu madde ile ilgili öğrenciler tarafından 13 görüş bildirilmiştir. Bu 13 görüşün %46,15⁽⁶⁾ ‘i eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden, %30,77⁽⁴⁾ ‘ü sayısal sınıf öğrencilerinden, %23,08⁽³⁾ ‘ü ise sözel sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Her üç sınıftaki öğrencilerin bu maddeyle ilgili olarak, fazla detaya girmeden öğretmenin anlayışlı olmalı gerekliliği ile ilgili görüşlerini bildirdikleri gözlemlenmiştir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelen 6 görüşün de birbirinin aynı veya birbirine çok yakın görüşler olduğu görülmüştür. Görüş bildiren 6 eşit ağırlık sınıfı öğrencisinin tamamının üzerinde bu görüş ise EA1, EA4, EA6, EA21, EA23, EA32 kodlu öğrencilerin belirttiği ‘öğrenciyi

anlayışla karşılaşmalı / anlayışlı olmalıdır’ şeklindeki görüştür. Eşit ağırlık öğrencilerinin bu madde ile ilgili görüşlerinde fazla detaya girmeden öğretmenlerinden kendilerine karşı anlayış beklediklerini belirttikleri görülmektedir. Öte yandan sayısal sınıf öğrencilerinin de eşit ağırlık sınıfı öğrencileriyle aynı görüşü paylaştıkları SA7, SA8, SB8 kodlu öğrenciler tarafından belirtilen *‘anlayışlı olmalı’* şeklindeki görüşten ve SB12 kodlu öğrencinin ifade ettiği *‘gençleri anlayabilmeli’* şeklindeki görüşten çıkarılabilmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinden SÖA1, SÖB9, SÖB12 kodlu öğrencilerin de eşit ağırlık ve sayısal sınıf öğrencilerinde olduğu gibi *‘anlayışlı olmalı’* şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Her üç sınıf grubundaki öğrencilerin ifade ettiği görüşlerde görüldüğü üzere, öğrenciler genel olarak öğretmenlerinin kendilerine karşı anlayışlı olması ve kendilerinin fikirlerini anlayabilmesi gerekliliğini belirtmişlerdir. Bunun yanında, ‘anlayış’ maddesi ile ilgili olarak öğrenci görüşlerinin sınıf türlerine göre değişmediği, öğrencilerin birbirine çok yakın şeyler düşündükleri söylenebilir.

Literatürde de öğretmenlerin öğrencilere karşı anlayışlı olması gerekliliğini destekleyen fikirler bulmak mümkündür. Kerry ve Wilding (2004) öğretmenin öğrencilere karşı anlayışlı davranmasını, sınıf yönetimini sağlama noktasında önemli bir konumu olduğunu vurgulamışlardır. Bunun yanında Tartwijk ve diğerleri (2009) de öğretmenin anlayışlı olmasını, öğretmenlerin en önemli sosyal ve kişisel özelliklerinden biri olarak görmektedirler. Kısacası, literatürden de görüldüğü üzere, öğretmenlerin öğrencilere karşı anlayışlı davranması hem onlarla daha iyi ilişkiler kurması hem de etkili bir sınıf yönetimi sağlayarak eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini yükseltmesi açısından önemlidir.

4.1.2.4. Açık Fikirlilik (Ön Yargılı Olmama)

‘Entelektüel Nitelikler’ başlığı altındaki son maddede ise Tablo 9’da görüldüğü üzere ‘açık fikirlilik (ön yargılı olmama)’ şeklinde olmuştur. Öğretmenlerin entelektüel nitelikleri ile ilgili başlık altında, 15 görüş ile en fazla görüş bildirilen madde öğretmenlerin açık fikirli olma ve ön yargılı olmama özellikleriyle ilgili bu maddedir. ‘Açık fikirlilik (ön yargılı olmama)’ maddesi ile ilgili olarak en fazla görüş bildiren öğrenci grubunun %80⁽¹²⁾ ile eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin olduğu gözlemlenmektedir. Bu madde altında toplanmış olan görüşlerin %20⁽³⁾ ‘lik bölümü ise sözel sınıf öğrencilerine ait olan görüşlerdir. Öte yandan sayısal sınıf öğrencilerinin

‘açık fikirlilik (ön yargılı olmama)’ maddesi altında toplanabilecek herhangi bir yorum yapmadıkları gözlemlenmektedir. Bu madde altında toplanan eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin ifadelerinde dikkat çeken noktalardan biri, toplam 12 görüşün üçte birinin, yani 4 tanesinin öğretmenlerin önyargılı olmaması gerektiği hususu etrafında toplanmasıdır. Bu noktaya değinen EA2, EA7, EA30, EA36 kodlu eşit ağırlık sınıf öğrencileri ‘(öğretmenler) ön yargılı olmamalı’ şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Bunun yanında eşit ağırlık sınıfı öğrencileri diğer görüşlerinde öğretmenin açık fikirli olması gerektiğine değinmişler. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin bu tema etrafındaki bazı orijinal görüşlerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

EA13, EA18, EA30 : ‘Her türlü görüşe ve düşünceye açık olmalı ve değerlendirmelidir’

EA24, EA25 : ‘Öğrencileri düşünceleri yüzünden yargılamamalıdır’

EA42 : ‘Kendi zamanındaki düşüncelerini şimdi de uygulamaya çalışmamalı’

EA42 : ‘Yeni nesil gençlerin düşünüş, yaşayış şekillerini bilmeli’.

Sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerine bakıldığında ise, eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin aksine, bu öğrencilerin öğretmenlerin ön yargılı olmaması gerekliliği hususunda görüş bildirmedikleri görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin orijinal olan ifadelerini de şu şekilde sıralayabiliriz;

SÖB3 : ‘Çağa ayak uydurmuş olmalı’

SÖB13: ‘Düşünce tarzı modern olmalı’,

SÖB12 : ‘İleri görüşlü olmalı’

Bu maddeden edinilen bilgilerden yola çıkarak eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin, ideal öğretmen tiplerinin ön yargı olmaması gerekliliği noktasına özellikle vurgu yaptıkları görülürken, her iki sınıf grubu öğrencilerinin şu ortak noktalara değindikleri görülmektedir; kendilerini anlayabilmeleri için öğretmen açık fikirli olmalıdır, fikirleri öğretmenleri tarafından yargılanmamalıdır, belirli bir şekilde veya kalıpta düşünmeye zorlanmamalıdır.

Silins ve Mulford (2004) etkili ve verimli öğrenme ortamları oluşturabilmek ve bu ortamlara öğrencilerin aktif katılımını sağlayabilmek için öğretmenlerin öğrencilere önyargısız bir şekilde yaklaşmalarını ön koşul olarak görmektedirler. Bunu destekleyen

bir diğerk görüşü de Kerry ve Wilding'den (2004) kavramsal çerçeve bölümünde yapılan alıntıda da görmek mümkündür. Kerry ve Wilding (2004) öğretmenlerin öğrencilerle dengeli ve iyi bir iletişim kurabilmesi için önyargılara kapılmaması gerektiğini vurgulamışlardır.

4.1.3. Sosyal Nitelikler

Öğretmenin 'birey olarak özellikleri' ana başlığı altında incelenen üçüncü başlık 'sosyal nitelikler' başlığıdır. Bu başlık altında öğrencilerden öğretmenlerinin sosyal hayata dönük nitelikleri ile ilgili ifadeler ve yorumlar toplanmıştır. Buradaki alt maddeler daha önce de ifade edildiği öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak ve geçerlik – güvenilirlik çalışmaları Türkiye için yapılmış olan 'Self-Evaluation Checklist for Teachers' kontrol listesinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Sosyal nitelikler başlığı altında toplamda 13 farklı madde incelenmiştir. Bunlardan ilk 8 tanesi 'Self-Evaluation Checklist for Teachers' kontrol listesinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Bu maddeleri şu şekilde sıralamak mümkündür; 'işbirliği', 'nezaket', 'insan tabiatından anlama', 'saygı', 'güvenilir kişi olma', 'dürüstlük', 'itimat telkin etme yeteneği', 'düzgün konuşma', 'hoşgörülü ve sabırlı olma' ve 'kibirli, kompleksli olmama'. Sosyal niteliklerle ilgili bu başlık altındaki 'hoşgörülü ve sabırlı olma', 'kibirli, kompleksli olmama', 'şakadan anlama', 'iletişim becerisi', 'öğrenciler arasında ayırım yapmama, adil olma' şeklindeki maddeler ise öğrenci görüşleri temel alınarak kendi arasında gruplandırılarak oluşturulmuş maddelerdir. Aşağıda bulunan Tablo 10'de 'sosyal nitelikler' başlığı altında toplanmış olan öğrenci görüşlerinin başlık altında bulunan 13 maddeye göre dağılımı verilmiştir;

Tablo 10

Öğretmende Bulunması Gereken Sosyal Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin
Maddelere Göre Dağılımı

<i>Sosyal Nitelikler</i>	F	%
İşbirliği	1	0,5
Nezaket	2	1
İnsan tabiatından anlama	1	0,5
Saygı	26	13
Güvenilir kişi olma	11	5,5
Dürüstlük	9	4,5
İtimat telkin etme yeteneği	2	1
Düzgün konuşma	14	7
Hoşgörülü ve sabırlı olma	11	5,5
Kibirli, kompleksli olmama	2	1
Şakadan anlama	13	6,5
İletişim becerisi	69	34,5
Öğrenciler arasında ayırım yapmama, adil olma	39	19,5
Toplam	200	100

Yukarıdaki Tablo 10’de görüldüğü üzere ‘sosyal nitelikler’ başlığı altında bulunan maddelerden öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği madde %34,5⁽⁶⁹⁾ ile ‘iletişim becerisi’ olurken, bu maddeyi %19,5⁽³⁹⁾ yüzde ile ‘öğrenciler arasında ayırım yapmama, adil olma’ şeklindeki madde takip etmiştir. Öğrencilerin diğer maddelere nazaran daha fazla görüş ifade ettiği maddeler ise %13⁽²⁶⁾ ‘lük yüzdeler dilim ile ‘saygı’, %7⁽¹⁴⁾ ‘lik yüzdeler dilim ile ‘düzgün konuşma’ ve %6,5⁽¹³⁾ ‘lik yüzdeler dilim ile ‘şakadan anlama’ şeklindeki maddeler olmuştur. Öğrenciler %5,5⁽¹¹⁾ ‘lik yüzde ile ‘hoşgörülülük ve sabırlı olma’ ve ‘güvenilir kişi olma’ maddeleri, %4,5⁽⁹⁾ ‘lik yüzde ile ‘dürüstlük’ maddesi ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Bu maddeler dışındaki maddelerle ilgili olarak ise öğrenciler tarafından daha az görüş belirtilmiştir. Bu maddeleri ve yüzdelerini şu şekilde sıralayabiliriz; ‘nezaket’ %1⁽²⁾, ‘itimat telkin etme yeteneği’ %1⁽²⁾, ‘kibirli, kompleksli olmama’ %1⁽²⁾, ‘işbirliği’ %0,5⁽¹⁾, ‘insan tabiatından anlama’ %0,5⁽¹⁾.

Aşağıda bulunan Tablo 11’de ise öğrenci görüşlerinin maddelere ve sınıf türlerine göre dağılımı birlikte verilmiştir. Tablo 11’de de görüldüğü gibi ‘sosyal nitelikler’ başlığı altında bulunan 200 ifadenin %37,5⁽⁷⁵⁾ ‘lik yüzde ile beşte ikisine yakını sayısal sınıf öğrencilerinin belirttiği görüşlerden oluşurken, geriye kalan görüşler %31,5⁽⁶³⁾ ‘lik yüzde ile sözel sınıf öğrencilerinden ve %31⁽⁶²⁾ ‘lik yüzde ile eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelmiştir.

Tablo 11

Öğretmende Bulunması Gereken Sosyal Nitelikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin
Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

<i>Sosyal Nitelikler</i>		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f ₁	f ₂	f ₃	f ₁ +f ₂ +f ₃
İşbirliği	f	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Nezaket	f	1	0	1	2
	%	50	0	50	100
İnsan tabiatından anlama	f	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Saygı	f	14	9	3	26
	%	53,9	34,6	11,5	100

Güvenilir kişi olma	f	4	2	5	11
	%	36,4	18,2	45,4	100
Dürüstlük	f	2	3	4	9
	%	22,2	33,3	44,5	100
İtimat telkin etme yeteneği	f	2	0	0	2
	%	100	0	0	100
Düzgün konuşma	f	2	7	5	14
	%	14,3	50	35,7	100
Hoşgörülü ve sabırlı olma	f	4	2	5	11
	%	36,4	18,2	45,4	100
Kibirli, kompleksli olmama	f	2	0	0	2
	%	100	0	0	100
Şakadan anlama	f	1	2	10	13
	%	7,69	15,39	76,92	100
İletişim becerisi	f	16	32	21	69
	%	23,19	46,38	30,43	100
Öğrenciler arasında ayırım yapmama, adil olma	f	12	18	9	39
	%	30,77	46,15	23,08	100
Toplam	f	62	75	63	200
	%	31	37,5	31,5	100

Kavramsal Çerçeve bölümünde de ifade edildiği üzere, günümüzde ihtiyaç duyulan öğretmen tipi eskiye nazaran daha hızlı değişmekte ve ideal bir öğretmende bulunması gereken nitelik sayısı ve çeşidi artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sosyal nitelikleri ve ilişki becerileri gelişmiş öğretmenler günümüzde daha fazla ihtiyaç duyulan veya tercih edilen öğretmen tipi olarak adlandırılabilir.

‘Sosyal nitelikler’ başlığı altındaki 13 madde ile elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

4.1.3.1.İşbirliği

Öğretmenin ‘birey olarak özellikleri’ genel başlığı altındaki ‘sosyal nitelikler’ başlığı altında ilk olarak öğretmenin işbirliği özellikleri ile ilgili öğrenci yorumları ele alınmıştır. Yukarıdaki Tablo 11’de görüldüğü üzere bu madde öğrenciler tarafından en az yorum yapılan iki maddeden biridir ve sosyal nitelikler altında toplanan görüşlerin sadece %0,5’i, oluşturulmaktadır. Bu madde altında toplanabilecek tek yorum eşit ağırlık sınıfı öğrencisinden gelmiştir. Bu madde ile ilgili sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinden yorum gelmediği gözlemlenmektedir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden EA38 kodlu öğrenciden gelen yorum ise şu şekildedir; *‘Yeri geldiğinde öğrencisiyle birlikte keşfedebilmeli, öğrenebilmelidir’*. Genel itibarıyla her üç sınıf grubundaki öğrencilerin direkt olarak öğretmen – öğrenci işbirliği ile yorum yapmadıkları, içerisinde öğretmen – öğrenci işbirliğiyle ilişkili olabilecek yorumlar yaptıkları görülmektedir. Bu tür ifadeler ilişki durumuna göre farklı maddeler altında toplanmıştır.

Öğretmenin işbirliği yapma niteliği ile ilgili her ne kadar literatürde çok sayıda görüş bulmak mümkün olsa da, bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ortaöğretim öğrencilerinin öğretmenin bu niteliğine çok önem verdikleri ortadadır. MEB’in (2008) öğretmenlik mesleği genel yeteliklerinde de öğretmenin işbirliği becerisine değindiği görülmektedir. Bunun yanında Holmes (2009), öğretmenlerin işbirliği becerilerini, öğretmende bulunması gerektiğini ifade ettiği sosyal farkındalık yeterliğinin önemli bir parçası olarak tanımlamıştır. Yine, Grieve (2010) de işbirlikçi yaklaşımın 21. Yüzyıl öğretmenlerinin önemli sıfatlarından biri olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Silins ve Mulford’da (2004) öğretmenlerde bulunması beklenen işbirlikçi çalışma yeterliğinin önemine dikkat çekmiştir. Fakat literatürde bulunan bu ve benzeri görüşlere rağmen bu araştırmadaki öğrencilerin öğretmenin işbirlikçi becerilerine çok az değinmesi dikkat çekici bir noktadır.

4.1.3.2.Nezaket

Sosyal nitelikler başlığı altındaki incelenen ikinci madde ise ‘nezaket’ maddesidir. Bir önceki ‘işbirliği’ maddesinde olduğu gibi bu madde ile ilgili olarak da öğrencilerin çok fazla görüş bildirmediikleri, sadece 2 (%1) görüş bildirdikleri gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin nezaketleri ile direkt ilgili olabileceği düşünülen iki yorumdan bir tanesi

(%50) eşit ağırlık sınıfı öğrencisinden gelirken diğer bir tanesi de (%50) sözel sınıf öğrencisinden gelmiştir, sayısal sınıf öğrencilerinin ise direkt olarak bu konu ile ilgili görüş bildirmediği görülmektedir. EA3 kodlu eşit ağırlık sınıfı öğrencisinin bu madde ile ilgili yorumu *‘eğer öğrencinin bir hatası varsa nazikçe uyarmalıdır’* şeklinde olmuştur. Öğrenciler, ‘nezaket’ maddesi ile ilişkili olan veya olabilecek, öğrencileri kırmadan uyarma, tutum ve davranışlarında öğrencileri küçük görmekten uzak bir duruş sergileme gibi ifadeler ise yine ‘sosyal nitelikler’ başlığı altındaki daha fazla ilişkili olduğu düşünülen maddeler altında toplanmışlardır.

Literatürde öğretmenin nezaketi ve kibarlığı ile ilgili çeşitli görüşler bulmak mümkündür. Murphy ve diğerleri’ne (2004) göre de kibarlık ve nezaket gibi özellikler öğretmende bulunması beklenen yeterliklerden sayılabilir. Öte yandan, öğretmenin nezaket ve kibarlık gibi özelliklerini, öğrencilerle iyi bir sosyal iletişim kurmada önkoşullardan biri olarak görmek de mümkündür. Arif ve diğerleri (2012) de öğretmende bulunması gereken beş temel kişilik özelliği içerisindeki uzlaşmacı olma yeterliğini tanımlarken nezaketi de bu yeterliğin temellerinden biri olarak tanımlamıştır. Hough ve Duncan’ın (1970) da ifade ettiği üzere öğretmenlerin bu tip sosyal kabiliyetleri, öğrenci başarısını artırma noktasında önemli bir faktör olabilir.

4.1.3.3.İnsan Tabiatından Anlama

Öğrencilerin öğretmende bulunmasını bekledikleri sosyal niteliklerden bir diğeri de ‘insan tabiatından anlama’ maddesidir. Öğrencilerin yine bu madde ile direkt ilişkili olabilecek çok fazla yorum yapmadıkları Tablo12’de fark edilmektedir. Bu madde ile ilgili öğrencilerden sadece bir görüş elde edilebilmiştir. Yani, ‘sosyal nitelikler’ başlığı altındaki ilk madde olan ‘işbirliği’ maddesi ile bu madde öğrencilerin bu başlık altında %0,5 yüzde ile en az görüş bildirdiği iki madde olmuştur. Bu madde ile ilgili tek yorum eşit ağırlık sınıf öğrencilerine aitken, sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin bu maddeye direkt olarak değinmediği görülmüştür. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden EA33 kodlu öğrencinin yorumu ise şu şekildedir; *‘Öğretmenler öğrencilerin psikolojisinden anlamalıdır’*.

Öğrencilerin, direkt ilişkili olacak şekilde çok fazla görüş bildirmediği, öğretmenin insan tabiatından anlama niteliğinin literatürde önemsendiği söylenebilir.

Liakopoulou'nun (2011) öğretmen yeterlikleri ile ilgili yaptığı çalışmada da bunun örneğini görmek mümkündür. Liakopoulou'ya (2011) göre öğrenci psikolojisinden anlama, öğrencilerin psikolojik zorluk veya problemlerinin farkında olma, öğretmenlerin önemli yeterlik alanlarından birini teşkil etmektedir. Bunun yanında Birleşik Krallık Eğitim Departmanı/DES (1992), öğretmenlerin ileri meslekî gelişimlerini tamamlayabilmeleri noktasında öğretmenlerin öğrencilerin sosyal, psikolojik ve kültürel durumlarının farkında olmaları gerektiğine değinmiştir. Bu yeterlik ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı kaynaklarına bakıldığında da, MEB'in (2008) öğretmenlerde, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alma yeterliğine vurgu yaparak konuya yaklaştığı görülmektedir. Konu ile ilgili literatürde çok çeşitli görüşler bulmak mümkün olsa da yine öğrencilerin öğretmenlerin bu özelliğine veya yeterliğine çok önem vermedikleri önemli noktalardan biridir.

4.1.3.4.Saygı

Öğretmenlerde bulunması gereken sosyal nitelikler altında incelenen dördüncü madde 'saygı' maddesi olmuştur. Tablo 11'de görüldüğü üzere, öğrencilerin öğretmenlerin sosyal nitelikleri ile ilgili olarak en fazla değindikleri, yorum yaptıkları maddelerden biri bu madde olmuştur. Tablo 10'de fark edileceği gibi öğrencilerin sosyal nitelikler başlığı altındaki toplamda 200 yorumunun %13⁽²⁶⁾ 'ü öğretmende öğrenciler tarafından bulunması beklenen saygı niteliği ile ilgilidir. Tablo 11'ye tekrar bakıldığında bu madde altında toplanan yorumların yaklaşık yarısının (53,85⁽¹⁴⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencileri tarafından belirtildiği görülmektedir. Öte yandan, toplam görüşlerin %34,61⁽⁹⁾ 'u sayısal, %11,54⁽³⁾ 'ü ise sözel sınıf öğrencilerine aittir. Verilerden görüldüğü gibi öğretmende bulunması beklenen saygı niteliği ile ilgili olarak en fazla görüş bildiren sınıf grubu eşit ağırlık sınıfı olmuştur. İlk olarak en fazla yorum yapan bu eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin görüşlerini ele alacak olursak, bu öğrencilerin bazı orijinal ve dikkate değer ifadelerini şu şekilde sıralayabiliriz;

EA9, EA11, EA13, EA14, EA15, EA22, EA24, EA30, EA41, EA42: '(Öğretmen) öğrencisine karşı saygılı olmalıdır'

EA5, EA11, EA41 : 'Hoşgörülü ve saygılı olmalıdır'

EA34: 'Öğretmen-öğrenci ilişkisi saygı sınırlarını aşmayacak şekilde rahat olmalıdır'

Bu madde ile ilgili yorum yapan sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerinin eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine nazaran daha fazla çeşitlilikte olduğu söylenebilir. Bu sınıf grubu öğrencilerinin bazı dikkate değer ifadeleri ise şöyledir;

SB4, SB21, SB26: ‘Öğretmen öğrenciye saygı duymalıdır’

SB13, SB18: ‘Bizim onlara gösterdiğimiz saygıyı onların da bize göstermesi önemlidir’

SA9: ‘Öğrencilerin fikirlerine saygı duymalıdır’

SB4, SB18 : ‘Sınıfa girdiği zaman ona saygı duyulmalıdır’

SA4 : ‘Herkesin gerçekten saygı duyarak ayağa kalktığı biri olmalı’

Son olarak sözel sınıf öğrencilerinden de birkaç ifadesini aşağıdaki gibi vermek mümkündür;

SÖA9 : ‘Öğrencisiyle saygılı ve seviyeli iletişim kuran’

SÖB15 : ‘Öğrencisinin fikirlerine saygı duymalı’

Öğrencilerin yorumlarından yola çıkılarak, sayısal sınıf öğrencilerinin öğretmen – öğrenci ilişkilerinde öğretmen tarafından öğrenciye karşı gösterilmesi gereken saygıya büyük önem verdikleri ve vurguladıkları görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencileri öğretmenlerinden saygılı olmanın yanında hoşgörülü olmanın da önemli olduğunu vurgulamakta ve bu iki niteliği birlikte değerlendirmektedirler. Bunun yanında saygı sınırlarının öğretmen tarafından aşılması ve buna dayalı diğer iletişim problemleriyle ilgili en çok şikâyetin eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden geldiği görülmektedir. Öte yandan, sayısal sınıf öğrencileri, kendilerinden saygı beklenilmesi için öğretmenlerinin de kendilerine saygılı bireyler olması noktasına değinmektedirler. Sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarıyla ilgili diğer bir dikkat çeken nokta ise, öğretmenin öğrenciye karşı saygılı davranması görüşünü belirtmelerinin yanında, öğretmenin okul ortamında ve okul dışında kişisel saygınlığının korunmasına ve saygı duyulabilecek bir insan gibi yaşamasına da önem verdikleri görülmektedir. Son olarak sözel sınıf öğrencilerinden yorum yapanların da öğretmenin öğrencilere karşı saygı duyması gerekliliğine değindikleri ve bunu ideal öğretmenlerinden bekledikleri göze çarpmaktadır. Bunun yanında hem sözel hem sayısal sınıf öğrencileri tarafından dikkat çekilen diğer bir nokta ise, öğretmenlerin öğrenciler ile saygı sınırlarını aşmayacak, seviyeli bir iletişimin ve etkileşimin öğretmen tarafında sağlanması gerekliliğidir. Öğrenciler bunun, öğrenci –

öğretmen iletişiminin sağlıklı bir şekilde yürümesi için önemli bir nokta olduğunu vurgulamaktadırlar.

İlgili literatüre bakıldığında da, öğretmende bulunması beklenen başkalarına ve öğrencilerine saygı yeterliliğinin önemsendiği ve konuyla ilgili eğitim bilimcilerin çok fazla görüş bildirdikleri görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Stronge ve diğerleri (2004), saygı yeterliğini etkili öğretmende bulunması gereken kişisel nitelikler içerisinde sıralamışlardır. Lang ve diğerleri (1993) de öğretmenin görüş bildirmek, kendini ifade etmek isteyen öğrencilere karşı saygı duyması ve onları kırmaması gerekliliğine işaret etmişlerdir. Bunun yanında MEB (2008), öğretmenin genel yeterlikleri içerisinde ‘kişisel ve meslekî değerler / meslekî gelişim’ başlığı altında ‘öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme’ şeklinde bir yeterlik tanımlamıştır. Görüldüğü üzere hem ilgili literatürde görüş bildirmiş olan eğitim bilimciler hem de bu araştırmanın çalışma grubunda bulunan öğrenciler, öğretmenin başkalarına ve özellikle öğrencilere karşı saygı duyması ve onları önemsemesi gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu açıdan bakıldığında, öğrenci görüşleri ile ilgili literatürdeki görüşler arasında paralellik olduğu göze çarpan noktalardan olmuştur.

4.1.3.5. Güvenilir Kişi Olma

‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altında incelenen beşinci madde ise ‘güvenilir kişi olma’ şeklindeki maddedir. Öğretmenin güvenilir bir kişi olması gerektiği görüşü doğrultusunda öğrenciler tarafından 11 yorum ifade edildiği görülmektedir. Bu yorumların %45,46⁽⁵⁾ ‘sı sözel sınıf öğrencilerine, %36,36⁽⁴⁾ ‘sı eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine, %18,18⁽²⁾ ‘si ise sayısal sınıf öğrencilerine ait bulunmaktadır. Sözel sınıf öğrencilerinin bu madde ile ilgili olarak diğer tür sınıf öğrencilerine nazaran daha fazla değindikleri gözlemlenmiştir. Sözel sınıf öğrencilerinden gelen farklı ve ilginç ifadeler ise şu şekildedir;

SÖA7 : ‘Öğrencilerini velilere ispiyonlamamalıdır’

SÖB12 : ‘Öğrencisine güven vermelidir’

Sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri genel olarak, öğretmenlerin kendilerine güven vermesi ana fikri etrafında toplanmaktadır. Sözel sınıftan bazı öğrencilerin öğretmene

karşı güven algılarının, kendilerinin hatalarını velileri ile paylaşmamak (kendi tabirleriyle ispiyonlamamak) olduğu gözlemlenmiştir.

‘Güvenilir kişi olma’ maddesi ile ilgili olarak 4 yorum yapan eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin ise yukarıda belirtilen sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerine yakın görüş belirtmelerinin yanı sıra, kendilerini açabilecekleri, kişisel ve özel yaşantılarını, sorunlarını ve isteklerini paylaşabilecekleri bir öğretmen modeli istedikleri veya hayal ettikleri görülmektedir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerin bu doğrultudaki görüşleri şu şekildedir;

EA12 : ‘Bir sıkıntım olduğunda anlatabileceğim biri olmalıdır’

EA39 : ‘İstediğimde öğretmenime en önemli sırlarımı anlatabilmeliyim’

Buradan yola çıkılarak şu yorum yapılabilir; bazı öğrencilerin öğretmenleriyle ilgili olarak, kişisel problem, istek ve dileklerini paylaşma noktasında çeşitli sıkıntılar yaşamışlardır ve/veya yaşamaktadırlar, ayrıca bu noktada öğretmenlerine güven duymaya ihtiyaçları bulunmaktadır.

Sayısal sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen 2 yorumun da yine öğretmenin güvenilir bir kişiliğe sahip olması gerektiği ana fikrine vurgu yaptığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin öğretmende bulunması gerektiğini düşündüğü ve istediği sosyal niteliklerden biri olan ‘güvenilir kişi olma’ maddesi ile ilgili olan ifade ve yorumların ortak sayılabilecek noktalarını, öğretmenin öğrenciyle olan iletişimde karşı tarafa güven verici konumda olması, bu çerçevede kişiliğine ve tutumlarına dikkat edip özen göstermesi şeklinde özetleyebiliriz. Bunun yanında ayrıntıya girilecek olursa, belirtilen ortak fikirlerin yanında, sözel sınıf öğrencilerinin kendileriyle ilgili olumsuz durumların öğretmen tarafından velileriyle paylaşılması, eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin de öğretmenleriyle paylaştıkları şahsi durumlarının ve – kendi ifadeleriyle – sırlarının öğretmen tarafından üçüncü kişilere anlatılmaması şeklinde görüşleri bulunmaktadır.

Öğretmenin güvenilir olması ile ilgili öğrenci görüşlerini destekleyici görüşleri ilgili literatürde de bulmak mümkündür. Holmes (2009), öğretmende bulunmasını beklediği dört temel yeterlikten biri olan ‘kişisel yönetim’ yeterliğinin oluşabilmesi için, öğretmenin güvenilir olması gerekliliğine değinmiştir. Ayrıca, öğretmen-öğrenci

arasında sağlıklı ve iyi bir iletişimin kurulabilmesi için bu iki kutup arasında karşılıklı güvenin oturmuş olması gerekliliği kavramsal çerçeve bölümünde ele alınmıştır.

4.1.3.6.Dürüstlük

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğrencilerin görüş bildirdiği bir başka maddenin öğretmende bulunmasını istedikleri ve düşündükleri ‘dürüstlük’ niteliği ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu madde ile ilgili olarak toplamda 9 yorum yapılmıştır ve öğretmenin sosyal özellikleri başlığı altında toplanan öğrenci görüşlerinin %4,5’ini oluşturmaktadır. Bu yorumların %44,45⁽⁴⁾ ‘i sözel sınıf öğrencilerine, %33,33⁽³⁾ ‘ü sayısal sınıf öğrencilerine ve %22,22⁽²⁾ ‘si ise eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir.

‘Dürüstlük’ maddesi veya niteliği ile ilgili ilk olarak en çok yorum (%44,45) yapan sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerine bakıldığında öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri kişilik özellikleri ile ilgili yorumlar yaptıkları gözlemlenmiştir. Sözel sınıf öğrencileri yorumlarında, öğretmenlerinin kişiliğinin doğruluk ve dürüstlük esasları üzerine kurulu olmaları gerektiğine değinmişlerdir. Öğrencilerden SÖA3 kodlu bir öğrencinin yorumu ise şu şekildedir; *‘kişiliği ve görüşleriyle dört dörtlük ve düzgün olsun’*.

Dürüstlük niteliğine 3 defa değinen sayısal sınıf öğrencilerinin görüşleri de öğretmenin dürüst bir kişiliğe sahip olması gerektiği fikri üzerine kurulu olduğu halde bu noktada belirtilmesi gereken gayet ilginç ve dikkat çekici bir yorum ise SB24 kodlu öğrenciden şu şekilde gelmiştir; *‘öğretmenler kesinlikle girdiği branş dersinden öğrencilerine özel ders vermemelidir’*. Sayısal sınıf öğrencisi 1 kişi tarafından ifade edilen bu görüş, konuyla ilgili olarak çarpıcı ve farklı bir bakış açısını göstermesi açısından önemlidir. Maddeyle ilgili olarak 2 yorum yapan eşit ağırlık sınıf öğrencileri ise öğretmenlerinin dürüstlük niteliklerini onların adalet anlayışları ve uygulamaları ile değerlendirerek, dürüstlük – adalet ilişkisine vurgu yapmışlardır. Netice itibariyle her üç tür sınıf öğrencilerinin, öğretmenlerinde bir karakter özelliği olarak kuvvetli bir dürüstlük inancının olması gerektiğini ve öğretmenlerinin sosyal hayatın her alanında dürüstlük esasları doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini vurguladıkları söylenebilir. Öğrencilerin ‘dürüstlük’ maddesi ile ilgili görüşlerinin sınıf gruplarına göre çok fazla çeşitlilik göstermediği söylenebilir.

Daha önce de değinildiği üzere, hem Kılıç ve diğerleri (2004) hem de Squire ve diğerleri (2003), öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrencilerin karakterlerini ve davranışlarını etkilemekte ve yönlendirmekte olduğunu vurgulamışlardır. Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlerin dürüst olup olmamasının öğrencilerin karakterlerini, davranışlarını ve tutumlarını etkileyeceğini söylemek mümkündür. Bu nedenle öğretmenlerin dürüstlük yeterliğini tam anlamıyla taşımalarının dürüst, ahlâklı ve güvenilir nesiller yetiştirme noktasında önemli olduğu ortadadır. Ayrıca, Holmes (2009) da dürüstlük yeterliğini öğretmenin kişisel yönetim noktasında önemli yeterliklerinden biri olduğunu vurgulamıştır.

4.1.3.7.İtimat Telkin Etme Yeteneği

‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altındaki 7. madde ise öğretmenin ‘itimat telkin etme yeteneği’ ile ilgilidir. Bu madde de yine ‘sosyal nitelikler’ başlığı altındaki, öğrenciler tarafından en az görüş bildirilen maddelerdendir. Bu madde ile ilgili olarak toplamda iki görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerin tamamı (%100⁽²⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin madde ile ilgili herhangi bir yorum yapmadıkları gözlemlenmektedir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden yorum yapan bu iki öğrenci ise öğretmenlerin öğrencilere kendine güven duygusunu aşılması ve onların kendilerine inanmalarını sağlamasının önemine değinmişlerdir.

İdeal bir öğretmende bulunması gereken bu niteliği öğrencilerin diğer yeterliklere nazaran daha az önemseydiği göze çarpmaktadır. Öte yandan, ilgili literatürde Medley ve Shannon (1994), öğrencilerin kendilerine olan güven duygularını, onların başarılarını etkileme noktasında göz önünde bulundurulması gereken bir faktör olarak görmektedir. Bu görüşe dayanılarak, öğretmenlerin güven telkin etme yeteneğinin öğrenci başarılarını artırmak için gösterilen çalışmaları destekleyici bir konumda olduğu söylenebilir.

4.1.3.8.Düzgün Konuşma

Öğrencilerin kompozisyon kâğıtlarından, öğretmenlerin sosyal nitelikleri ile ilgili olarak yorumları ve beklentilerinden sık tekrarlananlarından birinin ‘düzgün konuşma’ yetisi

ile ilgili olduğu göze çarpmaktadır. Öğretmenin sosyal özellikleri başlığı altındaki maddeler içerisinde %7'lik dilime sahip bu madde altında 14 farklı öğrenci görüşünü toplanmıştır. Bu madde ile ilgili öğrenci ifadelerinin yarısı (%50⁽⁷⁾) sayısal sınıf öğrencilerine aitken, %35,71⁽⁵⁾ 'i sözel sınıf öğrencilerine, %14,29⁽²⁾ 'u ise eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir.

'Düzgün konuşma' maddesi ile ilgili olarak sınıf gruplarındaki öğrencilerin birbirlerinden farklı görüşlere sahip olduğu, dikkat çeken noktalardan biridir. İlk olarak sayısal sınıf grubu öğrencilerine bakılacak olursa, bu sınıf grubundaki öğrencilerin farklı çeşitlilikte görüşler bildirdikleri görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerinden görüş bildirenlerin bu görüşlerinde ideallerindeki öğretmenlerinin diksiyonunun düzgün olmasına ve akıcı konuşmaları gibi konuşma yetenekleri ile ilgili noktalara dikkat çekmişlerdir. Sayısal sınıf öğrencilerinin bazı dikkat çekici ifadeleri şu şekilde sıralanabilir;

SB20: 'Dikkatimi dağıtabilecek konuşma kusurlarına meydan vermemelidir'

SB7, SB20 : 'Diksiyonu düzgün olmalı'

SB17, SB20 : 'Akıcı konuşan öğretmenler isterim'

'Düzgün konuşma' maddesi ile ilgili olarak toplam görüşlerin %35,71⁽⁵⁾ 'ini belirten sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinde fark edilen nokta ise öğretmenlerinin kendileriyle iletişim kurarken kullanmaları gereken dil ve konuşma tarzı ile ilgili belirttikleri fikirleridir. Sözel sınıf öğrencilerinden birkaçının görüşlerini de burada örnek olarak verebiliriz;

SÖB12, SÖB13 : 'Öğretmen öğrencileriyle düzgün konuşmalı'

SÖB12 : '(Öğretmen) nerede ne konuşulacağını bilmeli'

SÖA7: '(Öğretmenler) öğrencisiyle nasıl konuşacağını bilmeli'

Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinden yorum yapan EA32, EA44 kodlu öğrencilerin yaptığı yorumların birbirine çok yakın olduğu ve 'öğretmenlik mesleğine yakışmayacak çirkin ve kötü sözler söylememelidir' şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yorumlarından görüldüğü üzere, öğrencilerin öğretmenlerinden 'düzgün konuşma' maddesi altında toplanabilecek beklentilerinin genel olarak 'öğrencilerle ve çevresiyle

nerede ve nasıl konuşacağını bilme, topluluk karşısında etkili konuşma yeterliklerine sahip olma' şeklinde özetleyebiliriz. Detaya inildiğinde sayısal sınıf öğrencilerinin öğretmende bulunması gereken etkili konuşma yeterliklerine daha fazla dikkat çektikleri göze çarpmaktadır. Buna karşın sözel sınıf öğrencilerinin, öğretmenlerinin konuşma üslubu ile ilgili yorumlara ağırlık verdikleri ve kendileriyle öğretmen arasındaki iletişimin sağlığı için öğretmenin dikkat etmesi gereken hususlara dikkat çektikleri görülmektedir. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin de sözel sınıf öğrencilerine benzer yorumlarda bulundukları ve öğretmenin konuşmalarında saygı sınırlarını göz önünde bulundurarak konuşması gereğine vurgu yapmaktadırlar.

İlgili literatürde, öğretmenlerin iletişim becerileri ve yetenekleri ile ilgili çok fazla görüş bulmak mümkündür. İlk olarak, Lunenberg'in (2002) de belirttiği üzere, öğretmenlerin en fazla üzerinde durması gereken yeterliklerinden birinin iletişim yeterlikleri olduğu söylenebilir. İletişim becerileri içerisinde, kavramsal çerçevede de görüldüğü gibi Stronge ve diğerleri (2004), öğretmenlerin hitabet yeteneğine vurgu yapmakta ve etkili bir öğretmende bulunması gereken yeterlikler arasına dâhil etmektedirler. Bunun yanında Lang ve diğerleri (1993) de öğretmenin konuşmasının düzgün ve açık olması gerektiğini belirtmişlerdir. Görüldüğü üzere literatürdeki ifadeler ile bu çalışmaya katılmış olan öğrencilerin görüşleri arasında ortak noktalar vardır. Bu ortak noktaları kısaca şu şekilde özetleyebiliriz; öğretmenler öğrenciler için daha uygun, etkin ve verimli öğrenme ortamları oluşturabilmek için konuşmalarına dikkat etmeli, hitabet yeteneklerini geliştirmeli ve anlatmak istedikleri şeyleri mümkün oldukça açık ve anlaşılır şekilde anlatmalıdırlar.

4.1.3.9. Hoşgörülü ve Sabırlı Olma

Öğretmende, öğrenciler tarafından bulunması beklenen bir diğer sosyal nitelik de Tablo 11'de görüldüğü üzere 'hoşgörülü ve sabırlı olma' şeklindedir. Madde ile ilgili olarak öğrencilerin toplamda %5,5 yüzde ile 11 yorum yapıldığı görülmektedir. Bu 11 yorumun %45,46⁽⁵⁾ 'sı sözel sınıf öğrencilerine, %36,36⁽⁴⁾ 'sı eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine ve %18,18⁽²⁾ 'i ise sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Sözel ve eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin bu madde kapsamında belirtilen özelliklere daha fazla vurgu yaptıkları verilerden görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin yorumlarında, ideal öğretmen tiplerinde bulunması gereken sabır, tolerans ve hoşgörü gibi niteliklere

değindikleri görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinden toplanan birkaç ifadeyi şu şekilde sıralayabiliriz;

SÖA11, SÖA13, SÖB16 : ‘Sabırlı olsun/olmalı’,

SÖA4 : ‘Öğrenciye tolerans sağlamalı’

SÖB4 : ‘Hoşgörülü olmalı’

Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin görüşlerinin ise birbirlerine çok yakın olduğu görülmüştür. Bu sınıf grubu öğrencilerinin tekrarladığı görüş ise ‘*öğretmen hoşgörülü olmalıdır*’ şeklindeki EA5, EA11, ve EA41 kodlu öğrenciler tarafından belirtilen görüşlerdir. Sayısal sınıf öğrencileri ise bu maddeyle ilgili olabilecek iki görüş bildirmişlerdir. SB10 ve SB13 kodlu öğrencilerden gelen iki yorum ise ‘*öğrencilere birtakım konularda hoşgörülü olmalıdır*’ şeklindedir. Öğretmenin sosyal niteliklerinden biri olan bu madde ile ilgili olarak farklı sınıf gruplarındaki öğrencilerin görüşlerinde önemli bir farklılık görülmemektedir. Öğrencilerin genel olarak değindikleri noktaların öğretmenin öğrencilere karşı hoşgörülü ve toleranslı olması ve onların yapabileceği yanlışlara karşı sabırlı olması gerekliliği gibi noktalar olduğu söylenebilir. Bu madde ile ilgili olarak sözel ve eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin sayısal sınıf öğrencilerine nazaran daha fazla yorum yapmaları da göze çarpan diğer noktalardan biridir.

Hamachek’in (1972) de belirttiği üzere öğretmenin öğrencilerine karşı hoşgörülü davranması öğretmenlerden beklenen yeterlikler arasındadır. Bu şekilde olumlu bir sınıf atmosferi yaratan öğretmen, Çetinkanat’ın (1998) da belirttiği üzere, öğrencileri pozitif davranışlar oluşturmaya ve benimseye yönlendirme noktasında etkili olacaktır. Ayrıca Oktar ve Yazıçayır (2008) da yaptıkları çalışma sonucunda öğretmenlerin hoşgörülü olması gerekliliğine işaret etmişlerdir. Diğer taraftan öğretmenlerin sabırlı olması gerekliliği ile ilgili olarak da kavramsal çerçevede çeşitli görüşler ve çalışmalar aktarılmıştır. Hem Murphy ve diğerleri (2004) hem de Hamachek (1972) öğretmenlerin mümkün mertebede sabırlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin de, yukarıda görüldüğü üzere, kavramsal çerçevede ele alınan bu görüşlere yakın ifadeler belirttikleri, öğretmenlerinden kendilerine karşı sabır, hoşgörü ve tolerans bekledikleri söylenebilir.

4.1.3.10. Kibirli Kompleksli Olmama

Öğretmenin birey olarak özellikleri genel başlığı altında bulunan öğretmenin sosyal nitelikleri başlığı altındaki son madde ise yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere ‘kibirli, kompleksli olmamalı’ şeklindedir. Bu madde ile ilgili olarak öğrencilerden toplamda iki farklı görüş elde edildiği Tablo 11’de görülmektedir. Elde edilen bu iki yorumun tamamı (%100⁽²⁾) eşit ağırlık sınıf öğrencilerine aittir. Sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin madde ile ilgili olabilecek herhangi bir yorum yapmadıkları gözlemlenmiştir. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinden EA36 ve EA42 kodlu öğrencilerinin yorumları ise madde başlığında belirtildiği üzere sırasıyla şu şekildedir ‘*kompleksli olmamalı, takıntıları olamamalı*’, ‘*kibirli olmamalı*’.

Öğretmenlerin öğrencilerle, velilerle ve diğer öğretmenlerle olan ilişkilerinde kibirli ve kompleksli bir tutum içerisinde bulunmaları çevresindeki insanları rahatsız edecek, olumsuz etkileyecek ve iletişim bozukluklarına yol açacak durumlarla sonuçlanabilir. Çelikten ve diğerleri (2005), öğretmenlerin yukarıda adı geçen gruplarla ve sosyal çevrelerle sürekli iletişim içerisinde olması sebebiyle gelişmiş sosyal yeterliklere sahip olması gerekliliğini vurgulamışlardır. Ayrıca, Kesner’in (2000) de ifade ettiği üzere, öğretmenlerin iletişim becerilerinin öğrencilerin gelişimi üzerinde etkili olduğu düşünülürse, öğretmenlerin çevreleriyle ve özellikle iletişimlerinde kibirli ve kompleksli davranmaktan uzak durmalarının önemi görülebilir.

4.1.3.11. Şakadan Anlama

‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altındaki diğer madde ise ‘şakadan anlama’ şeklinde olmuştur. Bu madde ile ilgili olarak öğrencilerin toplamda 13 farklı görüş bildirdikleri görülmektedir. ‘Şakadan anlama’ maddesi ile ilgili öğrencilerin bildirdiği görüşler, ‘sosyal nitelikler’ başlığı altındaki toplam görüş sayısının %6,5’ini oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak öğrencilerin öğretmenin şakadan anlaması ve şakacı bir yanının olması hususuna değindikleri söylenebilir. Madde altındaki toplam görüşlerin madde ile ilgili öğrencilerden toplanan 13 ifadenin çok büyük bir kısmının (%76,92⁽¹⁰⁾) sözel sınıf öğrencilerinden geldiği görülmektedir. Bunun yanında, eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin ‘şakadan anlama’ maddesi ile ilgili olarak 1 (%7,69), sayısal sınıf öğrencilerinin ise 2 (%15,39) görüş bildirdikleri gözlemlenmiştir.

Sözel sınıf öğrencileri tarafından yazılmış olan kompozisyonlarına bakıldığında, öğrencilerin öğretmenlerinden sınıf içerisinde esprili ve şakacı bir tutum bekledikleri, sınıfta çeşitli mizah unsurlarına müsaade etmesini istedikleri genel olarak göze çarpan noktalar. Sözel sınıf öğrencilerinin öğrencilerin madde ile ilgili düşüncelerinin, öğretmenin sınıf içerisinde espri yapabilmesi ve onlarla bu şekilde rahat veya esnek sayılabilecek ilişkiler kurması gerekliliği düşüncesi üzerinde bulunduğu söylenebilir. Sözel sınıf öğrencilerinden görüş bildirenlerin bazılarının dikkat çekici ve ilginç bulunan görüşlerini şu şekilde örnek olması açısından sıralayabiliriz;

SÖA11 : ‘Gülmeyi bilsin’

SÖB1, SÖB6 : ‘Yeri geldiğinde şaka yapabilmeli’

SÖB4, SÖB14 : ‘Derste espri yapabilmeli’

SÖA5 : ‘Sınıfta ufak tefek komikliklere izin veren’

‘Şakadan anlama’ maddesi ile ilgili olarak sayısal sınıf öğrencilerinden elde edilen toplamda iki bir tanesi SA9 kodlu öğrencinin belirttiği ‘*derste dikkat çekebilmek için espri yapabilmeli*’ şeklindeki burada ifade etmeye değer görüş olmuştur. Bunun dışında yorum yapan diğer iki öğrenci de çok orijinal ifadeler belirtmemiş ve öğretmenin şakacı olması gerekliliğine değinmişlerdir. Verilerden görüldüğü üzere, öğrencilerin, sınıf içerisinde kendileriyle şakalaşabilen, ders esnasında gerekli yerlerde espri yapabilen, öğrencileriyle ilişkilerinde bu noktaya dikkat eden öğretmenler istedikleri ve bu hususlara önem verdikleri gözlemlenmiştir. Görüldüğü üzere sayısal ve eşit ağırlık sınıf öğrencileri ‘şakadan anlama’ maddesi ile ilgili çok görüş bildirmemişlerdir. Bu madde ile ilgili olarak ideallerindeki öğretmenlerinden daha fazla beklentileri olan öğrenci grubunun sözel sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkılarak, öğretmenlerin sözel sınıf öğrencileriyle sınıf içi ilişkilerde gerekli durumda ve zamanda espri, şaka yapma gibi unsurları yeterince kullanmadığı ve sözel sınıf öğrencilerinin bu nedenle öğretmenlerinin şakalarından anlaması, şakalarına kızmaması ve öğretmenlerinin de zaman zaman şakalar yapması ile ilgili isteklerine kompozisyonlarında yer verdikleri söylenebilir.

Burada ele alınan öğretmenlerin şakadan anlama yeterliğinin ilgili literatürde mizah anlayışına sahip olma, esprili olma şeklinde değinildiği görülmektedir. Öğrencilerin

kompozisyonlarında belirttiği görüşlere benzer görüşleri bu literatürde de bulmak mümkündür. İlk olarak, öğretmenlerin şakadan anlama veya mizah duygusuna sahip olma yeterliğinin, öğretmenin sınıfta olumlu ve verimli bir atmosfer yaratması için önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Muijs ve Reynolds (2011) da sınıfta pozitif atmosfer yaratabilmeyi etkili öğretmen niteliklerinden biri olarak görmektedir. Bu pozitif atmosferin sınıf başarısını artırmada çok önemli bir adım olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin mizah duygusuna sahip olmasının önemi de anlaşılabilir. Bunun yanında hem Lang ve diğerleri'nin (1993) hem de Kerry ve Wilding'in (2004) yaptığı araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, mizah anlayışına sahip olmanın önemli bir öğretmen yeterliği olduğu görülmektedir.

4.1.3.12. İletişim Becerisi

'Sosyal Nitelikler' başlığı altına alınan diğer bir madde ise öğretmenin 'iletişim becerisi'dir. Bu madde içerisine 'öğrencilerini ve öğrencilerinin sorunlarını dinleyen' şeklindeki ifadeler de dâhil edilmiştir. Tablo 11'de de fark edildiği üzere, ideal bir öğretmende bulunması öğrenciler tarafından beklenen sosyal nitelikler içerisinde öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği özellik %34,5⁽⁶⁹⁾ 'lık yüzde ile toplam görüşlerin üçte birinden biraz fazlasını oluşturan 'iletişim becerisi' maddesi olmuştur.

'İletişim becerisi' maddesi ile ilgili olarak öğrenciler kompozisyonlarında toplamda 69 ifadenin belirtmişlerdir. Belirtilen bu ifadelerden çoğunluğunun %46,38⁽³²⁾ 'i sayısal sınıf öğrencilerinden gelirken, madde ile ilgili sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı %30,43⁽²¹⁾, eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı ise %23,19⁽¹⁶⁾ olmuştur. İlk olarak bu madde ile ilgili en fazla görüş bildiren sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına baktığımızda, madde ile ilgili en sık belirtilen ifadelerin şu şekilde olduğu görülmektedir;

SB1, SB12, SB13, SB17, SB18, SB19 : 'Öğrencilerle arkadaş olmalı'

SB8 : 'Ders dışında arkadaşça davranabilmeli'

SB28: 'Bir öğretmenin öğrencileriyle iletişimi içten, samimi ve arkadaşça olmalıdır'

SB25: 'Yeri geldiğinde bir anne, baba, bir can dostu olabilmelidir'

Sayısal sınıf öğrencileri tarafından sık tekrarlanan bu ifadelerden yola çıkılarak, görüş bildiren bu öğrencilerin öğretmenleriyle kalıplaşmış, soğuk ve uzak bir öğretmen-öğrenci ilişkisinden öte, öğretmenleriyle daha yakın, arkadaşça ilişkiler kurmak istedikleri, öğretmenlerinden bu noktada çeşitli beklentiler içerisinde oldukları görülmektedir. Bunun yanında öğrencilerin öğretmenlerinden, kendileriyle olumlu ve doğru ilişkiler kurmalarını bekledikleri de sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerinden çıkabilecek bulgulardandır. Öğrencilerin bu görüşle ilişkili ifadelerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

SA1, SA2, SA4, SA6, SA7 : ‘Öğrencileriyle iyi iletişim kurabilmeli’

SA8 : ‘Öğrencilerine olumlu yaklaşmalı’

SB5 : ‘Öğretmenlerin öğrencileriyle üst düzey bir ilişkisi olmalı’

SB26: Bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli özellik, öğrencileriyle doğru ilişkiler kurabilmektir’

Sayısal sınıf öğrencilerine ait takip eden ifadelerden ise, öğrencilerin, ideallerindeki öğretmenlerinden öğrencilerini dinlemelerini, onları anlamaya çalışmalarını, sorunlarını paylaşmalarını ve yardımcı olmaya çalışmalarını istedikleri gözlemlenebilmektedir;

SA9 : ‘Öğrenciyi dinlemeli’

SA4: ‘Zor durumda kalındığında kendisinden yardım istenebilmeli’

SB1 : ‘Gerektiğinde özel dertlerimizi paylaşabileceğimiz bir sırdaş olabilmeli’, ‘öğrencilerin isteklerini dinlemelidir’

SB3, SB17 : ‘Herhangi bir sorunu olduğunda öğrencilerini dinleyen’

SB25 : ‘Sosyal hayatımdaki sorunlarımı rahatlıkla kendisiyle konuşabileceğim biri olmasını ve bu sorunları çözebileceğim ortam oluşturmasını isterim’

Yukarıda üç grup halinde verilen öğrenci yorumlarına ve görüşlerine dayanarak söylenebilir ki, sayısal sınıf öğrencileri, öğretmenlerinin kendi fikirlerini, sorunlarını ve isteklerini dinlemelerini, sorunlarının çözümünde, kendilerini yargılamaktan ziyade yardımcı olmaya dönük tutumlar sergilemelerini, gerektiği durumda öğrenci – öğretmen ilişkisini aşarak bir arkadaş, sırdaş veya anne – baba gibi kendilerine yaklaşmalarını beklemektedirler.

‘İletişim becerisi’ maddesi ile ilgili olarak sayısal sınıf öğrencilerinden sonra en fazla ifadenin %30,43⁽²¹⁾ ‘lık bir yüzde ile sözel sınıfı öğrencilerinden geldiği görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin bu maddeyle ilgili olan görüşlerinin, sayısal sınıf öğrencilerinininkine nazaran daha az sayıda ve çeşitlilikte olduğu görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin fazla sayıda belirttikleri dikkat çekici görüşleri aşağıda sıralanmıştır;

SÖA6, SÖA10, SÖB2, SÖB5, SÖB15, SÖB20 : ‘Öğrencilerin derdini/sorunlarını dinleyebilmeli’

SÖB20 : ‘Öğrencileriyle dertleşebilmeli’

SÖA4, SÖA17, SÖB2, SÖB4, SÖB6, SÖB9 : ‘Öğrencileriyle iletişimi çok iyi olmalı/öğrencileriyle çok iyi iletişim kurabilmeli’

Sözel sınıf öğrencilerin öğretmenlerinden bekledikleri iletişim becerileri ile ilgili değindikleri diğer bir nokta ise, öğretmenlerinin kendileriyle arkadaşça ilişkiler kurması gerekliliği ile ilgilidir. Bu fikir üzerinde birleşen öğrenci görüşlerinden birkaçını da şu şekilde sıralamak mümkündür;

SÖB13 : ‘Kendisini öğrencilere sevdirmeli’

SÖB5 : ‘Öğrencileriyle arkadaş gibi olmalı’

SÖB4, SÖB20 : ‘Öğrencileriyle arası iyi olmalı’

Sözel sınıf öğrencilerinin yorumlarından görüldüğü üzere, öğrenciler, öğretmenlerinin kendi sorunlarını dinleme noktasında daha özenli ve ilgili davranmasını, öğrencilerle etkili, samimi, arkadaşça ve güçlü bir iletişim kurmasını beklemektedirler.

Öğretmenin iletişim becerisi maddesi altında toplanan yorumlardan son olarak eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin yorumlarına bakacak olursak, en çok tekrarlanan iki ifade daha önce sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinde de değinilen noktalara değinmektedir ve öğretmenlerin öğrencilerle iyi, arkadaşça ve bir anne-baba gibi yakın ilişkiler kurması hususuna şu görüşlerle değinmektedirler;

EA32, EA34, EA37, EA40 : ‘Öğrencilerle iyi iletişim kurmalıdır’

EA12, EA13, EA18, EA19 : ‘Öğrencilere arkadaş gibi yaklaşmalıdır’

EA8, EA32, EA44 : ‘Derste bir öğretmen gibi değil de öğrencilere bir anne, baba gibi yakın olmalıdır’

Ayrıca eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden EA38 kodlu öğrenci tarafından belirtilen ‘*öğretmen kendisini öğrencilerine anlatabilmelidir*’ ifadesi, EA38 kodlu öğrencinin belirttiği ‘*öğrencilerleyken öğrenci gibi olabilmelidir*’ ifadesi ve EA15, EA18 kodlu öğrenciler tarafından ifade edilmiş olan ‘*beraber sosyal aktiviteler yapabileceğimiz bir öğretmen olmalıdır*’ şeklindeki ifade eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinin öğretmen – öğrenci ilişkisinin nasıl olması gerektiği noktasında dikkat çekici yorumlardır. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin de diğer sınıf grubundaki öğrencilerde olduğu gibi öğretmenlerinden daha yakın bir ilgi bekledikleri ve bu doğrultuda kendileriyle iletişime geçilmesini istedikleri görülmektedir. Genel olarak eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin de öğretmen – öğrenci iletişiminin önemine dikkat çektikleri, öğretmenlerinden, öğrencileriyle iletişimlerinde engeller koymamaları ve iyi bir iletişim kurmaları noktasının üzerinde durdukları ve diğer sınıf öğrencilerinin belirttiği gibi öğretmenlerinden arkadaşça, dostça ve kimi zaman anne – baba misali bir yaklaşım bekledikleri söylenebilir.

Öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği sosyal nitelik olan öğretmenin iletişim becerisi ile ilgili de ilgili literatürde çok geniş çaplı bilgiler ve araştırmalar bulmak mümkündür. Öğretmenin iletişim becerisinin, birçok eğitim bilimci tarafından eğitim-öğretim faaliyetlerinin başarıya ulaşması için ana belirleyicilerden biri olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Kısacası iletişim, McKeachi’nin (2004) de belirttiği üzere eğitim faaliyetlerinin çıkış noktası ve temelidir. Öğretmenin iletişim becerileri genel olarak öğretmenin meslekî yeterlikleri arasında en önemli yeterliklerden biri olarak değerlendirilmiştir (Field, 1992; Çubukçu, 2010). Öğrencilerle kurulan çift yönlü, kaliteli, önyargısız ve sağlıklı iletişimin eğitim-öğretim sürecini birçok yönden olumlu şekilde etkilediği ve sonuç olarak öğrencilerin başarılarının artmasında, kişisel, zihinsel ve psikolojik gelişimlerin tamamlanmasında çok önemli bir konuma sahip olduğu ilgili literatürde değinilen noktalardandır. Öğretmenlerin iletişim becerinin ana amaçlarından biri, öğrencilerin de kompozisyonlarında değiştiği gibi, öğrencileri anlama olmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı (2008) da öğretmenlerin öğrencileri anlamasını önemli bir kişisel yeterlik olarak görmektedir. Ayrıca Liakopoulou (2011) da öğretmenlerin

iletişim becerilerini kullanarak öğrencileri, onların ruhsal, kişisel, sosyal durumlarını anlamalarının gerekliliğine değinmiştir.

4.1.3.13. Öğrenciler Arasında Ayrım Yapmama, Adil Olma

‘Sosyal Nitelikler’ başlığı altındaki son madde ise ‘öğrenciler arasında ayrım yapmamalı, adil olmalı’ şeklindedir. Bu maddenin öğretmen sosyal nitelikleri başlığı altındaki maddeler arasında en çok görüş belirtilen ikinci madde olduğu gözlemlenmektedir. Bu madde, bu araştırmada kullanılmak üzere oluşturulan öğretmen nitelikleri ile ilgili listede (Self-Evaluation Checklist for Teachers) bulunmamakla birlikte, öğrenci görüşlerinin genel itibarıyla maddede görüldüğü şekilde belirtilmesi sebebiyle bu madde ‘öğrenciler arasında ayrım yapmama, adil olma’ şeklinde oluşturulmuş ve listeye eklenmiştir. ‘Öğrenciler arasında ayrım yapmama, adil olma’ maddesi ile ilgili bildirilen görüşlerin oranı, öğretmenin diğer kişilik özellikleri ile ilgili olarak belirtilen görüş toplamının %19,5⁽³⁹⁾ ‘ini oluşturduğu görülmektedir. Bu noktadan yola çıkarak, öğrencilerin öğretmenin adil olma ve ayrım yapmama gibi niteliklerine çok fazla önem verdikleri söylenebilir. Madde altında birleştirilmiş toplam 39 görüşün %46,15⁽¹⁸⁾ ‘i sayısal sınıf öğrencileri tarafından belirtilirken %30,77⁽¹²⁾ ‘si eşit ağırlık sınıf öğrencileri, %23,08⁽⁹⁾ ‘i ise sözel sınıf öğrencileri tarafından ifade edilmiştir.

Maddeyle ilgili en çok yorum yapan sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında öğrencilerin birbirine benzer görüşleri çok fazla tekrar ettiği görülmektedir. Bu görüşler ise ideal öğretmenlerinden öğrencilere karşı adil olmalarını, onlarla olan ilişkilerinde ve onlar hakkındaki uygulamalarında adilce bir tutum sergilemelerini beklediklerini gösteren görüşlerdir. Sayısal sınıf grubundan görüş bildiren öğrencilerin en fazla tekrarladıkları ve dikkat çektikleri ifadelerin aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir;

SB2, SB3, SB4, SB6, SB7, SB9, SB12, SB21, SB22, SB27 : ‘Öğrenciler arasında ayrım yapmamalı’

SB1, SB9, SB12, SB20, SB24 : ‘Adil olmalı’

SB7 : ‘Objektif olmalı’

SA6 : ‘Öğrenci ayrımı yapmamalı’

Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin görüşlerinde de sayısal sınıf öğrencilerinin belirttiği görüşlere yakın noktalara değindikleri göze çarpmaktadır. Eşit ağırlık sınıfı öğrencileri de yine öğretmenin öğrencilere karşı adil tutumlar sergilemesi ve her öğrenciye eşit değer verip eşit ve adil şekilde davranması lüzumuna işaret etmişlerdir. Eşit ağırlık sınıf grubu öğrencileri tarafından en çok tekrarlanan ifadeler de aşağıda görüldüğü gibidir;

EA1, EA7, EA21: ‘Öğrenciler arasında ayrım yapmaması gerekir’

EA11, EA22, EA25, EA41 : ‘Herkes eşit davranması gerekir’

Bunun yanında eşit ağırlık sınıf grubundan EA7, EA17, EA35, EA39 kodlu öğrenciler tarafından ifade edilen ‘*düz lise öğrencilerini yetersiz, kabiliyetsiz öğrenciler olarak görmemeli*’ şeklindeki görüş ise dikkat çekicidir. Bu görüşün bildirilmesinin, öğrencilerin, ideallerindeki öğretmenlerinden bu noktada bir ayrım görmek istemediklerini, yani okul türüne göre öğrencilerin sınıflandırılmaması ve tüm öğrencilere eşit değer verilip eşitçe davranılması gerekliliğine önem verdiklerini göstermesi açısından dikkate değer bir görüş olduğu söylenebilir.

Sözel sınıf öğrencileri de bu madde altında toplanmış diğer sınıf grubu öğrencileri tarafından belirtilen görüşlere yakın olan görüşlere daha fazla değindikleri görülmüştür. Bunun dışında sözel sınıf grubu öğrencilerinin belirttiği orijinal ifadeler de bulunmaktadır. Sözel sınıf öğrencileri tarafından sık tekrarlanan ve dikkat çeken birkaç ifadeyi şu şekilde sıralamak mümkündür;

SÖA3, SÖB11, SÖB16, SÖB17 : ‘Öğrenci ayrımı yapmamalı’

SÖA5, SÖA6 : ‘Her öğrenciye eşit davranmalı’

SÖB5 : ‘Yargısız infaz yapmamalı’

SÖA2 : ‘Adalet terazisi mükemmel olsun’

Bu madde ile ilgili öğrencilerin yorumları genel olarak değerlendirilirse, sınıf grupları arasında ‘öğrenciler arasında ayrım yapmama, adil olma’ maddesi ile ilgili önemli sayılabilecek farklılıklar bulunmadığı görülmektedir. Eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf öğrencileri aşağı yukarı birbirlerine yakın görüşlere değinmişlerdir. Bu üç sınıf grubundaki öğrencilerin madde ile ilgili olarak genel olarak değindikleri noktaları

belirtmek gerekirse bunların, öğretmenlerin, öğrencileri arasında hiçbir şekilde ayırım yapmaması, her birine eşit şekilde davranması, öğrencileri sınıf veya okul türlerine göre değerlendirmemesi, öğrencilerine eşit değer vermesi, öğrencilerle olan ilişkilerinde objektif olabilmesi, karar vermesi gereken durularda adilce karar verebilmesi gibi ortak görüşler olduğu gözlemlenmiştir.

Adil olma ve ayırım yapmama gibi öğretmen yeterliklerin öğrencilerin çok önem verdikleri görülmüştür. İlgili literatürle öğrencilerin yukarıda belirttiği görüşler arasında benzerlikler bulmak mümkündür. Örneğin Kerry ve Wilding (2004), adil olmanın çok önemli bir nitelik olduğunu savunmakta ve tüm öğretmenlerin bu niteliğe sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Kavramsal çerçevede de görüldüğü üzere, Stronge ve diğerleri (2004) de etkili ve ideal bir öğretmende bulunmasını gerekli gördükleri 6 temel yeterlik alanından biri olan kişisel özellikler içerisinde ‘adalet’ yeterliğini tanımlamışlardır. Öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım yapmasının çeşitli adaletsizliklere ve öğretmene karşı güvensizliğe yol açacağı ilgili literatürde öne sürülen görüşlerdendir. Arif ve diğerleri (2012) de bu noktaya değinmiş ve öğretmenin beş temel kişisel özelliğinden biri olarak gördükleri dürüstlük kavramını tanımlarken öğretmenlerin güvenilir ve adaletli olması gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

4.1.4.Diğer Kişilik Özellikleri

Öğretmenin ‘birey olarak özellikleri’ genel başlığı içerisinde bulunan son başlık ise ‘diğer kişilik özellikleri’ şeklindedir. Bu başlık altında, öğretmenin birey olarak özellikleri genel başlığı altında bulunan ilk üç başlığa (fiziksel nitelikler, entelektüel nitelikler, sosyal nitelikler) dâhil edilemeyen öğrencilerin yorumlarından oluşturulan maddeler toplanmıştır. Öğrencilerden elde edilen yorumlar yine eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf türlerine göre ayrılmıştır. Buradaki alt maddeler yine geçerlik – güvenilirlik çalışmaları Türkiye için yapılmış olan ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ kontrol listesinden yararlanılarak oluşturulmuştur. ‘Diğer Kişilik Özellikleri’ başlığı altında toplamda dört farklı madde incelenmiştir. Bu maddeler aşağıdaki Tablo 12’de görüldüğü üzere şu şekildedir; ‘kendine güven’, ‘heyecan’, ‘öğretmeye karşı ilgili’, ‘öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevmek’. Aşağıda bulunan Tablo 12’de öğrenci görüşlerinin bu maddelere göre dağılımı verilmiştir;

Tablo 12

Öğretmende Bulunması Gereken Diğer Kişilik Özellikleri İle İlgili Öğrenci
Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

<i>Diğer Kişilik Özellikleri</i>	f	%
Kendine güven	3	6,82
Heyecan	1	2,27
Öğretmeye karşı ilgi	18	40,91
Öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevme	22	50
Toplam	44	100

Yukarıdaki Tablo 12’de fark edildiği gibi ‘diğer kişilik özellikleri’ başlığı altındaki maddelerle ilgili olarak öğrenciler toplamda 44 görüş ifade etmişlerdir. Bu 44 görüşün %50⁽²²⁾ ‘lik bir yüzde tam olarak yarısı ‘öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevme’ maddesi ile ilgilidir. Bu maddeyi %40,91⁽¹⁸⁾ ‘lik bir yüzdeyle ‘öğretmeye karşı ilgi’ maddesi takip etmektedir. Öğrenciler tarafından görüş bildirilen diğer maddeler ise %6,82⁽³⁾ ‘lik yüzde ile ‘kendine güven’, %2,27⁽¹⁾ ‘lik yüzde ile ‘heyecan’ şeklindeki maddeler olmuştur.

Aşağıda bulunan Tablo 13’de görüldüğü gibi ‘diğer kişilik özellikleri’ başlığı altında bulunan dört madde ile ilgili 44 görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerin yaklaşık yarısı (%52,27⁽²³⁾) sayısal sınıf öğrencilerinin belirttiği görüşlerden oluşmaktadır. Toplam görüşlerin yaklaşık olarak üçte biri (%36,37⁽¹⁶⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aitken sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri başlık altındaki görüşlerin toplamının %11,36⁽⁵⁾ ‘sını oluşturmuştur.

Tablo 13

Öğretmende Bulunması Gereken Diğer Kişilik Özellikleri İle İlgili Öğrenci
Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

I – BİREY OLARAK ÖZELLİKLER

<i>Diğer Kişilik Özellikleri</i>		EA f ₁	Sayısal f ₂	Sözel f ₃	Toplam f ₁ +f ₂ +f ₃
Kendine güven	f	3	0	0	3
	%	100	0	0	100
Heyecan	f	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Öğretmeye karşı ilgi	f	6	12	0	18
	%	33,33	66,67	0	100
Öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevmeye	f	6	11	5	22
	%	27,27	50	22,73	100
Toplam	f	16	23	5	44
	%	36,37	52,27	11,36	100

Öğrencilerin ideal öğretmen modellerinde olmasını bekledikleri diğer kişilik özellikleri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

4.1.4.1. Kendine Güven

Yukarıdaki Tablo 13’de görüldüğü üzere ‘kendine güven’ maddesi ile ilgili olarak öğrencilerden çok fazla yorum gelmemiş olmasına rağmen, elde edilen üç yorumun tamamının (%100⁽³⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinden madde ile ilgili olabilecek herhangi bir ifade gelmediği görülmektedir. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin yorumlarının ise EA40 ve EA41 kodlu öğrencilerin belirttiği sırasıyla ‘kendine güvenmelidir’ ve ‘zorluklarla karşılaştığında yılmamalıdır (zorluklar karşısında kendisine güvenmelidir)’ şeklinde olmuştur.

Öğretmenlerin kendine güven yeterliğinin, her ne kadar öğrenciler çok fazla değinmemiş olsa da, önemli bir yeterlik olduğunu ilgili literatürden anlamak

mümkündür. Örneğin, Arif ve diğerleri (2012), öğretmenin beş temel özelliğinden biri olarak gördüğü dışa dönük olma niteliğini tanımlarken öğretmenin kendine karşı güvenini bu niteliğin oluşmasında temel faktörlerden biri olarak ifade etmiştir. Ayrıca Holmes (2009) da öğretmende kişisel güvenin olması gerektiğine değinmiştir. Son olarak, kavramsal çerçevede de görüldüğü gibi Bramwell ve diğerleri (2011) de yaratıcı ve ideal bir öğretmenin en önemli kişisel özelliklerinden birinin kendine güven olduğunu ileri sürmüştür.

4.1.4.2. Heyecan

Tablo 13’de görüleceği üzere, ‘diğer kişilik özellikleri’ başlığı altında öğrencilerin 1 görüş (%2,27) ile en az bildirdiği madde ‘heyecan’ maddesidir. Bu madde ile ilgili olarak yapılan tek yorum yine eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sayısal ve sözel sınıf grubundaki öğrencilerin bu madde altında toplanabilecek herhangi bir görüş bildirmediği görülmektedir. Eşit ağırlık sınıfından EA36 kodlu öğrencinin belirttiği görüş ise şu şekildedir; *‘(Öğretmen) her okula geldiğinde ilk günkü heyecanla gelmeli, bunu da öğrenciye hissettirmeli’*.

Öğrencilerin çok fazla değinmedikleri bu madde ile ilgili olarak da literatürde çok fazla görüş olmadığı görülmüştür. Öğretmenin en önemli bireysel özellikleri arasında olmasa da öğretmenlerin heyecanlı ve hevesli olmasının öğrencileri de olumlu yönde etkileyeceği düşünülebilir. Kyriacou’nun (2002) da belirttiği gibi öğretmenlerin davranış kalıpları ve tutumları öğrenci davranışlarını ve kişiliklerini etkilemekte ve değiştirmektedir.

4.1.4.3. Öğretmeye Karşı İlg

Tablo 13’de görüldüğü üzere, öğretmenin diğer kişilik özellikleri başlığı altında toplanan üçüncü madde ise ‘öğretmeye karşı ilgi’ maddesidir. Bu madde kapsamında öğrenciler tarafından ifade edilen toplamda 18 görüş bulunmaktadır ve bu 18 görüş öğretmenin diğer kişilik özellikleri ile ilgili olarak öğrencilerin belirttiği görüşlerin toplamının %40,91’ini oluşturmaktadır. Bu madde ile ilgili olarak en çok yorum bildiren grup toplam görüşlerin %66,67⁽¹²⁾ ‘sini ifade eden sayısal sınıf öğrencileri olurken eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelen görüşlerin madde altındaki toplam

görüşlerin %33,33⁽⁶⁾ ‘ünü oluşturduğu görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerinin ise bu madde altında toplanabilecek herhangi bir yorumda bulunmadıkları görülmektedir.

İlk olarak ‘öğretmeye karşı ilgi’ maddesi ile ilgili en fazla görüş bildiren sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakılırsa, öğrenciler tarafından birden fazla tekrarlanan bir yorum olmadığı gözlemlenmektedir. Sayısal sınıf öğrencileri belirttikleri görüşlerinde, ideallerindeki öğretmenlerinin, öğrencilerinin iyi bir şekilde eğitim alması ve öğrenmesi için devamlı çabalayan, onların eğitimi için kendini geliştiren ve onların maddi ve manevi eğitimiyle yakından ilgilenen kişiler olmalarını bekledikleri görülmektedir. Öğrencilere ait birkaç dikkat çekici yorumu şu şekilde sıralayabiliriz:

SA2 : ‘Zorunlu olduğu için değil, bir şeyler öğretmek için derse girmelidir’

SB10 : ‘Öğrencilerin sadece maddi eğitimi ile değil manevi eğitimi ile de ilgilenmelidir’

SA2 : ‘Bir konuyu defalarca anlatmaktan sıkılmamalıdır’

Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında da birbirinden farklı ve çeşitli yorumlar geldiği, birden fazla öğrenci tarafından ifade edilen bir görüş olmadığı görülmektedir. Eşit ağırlık öğrencilerinin genel olarak üzerinde durduğu noktalar ise öğretmenlerin öğrencilerinin eğitim ve öğretimiyle ilgilenmesi, bu uğurda devamlı gayret göstermesi ve bunu severek yapması gibi hususlardır. Bu sınıf grubu öğrencilerinin de dikkat çeken yorumlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

EA32 : ‘Bir öğretilimde öğretmen, eğitime aşkı hiçbir zaman bitmemelidir’

EA44 : ‘Öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirmeye kendini adanmalıdır’

EA3 : ‘Öğretmen öğrencinin eğitimiyle ilgilenmelidir’

Bu madde ile ilgili yorumlara bakıldığında sayısal ve eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin aynı ifadeyi birden fazla tekrarlamamalarına rağmen genel olarak, öğretmenlerinden, kendilerinin her türlü eğitimiyle yakından ilgilenmeleri, bu ilgilenmelerini isteyerek ve arzularak yapmalarını bekledikleri söylenebilir. Sayısal sınıf öğrencileri öğretmenlerin öğrencilerdeki öğrenme düzeyini artırması gerekliliğine daha fazla vurgu yaptıkları görülürken, eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin, ideallerindeki öğretmenlerinin kendilerinin ahlaki, insanî ve kişisel eğitimleri ve gelişimleriyle ilgilenmesi gerekliliği noktasına daha fazla değindikleri görülmüştür.

Öğrencilerin önemli miktarda görüş bildirdikleri öğretmeye karşı ilgi yeterliğinin de literatürde üzerinde durulan yeterliklerden biri olduğu görülmüştür. İlk olarak ifade etmek gerekir ki, Darling-Hammond'un (2000) da belirttiği üzere, öğretmenlerin kendilerini, eğitim kurumlarının birinci derecede muhatapları ve varoluş sebepleri olan öğrencilerinin gelişimine ve eğitimine adanması, başarıya yönelik ve verimli eğitim ortamları kurabilmek için hayati derecede öneme sahiptir. Stronge ve diğerleri (2004) öğrenciye ve öğretmeye karşı ilgili olmayı etkili öğretmen niteliklerinden biri olarak tanımlamıştır. Cohen-Vogel (2005) de, öğretmenlerin öğrencilere karşı ilgi duyması ve onların gelişimi için çaba göstermesinin onları öğrenmeye ve başarmaya doğru itici bir güç olacağını ifade etmiştir. Öğrencilerin ifadelerinde de görüldüğü gibi, öğretmenlerin ilgisinin öğrenciler için öğrenmeye karşı teşvik edici bir güç olduğu kabul edilen bir görüştür.

4.1.4.4.Öğretmenlik Mesleğine Karşı Saygı Duyma ve İşini Sevme

Öğretmenin 'diğer kişilik özellikleri' başlığı altındaki son madde ise 'öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevme' şeklindedir. Bir önceki 'öğrenciler arasında ayırım yapmama, adil olma' maddesinde olduğu gibi bu madde de ideal öğretmen niteliklerinin belirlenmesinde temel alınan 'Self-Evaluation Checklist for Teachers' listesinde bulunmamaktadır ve öğrenci görüşleri temel alınarak oluşturulmuştur. 'Öğretmenlik mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevme' maddesi ile ilgili öğrencilerin toplamda 22 farklı görüş bildirdikleri ve öğretmenin diğer kişilik özellikleri başlığı altında toplanmış görüşlerin yarısını belirttikleri görülmektedir. Tablo 13'e bakıldığında da görüleceği gibi bu 22 yorumun tam olarak yarısı (%50⁽¹¹⁾) sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Madde altında toplanmış görüşlerin %27,27⁽⁶⁾ 'si eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aitken, %22,73⁽⁵⁾ 'ü ise sözel sınıf öğrencilerine aittir.

İlk olarak sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakılacak olursa, bu sınıf grubu öğrencilerinin öğretmenin mesleğini sevmesi, mesleğini zevkle ve isteyerek yapması, öğretmenliği yapılması zorunlu olunan bir meslek olarak algılamayıp daha kutsal bir anlam yükleyerek bu mesleği yapmaya çalışması gerekliliği gibi noktalara dikkat çekmektedirler. Sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerinden birkaç dikkat çekici ifade aşağıya not edilmiştir;

SB7, SB16, SB27 : ‘Öğretmenlik mesleğini çok sevmelidir’

SA8, SB21, SB27 : ‘Dersini severek anlatmalıdır’

SB23 : ‘Öğretmenliği memurluk olarak anlamamalı’

Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin maddeyle ilgili görüşlerinde, sayısal sınıf öğrencilerinde olduğu gibi, öğretmende bulunması gereken meslek sevgisine yer vermekle birlikte öğretmenin mesleğine karşı duyması gereken saygıya da değinmişlerdir. Bunun yanında öğrencilerden biri öğretmenliğin para kazanmak için yapılan bir meslek olarak görülmemesi, bu mesleğin insanlara verilen değer duygusu ile yapılması hususuna dikkat çekmiştir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden birkaçının ifadeleri örnek olması açısından şu şekilde sıralanabilir;

EA5, EA28 : ‘Öğretmenin işine saygılı olmalıdır’

EA44 : ‘(Öğretmenin) işine gereken önemi veren birisi olması gerekir’

EA46 : ‘Öğretmenliği parası için yapmamalı insan için yapmalıdır’

Son olarak madde ile ilgili 5 görüş bildiren sözel sınıf yorumlarına bakılırsa sayısal sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen görüşlere çok yakın görüşler belirttikleri görülmektedir. Bunun yanında öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğunun öğretmenler tarafından farkında olunmasının da önemli bir nokta olduğu sözel sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen noktalardandır. Bu sınıf grubu öğrencilerinin dikkat çekici birkaç yorumunu şu şekilde sıralamak mümkündür;

SÖB16 : ‘İşini sevmeli’

SÖA14 : ‘Dersini zevkle işleyen’

SÖA2 : ‘Öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğunu bilsin’

Genel olarak her üç sınıf grubu öğrencilerinin bu madde ile ilgili olarak birbirine yakın görüşler bildirdikleri söylenebilir. Üzerinde durulması gerekli olan farklılığın ise, sayısal ve eşit ağırlık sınıf gruplarındaki öğrenciler daha çok öğretmenin mesleğine karşı olan veya olması gereken sevgisi ile ilgili yorumlar yaparken, sözel sınıf öğrencileri öğretmende bulunmasının gerekli olduğunu düşündükleri öğretmenlik mesleğine karşı saygı duygusuna daha çok değinmeleri olmuştur. Genel olarak

öğrenciler tarafından belirtilen ortak görüşler ise, öğretmenin mesleğinin öneminin ve saygınlığının farkında olunması, öğretmenlerin mesleğini severek ve isteyerek yapması ve derslerini zevkle işlemesi gerekliliği gibi noktalar olduğu gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin çok fazla değindikleri mesleğine saygı duyma ve işini sevme yeterliğinin çok önemli bir öğretmen yeterliği olduğunu söylemek mümkündür. Bramwell ve diğerleri (2011) öğretmenlerde mesleklerine karşı bir tutku olması gerektiğini savunmaktadır. Bunun yanında, kavramsal çerçevede de görüldüğü gibi, Stronge ve diğerleri (2011) de ideal öğretmenin kişisel özellikleri içerisinde mesleğine karşı olumlu tutum geliştirmesi ve mesleğini sevmesi gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. İdeal bir öğretmenin uzman veya profesyonel bir meslek anlayışına sahip olması ve bu doğrultuda kendini geliştirmesi gerektiğini söylemek için literatürde çeşitli destekleyici görüşler bulmak mümkündür. Örneğin, Hargreaves ve Fullan (2012) ideal öğretmeni uzman ve profesyonel öğretmen olarak tanımlamakta ve bu öğretmenlerde meslekleri ile ilgili farkındalık ve mesleklerine karşı saygı gibi tutum ve davranışların gelişmiş olmasının önemine dikkat çekmektedir. Kısacası, ilgili literatürde de çeşitli eğitim bilimciler tarafından ifade edildiği gibi, öğretmenler çok kutsal, değerli ve büyük öneme sahip olan mesleklerini tam anlamıyla kaliteli ve iyi bir şekilde icra edebilmek için, ilk olarak mesleklerine karşı saygı duymalı ve yaptıkları işi sevmelidirler.

4.2. MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER

İdeal öğretmenlerde olması beklenen nitelikler ile ilgili oluşturulan ikinci genel başlık ‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ şeklindedir. Bu genel başlık altında öğretmenlerin meslekî ve akademik özellikleri ile ilgili olan öğrencilerin kompozisyonlarından çıkarılmış görüşleri bulunmaktadır. ‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ genel başlığı altında 6 farklı başlık bulunmaktadır. Bu başlıklar şu şekildedir; ; ‘meslekî ve akademik hazırlık’, ‘genel öğretim yeteneği’, ‘özel öğretim yeteneği’, ‘kişisel ilişkiler’, ‘sınıf kontrolünün idaresi’, ‘rehberlik’. Bu başlıklar altında da öğrenci görüşleri temel alınarak ve ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı öğretmen yeterlikleri listesinden yararlanılarak oluşturulmuş maddeler (öğretmen özellikleri) bulunmaktadır. Aşağıda bulunan Tablo 14’de öğretmenin meslekî ve akademik özellikleri ile ilgili

genel başlık altında toplanmış olan öğrenci görüşlerinin genel başlık altındaki 6 başlığa göre dağılımı verilmiştir:

Tablo 14

‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Bu Genel Başlık Altındaki Başlıklara Göre Dağılımı

MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER	f	%
Meslekî ve Akademik Hazırlık	42	9,29
Genel Öğretim Yeteneği	200	44,25
Özel Öğretim Yeteneği	23	5,09
Kişisel İlişkiler	89	19,69
Sınıf Kontrolünün İdaresi	92	20,35
Rehberlik	6	1,33
Toplam	452	100

Tablo 14’de görüldüğü üzere öğretmenin ‘meslekî ve akademik özellikleri’ başlığı ile ilgili olarak öğrenciler toplamda 452 görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler tarafından ifade edilen bu 452 görüşün %44,25⁽²⁰⁰⁾ ‘lık bir yüzde ile yarısına yakını ‘genel öğretim yeteneği’ şeklindeki başlık altındaki maddelerle ilişkilidir. Genel başlık altındaki toplam görüşlerin yaklaşık beşte biri (%20,35⁽⁹²⁾) ‘sınıf kontrolünün idaresi’ başlığı ile ilgili görüşlerden oluşurken, yine beşte birine yakını %19,69⁽⁸⁹⁾ ‘luk yüzde ile ‘kişisel ilişkiler’ başlığı altında toplanmıştır. ‘Meslekî ve Akademik Özellikler” genel başlığı altındaki öğrenci görüşlerinin toplamının yaklaşık onda biri (%9,29⁽⁴²⁾) ‘meslekî ve akademik hazırlık’ başlığı altındaki maddelerle, %5,09⁽²³⁾ ‘u ‘özel öğretim yeteneği’ başlığı altındaki maddelerle ilgili olmuştur. Öğretmenin meslekî ve akademik özelliklerine dair öğrenci görüşlerinin incelendiği bu genel başlık altındaki başlıklardan öğrencilerin en az görüş bildirdiği başlık ise Tablo.12’de görüldüğü üzere %1,33⁽⁶⁾ ‘lük bir yüzdeye sahip olan ‘rehberlik’ başlığıdır.

Aşağıda bulunan Tablo 15’de ‘meslekî ve akademik özellikler’ genel başlığı altında toplanmış bulunan öğrenci görüşlerinin eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf gruplarına göre

dağılımı görülmektedir. Tablo 15’de görüldüğü üzere öğrenci görüşlerinin çok büyük bir kısmı eşit ağırlık ve sayısal sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Öğrencilerin ifade ettiği toplam 452 ifadenin yaklaşık beşte ikisi %39,82⁽¹⁸⁰⁾ ‘lik bir yüzde ile sayısal sınıf öğrencilerine aitken, yine toplam ifadelerin yaklaşık beşte ikisi (%38,28⁽¹⁷³⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Genel başlık altındaki ifadelerin toplamının yaklaşık olarak beşte biri ise (%21,90⁽⁹⁹⁾) sözel sınıf grubu öğrencilerine ait bulunmaktadır.

Tablo 15

‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ Genel Başlığı Altında Toplanan Öğrenci Görüşlerinin Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER	f	%
Eşit Ağırlık	173	38,28
Sayısal	180	39,82
Sözel	99	21,90
Toplam	452	100

4.2.1. Meslekî ve Akademik Hazırlık

‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ genel başlığı altında incelenen ilk başlık ‘meslekî ve akademik hazırlık’ şeklinde olmuştur. Bu başlık altında öğrencilerin görüşlerinin toplandığı 3 farklı madde bulunmaktadır. Bu maddeler ‘genel eğitim’, ‘esas alan bilgisi’ ve ‘kaynaklar hakkında bilgi’ şeklinde olmuştur. Aşağıdaki Tablo 16’da ideal bir öğretmende bulunması beklenen meslekî ve akademik hazırlık özellikleri ile ilgili öğrenci görüşlerinin başlık altındaki üç maddeye göre dağılımı verilmiştir;

Tablo 16

Öğretmende Bulunması Gereken Meslekî ve Akademik Hazırlık Özellikleri İle İlgili
Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

<i>Meslekî ve Akademik Hazırlık</i>	f	%
Genel eğitim	8	19,05
Esas alan bilgisi	32	76,19
Kaynaklar hakkında bilgi	2	4,76
Toplam	42	100

Yukarıda bulunan Tablo 16’da görüldüğü gibi, öğrenciler ‘meslekî ve akademik hazırlık’ başlığı altında bulunan üç madde ile ilgili olarak toplamda 42 görüş bildirmişlerdir. Bu görüşlerden yaklaşık dörtte üçlük bir kısmı (%76,19⁽³²⁾) ‘esas alan bilgisi’ maddesi ile ilgili olmuştur. Öte yandan, başlık altındaki görüşlerin toplamının yaklaşık beşte biri (%19,05⁽⁸⁾) ‘genel eğitim’ şeklindeki maddeyle, %4,76⁽²⁾ ‘sı ise ‘kaynaklar hakkında bilgi’ şeklindeki maddeyle ilgili olmuştur.

Aşağıda bulunan Tablo 17’da ise öğrencilerin ‘meslekî ve akademik hazırlık’ başlığı altındaki maddelerle ilişkili olan görüşlerinin toplamının eşit ağırlık, sayısal ve sözel şeklindeki üç sınıf grubuna göre dağılımı bulunmaktadır. Tablo 17’da da fark edileceği gibi başlık altında toplanmış öğrenci görüşlerinin %54,76⁽²³⁾ ‘lık bir yüzde ile yarısından biraz fazlası sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Bu başlık ile ilgili olarak eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin görüşlerinin toplam görüş sayısı içerisindeki oranı %30,95⁽¹³⁾ iken, sözel sınıf öğrencilerinin %14,29⁽⁶⁾ ‘lık yüzde ile üç sınıf grubu içerisinde en az görüş bildiren sınıf grubu olduğu görülmektedir.

Tablo 17

Öğretmende Bulunması Gereken Meslekî ve Akademik Hazırlık Özellikleri İle İlgili
Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

II – MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER

<i>Meslekî ve Akademik Hazırlık</i>		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f ₁	f ₂	f ₃	f ₁ +f ₂ +f ₃
Genel eğitim	f	1	4	3	8
	%	12,5	50	37,5	100
Esas alan bilgisi	f	11	18	3	32
	%	34,37	56,26	9,37	100
Kaynaklar hakkında bilgi	f	1	1	0	2
	%	50	50	0	100
Toplam	f	13	23	6	42
	%	30,95	54,76	14,29	100

Öğrencilerin ‘meslekî ve akademik hazırlık’ başlığı altındaki maddelerle ilgili görüşlerinin analiz edilmesiyle elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

4.2.1.1. Genel Eğitim

‘Meslekî ve Akademik Hazırlık’ başlığı altında incelenen ilk madde ‘genel eğitim’ olmuştur Tablo 17’de görüldüğü üzere öğrenciler öğretmenlerin genel eğitimi ile ilgili olabilecek 8 görüş bildirmişlerdir. Bu görüşlerden yarısı (%50⁽⁴⁾) sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Madde altında toplanan görüşlerin %37,5⁽³⁾ ‘i sözel sınıf öğrencilerine aitken, %12,5⁽¹⁾ ‘i ise eşit ağırlık sınıf öğrencilerine aittir.

İlk olarak sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerine bakılacak olursa, bu öğrencilerin görüşlerinde öne çıkan noktanın öğretmenin bilgi dağarcığının ve birikiminin yeterli ve iyi seviyede olması ve öğretmenlerin iyi bir eğitim alarak öğretmenliğe başlamış olması gerekliliği ile ilgili olduğu görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerine ait aşağıdaki iki ifade örnek olarak verilebilir;

SB10 : ‘İyi eğitim almış olmalı’

SB29 : ‘Öğretmenin bilgi ve birikimi yeterli düzeyde olmalıdır’

Sözel sınıf öğrencilerinin ifade ettiği tekrarlanan bir görüş olmamasına karşın öğrencilerin, öğretmenlerin genel kültür seviyesi ve aldığı eğitimin niteliğine dair görüşler bildirdikleri görülmektedir. Sözel sınıf öğrencilerine ait birkaç dikkat çekici ifade de aşağıda verilmiştir;

SÖB10 : ‘Kaliteli eğitim almış olmalı’

SÖB1 : ‘Genel kültürlü olmalı’

SÖB16: ‘Bilgileriyle öğrencilerin gönlini fethetmeli’

Bu madde ile yapılan yorumlardan çıkarılacağı üzere görüş bildiren öğrencilerin, öğretmenlerinin iyi bir eğitim almasının ve bilgi açısından iyi yetişmiş olmasının önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Bunun yanında sözel sınıf grubundan bir öğrencinin öğretmende bulunmasını beklediği genel kültüre dikkat çektiği görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleğe girmeden önce almış oldukları eğitimin kalitesinin çok önemli olduğu kavramsal çerçeve bölümünde üzerinde durulan önemli konulardan biri olmuştur. Çelikten ve diğerleri’nin (2005) de belirttiği üzere, öğretmen eğitimine önemli yatırımlar yapılmadan eğitimde kalitenin ve başarının artırılmasını beklemek çok doğru olmayacaktır. Bunun yanında, kavramsal çerçevede değinildiği üzere, hem Çetin (2001) hem de TED (2009) tarafından öğrenci görüşlerine de başvurularak yapılmış olan ideal öğretmen yeterlikleri ile ilgili akademik çalışmalara da bakıldığında, öğrencilerin yine öğretmenlerinden iyi ve kaliteli bir eğitim almış olmalarını bekledikleri görülmüştür. Konu ile ilgili dünyadan örnekler bakacak olursak, Malinen ve diğerleri (2012), öğretmen eğitimine önem vermenin, eğitimde kaliteyi ve başarıyı artırmadaki rolünü Finlandiya örneği ile açıklamaktadır. Finlandiya’da, öğretmenlere lisansüstü öğrenim görme ve araştırmalar yapma zorunluluğu getirildikten sonra, öğrencilerin de başarılarının artmaya başlaması öğretmenlerin eğitim düzeyinin yükseltilmesinin ne derece önemli olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Başka bir deyişle, Trimble’ın (2003) da kavramsal çerçevede verilen görüşünde belirtildiği gibi, öğretmenlerin sadece öğreten değil aynı zamanda öğrenen olmaları ve

kendilerini sürekli olarak geliştirme çabası içinde bulunmaları öğrencilerin başarı seviyelerini yükseltme noktasında tetikleyici olacaktır.

4.2.1.2. Esas Alan Bilgisi

‘Meslekî ve Akademik Hazırlık’ başlığı altındaki ikinci ve en çok görüşün toplandığı (%76,19) madde ise ‘esas alan bilgisi’ şeklindedir. Madde altında, öğrencilerin hayallerindeki öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri konu alanı bilgisi ile ilgili görüşleri toplanmıştır. Madde ile ilişkili olabilecek, öğrenciler tarafından toplamda 32 görüş bildirilmiştir. Bu görüşlerin %56,26⁽¹⁸⁾ ‘lık yüzde ile yarısından fazlası sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Bunu görüşlerin %34,37⁽¹¹⁾ ‘sini belirten eşit ağırlık sınıf öğrencileri takip etmektedir. Madde ile ilgili sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı ise %9,37⁽³⁾ olmuştur.

İlk olarak en çok ifadenin geldiği sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakılırsa, öğrencilerin çok çeşitli görüşler bildirdikleri görülmektedir. Bu sınıf grubundan görüş bildiren öğrencilerin ideallerindeki öğretmenlerinden beklentileri ile ilgili değindikleri noktaların, öğretmenin alanında yeteri derecede uzmanlaşmış, bilgili, konu alanına hâkim olması, öğrencilerin alanıyla ilgili bilgi ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gibi görüşler olduğu görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerinin sık tekrarladığı ve dikkat çekici ifadeleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

SA5, SA7, SA9 : ‘Bilgili (donanımlı) olmalı’

SA7, SB3 : ‘Alanında uzmanlaşmış olmalı’

SB18, SB20, SB23, SB25, SB28 : ‘Konuya hâkimiyeti iyi olmalıdır’

SB20 : ‘Öğretmenimin bilgileri taze olmalıdır’

SB20 : ‘Sorduğum sorulara tatmin edici cevaplar verebilmelidir’

SA7 : ‘Deneyimli olmalı’

‘Esas alan bilgisi’ maddesiyle ilgili olarak ikinci en fazla görüş bildiren eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin görüşlerine bakıldığında, bu sınıf grubu öğrencilerinin sayısal sınıf öğrencilerine çok yakın görüşler bildirdikleri fark edilmiştir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencileri de öğretmenlerinin alanlarında deneyimli, bilgili, uzman olması gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerinin öğrencilere doğru ve güncel

bilgiler aktarmalarının önemine de vurgu yapmışlardır. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine ait birkaç ilgi çekici ifade de aşağıda sıralanmıştır;

EA1, EA20 : ‘Öğretmenin kendi branşına hâkim olması gerekir’

EA11, EA28 : ‘Çok bilgili ve deneyimli olmalıdır’

EA15, EA25 : ‘Öğrencinin sorduğu her soruya cevap verebilmelidir’

EA14 : ‘Körelmiş bilgiler aktarmamalıdır’

Son olarak da sözel sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında, öğrencilerin belirttiği üç görüşün, öğretmenin öğrencilere doğru bilgiler aktarması, alanında bilgili ve deneyimli olması gerekliliği ile ilgili olduğu görülmektedir. Madde ile ilgili bildirilen öğrenci görüşlerinin sınıf türlerine göre farklılık göstermediği görülmektedir. Madde ile ilgili sınıf gruplarındaki öğrencilerin görüşlerinin frekanslarına bakıldığında, öğretmende bulunması gereken esas alan bilgisine sayısal sınıf öğrencilerinin çok fazla önem verdiği, sözel sınıf öğrencilerinin de yine bu özelliği önemseydiği söylenebilir. Sözel sınıf öğrencileri ise öğretmenin esas alan bilgisinin gerekliliğine çok değinmemişlerdir. Genel olarak, öğrencilerin, bu madde altında, öğretmenlerinin konu alan bilgisinin kendi ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yeterli olmalarını, öğretmenlerinin alanlarına hâkim ve tatmin edici derecede yetişkin olmalarını bekledikleri gözlemlenmiştir. Öğrenciler ayrıca öğretmenlerde bulunmasını bekledikleri, konu alanlarıyla ilgili deneyimin kendileri için önemli olduğunu da kompozisyonlarında belirtmişlerdir.

Pearson (1989) yukarıda ele alınan öğretmen eğitimi konusu içerisinde öğretmenin eğitim süreci içerisindeki üç temel bileşenden birinin esas alan bilgisi veya konu alanı bilgisi olduğunu ifade etmiştir. Buna benzer bir sınıflandırmayı Demirel (1999) de yapmıştır ve öğretmenin özel alan bilgisini başarılı ve etkili öğrenme ortamının sağlanması noktasında önemli bir etken olarak tanımlamıştır. Kavramsal çerçevede görüldüğü üzere, Liakopoulou (2011) da hem konu alanı bilgisini hem de eğitim-öğrenme teorileri ve sınıf yönetimi stratejileri bilgisi ile özel eğitim yeteneğini de kapsayan genel pedagoji bilgisini öğretmende bulunması beklenen en önemli yeterlikler listesine dâhil etmiştir. Bunun yanında MEB (2008) de, belirlediği öğretmen genel yeterliklerinden biri olan ‘program ve içerik bilgisi’ içerisinde, öğretmenin konu alanıyla ilgili bilgi sahibi olma, gelişmeleri izleme ve konu alanı ile ilgili programı

uzmanca uygulama becerilerine sahip olması gerekliliğini vurgulamıştır. Burada verilen görüşlerin yanında ilgili literatürde benzer şekilde, öğretmenlerin konu alanı bilgisinin öğrencilerin öğrenme seviyelerini yükseltme ve verimli öğrenme ortamları yaratma noktasında ne derece önemli olduğunu vurgulayan görüşler bulmak mümkündür. Ayrıca, öğrencilerin de öğretmenin konu alanı bilgisine çok fazla önem verdikleri toplanmış olan verilerde dikkat çeken noktalardandır.

4.2.1.3. Kaynaklar Hakkında Bilgi

‘Meslekî ve Akademik Hazırlık’ başlığı altındaki son madde ise ‘kaynaklar hakkında bilgi’ şeklindedir. Tablo 17’de da görüldüğü gibi, bu madde başlık altında en az görüş bildirilen madde olmuştur. Bu madde ile ilgili olarak öğrenciler toplamda 2 görüş bildirmişlerdir. Bu 2 görüşün 1 tanesi (%50) eşit ağırlık sınıf grubuna aitken diğer 1 tanesi (%50) sayısal sınıf grubuna aittir. Sözel sınıf öğrencilerinin madde ile ilgili olabilecek herhangi bir fikir ifade etmedikleri görülmektedir. Yapılan bu iki yorum da ise öğrenciler, öğretmenlerin sadece ders kitaplarından değil yardımcı ve farklı kaynaklardan da yararlanması gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

Öğretmenin, kaynaklar hakkında olması beklenen bilgisini de konu alanı bilgisinin bir parçası veya tamamlayıcısı olarak görmek mümkündür. Field’ın (1992) belirttiği üzere, Birleşik Krallık Eğitim Departmanı’nın (DES) belirlemiş olduğu öğretmen özelliklerinden 'konu alanı ile ilgili uygulamalar' içerisinde ‘uygun kaynakları ve bilgi teknolojilerinin imkânlarını seçip kullanma’ şeklinde bir yeterlik de tanımlandığı görülmektedir. Ayrıca Stronge ve diğerleri (2004) de öğretmenlerin kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmasını önemli bir yeterlik olarak görmüştür.

4.2.2. Genel Öğretim Yeteneği

‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ genel başlığı altındaki ikinci başlık ise ‘genel öğretim yeteneği’ şeklindedir. Bu başlık altında toplamda 10 madde bulunmaktadır. Bu 10 madde öğrenci görüşleri temel alınarak ve ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı öğretmenlerde bulunması gereken nitelikler listesinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu 10 madde şu şekildedir; ‘anlatım ve ifadede açıklık’, ‘öğrencileri uyarma/tavsiyede bulunma yeteneği’, ‘dikkatli ders hazırlama’, ‘uygun, etkili metotları

seçme, ‘öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği’, ‘sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma’, ‘çocuğun tabiatını ve ihtiyaçlarını anlama’, ‘konuyu zenginleştirme yeteneği’, ‘öğrencileri okul çalışmalarını plânlamaya sevk etme yeteneği’, ‘sınavlarda kolay soru sormalı’.

Tablo 18

Öğretmende Bulunması Gereken Genel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

<i>Genel Öğretim Yeteneği</i>	f	%
Anlatım ve ifadede açıklık	27	13,5
Öğrencileri uyarma / tavsiyede bulunma yeteneği	6	3
Dikkatli ders hazırlama	5	2,5
Uygun, etkili metotları seçme	43	21,5
Öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği	3	1,5
Sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma	55	27,5
Çocuğun tabiatını ve ihtiyaçlarını anlama	15	7,5
Konuyu zenginleştirme yeteneği	33	16,5
Öğrencileri okul çalışmalarını planlamaya sevk etme yeteneği	5	2,5
Sınavlarda kolay soru sormalı	8	4
Toplam	200	100

‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı ile ilgili olarak öğrencilerden toplamda 200 yorum gelmiştir. Yukarıdaki Tablo 18’e bakıldığında görüleceği üzere, öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği madde toplam öğrenci görüşlerinin dörtte birinden fazlasının (%27,5⁽⁵⁵⁾) ilişkili olduğu ‘sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma’ maddesi olmuştur. Bunu takip eden madde ise %21,5⁽⁴³⁾ ‘lik yüzde ile başlık altındaki öğrenci görüşlerinin toplamının yaklaşık beşte birinin altında toplandığı ‘uygun/etkili metotları seçme’

maddesi olmuştur. Öğrencilerin diğer maddelere oranla fazla görüş bildirdikleri diğer maddeler ise %16,5⁽³³⁾ ile ‘konuyu zenginleştirme yeteneği’, %13,5⁽²⁷⁾ ile ‘anlatım ve ifade açıklık’ maddesi ve %7,5⁽¹⁵⁾ ile ‘çocuğun tabiatını ve ihtiyaçlarını anlama’ şeklindeki madde olmuştur. Öğrencilerin görüşlerinin toplandığı diğer maddelerin, başlık altındaki görüşlerin toplamı içerisindeki oranları ise şu şekilde verilebilir; ‘sınavlarda kolay soru sormalı’ maddesi %4⁽⁸⁾, ‘öğrencileri uyarma / tavsiyede bulunma yeteneği’ maddesi %3⁽⁶⁾, ‘dikkatli ders hazırlama’ maddesi %2,5⁽⁵⁾, ‘öğrencileri okul çalışmalarını planlamaya sevk etme yeteneği’ maddesi %2,5⁽⁵⁾ ve son olarak ‘öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği’ maddesi %1,5⁽³⁾ ‘lik bir orana sahiptir.

Aşağıda bulunan Tablo 19’de görüldüğü üzere ‘genel öğretim yeteneği’ başlığı altında bulunan 10 madde ile ilgili toplanmış olan öğrenci görüşlerinin beşte ikisinden fazlası %43⁽⁸⁶⁾’lük bir oranla sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Bu genel başlık altındaki maddeler ile ilgili en fazla görüş bildiren sınıf grubu sayısal sınıf grubu olmuştur. Eşit ağırlık sınıf öğrencileri toplam görüşlerin %35,5⁽⁷¹⁾ ‘ini ifade ederken, sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı ise %21,5⁽⁴³⁾ olmuştur.

Tablo 19

Öğretimde Bulunması Gereken Genel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci
Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

II – MESLEKİ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER					
Genel Öğretim Yeteneği		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f₁	f₂	f₃	f₁+f₂+f₃
Anlatım ve ifadede açıklık	f	9	10	8	27
	%	33,33	37,04	29,63	100
Öğrencileri uyarma / tavsiyede bulunma yeteneği	f	1	4	1	6
	%	16,67	66,66	16,67	100
Dikkatli ders hazırlama	f	1	3	1	5
	%	20	60	20	100
Uygun, etkili metotları seçme	f	12	21	10	43
	%	27,91	48,84	23,25	100
Öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği	f	1	2	0	3
	%	33,33	66,67	0	100

Sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma	f	20	19	16	55
	%	36,36	34,55	29,09	100
Çocuğun tabiatını ve ihtiyaçlarını anlama	f	12	3	0	15
	%	80	20	0	100
Konuyu zenginleştirme yeteneği	f	12	14	7	33
	%	36,36	42,43	21,21	100
Öğrencileri okul çalışmalarını planlamaya sevk etme yeteneği	f	2	3	0	5
	%	40	60	0	100
Sınavlarda kolay soru sormalı	f	1	7	0	8
	%	12,5	87,5	0	100
Toplam	f	71	86	43	200
	%	35,5	43	21,5	100

Öğrencilerin ‘genel öğretim yeteneği’ başlığı altındaki maddelerle ilgili olan görüşlerine dayanan bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

4.2.2.1. Anlatım ve İfadede Açıklık

‘Genel öğretim yeteneği’ başlığı altındaki ilk madde olan ‘anlatım ve ifadede açıklık’ maddesine bakılacak olursa, Tablo 19’da görüldüğü üzere maddeye ilişkin öğrencilerden toplamda 27 görüş gelmiştir. Bu öğrenci görüşlerinin sınıf gruplarına göre dağılımının birbirlerine oldukça yakın oldukları da tablodan görülen diğer bir bulgudur. Madde altında toplanmış 27 öğrenci görüşünün %37,04⁽¹⁰⁾ ‘u sayısal sınıf öğrencilerinden, %33,33⁽⁹⁾ ‘u eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden ve %29,63⁽⁸⁾ ‘i sözel sınıf öğrencilerinden gelmiştir.

Maddeyle ilgili en fazla ifade sahibi sayısal sınıf öğrencileri, genel olarak öğretmenlerinin dersi anlatımlarının kendileri için en üst seviyede açık ve anlaşılır olmasını beklemektedirler. Bu nedenle öğrencilerin görüşleri genel olarak öğretmenin anlatım tarzının nasıl olması gerektiği hususu etrafında toplanmıştır. Sayısal sınıf öğrencilerinden toplanmış olan görüşlerin belli başlı olanlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

SA5 : ‘Dersini eksiksiz, mükemmel/iyi anlatmalı’

SA5: ‘Dersi yaşamdan örnekler vererek anlatmalı’

SB18 : ‘Anlattığı konuyu dolaştırmamalı, özünü vermeye çalışmalı’

SA1 : ‘Dersin gelecekte ne işe yarayacağını belirtmeli’

Eşit ağırlık sınıf öğrencileri de öğretmenin dersleri ve konuları nasıl anlatması gerektiği üzerine görüş bildirmişlerdir. Bu sınıf grubu öğrencileri genel olarak zor ve karmaşık konuların öğrenciler için kolay anlaşılır ve anlamlı bir şekle getirilmesi gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin bazı orijinal ifadelerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

EA5, EA8 : ‘Dersleri gerçekten yaşamdan örnekler vererek anlatmalıdır’

EA8 : ‘Öğrencilerin korktuğu derslerin basitliğini sezdirebilmelidir’

EA10 : ‘Öğrencinin anlayacağı dille dersini anlatmalı’

EA11 : ‘Zor konuları bile kolay şekilde anlatabilmeli’

Son olarak sözel sınıf öğrencilerinin ‘anlatım ve ifadede açıklık’ maddesi ile ilgili görüşlerine bakılacak olursa, bu öğrencilerin sayısal ve eşit ağırlık sınıf gruplarındaki öğrencilere benzer görüşler belirttikleri ve çok bu görüşlerin dışında çok orijinal ifadeleri bulunmadıkları tespit edilmiştir. Sözel sınıf öğrencileri de, öğretmenlerinden konuları anlaşılır şekilde ve örneklerden yararlanarak anlatmalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında görüş bildiren öğrencilerden, öğretmenin verimli ve iyi bir şekilde ders anlatmasını beklediklerini söylemişlerdir. Sözel sınıf öğrencilerinin de belli başlı yorumları şu şekilde verilebilir:

SÖB2, SÖB8 : ‘Dersi iyi anlatmalı’

SÖA2, SÖA13 : ‘Konuları anlaşılır bir şekilde anlatsın’

SÖA2 : ‘Günlük hayattan örnekler versin’

SÖA4 : ‘Dersini verimli şekilde anlatsın’

‘Anlatım ve ifadede açıklık’ maddesi ile ilgili elde edilen verilerden yola çıkılarak, sayısal sınıf öğrencilerinin, öğretmenin anlatış tarzının anlaşılır ve iyi olması gerekliliği gibi görüşlerin yanında, ideallerindeki öğretmenlerinden, konunun özünü çok uzatmadan anlatmalarını ve dersin gelecekte nasıl işe yarayabileceğini, dersin hedeflerini kendileriyle paylaşmalarını bekledikleri ve ders konuları ile günlük hayat

arasında bağ kurmanın önemine değindikleri göze çarpmaktadır. Buna karşın, eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinin ‘anlatım ve ifadede açıklık’ maddesi altında toplanan yorumlarından hareketle şunları söylemek mümkündür; öğrenciler, öğretmenlerinden ders konularını basit ve kolay anlaşılır bir şekilde anlatılmasının önemine daha çok değinmişlerdir. Bunu başarabilmek için de öğretmenlerin, öğrencilerin günlük hayatından, kendilerinin anlayabileceği, seviyelerine uygun örnekler vermelerini beklemektedirler. Sözel sınıf grubu öğrencileri de genel olarak, öğretmenlerinin ders anlatımı noktasında çok iyi bir kabiliyete sahip olmalarını beklemekte, böylece derslerin kendileri için daha anlamlı ve verimli olacaklarını düşünmektedirler.

Öğrencilerin üzerinde durdukları bir öğretmen niteliği olan anlatım ve ifadede açıklık ile ilgili, kavramsal çerçeve bölümünde de görüldüğü gibi, çeşitli eğitim bilimcilerin görüşler bildirdikleri görülmüştür. Bu görüşlerden birkaçını elde edilen bulgularla karşılaştırmak gerekirse, ilk olarak Lang ve diğerleri’nin (1993) belirttiği gibi, öğrenciler öğretmenlerden açık ve anlaşılır şekilde ders anlatmalarını ve konuları kendilerinin anlayabileceği şekilde planlayıp bu planları uygulamalarını beklemektedirler. Bunun yanında Çetin’in (2001) öğrencilerle yaptığı araştırmanın sonuçlarına bakıldığında da öğrencilerin öğretmenlerinden, konuları kendileri için anlamlı kılabilme yeterliğine sahip olmalarını bekledikleri görülmüştür.

4.2.2.2. Öğrencileri Uyarma / Tavsiyede Bulunma Yeteneği

Öğretmenin genel öğretim yeteneği ile ilgili başlık altındaki ikinci madde ise ‘öğrencileri uyarma / tavsiyede bulunma yeteneği’ şeklindedir. Öğrencilerin bu madde ile ilişkili olabilecek toplam 6 yorum yaptıkları görülmektedir. Bu madde başlık altında bulunan, öğrencilerin az görüş bildirdiği öğretmen niteliklerindendir. İlk olarak, öğrencilerin bu niteliğe, başlık altında bulunan diğer maddelere bakarak daha az önem verdikleri söylenebilir. Tablo 19’da görüldüğü üzere, madde altında bulunan bu 6 yorumun %66,66⁽⁴⁾ ‘sı sayısal sınıf öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Geriye kalan iki yorumdan biri (%16,67) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aitken, diğeri (%16,67) sözel sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Her üç sınıf grubunda da tekrarlanan bir yorum olmamakla birlikte genel olarak şu yorum yapılabilir ki, yorum yapan öğrenciler, öğretmenlerin kendilerini uyarması gerekliliğine inanmakta, kendilerine tavsiyelerde bulunmalarını beklemektedirler. Öte yandan öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerini

diğer öğrencilerle aynı ortamdayken uyarmaması, mümkünse baş başa yapılan bir konuşmada uyarması ve yapılan bu uyarının kibarca ve öğrenciyi kırmadan olması gerekliliklerine dikkat çekmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencilere karşı destekleyici bir tutum içerisinde bulunmalarının etkili bir öğrenme ortamı yaratmak ve öğrencileri başarıya sevk etmek için önemli bir faktör olduğunu söylemek mümkündür. Kavramsal çerçeve bölümünde, öğretmenin destekleyici olma yeterliğini önemli sosyal niteliklerinden biri olarak gören Tartwijk ve diğerleri (2009), öğretmenlerin öğrencilere uygun tavsiyelerde bulunması gerekliliğine dikkat çekmiştir. Ayrıca, Holmes'un (2009) üzerinde durduğu öğretmenin sosyal nitelikleri içerisinde öğrencileri etkileyebilme şeklinde bir yeterliğin olduğu görülmektedir. Kısaca, öğretmenlerin öğrencileri olumlu şekilde etkileme, onları uygun tavsiyelerle ve uyarılarla doğru bir şekilde yönlendirmelerinin önemi, her ne kadar bu çalışmaya katılan öğrenciler çok fazla değinmemiş olsalar da, ilgili literatürde görülmektedir.

4.2.2.3. Dikkatli Ders Hazırlama

Öğretmenin genel öğretim yeteneği ile ilgili niteliklerinin incelendiği bu başlık altındaki üçüncü madde 'dikkatli ders hazırlama' niteliği ile ilgili olan maddedir. Bu madde ile ilgili olarak toplamda öğrencilerden 5 yorum gelmiştir. Öğrencilerin öğretmenin dikkatli ders hazırlama niteliği ile ilgili olarak da başlık altında bulunan diğer maddelere (niteliklere) nazaran az yorum yaptıkları, diğer bir ifadeyle öğretmenin bu madde ile ilgili niteliklerini çok fazla önemsemedikleri görülmüştür. Tablo 19'da görüldüğü gibi, öğrencilerin madde altında toplanmış olan 5 görüşünün çoğu (%60⁽³⁾) sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden 1 (%20) görüş gelirken, sözel sınıf öğrencilerinden de 1 (%20) görüş gelmiştir.

Sayısal sınıf öğrencilerinden gelen yorumlardan iki tanesi ise SA3 kodlu öğrenci tarafından ifade edilen '*derse hazırlıklı gelmeli*' şeklindeki görüş ile SB8 kodlu öğrencinin belirttiği '*sınavlar için bizi en iyi hazırlayacak konuları dikkatli seçmeli*' şeklinde olmuştur. Diğer öğrencilerin de belirttiği görüşlere bakarak, öğrencilerden gelen görüşlerin, ders içeriğinin abartılmadan ve çok uzatılmadan hazırlanmış olmasına, ders konularının ve öğretmenler tarafından hazırlanan sınavların, öğrencileri ilerisi için

hazırlayıcı özellikte olmasına, öğretmenlerin, öğrencilerinin seviyesine ve öğretim kapasitesine uygun ders hazırlamasına değindiği görülmektedir.

Bu çalışmada öğrenciler her ne kadar üzerinde fazla durmamış olsa da, öğretmenlerin planlı olmasının, dikkatli bir şekilde ders planları yapıp hazırlıklı olmasının ne derece önemli olduğu ilgili literatürde göze çarpan noktalardandır. Örneğin, Arif ve diğerleri (2012), öğretmenin beş temel kişisel özelliğinden birinin planlı olmak olduğunu belirtmiştir. Medley ve Shannon (1994) ise kaliteli bir öğretmende bulunması gereken temel bileşenlerden biri olan öğretmenin performansının yükselebilmesi için öğretmenin ders içeriğini iyi ve dikkatli bir şekilde planlamış olmasını önkoşul olarak görmektedir. Ayrıca Field (1994) da bütün dersler ve müfredat için iyi bir planlama yapmanın önemli bir öğretmen yeterliği olduğunu belirtmiştir.

4.2.2.4. Uygun, etkili metotları seçme

‘Uygun, etkili metotları seçme’ şeklindeki bu madde (nitelik) altında, öğrencilerin, dersin daha anlaşılır, dikkat çekici, zevkli ve eğlenceli hale getirilebilmesi için öğretmen tarafından yapılması gerekenler ile ilgili beklentilerini ifade ettikleri görüşleri toplanmıştır. Tablo 19’da görüldüğü gibi, ‘Genel Öğretim Yeteneği’ başlığı altında en çok görüş bildirilen ikinci madde %21,5⁽⁴³⁾ ‘lık bir oranla başlık altındaki görüşlerin yaklaşık beşte birini oluşturan ‘uygun/etkili metotları seçme’ maddesi olmuştur. Bu madde altında tüm sınıf gruplarından toplanmış olan 43 ifade bulunmaktadır. Toplanan bu 43 ifadenin tablo.18’de görüldüğü üzere neredeyse yarısı (%48,84⁽²¹⁾) sayısal sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Öte yandan eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden gelen görüşlerin oranı %27,91⁽¹²⁾ iken, sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri toplam görüşlerin %23,25⁽¹⁰⁾ ‘ini oluşturmuştur.

İlk olarak sayısal sınıf öğrencilerinin ifadelerine bakıldığında, öğrencilerin madde ile ilgili olarak çok fazla çeşitlilikte yorum yaptıkları, görüş bildirdikleri görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerinin, derslerin öğrencileri sıkacak şekilde işlenmemesi hususuna ve bunun için öğretmenden beklentilerine daha fazla değindikleri görülmüştür. Sayısal sınıf öğrencileri, derslerin kendilerinin dikkatini çekecek şekilde olmasını ve öğretmenlerin dersleri zevkli ve eğlenceli bir şekilde işlemesini önemli bulmaktadırlar ve bu konuya görüşlerinde sıkça değinmektedirler. Bu sınıf öğrencileri ayrıca proje,

deney, gezi, gözlem gibi farklı çeşitlilikte öğretim yöntemlerinin öğretmenlerce kullanılmasını ve laboratuvarlar ve okul dışı eğitici-öğretici mekânlar gibi öğrencilerin ilgisini çekip dersleri daha canlı hâle getirecek yerlerde derslerin işlenmesinin, öğrencilerin konuları daha iyi anlaması noktasındaki önemine vurgu yapmışlardır. Bu fikirler etrafındaki bazı dikkat çekici öğrenci görüşlerini örnek olması açısından şu şekilde sıralamak mümkündür:

SA3, SA8, SB5 : ‘Öğrencileri sıkmadan dersi işlemeli’

SB28 : ‘Öğrenci, o öğretmenin dersini sıkıcı bulmamalı’

SB9, SB18 : ‘Dersi dikkat çekici şekilde işlemeli’

SB5, SB27 : ‘Özellikle Kimya, Biyoloji ve Fizik gibi dersleri laboratuvar ortamında işleyen’

SB3, SB5, SB10 : ‘Derste eğlenceye yer vermeli’

SB9 : ‘Dersi zevkli hale getirmeli’

SB28 : ‘Belirli günlerde geziler düzenleyip, öğrenciyi okul ortamından uzaklaştırıp rahatlatmalıdır’

‘Uygun, etkili metotları seçme’ maddesi ile ilgili eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında ise en fazla ifade edilen görüşün, öğretmenin, derslere öğrenci ilgisini çekebilmesi ve tüm öğrencilerin derse katılımının sağlanması gerekliliği şeklindeki görüşler etrafında toplandığı görülmüştür. Bunun yanında yorum yapan öğrenciler, derslerin sıkıcı işlenmemesi gerekliliğine de değinmişlerdir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin bu madde ile ilgili görüşleri çeşitlilik açısından sayısal sınıf öğrencilerine göre daha azdır ve daha fazla öğrenciler tarafından tekrarlanan ifade bulunmaktadır. Bu sınıf grubu öğrencilerinden toplanmış olan birkaç dikkat çekici ve çok tekrarlanan ifadeyi de aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

EA11, EA28, EA38, EA43 : ‘Öğrencilerin derse ilgisini çekebilmeli’

EA22 : ‘Öğrencileri derse katmanın bir yolunu bulmalıdır’

EA37, EA43 : ‘Bütün öğrencilerin dikkatini (derse) toplamalıdır’

EA13 : ‘Sürekli ders yapıp öğrencileri sıkmamalıdır’

‘Uygun, etkili metotları seçme’ maddesi ile ilgili son olarak sözel sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakacak olursak, bu gruptaki öğrencilerin diğer sınıftaki öğrencilere nazaran dersin daha eğlenceli ve zevkli geçmesi gerekliliği fikrine daha fazla vurgu yaptıkları gözlemlenmiştir. Sözel sınıf öğrencilerinin derslerin sıkıcı olmasından yakındıkları ve bu noktada öğretmenlerinden dersi sıkıcılıktan kurtarmalarını bekledikleri gözlemlenmiştir. Sözel sınıf öğrencilerinin birkaç yorumunu da şu şekilde sıralamak mümkündür:

SÖA5, SÖB1, SÖB4 : ‘Dersi eğlenceli hale getirebilmeli’

SÖB7, SÖB14, SÖB15 : ‘Derslerini sıkıcı hale getirmemeli’

SÖA3 : ‘Öğrenciyi, öğretirken eğlendirsın’

SÖA5: ‘Dersi, öğrencisinin uykusunu getirecek şekilde anlatmasın’

‘Uygun, etkili metotları seçme’ maddesi ile ilgili öğrenci yorumlarına dayanılarak şunlar söylenebilir: Her üç sınıf grubundaki öğrenciler de derslerin öğretmenler tarafından sıkıcı bir şekilde işlenmemesini, öğrencilerin ilgisini çekecek ve dersi daha zevkli ve eğlenceli hale getirecek ders içi ve ders dışı aktivitelere önem verilmesini öğretmenlerinden beklemektedirler. Bunun yanında, öğrencilerin, ‘uygun, etkili metotları seçme’ maddesi altındaki bu genel görüşlerle ilgili olarak farklı noktalara daha çok vurgu yaptıkları gözlemlenmiştir. Sayısal sınıf öğrencileri, öğretmenlerinden ders içerisinde farklı ve çeşitli öğretim metotlarını kullanmalarını ve kendilerinin derse katılımı için öğretmenlerinin çaba harcamalarını beklemektedirler. Öte yandan eşit ağırlık sınıf öğrencileri, öğrencilerin derse katılımının sağlanmasının kendileri için önemini, bu görüşlerini sık tekrar ederek göstermişlerdir. Buradan yola çıkarak, öğretmenlerin bu sınıf grubu öğrencilerinin derse katılımını artırma noktasında farklı, uygun ve etkili öğretim metotlarını seçmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Sözel sınıf öğrencilerinin daha fazla değindikleri nokta ise, derslerin öğrenciler açısından daha eğlenceli ve zevkli geçmesinin öğretmen tarafından sağlanması olmuştur. Bu sınıf grubu öğrencilerinin, öğretmenlerinin ders işleme tarzlarının sıkıcı olması ile ilgili şikâyetleri olduğu ve bu noktada öğretmenlerinden diğer sınıf gruplarına göre daha fazla beklentileri olduğu bulunmuştur.

Öğretmenin belki de en önemli yeterliklerinden birinin uygun, etkili ve farklı öğretim metotlarını seçme olduğunu söylemek mümkündür. İlgili literatürde görüldüğü gibi,

Field'ın (1994) belirttiği, Cambridge Üniversitesi tarafından hazırlanan öğretim ve öğretmen yeterlikleri listesinde bulunan 9 ana başlıktan biri olan 'pratiğe dökebilme' içerisinde, öğretmenin kendi öğretim metotlarını değerlendirme ve bunları yeniden düzenleyip, geliştirip daha etkili hale getirebilmesinin önemli bir yeterlik olduğunu vurgulamıştır. Liakopoulou (2011) da yaptığı araştırma sonucu oluşturduğu öğretmen yeterlikleri listesinde öğretim metodolojisi yeterliği tanımlamış ve bu yeterliğin farklı öğretim teknik ve metotları kullanabilmeye dayalı olduğunu belirtmiştir. Darling-Hammond (2000) da geniş çeşitlilikte öğretim metotları kullanmanın kaliteli bir öğretmenin yeterliklerinden biri olduğunu ifade etmiştir. İlgili literatürden de görüldüğü üzere öğretmenin farklı, uygun, geniş çeşitlilikte ve etkili öğretim metotlarını kullanmasının öğrencilerin öğrenme ve başarı seviyelerini yükseltme noktasında çok önemli bir konuma sahip olduğu ortadadır. Bu araştırmaya katılan öğrenciler de literatürdeki görüşlere yakın görüşler bildirerek öğretmenin bu yeterliğinin önemine dikkat çekmişlerdir.

4.2.2.5. Öğrenci Tecrübelerini Kullanma Yeteneği

Başlık altındaki beşinci madde ise 'öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği' şeklinde olmuştur. Bu madde Tablo 19'da görüldüğü üzere, 'Genel öğretim yeteneği' başlığı altında bulunan maddeler arasında öğrencilerin en az oranda (%1,5⁽³⁾) görüşünün toplandığı madde olmuştur. 'Öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği' maddesi ile ilgili olarak öğrencilerden toplam 3 görüş toplanabilmektedir. Bu görüşlerin 2 tanesi (%66,67) sayısal, 1 tanesi (%33,33) ise eşit ağırlık sınıf öğrencilerine aittir. Sözel sınıf grubu öğrencilerinden bu madde altında toplanabilecek herhangi bir görüş bildirilmediği görülmektedir. Madde ile ilgili verilere dayanılarak, öğrencilerin, öğretmende bulunması beklenen 'öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği'ne çok önem vermedikleri, kendi tecrübelerinin öğretmenleri tarafından kullanılmasının kendilerine çok fazla bir şey katmayacağına inandıkları söylenebilir. Son olarak öğrencilerden gelen bu üç yorumu şu şekilde özetlemek mümkündür: Öğretmenler öğrencilerin fikirlerini ve görüşlerini onları aşağılamadan ve ukalalıkla suçlamadan alabilmeli ve onlardan bir şeyler öğrenmeye çalışmalıdırlar.

Öğrenciler tarafından önemsenmeyen bu öğretmen yeterliği ile ilgili olarak ilgili literatürde çeşitli görüşler bulmak mümkündür. Özellikle öğretmenin pozitif bir sınıf

atmosferi sağlamak ve öğrenci katılımını artırmak için öğrenci tecrübelerinden yararlanmasının önemli bir yeterlik olduğunu söylemek mümkündür. Öğretmenler öğrencilerinin tecrübelerinden faydalanmalı ve kendilerini, Polk'un (2006) da ifade ettiği üzere, aynı zamanda bir öğrenci olarak görmelidirler. Bu şekilde öğretmen ve öğrenci arasında Grieve'in (2010) de tavsiye ettiği şekilde yardımlaşmacı ilişkilerin kurulması mümkün olacaktır.

4.2.2.6. Sınıfta Verime Götürecek Duygusal Bir Hava Yaratma

Öğrencilerin, öğretmenin genel öğretim yeteneği ile ilgili görüşlerinin incelendiği başlık altındaki altıncı madde 'sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma' şeklinde olmuştur. Tablo 19'da da daha önce görüldüğü üzere 'genel öğretim yeteneği' başlığı altında bulunan on farklı öğretmen niteliği ile ilgili on farklı maddeden en fazla görüş bildirilen madde, başlık altındaki toplam görüşlerin %27,5⁽⁵⁵⁾ 'lık bir oranla dörtte birinden fazlasını oluşturan 'sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma' şeklindeki bu madde olmuştur. Bu madde altında, öğretmenin sınıfta verimli ve etkili bir eğitim-öğretim ortamı oluşturulabilmesi için duygusal anlamda yapması gerekenlerle ilgili çok çeşitliliğe sahip öğrenci görüşleri toplanmıştır.

Öğretmenlerin sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma noktasında sahip olması beklenen yeterliklerle ilgili olarak öğrenciler toplamda 55 görüş bildirmişlerdir. Bu 55 görüşün, yukarıda bulunan Tablo 19'da da görüldüğü gibi, sınıf türlerine göre dağılımına bakacak olursak, sınıf gruplarının görüşlerinin oranları arasında çok büyük farklılıkların olmadığı bulunabilir. Madde altındaki görüşlerin üçte birinden biraz fazlası (%36,36⁽²⁰⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelmiştir. Toplam görüşlerin yine yaklaşık üçte biri %34,55⁽¹⁹⁾ 'lık oran ile sayısal sınıf öğrencilerine aitken, sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı %29,09⁽¹⁶⁾ olmuştur.

İlk olarak, 'sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma' maddesi ile ilgili olarak en fazla görüşün geldiği eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin yorumlarına bakacak olursak, öğrencilerin görüşlerinin çok fazla çeşitlilikte olmadığı görülmektedir. Örneğin, öğrencilerin belirttiği bir görüş 10 farklı öğrenci tarafından aşağı yukarı aynı şekilde ifade edilmiştir. Bunun yanında, eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinin görüşlerinde genel olarak şu noktalara değindikleri görülmüştür; öğrenciler, öğretmenlerinin

kendilerine karşı güleryüzlü ve sevecen davranmalarını, espriler ve şakalar yapmalarını beklemekte ve öğretmenlerinin kendilerini sevmelerini, kendilerine sevgiyle yaklaşmalarını istemektedirler. Öğrencilerin çok tekrarlanan ve dikkat çeken ifadeleri şu şekildedir;

EA13 : ‘Öğrencileri sevmelidir’

EA9, EA13, EA14, EA21, EA22, EA32, EA39, EA41, EA42, EA45 : ‘Öğrencilere sevgiyle yaklaşabilmelidir’

EA10, EA11, EA19, EA23, EA24 : ‘Esprili ve güleryüzlü olarak öğrencinin ilgisini çekebilmeli’

EA3, EA9, EA10 : ‘Sevecen ve güler yüzlü olmalı’

EA3, EA23 : ‘Öğretmenin güler yüzlü olması çok önemlidir’

İkinci olarak sayısal sınıf öğrencilerinin ifadelerine bakıldığında ise, bu sınıf öğrencilerinin en fazla değindikleri noktanın öğretmenin ders içerisinde esprili ve eğlendirici bir tutum takınması gerekliliği ile ilgili olduğu görülmüştür. Bunun yanında öğrenciler öğretmenlerinin güleryüzlü olmalarını, derste öğrencileri duygusal olarak olumsuzluğa itecek davranışlardan kaçınmalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Sayısal sınıf öğrencilerinin birkaç sık tekrarlanan ve ilginç olan ifadelerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

SB1, SB14, SB15, SB18 : ‘Derste espriler yapmalı’

SB3, SB5, SB16, SB17 : ‘Derslerin eğlenceli geçmesi için gerektiğinde güldürmeli’

SB1, SB12 : ‘Öğrencileri eğlendirerek, merak ettirerek dersi anlatmalı’.

SA6, SA7, SA9 : ‘Öğrencilere sevgiyle yaklaşmalı’

SB4, SB7 : ‘Öğrencilerini sevmelidir’

SB18, SB19 : ‘Her zaman güleryüzlü olmalı’

SB21 : ‘Öğretmenim derste somurtmamalıdır’

SA2 : ‘Enerjik olmalı’

Son olarak sözel sınıf öğrencilerinin ‘sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma’ maddesi altında toplanan yorumlarına bakılırsa, bu sınıf grubundaki öğrencilerden toplanan yorumların çok büyük bir kısmının öğretmenin öğrencilerine karşı güler yüzlü ve sevecen olması gerektiği görüşü ile ilgili olduğu görülmektedir.

Bunun yanında öğrencilerin diğer ifadelerinde, öğretmenin öğrencilerini sevmesi gerekliliğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Sözel sınıf öğrencilerinin sık tekrarlanan birkaç yorumu da aşağıdaki gibidir;

SÖA1, SÖA6, SÖA10, SÖA14, SÖA16, SÖB5, SÖB7, SÖB9 : ‘Gülyüzlü olsun / olmalı’

SÖA16, SÖB7 : ‘Sevecen olmalı’

SÖB4 : ‘Cana yakın olmalı’

SÖB1, SÖB13, SÖB18: ‘Öğrencisini sevmeli’

Üç sınıf grubundan da gelen yorumlara bakıldığında, öğrenciler tarafından belirtilen görüşlerin genel olarak birbirlerine çok yakın ifadeler olduğu göze çarpmaktadır. Bu ortak ifade edilen görüşleri kısaca şu şekilde belirtebiliriz; öğrenciler öğretmenlerinden gülyüzlü ve sevecen olmalarını, öğrencilerini sevmelerini ve onlarla iletişiminin sevgi temelli olmasını beklemekte ve öğretmenlerinin sınıf içerisinde espri ve şakalar yaparak sınıfta olumlu bir duygusal hava oluşturmalarının önemine vurgu yapmaktadırlar. Verilerden görüldüğü üzere bu duygusal faktörlerin öğretmenler tarafından doğru bir şekilde kontrol edilip kullanılabilmesi ve öğrencilerin bu duygusal ihtiyaçlarının öğretmenlerce karşılanması sınıftaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesinin artırılması açısından çok önemlidir. Öte yandan öğrencilerin sık olarak üzerinde durduğu görüşler sınıf türlerine göre farklılaşmıştır. Eşit ağırlık sınıf öğrencileri, öğretmenlerin öğrencileri sevmesinin ve onlara sevgiyle yaklaşmasının kendileri için önemine daha çok vurgu yapmışlardır. Sayısal sınıf öğrencileri ise yorumlarında, öğretmenlerinden ders içerisinde espri yapmalarını ve dersleri eğlenceli hale getirmelerini beklediklerini daha çok belirten sınıf grubu olmuştur. Sözel sınıf öğrencilerinin yorumlarında dikkat çeken özellik ise öğrencilerin önemli bir bölümünün, öğretmenlerinden güler yüzlü ve sevecen olmalarını beklediklerini belirtmeleri olmuştur.

Yukarıda öğrencilerden elde edilmiş olan verilerden de görüldüğü üzere öğrenciler öğretmenin sınıfta olumlu ve verime götüreceği duygusal hava ve olumlu sınıf atmosferi yaratmasını, öğretmenin en önemli yeterliklerinin başında görmektedirler. İlgili literatürde birçok eğitim bilimci tarafından da üzerinde durulduğu gibi, sınıfta oluşturulan pozitif atmosferin ve duygusal ortamın öğrenci başarısı ve eğitimin etkililiği üzerinde son derece önemli bir etkiye sahip olduğu genel kabul gören bir görüştür.

Muijs ve Raynolds (2011) da yaptıkları araştırma neticesinde sıraladıkları etkili öğretmen nitelikleri içerisinde pozitif sınıf atmosferi oluşturma yeterliğine de geniş yer vermişlerdir. Çetinkanat (1998) öğretmenlerin oluşturduğu olumlu atmosferin öğrencileri pozitif davranışlar sergilemeye yönlendirdiğini de belirtmiştir. Kısacası, öğretmenlerin oluşturduğu olumlu ve verime götürecektir duygusal ortamın hem öğrencilerin başarı seviyelerini artırmada hem de onları olumlu davranışlar sergilemeye yönlendirmede etkili bir faktör olabileceği görülmektedir.

4.2.2.7. *Çocuğun Tabiatını ve İhtiyaçlarını Anlama*

‘Genel öğretim yeteneği’ başlığı altında oluşturulan yedinci madde ise ‘çocuğun tabiatını ve ihtiyaçlarını anlama’ maddesidir. Bu madde ile ilgili öğrenci görüşlerinin başlık altındaki toplam öğrenci görüşleri içerisindeki oranı yukarıda tekrar verilmiş olan Tablo 19’da da daha önceden görüldüğü gibi %7,5⁽¹⁵⁾ olmuştur. Madde ile ilgili öğrenciler tarafından ifade edilen 15 görüşün tam olarak beşte dördü (%80⁽¹²⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden toplanılmıştır. Geriye kalan 3 ifade (%20) ise sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Sözel sınıf öğrencilerinin bu madde altında toplanabilecek herhangi bir yorumda bulunmadıkları da göze çarpan bir diğer noktadır.

Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinden gelen yorumlara bakıldığında, öğrenci görüşlerinin çok çeşitlilikte olmadığı görülmüştür. Bu sınıf grubu öğrencileri belirttikleri 12 yorumun 10 tanesinde ‘empati’ konusu ile ilgili görüşler ifade etmişlerdir. Öğrenciler, ideallerindeki öğretmenlerinden, kendilerini öğrencilerin yerlerine koymalarını ve böylece onların duygu, düşünce ve bakış açılarını anlamaya çalışmalarını beklediklerini kompozisyonlarında göstermişlerdir. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin bu görüş etrafındaki birkaç özgün ifadesini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

EA5, EA6, EA11, EA23, EA38, EA42 : ‘Öğretmen öğrencileriyle empati kurmalıdır’

EA7, EA30, EA33 : ‘(Öğretmen) kendini öğrencilerinin yerine koyabilmelidir’

EA36 : ‘Zamanında kendisinin de bir öğrenci olduğunu hiçbir zaman unutmamalı’

EA43: ‘Sınıfta dersi dinlemede kopukluk varsa, öğretmen uyarıda bulunmak yerine bunun nedenini anlamalı ve bu eksikliği ortadan kaldırmalıdır’

Sayısal sınıf öğrencilerinden gelen 3 yorumda da öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerini anlayabilmek için ve ihtiyaçlarının karşılanması için çaba harcamalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Sayısal sınıf öğrencilerinden SB10 kodlu öğrencinin *'kendini öğrencinin yerine koyabilen biri olmalı'* şeklindeki ifadesiyle SA8 kodlu diğer bir öğrencinin *'öğrencilerin sıkıldığını anladığında kafalarını dağıtacak şeyler söylemeli'* şeklindeki ifadeleri öğrencilerin bu düşüncesine örnek olabilecek ifadelerdir. Genel olarak bakıldığında, öğrencilerin bu madde altında toplanan görüşlerinde, çok büyük bir kısmının, öğretmenlerinden kendileriyle empati kurmalarını ve kendilerinin açısından olaylara ve dünyaya bakmalarını bekledikleri göze çarpmaktadır. Bunun yanında öğrencinin duygusal ve psikolojik durumunu anlama yeteneğine sahip öğretmenler istedikleri, öğrenci yorumlarından çıkarılan bir diğer bulgudur.

Öğretmenlerin öğrencilerini, onların akademik, sosyal, psikolojik, kültürel durumlarını ve ihtiyaçlarını bilmesi, araştırması ve bu parametrelere uygun düzenlemeler yapıp önlemler alması öğretmeni etkili, kaliteli, başarılı ve ideal bir öğretmen haline getiren en önemli niteliklerindendir. Milli Eğitim Bakanlığı (2009) da öğretmenlerin bu yeterliğine önem vermektedir ve öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri içerisinde öğretmenin kişisel ve meslekî değerleri altında *'öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme'* şeklinde bir öğretmen özelliği tanımlamıştır. Bunun yanında Liakopoulou (2011), ideal bir öğretmende *'öğrenciyi tanıma ve öğrenci psikolojisinden anlama'* şeklinde bir yeterliğin bulunması gerektiğini kavramsal çerçevede de görüldüğü üzere belirtmiştir. Her öğrencinin farklı kişilikleri, özellikleri, sosyal geçmişleri, sorunları ve ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu nedenle, Field'in (1994) de ifade ettiği gibi, ideal ve etkili öğretmenler bu farklılıkların bilincinde olmalı ve gereken önlemleri alma kapasitesine sahip olmalıdırlar.

4.2.2.8. Konuyu Zenginleştirme Yeteneği

Öğretmenin genel öğretim yeteneklerine ilişkin başlık altındaki sekizinci madde ise öğretmenin *'konuyu zenginleştirme yeteneği'* ile ilgilidir. Bu madde de öğrenciler tarafından çok görüşün belirtildiği maddelerden biri olmuştur. Tablo 19'da görüldüğü gibi *'genel öğretim yeteneği'* başlığı altındaki öğrenci görüşlerinin toplamının %16,5⁽³³⁾ 'i bu madde ile ilgilidir. Öğretmenin konuyu zenginleştirme yeteneğine ilişkin öğrencilerden toplamda 33 ifade toplanmıştır. Bu ifadelerin %42,43⁽¹⁴⁾ 'lık bir oranla

beşte ikisinden biraz fazlası sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Görüşlerin %36,36⁽¹²⁾ ‘sını eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin ifade ettiği görüşler oluştururken, %21,21⁽⁷⁾ ‘lik oranla yaklaşık beşte biri ise sözel sınıf öğrencilerinden gelmiştir.

Sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında, bu sınıf grubu öğrencilerinin, öğretmenlerinin farklı stratejiler ve metotlar kullanarak ders işlemesi, böylece öğrencilerin ilgisini çekebilmesi gibi noktalara önem verdikleri görülmektedir. Öğrenciler tarafından belirtilen görüşlerden dikkat çeken belli başlı görüşleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

SB6, SB21, SB29, SB30 : ‘Bilgiler gerçek/güncel hayatla ilişkilendirilmelidir’

SB23: ‘Proje ve deneylerle derse canlılık getirmelidir’

SA1 : ‘İlginç şeyler öğreterek öğrencilerine dersi sevdirmeli’

Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin görüşlerinin ise çok fazla çeşitlilik göstermediği görülmektedir. Bu sınıf grubu öğrencileri öğretmenlerinden, dersi veya ders konusunu zenginleştirerek, farklı materyal ve yöntemler kullanarak öğrenciyi sıkıkmaması ve dersi öğrencilere sevdirmesi gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden toplanan birkaç ifade aşağıda görüldüğü gibidir;

EA4, EA12, EA16, EA17, EA24 : ‘Dersi zenginleştirerek, öğrenciyi sıkımadan, bunaltmadan anlatmalıdır’

EA8, EA33, EA37, EA41: ‘Dersi sevdirek anlatmalıdır’

Sözel sınıf öğrencileri ise genel olarak hayallerindeki öğretmenlerinden, derste farklı çeşitlilikte etkinlikler kullanarak dersine öğrencileri motive etmeyi ve dersini tüm öğrencilerine sevdirmeyi amaçlamalarını beklemektedirler. Sözel sınıf öğrencilerinin bu doğrultudaki görüşleri ise şu şekildedir;

SÖB2, SÖB4 : ‘Ders içerisinde farklı etkinlikler yapabilmeli’

SÖA2, SÖB5 : ‘Öğrencileri derse motive edebilmeli’

Öğrencilerin yorumlarından görüldüğü üzere, ders konularının günlük gerçek hayatla ilişkisinin kurularak zenginleştirilmesi ve bu yolla dersi anlamalarının kolaylaştırılması,

ders içerisinde konuyu öğrenciler için daha anlamlı kılacak farklı etkinlikler yapılması öğrenciler için önem arz eden noktalardır. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin görüşlerinden, öğretmenin dersinin severek bekledikleri bir ders olmasını istedikleri, bunun içinde öğretmenlerinden gereken etkinlikleri hazırlamalarını bekledikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında sözel sınıf öğrencileri ise derse motivasyonunun sağlanmasının ve dersin öğrencilere sevdirmesinin önemine dikkat çekmişlerdir. Bunların sağlanabilmesi için de öğretmenlerin konu içeriğini zenginleştirmesi önemli bir araç olarak görülebilir.

Öğrencilerin öğretmenlerinden ders konularını farklı yollarla zenginleştirmelerini ve böylece dersleri öğrenciler için sıkıcı olmadan, zevkli ve daha anlamlı bir şekilde hazırlamalarını beklemektedirler. İlgili literatürde de görüldüğü üzere öğretmenlik mesleğini diğer mesleklerden ayıran ve bir sanat haline getiren karakteristiklerinin içerisinde bu yeterliğin de olduğu söylenebilir. Çetin'in (2001) de ifade ettiği üzere, ideal bir öğretmen konuyu zenginleştirme ve öğrenciler için daha öğrenilebilir kılma yeteneklerine sahip olmalıdırlar. Bir başka deyişle, Lang ve diğerleri'nin (1993) de belirttiği gibi, tüm öğrencilerin öğrenebilmesini ve anlayabilmesini öğretmenler sağlamalıdırlar. Öğretmenlerin dersi zenginleştirmek için, her ne kadar öğrenciler tarafından değinilmemiş olsa da, çeşitli teknolojik imkânlardan faydalanmasının gerekli olduğu söylenebilir. Çelikten ve diğerleri (2005) de eğitim teknolojisindeki gelişmeleri takip etmeyi ve teknolojik imkânlardan yararlanmayı iyi bir öğretmende bulunması gereken özelliklerden biri olarak görmektedirler.

4.2.2.9. Öğrencileri Okul Çalışmalarını Plânlamaya Sevk Etme Yeteneği

Öğretmenin genel öğretim yeteneği başlığı altında toplanmış olan dokuzuncu madde 'öğrencileri okul çalışmalarını plânlamaya sevk etme yeteneği' şeklindedir. Tablo 19'da da görüldüğü gibi öğrencilerin öğretmenin bu özelliği ile ilgili de çok fazla görüş bildirmediikleri, bir başka deyişle öğretmenlerinin bu özelliğini diğerlerine nazaran daha az önemsedikleri görülmüştür. Bu madde ile ilgili öğrencilerden toplamda 5 yorum gelmiştir. Bu yorumların 3 tanesi (%60) sayısal sınıf öğrencilerine, 2 tanesi (%40) ise eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sözel sınıf öğrencilerinin bu madde altında toplanabilecek herhangi bir görüş bildirmediği görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerinden SB20, SB30 kodlu öğrencilerin belirttiği görüş '*plânlı ders çalışmaya*

teşvik etmelidir’ şeklindedir. Diğer ifade de ise SB29 kodlu öğrenci tarafından ifade edilen *‘öğrencilere disiplinli olmayı ve çalışırken dikkat toplamayı öğretmelidir*’. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinden EA7, EA27 kodlu öğrenci ise *‘çalışmayan öğrenciyi çalışmaya teşvik etmelidir*’ şeklinde bir görüş bildirmiştir. Öğrenci yorumlarından görüldüğü üzere, bu madde ile ilgili görüş bildiren öğrencilerin, öğretmenlerinden disiplinli ve plânlı ders çalışma yöntemleri ile ilgili destek bekledikleri, bu yola kendilerinin çalışmaya yönlendirilmelerini istedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin başarılı olabilmesi için planlı ve etkili ders çalışmalarının ne derece önemli olduğu literatürde genel kabul gören bir olgudur. Öğretmenlerin bu noktada devreye girerek öğrencileri planlı çalışmaya sevk etmelidirler. Lang ve diğerleri (1993) de etkili öğretmenlerin öğrencileri grup halinde ve planlı çalışmaya teşvik etmesi gerekliliğine işaret etmiştir. Bu konu ile ilgili olarak göz önünde bulundurulması gereken önemli bir nokta ise, öğretmenlerin öğrencileri planlı olmaya teşvik etmesi ve bu alışkanlığı yerleştirebilmesi için ilk olarak kendilerinin planlı olması gerekmektedir denilebilir. Hem Arif ve diğerleri (2012) hem de Kerry ve Wilding (2004) öğretmenlerin planlı ve düzenli olmalarının kendilerinden beklendiğini belirtmişlerdir. Böylece öğretmenler öğrencilere örnek olacak ve onların da planlı ve düzenli şekilde çalışmalarını sağlayabileceklerdir.

4.2.2.10. Sınavlarda Kolay Soru Sormalı

‘Genel öğretim yeteneği’ başlığı altındaki son madde ise ‘sınavlarda kolay soru sormalı’ şeklindeki madde olmuştur. Bu madde normalde ‘Self-Evaluation Checlikst for Teachers’ adlı öğretmen nitelikleri listesinde bulunmamaktadır. Ancak öğrencilerin, öğretmenlerinden bekledikleri kolay soru sorma isteği ile ilgili tekrarlanan görüşleri olması nedeniyle madde sonradan bu araştırmada kullanılan listeye eklenmiştir. Öğrenciler, öğretilmekte bulunmasını istedikleri ‘kolay soru sorma’ özelliği ile ilgili olarak toplamda 8 görüş bildirmişlerdir. Tablo 19’da da görüldüğü üzere dikkat çekici olan ise bu 8 görüşün %87,5⁽⁷⁾ ‘lik çok yüksek bir bölümünün sayısal sınıf öğrencilerinden gelmiş olmasıdır. Sadece 1 görüş (%12,5) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden toplanmıştır. Bu madde ile ilgili sözel sınıf öğrencilerinin herhangi bir yorumda bulunmadıkları görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında, öğrencilerin ifade ettiği 7 yorumun da ‘yazılılarda, sözlülerde kolay soru

sorsun’ şeklinde olduğu görülmektedir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencisinin yorumu da sayısal sınıf öğrencilerinin ifade ettiği görüşle aynıdır. Bu madde altında toplanan görüşlerde öğrencilerin, öğretmenlerinden yazılı ve sözlü sınavlarda kolay soru sormalarını bekledikleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri bu yeterlik ile ilgili olarak literatürde eğitim bilimciler tarafından belirtilmiş çok fazla görüş bulunmamaktadır. Diğer taraftan da öğrencilerin öğretmenlerinden olan bu beklentilerinin de göz ardı edilmemesinin gerektiği söylenebilir. Öğretmenin bu özelliğini, değerlendirme yapma yeterliği içerisinde ele almak mümkündür. Field’a (1994) göre d öğretmenler öğrencileri ve onların gelişimlerini sistematik ve doğru şekilde kaydedip doğru değerlendirmeler yapmalıdırlar. Bu noktada da öğretmenlerin değerlendirme sürecinde doğru ölçme araçlarını kullanmaları ve bu noktada öğrencilerin beklentilerini bilmeleri önemlidir denilebilir.

4.2.3. Özel Öğretim Yeteneği

Öğrencilerin hayallerindeki öğretmenlerinde olmasını bekledikleri ve istedikleri özelliklerden ‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ genel başlığı altındaki üçüncü başlık ‘Özel Öğretim Yeteneği’ şeklinde olmuştur. Bu başlık altında öğrenci yorumlarının toplandığı 4 madde bulunmaktadır ve bu maddelerin tamamı ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı öğretmen yeterlikleri kontrol listesinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Bu maddeler şu şekildedir; ‘bireysel ayrılıklar için tedbir alma’, ‘her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapma’, ‘öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlama’, ‘değerlendirmede öğrenci katılmasından faydalanma’.

Tablo 20

Öğretmende Bulunması Gereken Özel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

<i>Özel Öğretim Yeteneği</i>	f	%
Bireysel ayrılıklar için tedbir alma	9	39,13

Her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapma	6	26,09
Öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlama	6	26,09
Değerlendirmede öğrenci katılmasından faydalanma	2	8,69
Toplam	23	100

Yukarıda verilmiş olan Tablo 20’de görüldüğü gibi öğretmenin özel öğretim yeteneği başlığı altında toplanmış 23 öğrenci görüşü bulunmaktadır. Bu görüşlerin beşte ikisine yakını (%39,13⁽⁹⁾) ilk madde olan ‘bireysel ayrılıklar için tedbir alma’ maddesi altında toplanmış görüşlerden oluşmaktadır. Başlık altında bulunan ‘her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapma’ maddesi ile ‘öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlama’ maddesinin başlık altındaki görüşler içerisindeki oranları ve frekansları eşittir ve %26,09⁽⁶⁾ ‘dur. Son olarak, öğretmenin özel öğretim yetenekleri ile ilgili bu başlık altında öğrencilerin en az görüş bildirdiği madde ise %8,69⁽²⁾ ‘luk oranla ‘değerlendirmede öğrenci katılmasından faydalanma’ şeklindeki madde olmuştur.

Aşağıda bulunan Tablo 21’de ise “özel öğretim yeteneği” başlığı altında bulunan maddelerle ilgili öğrenci görüşlerinin eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf gruplarına göre dağılımı görülmektedir. Tabloda da fark edileceği üzere başlık altında bulunan 23 görüşün neredeyse beşte dördü %78,26⁽¹⁸⁾ ‘lik bir oranla sayısal sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin görüşlerinin toplam içerisindeki oranı %17,39⁽⁴⁾ iken, sözel sınıf öğrencilerinden sadece 1 (%4,35) görüş geldiği görülmektedir.

Tablo 21

Öğretmende Bulunması Gereken Özel Öğretim Yeteneği İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin
Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

I – MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER					
Özel Öğretim Yeteneği		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f₁	f₂	f₃	f₁+f₂+f₃
Bireysel ayrılıklar için tedbir alma	f	2	7	0	9
	%	22,22	77,78	0	100
Her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapma	f	0	5	1	6
	%	0	83,33	16,67	100
Öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlama	f	1	5	0	6
	%	16,67	83,33	0	100
Değerlendirmede öğrenci katılmasından faydalanma	f	1	1	0	2
	%	50	50	0	100
Toplam	f	4	18	1	23
	%	17,39	78,26	4,35	100

Öğretmenin özel öğretim yeteneği altında toplanmış maddelerle ilgili öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

4.2.3.1. Bireysel Ayrılıklar İçin Tedbir Alma

‘Özel Öğretim Yeteneği’ başlığı altındaki ilk madde ‘bireysel ayrılıklar için tedbir alma’ maddesidir. Bu madde ile ilgili olarak üç sınıf grubundaki öğrencilerin toplamda 9 görüş belirttikleri görülmektedir. Bu madde öğretmenin özel öğretim yeteneği ile ilgili başlık altında öğrencilerin en fazla (%39,13) görüş bildirdiği maddedir. Öğrencilerden toplanmış olan bu 9 ifadenin ise önemli bir kısmı (%77,78⁽⁷⁾) sayısal sınıf öğrencilerine aitken geriye kalanı ise (%22,22⁽²⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden toplanmıştır. Sözel sınıf öğrencileri ise madde altında toplanabilecek herhangi bir görüş bildirmemişlerdir.

İlk olarak sayısal sınıf öğrencilerinin madde ile ilgili yorumlarına bakacak olursak, farklı öğrenciler tarafından tekrar edilen herhangi bir madde olmadığı görülmektedir. Sayısal sınıf öğrencilerinin üzerinde durdukları noktanın, öğretmenin öğrenciler arasında bulunan bireysel farklılıkları çeşitli yöntem ve etkinliklerle gidermeye çalışması olduğu görülmüştür. Bu sınıf öğrencilerine ait birkaç dikkat çekici ifadeyi şu şekilde sıralayabiliriz:

SB27 : ‘Öğretmen dersi hızlı bir şekilde değil, her seviyedeki öğrencinin anlayabileceği şekilde yavaş işlemelidir’

SB27 : ‘(Öğretmen) herkesle özel olarak ilgilenmelidir’

SB7 : ‘Bir öğrencisi bir yerde takıldığında hemen anlayıp ona yardım etmelidir’

SB27 : ‘Öğretmen konunun anlaşıldığından emin olmalı’

SB8 : ‘Ders anlatırken anlamamız için çaba gösteren, anlamazsak tekrar anlatan bir öğretmen olmalı’

Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelen iki yoruma da bakıldığında sayısal sınıf öğrencilerinin ifade ettikleri görüşlerden ve birbirlerinden farklı olduğu görülmüştür. Bu sınıf grubu öğrencilerine ait yorumlar ise EA27 kodlu öğrencinin ifade ettiği ‘*anlayan öğrencilerle ders yapan öğretmen olmamalıdır*’ ve EA44 kodlu öğrencinin belirttiği ‘*öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarının sebebini araştırmalıdır*’ şeklindeki görüşler olmuştur. Bu madde altında toplanan öğrenci yorumlarından hareketle, öğrencilerin görüşleri birbirinden farklı ve çeşitli olmasına rağmen yorum yapan öğrencilerin, dersle ilgili yaşadıkları bireysel öğrenme zorluklarının giderilmesi ve öğrenmelerine engel durumların ortadan kaldırılması noktalarında öğretmenlerinde yardım ve anlayış bekledikleri, ders esnasında bireysel öğrenme farklılıklarının öğretmen tarafından dikkate alınmasını ve öğretmenlerin bu farklılıkları giderecek metot ve tekniklerden yararlanmalarını ve öğrenciler arasındaki açıkları gidermek için çaba göstermelerini istedikleri görülmektedir.

Öğretmenin bireysel farklılıkları bilme ve bunlara uygun tedbir alma yeterliği ile ilgili öğrenci görüşlerine benzer görüşlerin ilgili literatürde de bulunabilmesi mümkündür. Çelikten ve diğerleri (2005) iyi bir öğretmende bulunması gereken kişisel özellikler arasında bireysel farklılıkları dikkate alma şeklinde bir yeterlik tanımlamışlardır. Field (1994) tarafından da belirtilmiş olan öğretmen yeterlikleri içerisinde, kavramsal

çerçevede de görüldüğü üzere, öğrencilerin sosyal, psikolojik, gelişimsel ve psikolojik farklılıklarının farkında olma şeklinde bir yeterlik bulunmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkında olması ve bunları dikkate alarak eğitim-öğretim sürecinde düzenlemeler yapmasının, hem öğrencilerin görüşlerinde hem de kavramsal çerçevede görüldüğü üzere öğrencilerin gelişimi üzerinde pozitif etkilerinin olduğu açıktır. Bu görüşü Stronge ve diğerleri (2004) ve Medley ve Shannon (1994) desteklemektedir. Medley ve Shannon (1994), öğretmenin bu yeterliği ile öğrencilerin gelişimine katkıda bulunmasını kaliteli bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlikler içerisinde tanımlamıştır.

4.2.3.2. Her Öğrencinin Belli Ölçüde Başarılı Olacağı Şekilde Hazırlık Yapma

Öğrencilerin, öğretmenlerinde olmasını bekledikleri özel öğretim yeteneği ile ilgili ikinci madde ise ‘her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapmak’ şeklindedir. Bu madde ile ilgili öğrenciler tarafından toplamda 6 yorum yapılmıştır. Yukarıda bulunan Tablo 21’de görüldüğü üzere bu yorumların %83,33⁽⁵⁾ ‘ü sayısal sınıf öğrencilerine aitken, %16,67⁽¹⁾ ‘si ise sözel sınıf öğrencilerine aittir. Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin bu madde ile ilgili herhangi bir yorum yapmadıkları görülmektedir.

Sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında iki öğrencinin SB2, SB9 kodlu öğrencilerin ‘dersi herkesin anlayabileceği şekilde hazırlayan ve anlatan’ bir öğretmen istediklerini belirttikleri görülmektedir. Öğrencilerin diğer yorumlarında da bu ifadedeki düşünceye benzer veya yakın sayılabilecek görüşler ifade ettikleri görülmüştür. Yorum yapan öğrencilerin, ders içeriğinin ve derste kullanılacak araç ve gereçlerin, öğretmenler tarafından, tüm öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde tutularak hazırlanması ve uyarlanması gerekliliğine vurgu yaptıkları göze çarpmaktadır.

Öğretmenin bu yeterliğini öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkında olma ve gerekli tedbirleri alma yeterliğinin bir devamı olarak görmek mümkündür. MEB (2009) tarafından belirlenen öğretmenin genel yeterlikleri içerisinde ‘bireysel farklılıkları dikkate alarak dersi çeşitlendirme’ ve böylece öğrenci başarısını artırma ile ilgili tanımlanan nitelik de bunun bir örneğidir. Muijs ve Reynolds (2011) da öğretmenlerin iyi organize edilmiş dersler planlayıp gereken hazırlıkları yaparak öğrencilerin başarı seviyelerini artırmaya çalışmaları gerektiğini belirtmiştir. Kısacası öğretmenler sadece

başarılı öğrencilerin öğrenme seviyelerini yükseltmekle yetinmemeli, sınıf içerisindeki bütün öğrencilerin öğrenmesi ve başarısını artırması için gereken önlemleri alıp yardımları yapmalıdırlar.

4.2.3.3. Öğrencilerin Faaliyetlere Katılmasında Gelişim ve Artma Sağlama

Başlık altındaki üçüncü madde ise Tablo 21’de de görüldüğü üzere ‘öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlamalı’ şeklinde olmuştur. Bu madde ile ilgili olarak da öğrencilerden bir önceki maddede olduğu gibi toplamda 6 ifade belirttikleri görülmektedir. Bu ifadelerin yine önemli bir kısmı %83,33⁽⁵⁾ ile sayısal sınıf öğrencilerinden gelmiştir. Geriye kalan 1 ifade (%16,67) ise eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sözel sınıf öğrencilerinin bu madde altında toplanabilecek herhangi bir yorumda bulunmadıkları gözlemlenmiştir. Sayısal sınıf öğrencilerine ait birkaç dikkat çekici ifade ise aşağıda verilmiştir;

SB9 : ‘Herkesin tek tek derse katılmasını sağlayan’

SB2 : ‘Gerektiği zaman derse katılmayanları yönlendiren’

SB22, SB27 : ‘Sınıfa sorular yönelmeli, böylece öğrencileri derse katmalı’

Genel olarak, görüş bildiren öğrencilerin, öğretmenin sınıfa sorular yönelterek öğrencileri derse katması gerekliliği, öğrencilere çeşitli yönlendirmeler ve rehberlik yaparak derse katılmada isteksiz olan öğrencileri derse katmaya çalışması, öğrencilerin ders içerisindeki aktivitelerde görev almasını sağlaması gerekliliği hususlarına vurgu yaptıkları görülmektedir.

Öğrenciler her ne kadar öğretmenin bu madde altında ele alınan yeterliği ile ilgili olarak çok fazla görüş bildirmemiş olsalar da öğretmenin öğrenci katılımını sağlama ve artırma özelliğinin önemli bir nitelik olduğu söylenebilir. Eğitim-öğretim ortamları ne kadar titizlikle hazırlanmış olursa olsun öğrencilerin katılımını sağlamadan, onların diğer öğrencilerle, öğrenme ortamıyla ve öğretmenle aktif iletişimi sağlanmadan başarıya ve kaliteli eğitime ulaşmak zordur. Silins ve Mulford (2004) da bu fikre katılmakta ve öğretmenlerin üretken bir öğrenme ortamı sağlayabilmesi için öğrencilerin öğrenme ortamına aktif ve süreğen katılımının sağlanması gerektiğini belirtmektedirler.

4.2.3.4. Değerlendirmede Öğrenci Katılmasından Faydalanma

‘Özel öğretim yeteneği’ başlığı altındaki son madde ise ‘değerlendirmede öğrenci katılmasından faydalanma’ şeklindedir. Öğrencilerin öğretmenlerin özel öğretim yeteneği ile ilgili başlık altındaki en az görüş bildirdiği maddenin bu madde olduğu görülmektedir. Bu madde ile ilgili olarak öğrencilerden 2 tane yorum toplanmıştır. Bu 2 yorumun 1 tanesi (%50) eşit ağırlık sınıf öğrencisine aitken diğeri (%50) sayısal sınıf öğrencisine aittir. Sözel sınıf öğrencilerinin madde ile ilgili herhangi bir yorumda bulunmadıkları görülmüştür. Yorum yapan öğrenciler, öğretmenlerin değerlendirme yaparken öğrenci görüşlerini alması hususuna değinmişlerdir.

Bir önceki madde altında incelendiği gibi öğrencilerin eğitim-öğretim ortamına aktif katılımının sağlanması verimli ve başarıya dönük öğrenme ortamları sağlama noktasında göz önünde bulundurulması gereken bir öneme sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, eğitim içerisindeki süreçlerden biri olan değerlendirmeye de öğrencilerin katılımını sağlamanın önemli olduğu görülebilir. Kavramsal çerçevede de görüldüğü üzere öğretmenlerin değerlendirme yapma becerilerinin başarıyı etkilemede önemli bir faktör olduğu hem MEB’in (2008) hem de Liakopoulou’nun (2011) belirtmiş oldukları öğretmen yeterlikleri listesinde yer almaktadır. Öğretmenlerin doğru, etkili ve faydalı değerlendirmeler yapabilmeleri için değerlendirme sürecine öğrencilerin katılımlarını sağlamaları da önemli bir faktör olarak görülebilir.

4.2.4. Kişisel İlişkiler

‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ genel başlığı altındaki bir diğer başlık ise ‘kişisel ilişkiler’ olmuştur. Bu başlık altında öğrenci görüşlerinin toplandığı 4 farklı madde bulunmaktadır. Bu 4 maddeden iki tanesi bu araştırmadaki halleriyle ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı öğretmen yeterlikleri kontrol listesinde bulunmaktadır ve bu listeden faydalanılarak araştırmada kullanılmıştır. Bu iki maddeyi şu şekilde sıralayabiliriz: ‘öğrencilere karşı ilgi duyma’, ‘öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma’. Diğer taraftan, ‘kişisel ilişkiler’ başlığı altındaki diğer iki madde ise bu araştırmada bulundukları halleriyle direkt olarak ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı listede bulunmamaktadır ve öğrencilerin ifadelerine dayanılarak

oluşturulmuştur. Bu iki madde ise ‘öğrencileri rencide edici, kırıncı hareketlerden kaçınma’ ve ‘okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtmama’ şeklinde oluşturulmuştur.

Tablo 22

Öğretmende Bulunması Gereken Kişisel İlişkiler Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

<i>Kişisel İlişkiler</i>	f	%
Öğrencilere karşı ilgi duyma	36	40,45
Öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma	21	23,6
Öğrencileri rencide edici, kırıncı hareketlerden kaçınma	29	32,58
Okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtmama	3	3,37
Toplam	89	100

Yukarıda verilmiş olan Tablo 22’de öğretmenin kişisel ilişkiler noktasında sahip olması beklenen nitelikleriyle ilgili olan öğrenci görüşlerinin başlık altında bulunan dört maddeye göre dağılımı görülmektedir. Öğrenci görüşlerinin beşte ikisine yakını %40,45⁽³⁶⁾ ‘lik bir oranla ‘öğrencilere karşı ilgi duyma’ şeklindeki madde altında toplanmıştır. Bunu takip eden madde ise %32,58⁽²⁹⁾ ‘lik orana sahip olan ‘öğrencileri rencide edici, kırıncı hareketlerden kaçınma’ maddesi olmuştur. Öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği üçüncü madde ise Tablo 22’de de görüldüğü gibi başlık altındaki toplam görüşlerin %23,6⁽²¹⁾ ‘sını oluşturan ‘öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma’ şeklindeki maddedir. Öğrencilerin en az görüş bildirdiği madde ise ‘okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtmama’ maddesidir ve toplam görüşlerin %3,37⁽³⁾ ‘sini oluşturmaktadır.

Öğretmenin ‘kişisel ilişkiler’ noktasındaki yeterlikleri ve nitelikleri ile ilgili öğrencilerin beklentilerini ifade ettikleri görüşlerinin maddelere ve sınıflara göre dağılımını gösteren Tablo 23 aşağıda verilmiştir. Bu tabloda da görüldüğü gibi ‘kişisel ilişkiler’ başlığı altında 89 öğrenci görüşü toplanmıştır. Bu görüşlerin %47,19⁽⁴²⁾ ‘luk bir yüzde ile

yarısına yakını eşit ağırlık sınıf öğrencilerinden gelirken, bunu takiben en fazla görüş bildiren sınıf grubu %30,34⁽²⁷⁾ 'lük oranla sözel sınıf öğrencileri olmuştur. Sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı ise 'kişisel ilişkiler' başlığı altındaki toplam öğrenci görüşlerinin %22,47⁽²⁰⁾ 'sini oluşturmaktadır.

Tablo 23

Öğretmende Bulunması Gereken Kişisel İlişkiler Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

I – MESLEKİ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER					
Kişisel İlişkiler		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f₁	f₂	f₃	f₁+f₂+f₃
Öğrencilere karşı ilgi duyma	f	15	8	13	36
	%	41,67	22,22	36,11	100
Öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma	f	13	4	4	21
	%	61,9	19,05	19,05	100
Öğrencileri rencide edici, kırıncı hareketlerden kaçınma	f	13	6	10	29
	%	44,83	20,69	34,48	100
Okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtmama	f	1	2	0	3
	%	33,33	66,67	0	100
Toplam	f	42	20	27	89
	%	47,19	22,47	30,34	100

Öğretmende bulunması beklenen kişisel ilişkiler ile ilgili nitelikler hususunda öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

4.2.4.1. Öğrencilere Karşı İlgi Duyma

'Kişisel İlişkiler' başlığı altındaki ilk madde 'öğrencilere karşı ilgi duyma' maddesidir. Tablo 23'de de belirtildiği üzere, öğrencilerin öğretmenle kişisel ilişkiler noktasındaki nitelikleri ile ilgili belirttiği toplam 89 görüşün %40,45(36) 'ini bu madde altında toplanmış olan öğrenci görüşleri oluşturmaktadır. Bu madde ile ilgili olarak öğrenciler toplamda 36 ifade belirtmişlerdir. Bu ifadelerin beşte ikisine yakını (%41,67⁽¹⁵⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sözel sınıf öğrencileri ise madde altında toplanmış

görüşlerin toplamının %36,11⁽¹³⁾ 'ini ifade etmişlerdir. Sayısal sınıf öğrencileri ise öğretmenlerin kişisel ilişkileri noktasındaki niteliklerine en az değinen sınıf grubu olmuştur ve bu grubun görüşlerinin toplam içerisindeki oranı %22,22⁽⁸⁾ 'dir.

İlk olarak madde ile ilgili en fazla görüş bildiren eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin yorumlarına bakılacak olursa, bu gruptaki öğrencilerin görüşlerinde dikkat çeken noktanın, öğretmenlerinin kendilerinin okul dışındaki yaşamlarıyla da ilgili olmalarını, ders dışında da kendilerine bir şeyler katmaya ve öğretmeye çalışmalarını istemeleri olduğu söylenebilir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin bu düşünce ile ilişkili yorumlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

EA2, EA34, EA43, EA45, EA46 : 'Ders dışında da öğrencilerin kişisel sorunlarıyla ilgilenmelidir'

EA18 : 'Öğrencilerinin hepsinin okul dışı hayatlarını bilmelidir'

EA43 : 'Öğretmen-öğrenci ilişkisi sadece sınıfta kalmamalı, (öğretmen) öğrencilerle sınıf dışında da görüşme halinde olmalıdır'

EA44 : 'Öğretmen öğrencilerini ders dışında da eğitebilmelidir'

EA8 : 'Öğrencilere her konuda destek ve yardımcı olmalıdır'

EA30 : 'Öğrencileri korumalıdır'

Sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin de farklı çeşitlilikte olduğu öğrenci kompozisyonlarından görülmektedir. Bu sınıf grubu öğrencilerinin, öğretmenlerin kendilerine değer vermesi, kendilerini önemsemesi ve kendileriyle alakadar olması gerekliliği gibi noktalara vurgu yapmışlardır. Öğrenciler kendilerinin birer birey olarak algılanmasının önemine de değinmişlerdir. Sözel sınıf öğrencileri tarafından belirtilmiş olan birkaç ilginç ifade ise aşağıdaki gibidir;

SÖB4, SÖB20: 'Öğrencileriyle yakından ilgilenmeli'

SÖA1, SÖA8 : 'Öğrencisine değer veren'

SÖA1 : 'Öğrencisini düşünen'

SÖB15 : 'Öğrencilerinin istek ve şikâyetlerini değerlendirebilmeli'

SÖB3 : 'Öğrencisinin okul dışındaki yaşamıyla ilgilenmeli'

SÖB12 : 'Öğrencileriyle aynı ortamda bulunarak onları tanımaya, anlamaya çalışmalı'

Sayısal sınıf öğrencileri tarafından belirtilen görüşler genel olarak birbirinden farklı olmasına rağmen, öğretmenlerinden bekledikleri ilgi ve alâkayı tanımladıkları birkaç ifade şu şekilde sıralanabilir:

SB29, SB30 : ‘Öğrencilerine değer vermeli’

SB14 : ‘Öğrencilerini sevsin’

SB11 : ‘Bireysel dertlerimize ortak olsun’

Öğrenci yorumlarına dayanarak bu madde ile ilgili şunlar söylenebilir: özellikle eşit ağırlık sınıf öğrencileri, ders dışındaki hayatlarında da öğretmenlerinin kendileriyle alâkalı olmalarını, sorunlarıyla ilgilenmelerini, kendilerine bir şeyler öğretmeye çalışmalarını ve öğretmenlerinin eğitim-öğretim anlayışının sınıf ve okul ile sınırlı olmamasını beklemektedirler. Bunun yanında, her üç sınıf grubundaki öğrencilerin de belirttiği bir düşünce ise öğretmenlerinin kendilerine önem vermesi, kendilerinin öğretmenler tarafından değerli bireyler olarak algılanması, düşüncelerinin öğretmenleri tarafından dinlenmesi ve önemsenmesi gibi noktalarla ilgilidir. Ayrıca, öğrencilerin öğretmenlerinden sevgi ve arkadaşça tutumlar bekledikleri de öğrenci kompozisyonlarından çıkarılan bir diğer noktadır.

Öğrencilerin çok fazla değindikleri ve önem verdikleri öğrencilerle ilgilenme yeterliğinin literatürde de önemli öğretmen yeterlikleri arasında tanımlandığı görülmektedir. Kavramsal çerçevede belirtilen görüşlerden de fark edileceği üzere öğretmenden beklenen özelliklerin başında öğrencilerle ilgilenme yeterliği belirtilmiştir. Kerry ve Wilding’in (2004) yaptığı araştırma sonuçlarına bakıldığında da öğrencilerin öğretmenlerinden kendileriyle ilgilenmelerini bekledikleri görülmüştür. Stronge ve diğerleri (2004) de öğrencilere ve öğretmeye karşı alakalı olmayı öğretmenin kişisel özelliklerinin başında ele almıştır. Cohen-Vogel (2005) de öğretmenin öğrencileriyle ilgilenmesinin, onların başarısını doğrudan etkileyen bir faktör olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin öğrencilere sadece akademik anlamda ilgi göstermesinin yeterli olmadığı, öğrencilerin öğretmenlerinden kişisel dünyaları ile de ilgilenmelerini bekledikleri hem ilgili literatürde hem de bu çalışmaya katılan öğrenci görüşlerinde göze çarpan noktalardan olmuştur.

4.2.4.2. Öğrencilerle Dostça ve İşbirliği İçinde Çalışma

‘Kişisel ilişkiler’ başlığı altında toplanan ikinci madde ‘öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma’ maddesidir. Öğrenciler, bu madde altında toplanabilecek toplam 21 ifade belirtmişlerdir. Tablo25’de görüldüğü üzere bu ifadelerin beşte üçünden biraz fazlası (%61,9⁽¹³⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin toplam öğrenci görüşleri içerisindeki oranları eşit ve %19,05⁽⁴⁾ ‘dir.

İlk olarak eşit ağırlık öğrencilerinin görüşlerine bakılacak olursa, öğrencilerin öğretmenlerinden samimiyet, şefkat ve dostane bir yaklaşım beklediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu sınıf grubu öğrencilerinin, madde ile ilgili ifadelerinden birkaç tanesi şu şekildedir:

EA2, EA8, EA25 : ‘(Öğretmen) samimi olmalıdır’

EA4, EA18, EA21 : ‘Öğrenciye şefkatle yaklaşmalıdır’

EA6, EA7, EA10 : ‘Öğretmen öğrencileriyle iletişimde onları ciddiye almalıdır’

EA33 : ‘Öğrenci onun (öğretmenin) yanında kendini kasmadan hareket edebilmeli’

Sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarında ise öğrencilerin, öğretmenlerinin öğrencilere karşı sıcakkanlı olmalarını, kendilerine iyi davranmalarını ve öğrencilerin kendi aralarında yaptığı etkinliklere katılmalarını bekledikleri görülmektedir. Bu sınıf grubu öğrencilerine ait birkaç ifade de örnek olması açısından aşağıda verilmiştir;

SB10 : ‘Öğrenciler kendi arasında gülerken onlara katılabilen bir öğretmen olmalı’

SB1 : ‘(Öğrencilere karşı) sıcakkanlı olmalı’

SB29 : ‘Öğrencilere destek olan bir öğretmen olmalıdır’

Sözel sınıf öğrencileri ise yorumlarında, öğretmenlerin öğrencilere konuşma, kendilerini ve fikirlerini ifade etme imkânı vermesi gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu sınıf grubu öğrencilerinin birkaç ifadesi ise aşağıdaki gibidir;

SÖB16 : ‘Yardımsever olmalı’

SÖA1 : ‘Öğrencisini dinleyen bir öğretmen olmalı’

Öğretmenlerin öğrencilerle arkadaşça, dostça ilişkiler kurması iki taraf arasında sağlıklı bir iletişimin kurulması için çok önemlidir. Lang ve diğerleri'nin (1993) yaptığı çalışma sonuçlarına bakıldığında da görülmektedir ki öğrenciler öğretmenlerinden dostça bir tutum beklemektedirler ve öğretmenleriyle rahatça konuşabilmeyi istemektedirler. Arif ve diğerleri (2012) öğretmenin dışadönük olması gerekliliğine değinerek öğretmenlerin bunu gerçekleştirebilmesi için öğrencilerle iletişimde cana yakın ve arkadaşça tutumlar sergilemesinin doğru olduğunu belirtmişlerdir. Kerry ve Wilding'in (2004) de bu görüşü desteklediği ve öğretmenlerin öğrencilere cana yakın ve dostça yaklaşmasını tavsiye etmişlerdir.

4.2.4.3. Öğrencileri Rencide Edici, Kırıcı Hareketlerden Kaçınma

Başlık altındaki üçüncü madde 'öğrencileri rencide edici, kırıcı hareketlerden kaçınma' şeklindedir ve öğrencilerin çok görüş bildirdiği maddelerden bir tanesidir. Bu madde altında 29 öğrenci ifadesi toplanmıştır. Tablo 23'de de görüldüğü üzere, bu madde altında toplanan öğrenci ifadeleri, başlık altındaki toplam ifadelerin %32,58⁽²⁹⁾'ini oluşturmaktadır. Madde altında toplanmış bulunan 29 görüşün %44,83⁽¹³⁾ 'ü eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden gelmiştir. Öte yandan sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı toplam görüşlerin %34,48⁽¹⁰⁾ 'ini oluştururken, sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı %20,69⁽⁶⁾ 'da kalmıştır.

Eşit ağırlık sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında, öğrenciler ideallerindeki öğretmenlerinin kendilerine karşı küçük düşürücü, onur kırıcı fiil ve sözlerden kaçınmalarını, kendilerine karşı şiddet ve hakaret içerikli davranışlarda bulunmamalarını beklemekte ve öğretmenlerinin, öğrencilerin düşebileceği kötü durumları düşünerek ona göre söz ve hareketlerini ayarlamalarını istemektedirler. Eşit ağırlık sınıfı öğrencileri tarafından sıkça tekrar edilen yorumlar aşağıdaki gibi olmuştur;

EA1, EA3, EA17, EA21, EA35 : 'Öğretmenin ders içinde öğrencileri küçük düşürmemesi, rencide etmemesi gerekir'

EA9, EA16, EA17, EA19, EA41 : 'Öğretmen öğrenciyi azarlamamalıdır'

EA4, EA9 : 'Öğrencilere kızmayan, bağırmayan, onları dövmeyen bir öğretmen isterim'

Sözel sınıf öğrencilerinin madde ile ilgili belirttiği görüşlerin eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine göre daha çeşitli olduğu görülmüştür. Bu sınıf grubu öğrencileri genel olarak eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine yakın ifadelerde bulunmakla birlikte ideallerindeki öğretmenlerinin öğrencilerin zekâsını ve kişiliklerini küçümsememelerini ve yapamadıkları şeylerden dolayı öğrencilerine karşı hakaret içeren söz ve davranışlardan kaçınmalarını beklemektedirler. Sözel sınıf öğrencilerinin birkaç dikkat çekici ve sık tekrarlanan ifadesi aşağıdaki gibi olmuştur;

SÖB2, SÖB4, SÖB13, SÖB15 : ‘Öğrenciyi rencide etmemeli’

SÖB15 : ‘Öğrencilerini sürekli azarlamamalı’

SÖB12 : ‘Öğrencisine hakaret etmemeli’

SÖB13 : ‘Öğrencisinin zekâsıyla dalga geçmemeli’

SÖB5 : ‘Yapamadıkları sorular için öğrencilerini küçümsememeli’

Sayısal sınıf öğrencileri de diğer sınıf grubundaki öğrencilere yakın ifadeler belirtmişler, bunlar dışında çok orijinal bir ifadede bulunmamışlardır. Sayısal sınıf öğrencilerinin bu ifadelerinden de birkaç tanesi şu şekilde sıralanabilir:

SA9, SB3 : ‘Sınıfta öğrenciyi küçük düşürecek sözler söylememelidir’

SB4 : ‘Öğretmenler şiddet uygulamamalı’

Öğrenci ifadelerinden yola çıkılarak şu yorumlar yapılabilir; genel olarak her üç sınıf grubundaki öğrenciler aynı ortak noktalara dikkat çekmişlerdir. Öğrencilerin değindiği, en çok tekrarlar edilen fikirlerden biri, öğretmenlerin, öğrencileri arkadaş ortamları içerisinde rencide edebilecek, küçük düşürebilecek ve onurlarını zedeleyebilecek her türlü söz ve hareketten kaçınması gerekliliği ile ilgilidir. Bunun yanında öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerini sürekli azarlamalarını istememekte ve öğretmenlerinin konuşmalarında hakaret etmemelerini beklemektedirler. Ayrıca, yorum yapan öğrencilerden birkaç tanesi de öğretmenlerin öğrencilere karşı şiddet uygulamaması hususu ile ilgili görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencilerle olan iletişiminin ve ilişkilerinin öğrenci başarısını etkilemede bir etmen olarak kabul edilebileceği daha önce tartışılmıştı. Bu ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için de öğretmen-öğrenci arasında saygı ve

nezakete dayalı iletişimin bulunması gerekmektedir. Bu noktada öğretmenlerin üzerine büyük bir sorumluluk düştüğünü söylemek mümkündür. Lang ve diğerleri (1993) bu noktanın önemine dikkat çekerek öğretmenlerin öğrencilere karşı saygılı olması ve onları aşağılayıp kırmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerine saygı göstererek, onlara karşı rencide edici, kırııcı, aşağılayıcı tutum ve davranışlardan kaçınarak Leitch'in (2012) bahsettiği demokratik öğrenme ortamlarını kurmayı başarabileceklerdir. MEB (2008) tarafından belirlenen öğretmen yeterlikleri içerisinde de öğretmenlerin öğrencilere karşı saygı duymasının gerekliliğine işaret edilmiştir. Hem bu çalışmadaki öğrencilerin çokça ifade ettiği hem de ilgili literatürden görülebileceği gibi öğretmenlerin öğrencilerine hakaret etmeden, onları kırıp rencide etmeden ve saygı çerçevesi içerisinde iletişim kurmaya dikkat etmesi hem öğrencilerin kişiliklerinin oluşum hem de başarıları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir denilebilir.

4.2.4.4. Okul Dışındaki Sorunlarını Öğrencilere Yansıtılmamalıdır

Öğrencilerin, öğretmenlerinde olmasını bekledikleri kişisel özelliklerde ilgili görüş bildirdikleri son madde ise 'okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtılmamalıdır' şeklindedir. Tablo 23'de de görüldüğü üzere bu madde ile ilgili olarak öğrenciler toplamda 3 ifade bildirmişlerdir ve bu madde 'kişisel ilişkiler' başlığı altında bulunan toplam dört madde içerisindeki öğrencilerin en az görüş bildirdiği madde konumundadır. Bu toplam üç ifadenin 2 tanesi (%66,67) sayısal sınıf öğrencilerine, 1 tanesi (%33,33) ise eşit ağırlık sınıfı öğrencisine aittir. Sözel sınıf öğrencileri bu madde ile ilgili herhangi bir görüş bildirmemişlerdir. Yorum yapan öğrencilerin, öğretmenin evde veya başka bir yerde yaşadıkları okul dışı sorunların öğretmen tarafından sınıfta öğrencilere karşı yansıtılmamasını ve öğretmenin duyguları ile işlerini karıştırmamalarını bekledikleri görülmektedir.

Squire ve diğerleri'nin (2003) kavramsal çerçevede belirtilen görüşlerinde de görüleceği üzere, öğretmenlerin sınıf içerisindeki duygu, düşünce, değer ve davranışları öğrencileri, onların başarı seviyesini, kişiliklerini ve sınıf atmosferini etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin sınıf içerisindeki davranışlarına, duygu durumlarına ve öğrencilere kazandırmaya çalıştıkları ve inandıkları değerlere dikkat etmesi çok önemlidir. Bu nedenle öğretmenler kendi kişisel hayatlarında yaşadıkları olumsuz

olayları, problemleri ve bunlarla ilgili duygu ve düşüncelerini sınıf ortamına getirip öğrencileri de olumsuz yönde etkilemekten mutlaka kaçınmalıdırlar denilebilir.

4.2.5. Sınıf Kontrolünün İdaresi

Öğrencilerin öğretmenlerinde olmasını bekledikleri ‘Meslekî ve Akademik Özellikler’ ile ilgili bir diğer başlık ise ‘sınıf kontrolünün idaresi’ şeklindeki başlık olmuştur. Öğretmenin sınıf yönetimi ve kontrolü ile ilgili niteliklerine ilişkin öğrenci görüşlerinin toplandığı bu başlık altında 3 farklı madde bulunmaktadır. Bu maddeler şu şekildedir; ‘disiplinli ve tatlı-sert olma’, ‘öğrencileri notla tehdit etmemeli’, ‘sakin, kızmayan bir öğretmen olmalı’. ‘Sınıf Kontrolünün İdaresi’ şeklindeki bu başlık altındaki yukarıda belirtilen üç madde araştırmadaki halleriyle ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı öğretmen yeterlikleri kontrol listesinde bulunmamaktadır ve öğrenci ifadeleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuşlardır.

Tablo 24

Öğretmende Bulunması Gereken Sınıf Kontrolünün İdaresi Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere Göre Dağılımı

<i>Sınıf Kontrolünün İdaresi</i>	f	%
Disiplinli ve tatlı-sert olma	64	69,57
Öğrencileri notla tehdit etmeme	19	20,65
Sakin, kızmayan bir öğretmen olma	9	9,78
Toplam	92	100

Yukarıda bulunan Tablo 24’da görüldüğü üzere, öğretmenin sınıf kontrolü ve yönetimine ilişkin nitelikleriyle ilgili öğrenciler toplamda 92 görüş bildirmişlerdir. Bu görüşlerin üçte ikisinden fazlası %69,⁵⁷⁽⁶⁴⁾’lık bir oranla ‘disiplinli ve tatlı-sert olma’ maddesi altında toplanmıştır. Öğrenci görüşlerinin yaklaşık beşte biri (%20,65⁽¹⁹⁾) ‘öğrencileri notla tehdit etmeme’ maddesi ile ilişkiliyken, ‘sakin, kızmayan bir öğretmen olma’ şeklindeki madde altında toplanan öğrenci görüşlerinin başlık altındaki toplam görüşler içerisindeki oranı %9,78⁽⁹⁾ olmuştur.

Aşağıda verilmiş olan Tablo 25’de ise eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin maddelere göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo 25’de de görüldüğü üzere ‘sınıf kontrolünün idaresi’ başlığı altında toplanmış toplamda 92 görüşün önemli bir bölümü %43,48⁽⁴⁰⁾ ‘lık bir oranla eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinden gelirken, sayısal sınıf öğrencilerinin görüşlerinin toplam görüş içerisindeki oranı %35,87⁽³³⁾ olmuştur. Sözel sınıf öğrencilerinin görüşleri ise başlık altındaki toplam görüşlerin %20,65⁽¹⁹⁾ ‘ini oluşturmaktadır.

Tablo 25

Öğretmende Bulunması Gereken Sınıf Kontrolünün İdaresi Özellikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

II – MESLEKİ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER					
<i>Sınıf Kontrolünün İdaresi</i>		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
		f₁	f₂	f₃	f₁+f₂+f₃
Disiplinli ve tatlı-sert olma	f	26	23	15	64
	%	40,62	35,94	23,44	100
Öğrencileri notla tehdit etmeme	f	10	6	3	19
	%	52,63	31,58	15,79	100
Sakin, kızmayan bir öğretmen olma	f	4	4	1	9
	%	44,44	44,44	11,12	100
Toplam	f	40	33	19	92
	%	43,48	35,87	20,65	100

Öğretmenin, ‘sınıf kontrolünün idaresi’ başlığı altındaki öğretmen niteliklerine ilişkin öğrenci görüş ve beklentileri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

4.2.5.1. Disiplinli ve Tatlı-Sert Olma

‘Sınıf kontrolünün idaresi’ başlığı altındaki ilk ve en çok görüş bildirilen madde ‘disiplinli ve tatlı-sert olmalı’ şeklindeki madde olmuştur. Buradan yola çıkarak öğrencilerin en fazla önem verdikleri ve değindikleri noktalardan birinin öğretmenden beledikleri tatlı-sert disiplin tutumu ile ilgili görüşler olduğu söylenebilir. Tablo 25’de görüldüğü gibi bu maddeye ilişkin olarak öğrenciler toplamda 64 görüş bildirmişlerdir. Bu 64 görüşün beşte ikisine yakını (%40,62⁽²⁶⁾) eşit ağırlık sınıfı öğrencileri tarafından belirtilmiştir. Madde altındaki görüşlerin toplamının %35,94⁽²³⁾ ‘ü sayısal sınıf öğrencilerine, %23,44⁽¹⁵⁾ ‘ü ise sözel sınıf öğrencilerine aittir.

İlk olarak eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin yorumlarına bakılırsa, öğrencilerin bu madde altında toplanan yorumlarında ilk dikkati çeken noktanın öğrencilerin, öğretmenin sahip olması gereken otorite ve disiplin kavramlarına olan vurgudur. Ayrıca bu sınıf öğrencileri tarafından değinilen önemli bir ana fikir ise şu şekildedir; ideallerindeki öğretmenleri, sınıfı kontrol altında tutabilecek, öğrencilerle mesafelerini koruyabilecek ve iyi niyetlerinin öğrenciler tarafından suiistimal edilmesine müsaade etmeyecek kadar otoriter olmalıdırlar fakat bu otoriterliğin tatlı-sert bir tutum içerisinde yürütülmesi gerekir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine ait dikkat çekici ve çok tekrarlanan birkaç görüşü şu şekilde sıralamak mümkündür:

EA4, EA6, EA7, EA10, EA20, EA22, EA33, EA35, EA45 : ‘Disiplinli olmalıdır’

EA1, EA17 : ‘Otoriteyi sağlayabilmeli’

EA21 : ‘Dersi kontrol altına alabilmelidir’

EA2, EA4, EA17, EA29, EA30 : ‘Öğrenciyle mesafeli olmalıdır’

EA7, EA26, EA35 : ‘Ne çok yumuşak ne de çok sert olmalı’

EA34, EA37 : ‘(Öğrencileri) ne çok sıkmalı ne de çok serbest bırakmalıdır’

EA36 : ‘Yeri geldiğinde ceza uygulamalı ama bezdirmemeli’

Sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında bu öğrencilerin de eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine yakın görüşler ifade etmekle birlikte, öğretmenin otoriter olması, derste disiplini daima elinde tutması ve öğrencilerle mesafeli bir ilişki kurması gerekliliklerine görüşlerinde daha fazla ağırlık verdikleri görülmüştür. Bunun yanında sayısal sınıf öğrencileri, ideallerindeki öğretmenlerinin tatlı-sert bir disiplin anlayışına

sahip olmasını beklediklerini eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine nazaran az bir oranda da olsa belirtmişlerdir. Sayısal sınıf öğrencilerinin bu düşünceler doğrultusundaki birkaç görüşü ise örnek olması açısından aşağıda verilmiştir;

SA2, SA8, SB19, SB22, SB28, SB29 : ‘Derste disiplini sağlayabilmeli’

SB8, SB9, SB11, SB25 : ‘Otoriter olmalı’

SA3, SB18 : ‘Derse ve sınıfa hâkim olmalıdır’

SA6 : ‘Öğrenciler üzerinde hâkimiyet kurabilmeli’

SB19 : ‘Öğrencilerin kendi iyi niyetini suiistimal etmesine izin vermemelidir’

SB11 : ‘Yeri geldiğinde öğrenciye kızan, yeri geldiğinde öğrenciyle ilgilenen bir öğretmen olmalı’

SA4, SA6, SA9 : ‘Tatlı-sert olmalı’

SB10 : ‘Çok kuralcı olmamalı’

Son olarak bu madde ile ilgili olarak sözel sınıf öğrencilerinin ifadelerine bakacak olursak, yine çok vurgu yapılan nokta ideallerindeki öğretmenlerinde bulunmasını bekledikleri disiplin anlayışı ile ilgilidir. Sözel sınıf öğrencilerinin, görüşlerinin neredeyse tamamında, ideallerindeki öğretmenlerinden disiplinli, kuralcı ve otoriter olmalarını beklemeleri ilginç ve dikkat çekici bir nokta olmuştur. Öğrencilerin görüşlerinden bazı dikkat çekici ifadeler ise aşağıda verilmiştir;

SÖA5, SÖB8: ‘Disiplinli olmalı’

SÖA4 : ‘Derste otoriteyi sağlasın’

SÖA6, SÖA13, : ‘Sınıfa hâkim olsun/sözü geçsin’

SÖB2 : ‘Derste öğrencilerin dersi kaynatmalarına izin vermemeli’

SÖA17, : ‘Ciddi olsun’

SÖA14 : ‘Öğrenciler ile mesafesini koruyan’

Üç sınıf grubu öğrencilerinin yorumlarına bakıldığında eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin önemli bir bölümünün ideallerindeki öğretmenlerinden sınıf çerisinde disiplinli olmaları ve dengeli bir şekilde tatlı-sert bir disiplin anlayışına sahip olmaları gibi istek ve beklentilerinin olduğu görülmektedir. Öğrenciler, öğretmenlerinin ne çok kuralcı ve sert, ne de çok yumuşak olmasını istemektedirler. Aşırı disiplin ile öğrencileri sıkıkmaları hususuna ve öğrencileri çok serbest bırakarak, kendilerinin iyi niyetinin

suiistimal edilmemesi gerekliliğine dikkat çekmektedirler. Bunun yanında bu öğrenciler, öğretmen-öğrenci ilişkisinde bir mesafe sınırının olması ve öğretmenin belirli bir ciddiyetle öğrencilerle iletişim kurması noktalarına değinmişlerdir. Bu görüşlere çok yakın ifadeleri sayısal sınıf öğrencilerinin yorumlarında da görmek mümkündür. Öğrenciler otorite kurma ve sınıfta hâkim olma gibi özelliklerin öğretmenlerinde bulunmasını beklemektedirler. Sayısal sınıf öğrencilerinden, ideal bir öğretmenin tatlı-sert bir disiplin anlayışını izlemesi gerektiğine inananların oranının eşit ağırlık sınıf öğrencilerine nazaran daha az seviyede olduğu görülmektedir. Son olarak sözel sınıf grubu öğrencilerinin, ideal bir öğretmende bulunmasını bekledikleri otorite, sınıf hâkimiyeti ve disiplin gibi kavramlara en fazla vurgu yapan ve bu noktada en fazla beklentileri olan öğrenci grubu olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim-öğretim süreci ile ilgili en önemli konulardan birinin disiplin olduğu şüphesizdir. Çünkü sınıf içerisinde disiplinin sağlanmış olup olmaması ve sağlanma şekli eğitim ortamını, sınıf atmosferini, öğretmenleri, öğrencileri, öğretmen-öğrenci ilişkisini ve öğrencilerin öğrenme ve başarı seviyelerini tayin eden en önemli faktörlerden biri olarak görülebilir. Öğrencilerin en fazla üzerinde durduğu öğretmen özellik ve yeterliklerinden biri olan disiplinli olma ve tatlı-sert bir disiplin anlayışı benimsemiş olma ile ilgili literatürde de öğrenci görüşlerine benzer ifadeler bulmak mümkündür. Arif ve diğerleri (2012) de, bu çalışmaya katılmış olan birçok öğrencinin de ifade ettiği gibi öğretmenlerin disiplinli olması gerektiğini ve bunun önemli bir öğretmen özelliği olduğunu belirtmişlerdir. Ilgar (2005) da öğretmenlerin sert bir disiplin anlayışı yerine daha demokratik ve eşitlikçi bir disiplin tutumuna sahip olması gerekliliğine değinmiştir.

4.2.5.2. Öğrencileri Notla Tehdit Etmeme

Öğrencilerin ‘sınıf kontrolünün idaresi’ başlığı altında görüş bildirdikleri ikinci madde ise ‘öğrencileri notla tehdit etmemeli’ maddesidir. Bu madde ile ilgili olarak öğrenciler toplamda 19 görüş bildirmişlerdir. Tablo 25’de görüldüğü gibi, bu görüşlerin %52,63⁽¹⁰⁾ ‘lük bir yüzde ile yarısına yakını eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aittir. Görüşlerin yaklaşık üçte biri (%31,58⁽⁶⁾) sayısal sınıf öğrencilerine aitken, sözel sınıf öğrencilerinin görüşlerinin oranı %15,79⁽³⁾ olmuştur.

İlk olarak eşit ağırlık sınıf grubun öğrencilerinin yorumlarına bakılacak olursa, madde ile ilgili görüş bildiren öğrencilerin birbirine çok yakın ve az çeşitlilikte görüş bildirdiği görülmektedir. Öğrenciler, ideallerindeki öğretmenlerinin not verme sürecini veya işlemini kendilerine bir silah olarak kullanmamalarını ve bunun kendileri üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılmaması gerekliliğini genel olarak vurgulamışlardır. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine ait görüşlerden birkaç tanesi aşağıdaki gibi olmuştur;

EA12, EA17, EA19, EA26, EA27, EA30, EA34, EA38 : ‘(Öğretmenler) öğrencileri not ile korkutmamalıdır’

EA29 : ‘Öğrenciler üzerinde notla baskı kurmamalı, tehdit etmemeli’

EA10 : ‘Öğrencilerden sözlü notu ve zor sorularla oç almamalıdır’

Sayısal sınıf öğrencilerinden yorum yapan öğrencilerin de eşit ağırlık sınıf öğrencilerine benzer şekilde görüş bildirdikleri ve çok orijinal ifadeler belirtmedikleri görülmektedir. Bu sınıf grubundaki öğrencilerin birkaç dikkat çekici ifadesi de yine örnek olması açısından aşağıda verilmiştir;

SB6, SB9, SB17, SB28 : ‘Öğretmen öğrencisi üzerinde notla baskı kurmamalıdır’

SB30 : ‘Öğrencileri notla korkutmamalıdır’

Son olarak yorum yapan SÖB4, SÖB5, SÖB8 kodlu 3 sözel sınıf öğrencisinin de ‘(öğretmen) öğrencisini notla tehdit etmemeli’ şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Genel olarak bakıldığında, bu madde ile ilgili olarak her üç sınıf grubundaki öğrencilerin birbirleriyle aynı sayılabilecek ifadeler belirttikleri görülmektedir. Öğrencilerin, öğretmenlerinin not faktörünü kendilerine karşı bir silah olarak kullanmalarından rahatsız oldukları görülmektedir. Öğrenciler, ders notunun kendileri için birer tehdit, baskı ve korku aracı olarak kullanılmamasını öğretmenlerinden beklemektedirler.

Öğrencilerin önem verdiği bu öğretmen niteliğinin sınıf kontrolünün ve disiplinin sağlanması noktasında bir yeri olduğu söylenebilir. İlgili literatürde de fark edileceği gibi, öğretmenlerin korku ve baskıya dayalı sert bir disiplin tutumu geliştirip uygulaması sınıfı verime ve başarıya götürme noktasında demokratik disiplin anlayışı kadar etkili olmayacaktır. Ayrıca Çelikten ve diğerleri’nin (2005) de belirttiği üzere

öğretmenler eğitim-öğretim süreci içerisinde ortaya çıkan sorunlara bilimsel yöntemlerle yaklaşıp çözmeye çalışmalıdırlar. Bir ölçme aracı olan notun öğrencilere karşı bir tehdit olarak kullanılmasının çok doğru olmayacağı öğrenci görüşlerinden ve ilgili literatürdeki görüşlerden ortaya çıkan bir sonuçtur.

4.2.5.3. Sakin, Kızmayan Bir Öğretmen Olma

‘Sınıf kontrolün idaresi’ başlığı altındaki üçüncü ve son madde olan ‘sakin, kızmayan bir öğretmen olmalı’ maddesi ise daha önceki iki maddede olduğu gibi ‘Self-Evaluation Checklist for Teachers’ adlı öğretmen yeterlikleri listesinde bulunmamaktadır ve öğrenci yorumlarına dayanılarak oluşturulmuştur. Bu madde ile ilgili olarak öğrenciler toplamda 9 ifade belirtmişlerdir. Öğrencilerin ‘sınıf kontrolünün idaresi’ başlığı altında en az görüş bildirdikleri madde Tablo 24’de de görüldüğü gibi ‘sakin, kızmayan bir öğretmen olma’ şeklindeki bu madde olmuştur. Tablo 25’de de görüldüğü gibi, bu madde altında toplanan toplamda 9 ifadenin %44,44⁽⁴⁾ ‘ü eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine ve yine %44,44⁽⁴⁾ ‘ü sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Sözel sınıf öğrencilerinden toplanan görüşlerin oranı ise %11,12⁽¹⁾ olmuştur.

Madde ile ilgili yorum yapan eşit ağırlık sınıf öğrencileri, öğretmenlerinden asabi olmamalarını, kendilerine kızmamalarını ve bu yolla kendilerini korkutmamalarını beklediklerini ifade etmişlerdir. Eşit ağırlık sınıf grubu öğrencilerinin yorumlarından bazıları aşağıda verilmiştir;

EA7, EA34 : ‘Öğrencileri kendisinden korkmamalı’

EA15 : ‘Sinirli olmamalıdır’

EA4 : ‘Sakin, kızmayan bir öğretmen olmalıdır’

Sayısal sınıf öğrencilerinin de eşit ağırlık sınıf öğrencilerine benzer görüşler bildirdikleri ve öğretmenlerinin kendilerine karşı sinirli ve asabi tutumlardan kaçınmalarını istedikleri görülmüştür. Görüş bildiren tek sözel sınıf öğrencisinin de idealindeki öğretmenin öğrencilerine karşı sinirli şekilde davranmaması gerekliliğine işaret etmiştir.

Field'ın (1994) ifade ettiği gibi öğretmenin öğrencileriyle olan ilişkileri önemli yeterlik alanlarından biridir. Bu nedenle öğretmenler öğrencileriyle olumlu, verime götürecek ilişkiler kurmalı, öğrencileri kırmaktan, onları azarlamaktan kaçınmalı, kısacası duygusal anlamda öğrencilere faydalı ve istikrarlı olmalıdır. İlgili literatüre bakıldığında, kavramsal çerçevede de verildiği gibi, Arif ve diğerleri (2012) öğretmenlerin duygusal istikrarlarını sağlaması için sakin bir kişilik yapısına sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmenlerin bu gibi sosyal etkileşim becerilerini Stronge ve diğerleri (2004) önemli meslekî ve kişisel yeterliklerden biri olarak görmüşlerdir.

4.2.6. Rehberlik

4.2.6.1. Rehberlik Etme

'Meslekî ve Akademik Özellikler' genel başlığı altında incelenen son başlık ise 'rehberlik' başlığı olmuştur. Bu başlık altında öğrencilerin görüş bildirdiği sadece 1 madde bulunmaktadır ve bu madde 'rehberlik etme' şeklinde olmuştur.

Tablo 26

Öğretmende Bulunması Gereken Rehberlik Nitelikleri İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin
Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

II – MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER					
		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
Rehberlik		f₁	f₂	f₃	f₁+f₂+f₃
Rehberlik etme	f	3	0	3	6
	%	50	0	50	100
Toplam	f	3	0	3	6
	%	50	0	50	100

Yukarıda bulunan Tablo 26'da da fark edileceği gibi, 'rehberlik' başlığı altındaki tek madde olan 'rehberlik etme' maddesine ilişkin öğrenciler toplamda 6 görüş ifade etmişlerdir. Bu 6 görüşün 3 tanesi (%50) eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine aitken diğer 3 tanesi (%50) ise sözel sınıf öğrencilerine ait olmuştur. Sayısal sınıf öğrencilerinin bu

madde altında toplanabilecek herhangi bir görüş belirtmedikleri görülmektedir. Eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinden gelen dikkat çekici iki yorum sırasıyla EA40 ve EA24 kodlu öğrenciler tarafından ifade edilen '*öğretmen öğrencilerinin sözlü kılavuzu gibi olmalıdır*' ve '*öğretmen öğrencilere hikâyelerle yön verebilmelidir*' şeklindeki ifadelerdir. Sözel sınıf öğrencilerinden orijinal gelen bir yorum ise şu şekildedir '*öğrencisine idealleri peşinde koşmayı öğretmelidir*'. Yorum yapan öğrencilerin, öğretmenlerinden kendilerine hayata dair bir şeyler öğretilmesini ve kendilerini güdülemelerini bekledikleri görülmüştür.

Öğretmenlerin önemli rollerinden ve görevlerinden birinin de rehberlik etme, öğrencilere yol gösterme olduğu söylenebilir. MEB (2008), belirlediği öğretmenin genel yeterlikleri listesinde öğrencilere rehberlik etme özelliğine yer vermiştir. Kavramsal çerçevede de görüldüğü üzere, Stronge ve diğerleri (2004) de öğretmenlerin öğrencileri gerektiğinde yönlendirebilmesini önemli öğretmen özelliklerinden biri olarak görmektedirler. Bu görüşü destekleyen Muijs ve Reynolds (2011) etkili bir öğretmende bulunması gerektiğini düşündükleri özellikler arasında öğrencileri kendini geliştirmeye yönlendirme şeklinde bir yeterlik tanımlamışlardır. Buradan da görüleceği üzere öğretmenlerin öğrencilerine rehberlik ederek onları kendilerini geliştirmeye ve başarı seviyelerini artırmaya yönlendirmesi önemli öğretmen özelliklerinden biridir.

4.3. DİĞER ÖZELLİKLER

Öğrencilerin hayallerindeki ideal öğretmen tipini anlattıkları kompozisyonlarıyla ilgili olarak hazırlanmış son genel başlık 'Diğer Özellikler' şeklindedir. Bu genel başlık altında, 'Birey Olarak' ve 'Meslekî Akademik Özellikler' genel başlıkları altındaki herhangi bir başlık ve madde altında toplanamayan çeşitli öğrenci ifadeleri toplanmıştır. Tablo 27'de de görüldüğü üzere 'Diğer Özellikler' genel başlığı altında herhangi bir başlık oluşturulmamış, sadece öğrenci ifadelerinin toplandığı maddeler sıralanmıştır. Bu genel başlık altında 5 farklı madde bulunmaktadır ve bunlarla ilgili olarak öğrenciler toplamda 6 görüş bildirmişlerdir.

Tablo 27

Öğretmende Bulunması Diğer Özellikler İle İlgili Öğrenci Görüşlerinin Maddelere ve Sınıf Türlerine Göre Dağılımı

III – DİĞER ÖZELLİKLER

		EA	Sayısal	Sözel	Toplam
<i>Diğer Özellikler</i>		f_1	f_2	f_3	$f_1+f_2+f_3$
Siyasi rengini belli etmemeli	F	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Öğrencilerin nasıl giyineceğine karışmamalı	F	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Cumhuriyetçi olmalı	F	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Öğrencilere vatan sevgisini aşılmalı	F	1	0	0	1
	%	100	0	0	100
Atatürkçü olmalı	F	1	0	1	2
	%	50	0	50	100
Toplam	F	5	0	1	6
	%	83,33	0	16,67	100

‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altındaki ilk madde ‘*siyasi rengini belli etmemeli*’ şeklinde olmuştur ve sadece 1 eşit ağırlık sınıfı öğrencisi tarafından ifade edilmiştir. İkinci madde ise ‘*öğrencilerin nasıl giyineceğine karışmamalıdır*’ şeklindedir. Bu madde sadece 1 eşit ağırlık sınıfı öğrencisi tarafından belirtilmiştir. Bu genel başlık altındaki üçüncü madde, eşit ağırlık sınıfından bir öğrencinin belirttiği ‘*(öğretmen) cumhuriyetçi olmalı*’ maddesidir. Dördüncü madde ise yine sadece bir eşit ağırlık sınıfı öğrencisi tarafından belirtilmiş olup, ‘*öğrencilerine vatan sevgisini aşılmalı*’ şeklindedir. ‘Diğer Özellikler’ genel başlığı altındaki son ifade ise eşit ağırlık ve sözel sınıflardan birer öğrencinin belirttiği ‘*Atatürkçü olmalı*’ şeklindedir. Bu maddede öğrenciler öğretmenlerinin Atatürkçü olması ve Atatürk gibi düşünen bir öğretmen olması gerekliliğine vurgu yapmışlardır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlarına dayalı elde edilen sonuçlar ve sonuçlara göre de öneriler sunulmuştur.

5.1. SONUÇLAR

Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırmanın amaçları doğrultusunda aşağıda verilmiştir.

5.1.1. Birey Olarak Özellikler Genel Başlığı Altındaki Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğretmenin birey olarak özellikleri genel başlığı altında öğretmenin fiziksel, entelektüel, sosyal nitelikleri ve bu başlıklar altına dâhil edilmeyen diğer kişilik özellikleriyle ilgili öğrencilerin beklentilerini ifade ettikleri görüşleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

5.1.1.1. Fiziksel Nitelikler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğrenciler bu başlık altında en fazla ideallerindeki öğretmenlerinin kıyafeti, giyim kuşamı ve genel görünüşü ile ilgili yorum yapmışlardır. Bu gibi özelliklerin öğrenciler tarafından önemsendiği, öte yandan öğretmenin ses tonunu ve sesini iyi kullanmasının öğrenciler için çok önemli bir yeterlik olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerinin fiziksel özelliklerine en fazla dikkat eden, önem veren grubun sözel sınıf öğrencileri olduğu görülmüştür. Sayısal ve eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin öğretmenin fiziksel nitelikleri ile ilgili bu başlık altında toplanan niteliklerini çok fazla önemsemedikleri ve görüş bildirmedikleri söylenebilir. Öğrencilerin, ideallerindeki öğretmen modellerinden bakımlı olmalarını ve temiz, iyi ve şık giyinmelerini bekledikleri belirttikleri görüşlerinde göze çarpmaktadır.

5.1.1.2. Entelektüel Nitelikler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğretmenin entelektüel nitelikleri ile ilgili öğrenci beklentilerinin incelendiği bu başlık altında bulunan 4 farklı madde (öğretmen niteliği) içerisinde öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği görüşler öğretmenin açık fikirli olması ve anlayışlı olması gerekliliğine işaret eden görüşler olmuştur. Öğrencilerin, ideallerindeki öğretmenlerinden genel zekâ seviyelerinin yüksek olmasını ve bireysel olarak çok becerikli insanlar olmalarını beklemedikleri göze çarpan bir noktadır. Bunun yanında, öğretmenin entelektüel niteliklerine ve yeterliklerine en fazla önemi veren sınıf grubunun eşit ağırlık sınıfı öğrencileri olduğu görülmüştür. Sayısal ve sözel sınıf öğrencilerinin eşit ağırlık sınıfı öğrencilerine nazaran öğretmenlerinin entelektüel nitelikleri ile daha az ilgili oldukları söylenebilir. Öğrencilerin ideallerindeki öğretmenlerinden entelektüel nitelikler noktasında en büyük beklentilerinin, öğretmenlerinin ön yargılardan uzak durması olduğu görülmüştür. Öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerini ve yeni fikirleri anlayabilmek için açık fikirli olmaları gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Ayrıca öğrencilerin, ideallerindeki öğretmenlerinden, öğrencilerine karşı daha anlayışlı olmalarını beklemeleri de bir diğer bulgudur.

5.1.1.3. Sosyal Nitelikler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğretmenlerin sosyal niteliklerine ilişkin en fazla görüş bildiren ve önem veren öğrencilerin sayısal sınıf öğrencileri olduğu görülmekle birlikte, eşit ağırlık ve sözel sınıf öğrencilerinin de önemli ölçüde ve birbirine yakın sayıda görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu başlık öğretmenlerle ilgili en fazla niteliğin (maddenin) toplandığı başlık olmuştur. Başlık altında bulunan 13 farklı öğretmen niteliğine ilişkin olarak öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği niteliğin öğretmenin iletişim becerisi ile ilgili olduğu ve öğretmenin bu niteliğine en fazla önem veren öğrenci grubunun sayısal sınıf öğrencileri olduğu görülmüştür. Öğrenciler genel olarak öğretmenlerinden, soğuk, kalıplaşmış ve resmi iletişim engellerini ve önyargılarını yıkıp kendileriyle daha yakın, samimi ve destekleyici ilişkiler kurmalarını ve böylece güçlü ve etkili bir öğretmen-öğrenci ilişkisinin temellerini atmalarını istemektedirler. Öğrenciler, ideallerindeki öğretmenlerini, yetkin iletişim becerileri ile öğrencilere ulaşmayı, onları anlamayı ve

onların sorunlarının çözümünde destekleyici ve ufuk açıcı yardımlarda bulunmayı hedefleyen insanlar olarak tanımlamakta ve bu nokta üzerinde çok fazla durmaktadırlar. Her üç sınıf grubunun da önemle üzerinde durdukları noktalardan biri ise öğretmenin adil ve tarafsız olması gerekliliği ile ilgilidir. Öğrenciler ideallerindeki öğretmenlerinden öğrencileri arasında ayırım yapmalarını, onlarla ilgili herhangi bir karar verirken son derece tarafsız ve hakkaniyetli davranmalarını beklemektedirler. Ayrıca, öğrenciler öğretmenlerinin kendilerine karşı saygılı bir şekilde davranmalarını beklemekte ve saygı sınırının aşılmasının öğretmen-öğrenci ilişkisinin zarar görmesine sebep olan önemli faktörlerden biri olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bunun yanında öğrenciler öğretmenlerinin düzgün ve etkili konuşmasına, nerede nasıl konuşması gerektiğini bilmesine önem vermektedirler. Öğrenciler, sınıf grupları arasında çok fazla fark olmaksızın ideallerindeki öğretmenlerinin güvenilir bir kişi olmasına, dürüst olmasına ve böylece toplum içindeki saygınlığını korumasına da çok önem vermektedirler. Öğrencilerin, öğretmenlerinden beklediklerini ifade ettikleri diğer bir sosyal nitelik ise kendilerine karşı daha sabırlı ve hoşgörülü davranılmasıdır. Her üç sınıf grubundaki öğrencilerin ideallerindeki öğretmenlerinin insan tabiatından anlama, itimat telkin etme, kendileriyle işbirliği kurma ve kibirli olmama gibi özelliklerine çok fazla dikkat etmedikleri ve bu noktalara çok önem vermedikleri görülmüştür.

5.1.1.4. Diğer Kişilik Özellikleri Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğrencilerin fazla görüş bildirdiği başlıklardan biri öğretmenin diğer kişilik özellikleri başlığı olmuştur. Bu başlıkla ilgili en fazla görüş bildiren öğrenci grubu sayısal sınıf öğrencileri olmuştur. Eşit ağırlık ve sözel sınıf öğrencilerinin sayısal sınıf öğrencilerine nazaran daha az da olsa bu başlıkla ilgili görüş bildirdikleri görülmüştür. Öğretmenin ilk üç başlık altında toplanmayan diğer kişilik özelliklerine ilişkin bu başlık altında 4 farklı madde toplanmıştır. Bu maddelerden öğrencilerin en fazla üzerinde durduğu ve görüş bildirdiği maddeler veya öğretmen özellikleri ise öğrenci görüşlerinin önemli bir bölümünü içeren öğretmenin mesleğine karşı saygı duyma ve işini sevme ile öğretmeye karşı ilgi duyma becerileri ile ilgili maddeler olmuştur

Öğrenciler ideallerindeki öğretmenlerinden mesleklerine karşı saygı duymalarını beklemekte ve öğretmenlerinin mesleklerini severek yapmalarının kendilerine göre çok

önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Öğrenciler öğretmenlerinden bireysel ilgi beklediklerini, gelişimleriyle, öğrenmeleriyle ve dünyalarıyla öğretmenlerinin alakadar olmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin başlık altında toplanmış görüşlerine bakıldığında, öğretmende bulunması beklenen heyecan ve kendine güven gibi niteliklere çok önem vermedikleri görülmüştür.

5.1.2. Meslekî ve Akademik Özellikler Genel Başlığı Altındaki Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğretmenin meslekî ve akademik özellikleri genel başlığı altında öğretmenin meslekî ve akademik hazırlık, genel öğretim, özel öğretim yetenekleri ile kişisel ilişkiler, sınıf kontrolünün idaresi ve rehberlik noktalarındaki yetenekleri ile ilgili öğrencilerin beklentilerini ifade ettikleri görüşleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

5.1.2.1. Meslekî ve Akademik Hazırlık Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Bu başlık altında toplanan öğrenci görüşlerinin önemli bir bölümü sayısal sınıf grubu öğrencilerinden toplanan görüşlerden oluşmaktadır. Öğretmenin meslekî ve akademik hazırlık yeteneğine sayısal sınıf öğrencilerinin önem vermeleri göze çarpan noktalardan ilkidir. Bunun yanında sözel sınıf grubu öğrencilerinin madde ile ilgili olarak az sayıda görüş bildirmiş olması da dikkat çeken noktalardan biri olmuştur. Öğrencilerin çok büyük bir bölümünün ideallerindeki öğretmenlerinde bulunmasını istedikleri esas alan yani konu alanı bilgisi ile ilgili görüş bildirdikleri görülmüştür. Öğrenciler öğretmenlerinin iyi, derin ve tatmin edici bir konu alanı bilgisine sahip olmalarını ve kendilerinin ihtiyaç duyduğu her türlü bilgiyi karşılamalarını istediklerini belirtmişlerdir.

5.1.2.2. Genel Öğretim Yeteneği Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Araştırmada bulunan öğretmen nitelikleri ile ilgili başlıklar arasında öğrencilerin en fazla görüş bildirdiği başlık ‘genel öğretim yeteneği’ şeklindeki bu başlık olmuştur. Bu başlık altındaki maddelere ilişkin en fazla görüş bildiren grup sayısal sınıf öğrencileri ve hemen ardından eşit ağırlık sınıfı öğrencileri olmuştur. Sözel sınıf öğrencilerinin daha az görüş bildirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin öğretmenin genel öğretim yeteneğine ilişkin en fazla değindikleri nokta ise öğretmenin sınıfta verime götürecek bir hava oluşturabilme yeteneği ile ilgilidir. Öğrenciler öğretmenlerinden gülyüz, sevgi ve sevecenlik beklediklerini, sınıfta olumlu ve eğlenceli bir duygusal atmosfer yaratılmasında öğretmenin en önemli faktör olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin vurgu yaptıkları diğer bir husus ise öğretmenin öğrencilere ve öğrenme ortamına uygun ve etkili metotlar seçebilme ve böylece dersleri sıkıcı ve etkisiz olmaktan kurtarma yeteneği ile ilgilidir. Özellikle sayısal sınıf öğrencilerinin bu öğretmen niteliğine daha fazla vurgu yaptıkları görülmüştür. Bu niteliğin ardından öğrencilerin en fazla değindiği nitelik ise öğretmenlerin farklı etkinlikler, teknikler ve materyaller kullanarak ders konularını zenginleştirme ve öğrencilerin anlamasını kolaylaştırma yeteneği ile ilgilidir. Öğrenciler ders konularının mümkün olabildiğince basit, öz ve anlaşılır bir şekilde kendilerine aktarılması gerekliliğine inanmaktadırlar. Son olarak, öğrencilerin ideallerindeki öğretmenlerinden kendileriyle empati kurmalarını ve böylece kendilerinin görüşlerini, bakış açılarını ve en önemlisi ihtiyaçlarını anlamalarını beklemektedirler. Öğrencilerin, öğretmenlerin genel olarak planlı biri olmasının çok önemli olduğunu düşünmedikleri, öğretmenlerinin kendilerini uyarma ve planlı çalışmaya sevk etme yeteneğine çok değer vermedikleri ve kendi tecrübelerinin öğretmenleri tarafından kullanılması noktasında beklentileri olmadıkları diğer göze çarpan bulgulardan olmuştur.

5.1.2.3. Özel Öğretim Yeteneği Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğrencilerin az görüş bildirdiği başlıklardan biri özel öğretim yeteneği olmuştur. Başlık altındaki görüşlerin çok büyük bir kısmı sayısal sınıf öğrencilerine aittir. Özellikle sözel sınıf öğrencilerinin bu başlık ile ilgili yok denecek kadar az görüş bildirdikleri ve önem

vermedikleri görülmüştür. Öğrencilerin bu başlık altındaki görüşlerinden yola çıkarak, öğrencilerin, öğretmenlerinin öğrenciler arasında bulunan bireysel farklılıklara karşı önlem alarak sınıfın tamamının başarısını sağlamaya ve tüm öğrencilerin eğitim aktivitelerine katılımını artırmaya çalışmasını bekledikleri söylenebilir.

5.1.2.4. Kişisel İlişkiler Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğrenciler bu başlık altında, ideallerindeki öğretmenlerinden kendileriyle olan iletişimlerinde bekledikleri kişisel ilişkiler yeteneklerini değerlendirmiş ve isteklerini belirtmişlerdir. Öğretmenin kişisel ilişkiler noktasındaki nitelikleri ile ilgili en fazla görüş bildiren sınıf grubunun eşit ağırlık sınıfı öğrencileri olduğu görülmektedir. Bunu takiben sözel sınıf öğrencileri fazla görüş yorum yapmışlardır. Sayısal sınıf öğrencileri ise diğer sınıf öğrencilerine nazaran daha az görüş bildirmiştir. Öğrencilerin, bu başlık altındaki dört maddeden üçüne önem verdikleri görülmüştür. Özellikle öğretmenlerinden kendilerinin bireysel ve akademik gelişimlerine karşı ilgi ve alaka beklmeleri öğrenci yorumlarında göze çok tekrarlanan bir düşüncedir. Bunun yanında özellikle sözel ve eşit ağırlık sınıfı öğrencileri, öğretmenlerinin kendilerine karşı hakaret edici söz ve davranışlardan kaçınmaları gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Ayrıca öğrenciler ideallerindeki öğretmenlerinden kendilerine karşı arkadaşça ve dostça tutumlar beklediklerini de görüşlerinde ifade etmişlerdir.

5.1.2.5. Sınıf Kontrolünün İdaresi Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Öğrencilerin, ideallerindeki öğretmenlerinden sınıf yönetimi ve kontrolü noktasında beklenti ve görüşlerini ifade ettikleri bu başlık altında bulunan üç farklı madde veya öğretmen niteliğine ilişkin olarak en fazla eşit ağırlık sınıfı öğrencilerinin ardından da sayısal sınıf öğrencilerinin görüş bildirdiği görülmüştür. Sözel sınıf öğrencileri ise öğretmenin sınıf kontrolü ve yönetimi yetenekleri ile ilgili en az görüş bildiren öğrenci grubu olmuştur. Öğrencilerin en fazla üzerinde durduğu görüş ise disiplin konusu ile ilgilidir. Öğrenciler öğretmenlerinin disiplinli olmalarını, sınıfa hâkim olabilecek şekilde davranmalarını, öğrencilerle ilişkilerinde ciddi belirli bir mesafenin ilerisine geçmeden hareket etmelerini istemektedirler. Ancak öğrencilerin değindiği önemli bir

nokta ise şudur ki, öğrenciler öğretmenlerinin tamamen katı ve sert bir otoriter tutum benimsememelerini, tatlı-sert bir disiplin anlayışına sahip olmalarını istemektedirler. Öğrencilerin fazla görüş bildirdiği bir diğer husus ise şu şekildedir; öğrenciler öğretmenlerinin yazılı ve sözlü notlarını kendilerine karşı bir tehdit, bir silah veya bir baskı aracı olarak kullanılmasına kesinlikle karşıdrlar ve bu noktada öğretmenlerinden anlayış beklemektedirler. Bunun yanında öğrenciler ideallerindeki öğretmenlerinin sakin ve çok fazla öğrencilerine kızmayan veya onları azarlamayan bir mizaca sahip olmalarını da beklemektedirler.

5.1.2.6. Rehberlik Başlığı Altındaki Maddelere İlişkin Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Bu başlık eşit ağırlık, sayısal ve sözel sınıf grupları öğrencilerinin öğretmenin meslekî ve akademik özelliklerine ilişkin oluşturulmuş olan başlıklar içerisinde en az görüş bildirdikleri başlık olmuştur. Başlık altında da öğretmenin rehberlik yeteneğine ilişkin tek bir madde bulunmaktadır. Öğrencilerin, öğretmenin rehberlik yeteneğini çok önemsemedikleri göze çarpan noktalardan biri olmuştur. Yorum yapan öğrencilerin, öğretmenlerinden kendilerine hayata dair bir şeyler öğretmelerini, kendilerini güdülemelerini ve rehberlik etmelerini bekledikleri görülmüştür.

5.1.3. Diğer Özellikler Genel Başlığı Altındaki Öğrenci Görüşleri İle İlgili Sonuçlar

Bu başlık altında, öğretmenin bireysel özellikleriyle meslekî ve akademik özellikleriyle ilgili genel başlıklar altında toplanamamış, bu genel başlıklar altındaki başlıklarla ve maddelerle ilişkili olmadığı düşünülmüş öznel öğrenci ifadeleri toplanmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi öğrenciler bu genel başlık altında toplanan görüşlerinde, ideallerindeki öğretmenlerinin Atatürkçü ve Cumhuriyetçi olmalarını istediklerini ve kendilerine vatan sevgisini aşlamalarını beklediklerini ifade etmişlerdir.

5.2. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına dayanılarak yapılan öneriler bulunmaktadır. Bu öneriler, öğretmenlerin bireysel olarak özellikleri ile ilgili öneriler, öğretmenlerin

meslekî ve akademik özellikleri ile ilgili öneriler, diğer özellikleri ile ilgili öneriler ve yapılacak yeni araştırmacılara yönelik öneriler şeklinde dört başlık altında sunulmuştur.

5.2.1. Öğretmenlerin Bireysel Olarak Özellikleri İle İlgili Öneriler

- a. Öğretmenler genel görünüşlerine özen göstermelidirler. Özellikle temiz, iyi şık giyinme ve bakımlı olma noktasında ellerinden gelen özeni göstermelidirler.
- b. Öğretmenler açık fikirli ve anlayışlı insanlar olmalıdırlar. Yeni fikirlere ön yargılarla yaklaşmamalı, bu fikirlere değer vermeli ve anlamaya çalışmalıdırlar.
- c. Öğretmenler kendilerini entelektüel olarak geliştirmeye çalışmalıdırlar.
- d. Öğretmenler öğrencileriyle sağlıklı bir sosyal iletişim kurabilmek için onlara yeterince saygı duymalıdırlar. Ayrıca öğretmen – öğrenci arasında doğru bir saygı sınırı oluşturmalı ve öğretmenler bu sınırların ki taraf tarafından da aşılmamasına dikkat etmelidirler.
- e. Öğretmenler düzgün, etkili ve gerektiği gibi konuşmasını bilmeli, bunun için gerekli olan yeterliklere sahip olmalıdırlar.
- f. Öğretmenler dürüst ve güvenilir kişiler olarak öğrenciler için iyi örnekler teşkil etmeli ve böylece kendilerinin ve mesleklerinin saygınlıklarını korumalıdırlar.
- g. Öğretmenler öğrencileriyle olan ilişkilerinde mümkün olduğu kadar ve kötüye kullanılmasına müsaade etmeyecek şekilde hoşgörülü ve sabırlı bir tutum ve anlayış içerisinde olmalıdırlar.
- h. Öğretmenler öğrencileriyle ve çevreleriyle iletişim kurmaktan kaçınmamalı ve doğru bir iletişim kurabilmek için de gereken iletişim yeterliklerine sahip olmalıdırlar.
- i. Öğretmenler öğrencileriyle olan ilişkilerinde aşırı kuralcı, resmî ve soğuk davranmak yerine daha samimi, yakın ve destekleyici bir tutum izleyerek öğrencilerin sorunlarında onlara yardımcı olmalı ve onlara ihtiyaç duydukları desteği sağlamalıdırlar.

- j. Öğretmenler sınıf içi konularda karar vermeleri gereken durumlarda son derece adil, tarafsız ve objektif davranmasını bilmelidirler.
- k. Öğretmenler öğrencilerinin bireysel ve psikolojik gelişimleriyle mümkün olduğu ölçüde tek tek ilgilenebilmelidirler.

5.2.2. Öğretmenlerin Meslekî ve Akademik Özellikleri İle İlgili Öneriler

- a. Öğretmenler geniş ve derinlemesine bir konu alanı bilgisine sahip olmalı ve öğrencilerinin kendi konu alanlarıyla ilgili ihtiyaçlarına tatmin edici bir şekilde cevap verebilmelidirler.
- b. Öğretmenler öğrencilere karşı güler yüzlü ve sevecen şekilde yaklaşarak, sınıfta eğlenceye de dengeli bir şekilde müsaade ederek, onlara karşı sevgisini göstererek, sınıfta eğitim öğretim faaliyetlerini destekleyici ve verimliliği artırıcı bir duygusal atmosfer oluşturmalarıdır.
- c. Öğretmenler etkili, verimli, dikkat çekici ve öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırıcı öğretim teknik, metot ve materyalleri kullanarak derslerini zenginleştirmeli ve sıkıcılıktan kurtarabilmelidirler.
- d. Öğretmenler dersleri basitleştirerek ve özleştirerek öğrencilere anlatabilme ve kavratılabilme yeteneğine sahip olmalıdırlar.
- e. Öğretmenler öğrencileriyle empati kurabilmeli ve onların bakış açılarını ve görüşlerini anlayabilmelidirler.
- f. Öğretmenler öğrenciler arasında bulunan bireysel farklılıkların önemini farkında olmalı, bu bireysel farklılıklar için gerekli önlemleri alıp düzenlemeleri yaparak her öğrencinin başarılı olmasını ve eğitim aktivitelerine katılmasını sağlayabilmelidirler.
- g. Öğretmenler öğrencilerinin akademik gelişimleriyle alakadar olmalı, onların bu gelişimlerini takip etmeli ve onların başarı seviyelerini artırabilmek için gereken desteği öğrencilerine vermelidirler.

- h. Öğretmenler öğrencilerine karşı hakaret içeren söz ve davranışlardan kaçınmalı, onların onurunu kırıcı ve onları küçük düşürücü hareketlerden uzak durmaya özen göstermelidirler.
- i. Öğretmenler öğrencilerine gerektiğinde arkadaşça ve dostça yaklaşabilmelidirler.
- j. Öğretmenler sınıf yönetimi noktasında aşırı kuralcı ve otoriter tutumlar benimsemeden, sınıftaki herkes tarafından kabul edilen bir disiplin sistemi kurmalıdırlar.
- k. Öğretmenler yazılı ve sözlü gibi değerlendirme araçlarını öğrencilere karşı bir baskı ve tehdit aracı olarak kullanmaktan kaçınmalıdırlar.
- l. Öğretmenler öğrencilere rehberlik edebilme yeterliklerine sahip olmalıdırlar.

5.2.3. Diğer Özellikler İle İlgili Öneriler

- a. Öğretmenler siyasi görüş ve düşüncelerini belli etmekten kaçınmalıdırlar.
- b. Öğretmenler Atatürk İlke ve İlkelerine ve cumhuriyete bağlı ve saygılı olmalıdırlar.
- c. Öğrencilere vatan sevgisini aşılamalıdırlar.

5.2.4. Araştırmacılar İçin Öneriler

- a. Bu araştırma farklı sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerle yapıp, bu değişik gruplara göre ideal öğretmen özellikleri belirlenebilir ve grupların öğretmenlerinden beklentileri noktasındaki farklılıklar ortaya çıkarılabilir.
- b. Araştırma sadece ortaöğretim ikinci sınıf öğrencileriyle değil farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerle yapıp bu öğrencilerin ideal öğretmende bulunması gereken özellikler ile ilgili görüşleri elde edilebilir ve farklılıklar belirlenebilir.
- c. İdeal bir öğretmende bulunması gereken özellikler ile ilgili olarak öğretmen görüşleri toplanabilir. Elde edilen veriler öğrencilerden elde edilen görüşler ile karşılaştırılarak öğretmen ve öğrenci grupları arasındaki beklenti farklılıkları ortaya çıkarılabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2005) Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Öğretmen Niteliklerinde Yenir Bir Boyut: Bilgi Okuryazarlığı. *Milli Eğitim*, 167, 355 – 364.
- Akiba, M., LeTendre, G. K., & Scribner, J. P. (2007) Teacher Quality, Opportunity Gap, and National Achievement in 46 Countries. *Educational Researcher*, 36 (7), 369 – 387.
- Arif, M. I., Rashid, A., Tahira, S. S. Ve Akhter, M. (2012) Personality and Teaching: An Investigation into Prospective Teachers' Personality. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2 (17), 161 – 171.
- Arnon, S., Reichel, N. (2009) Closed and Open-Ended Question Tools in a Telephone Survey about “The Good Teacher”: An Example of Mixed Method Study. *Journal of Mixed Methods Research*, 3 (2), 172 – 196.
- Arnon, S., Reichel, N. (2007) Who is the ideal teacher? Am I? Similarity and Difference in Perception of Students of Education Regarding the Qualities of a Good Teacher and of their own Qualities as Teachers. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 13 (5), 441 – 464.
- Arthur, J., Waring, M., Coe, R., and Hedges, L., eds., (2012) *Research Methods & Methodologies in Education*. London: SAGE.
- Ashley, L. D. (2012) Case Study Research. In: Arthur, J., Waring, M., Coe, R., and Hedges, L., eds., *Research Methods & Methodologies in Education*. London: SAGE.
- Atkins, L., Wallace, S. (2012) *Qualitative Research in Education*. London: SAGE.
- Bannink, A., Van Dam, J. (2007) Bootstrapping Reflection on Classroom Interactions: Discourse Contexts of Novice Teachers' Thinking. *Evaluation and Research in Education*, 20 (2), 81 – 99.

- Beishuizen, J. J., Hof, E., Putten, C. M., Bouwmeester, S., & Asscher, J. J. (2001) Students' and Teachers' Cognitions about Good Teachers. *British Journal of Educational Psychology*, 71 (2), 185 – 201.
- Bell, J. (2010) *Doing Your Research Project: A Guide for First-time Researchers in Education, Health and Social Science*. 5th edition. Berkshire: Open University Press.
- Best, J. W., Kahn, J. V. (2006) *Research in Education*. 10th edition. Boston: Pearson Education.
- Bilgen, N. (1993) *Çağdaş ve Demokratik Eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bir, A. A. ed. (1999) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Borman, G., Kimball, S. (2005) Teacher Quality and Educational Equality: Do Teachers with Higher Standards-based Evaluation Ratings Close Student Achievement Gaps? *Elementary School Journal*, 106 (1), 3 – 20.
- Bramwell, G., Reilly, R. C., Lilly, F. R., Kronish, N., & Chennabathni, R. (2011) Creative Teachers. *Roeper Review*, 33 (4), 228 – 238.
- Braun, V., Clarke, V. (2006) Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77 – 101.
- Brekelmans, W., Wubbels, T., & Creton, H. (1990) A Study of Student Perceptions of Physics Teacher Behavior. *Journal of Research in Science Teaching*, 27 (4), 335 – 350.
- Bryman, A. (2012) *Social Research Methods*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press.

- Budak, Y., Demirel, Ö. (2003) Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim İhtiyacı. *Kuramda ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 9 (33), 62 – 81.
- Carr, D. (1993) Questions of Competence. *British Journal of Educational Studies*, 41, 253 – 271.
- Coe, R. J. (2012) The Nature of Educational Research. In: J. Arthur, M. Waring, R. J. Coe and L. V. Hedges, eds. *Research Methods & Methodologies in Education*. London: SAGE. 5 – 15.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011) *Research Methods in Education*. London: Routledge.
- Cohen-Vogel, L. (2005) Federal Role in Teacher Quality: “Redefinition” or Policy Alignment? *Educational Policy*, 19 (1), 18 – 43.
- Coleman, M. (2012) Interviews. In: A.R.J. Briggs, M. Coleman and M. Morrison, eds. *Research Methods in Educational Leadership & Management*. 3rd edition. London: SAGE. 250 – 266.
- Creswell, J. W. (2009) *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 3rd edition. London: SAGE.
- Croninger R. G., Rice J. K., Rathbun, A. and Nishio, M. (2007) Teacher Qualifications and Early Learning: Effects of certification, degree, and experience on first-grade student achievement. *Economics of Education Review*, 26 (3), 312 – 324.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005) Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 207 – 237.
- Çetin, Ş. (2001) İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 149 (Ocak, Şubat, Mart 2001). [online]
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/cetin.htm [Erişim tarihi: 26 Mart 2013]

- Çetinkanat, C. (1998) Öğretmen Adayları ve Müfettişlerin Bakış Açısından Öğretmen İletişim Becerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14, 209 – 221.
- Çubukcu, F. (2010). Student Teacher's Perceptions of Teacher Competence and Their Attributions for Success and Failure in Learning. *Journal of International Socail Research*, 3 (10), 213 – 217.
- Darling-Hammond, L. (2000) Teacher Quality and Student Achievement: A Review of State Policy Evidence. *Journal of Education Policy Analysis*, 8 (1), 6-11.
- Demirbolat, O. A. (1999) Demokrasi ve Demokratik Eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18, 229 – 244.
- Demirel, Ö. (1999) *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Denscombe, M.(2010) *The Good Research Guide for Small-Scale Social Projects*. 4th edition. Berkshire: Open University Press.
- Doğan, T. (2003) *Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerine Rehber*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Drever, E. (2006) *Using Semi-Structured Interviews in Small-Scale Research*. Revised Ed. Glasgow: The SCRE Centre.
- Ekinci, A., Öter, Ö. M. (2010) İlköğretim Öğretmen Adaylarının Meslekî ve Özel Alan Yeterlikleri. Eğitim Fakültelerinin Öğretmen Yetiştirme Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi Raporu.
- Field, B., Field, T (Eds.) (1994). *Teachers as Mentors: A Practical Guide*. London: The Falmer Press.
- Flick, U. (2009) *An Introduction to Qualitative Research*. 4th edition. London: SAGE.

- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. (2006) *Educational Research: Competencies for analysis and applications*. 8th edition. Upper Sadle River, NJ: Pearson.
- Gorard, S., Smith, E. (2010) *Equity in Education: An International Comparison of Pupil Perspectives*. London: Palgrave Macmillan.
- Grieve, M.D. (2010) Exploring the Characteristics of ‘Teachers for Excellence’: Teachers’ Own Perceptions. *European Journal of Teacher Education*, 33 (3), 265 – 277.
- Hamachek, E.D., ed. (1972) Toward More Effective Teaching. In: *Psychology and Education*. Boston: Allyn and Bacon. 33 – 72.
- Hamilton, L., Corbett-Whittier, C. (2013) *Using Case Study in Education Research*. London: SAGE.
- Hammersley, M. (2008) *Questioning Qualitative Inquiry*. London: SAGE.
- Hargreaves, A., Fullan, M. (2012) *Professional Capital: Transforming Teaching in Every School*. London: Routledge.
- Holmes, E. (2009) *The Newly Qualified Teacher’s Handbook*. 2nd edition. London: Routledge.
- Hough, B. J., Duncan, D. J. (1970) *Teaching: Description and Analysis*. Reading: Addison-Wesley.
- İlgar, L. (2005) *Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ingvarson, L. (2002) Development of a National Standards Framework for the Teaching Profession. Australian Council for Educational Research. [online] http://research.acer.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=teaching_standards [Erişim tarihi: 19 Mart 2013]

- Jones, J. (1989) Students' Ratings of Teacher Personality and Teaching Competence. *Higher Education*, 18 (5), 551 – 558.
- Kaptan, S. (1982) *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karasar, N. (2005) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kerry, T., Wilding, M. (2004) *Effective Classroom Teacher: Developing the Skills You Need in Today's Classroom*. London: Pearson Education.
- Kesner, J. E. (2000) Teacher Characteristics and the Quality of Child-Teacher Relationships. *Journal of School Psychology*, 28 (2), 133 – 149.
- Kılıç, M., Kaya, A., Yıldırım, N. ve Genç, G. (2004) Eğitimci Gözüyle Öğretmen ve Öğrenci. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Köksal, N. (2008) Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin Öğretmen, Müdür ve Bakanlık Yetkilileri Tarafından Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (23), 36 – 46.
- Krippendorff, K. (2004) *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*. 2nd edition. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Küçükahmet, L. (Editör) (2003) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. 4.baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kyriacou, C. (2002) A Humanistic View of Discipline. In: Rogers, B., ed., *Teacher Leadership and Behaviour Management*. London: Paul Chapman Publishing / SAGE.

- Lang, H. G., & McKee, B. G., & Conner, K. (1993) Characteristics of Effective Teachers: A Descriptive Study of the Perceptions of Faculty and Deaf College Students. *American Annals of the Deaf*, 138 (3), 252 – 259.
- Lavy, I., Shriki, A. (2008) Investigating Changes in Prospective Teachers' Views of a 'Good Teacher' while Engaging in Computerized Project-Based Learning. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 11 (4), 259 – 284.
- Leitch, R. (2012) Student Voice in a Global Context: Rights, Benefits and Limitations. In: Day, C., *The Routledge International Handbook of Teacher and School Development*. London: Routledge. 215 – 221.
- Liakopoulou, M. (2011) Teachers' Pedagogical Competence as a Prerequisite for Entering the Profession. *European Journal of Education*, 46 (4), 474 – 488.
- Lichtman, M. (2006) *Qualitative Research in Education*. London: SAGE.
- Liu, S., Meng, L. (2009) Perceptions of Teachers, Students and Parents of the Characteristics of Good Teachers: A Cross-Cultural Comparison of China and the United States. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21 (4), 313 – 328.
- Lunenberg, M. (2002) Designing a Curriculum for Teacher Educators. *European Journal of Teacher Education*, 2 (3), 264 – 277.
- Malinen, O. P., Väisänen, P., & Savolainen, H. (2012) Teacher Education in Finland: A Review of a National Effort for Preparing teachers for the Future. *Curriculum Journal*, 23 (4), 567 – 584.
- Mason, J. (2002) *Qualitative Researching*. 2nd edition. London: SAGE.
- Mayring, P. (2004) Qualitative Content Analysis. In: Flick, U., von Kardorff, E., & Steinke, I. eds. , *A Companion to Qualitative Research*. London: SAGE. 266 – 270.

- McCulloch, G. (2012) Documentary Methods. In: Arthur, J., Waring, M., Coe, R., and Hedges, L., eds., *Research Methods & Methodologies in Education*. London: SAGE.
- McKeachie, W. J. (2004) *McKeachie's Teaching Tips: Strategies, Research and theory for College and University Teachers*. New York: Houghton Mifflin
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994) *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. 2nd edition. London: SAGE.
- Milli Eğitim Bakanlığı. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2008) *Öğretmen Yeterlikleri Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü. [online] <http://otmg.meb.gov.tr/YetOzel.html> [Erişim Tarihi: 14 Mart 2013]
- Muijs, D., Reynolds, D. (2011). *Effective Teaching: Evidence and Practice*. London: SAGE.
- Murphy, P. K., Delli, L.A., & Edwards, M. N. (2004) The Good Teacher and Good Teaching: Comparing Beliefs of Second-Grade Students, Preservice Teachers, and Inservice Teachers. *The Journal of Experimental Education*, 72 (2), 69 – 92.
- Nevo, B., Ben-Shaul, A., Ramzer, A. & Sela, A. (2002) What can be Learned from a Survey of Teacher Satisfaction among Bachelor Degree Students at the University of Tel Aviv. *Al Hagova*, 1, 25 – 28.
- Niemi, H., Jakku-Sihvonen, R. (2006) Research-based Teacher Education in Finland. In: Niemi, H., Jakku-Sihvonen, R. eds., *Research-based Teacher Education in Finland: Reflections by Finnish Teacher Educators*. 31 – 51. Turku: Finnish Educational Research Association.
- Noddings, N. (1992) Professionalization and Mathematics Teaching. In: Grouws, D. A. ed., *Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning*. New York: Macmillan. 197 – 208.

- OECD (2013) *OECD Programme for International Student Assessment (PISA): PISA Products*. [online] <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/> [Erişim tarihi: 12 şubat 2013].
- OECD (2005) *Education at a Glance: OECD indicators 2006* (Paris, Organization for Economic Cooperation and Development).
- OECD (2001) *Teachers for Tomorrow's Schools: analysis of the world education indicators, 2001 edition* (Paris, Organization for Economic Cooperation and Development and UNESCO Institute for Statistics).
- Okçabol, R. (2005) *Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Oktar, İ., Yazıçayır, N. (2008) Öğrencilere Göre Etkili Öğretmen Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 180, 8 – 22.
- Opie, C. (2009) What is Educational Research? In: C. Opie, ed. *Doing Educational Research*. London: SAGE. 1 – 13.
- Pearson, Allen T. (1989). *The Teacher : Theory and Practice in Teacher Education*. London : Routledge.
- Polk, J. A. (2006) Traits of Effective Teachers. *Arts Education Policy Review*, 107 (4), 23 – 29.
- Prosser, J., Loxley, A. (2010) The Application of Visual Methodology in the Exploration of the Visual Culture of Schools. In: Hartas, D., *Educational Research and Inquiry: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Continuum. 199 – 222.
- Punch, K. F. (2009) *Introduction to Research Methods in Education*. London: SAGE.
- Rivkin, S., Hanushek, E., & Kain, J. (2005) Teachers, Schools and Academic Achievement. *Econometrica*, 73 (2), 417 – 458.

- Robinson, W. (2010) Documentary Research. In: Hartas, D., *Educational Research and Inquiry: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Continuum.
- Sanders, W. L., & Rivers, J. C. (1996) *Cumulative and Resudial Effects of Teachers on Future Academic Achievement*. Research Progress Report. University of Tennessee Value-Added Research and Assessment. [online]
http://www.cgp.upenn.edu/pdf/Sanders_Rivers-TVASS_teacher%20effects.pdf [Erişim tarihi: 15 şubat 2013].
- Seidman, I. (2013) *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education & the Social Sciences*. 4th edition. New York: Teachers College Press.
- Serter, N. (1997) *21. Yüzyıl'a Doğru İnsan Merkezli Eğitim*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Sharp, J. G.(2009) *Success with Your Education Research Project*. Exeter: Learning Matters.
- Silins, H., Mulford, B. (2004) Schools as Learning Organizations: Effects on Teacher Leadership and Student Outcomes. *School Effectiveness and School Improvement*, 15 (3/4), 443 – 446.
- Simons, H. (2009) *Case Study Research in Practice*. London: SAGE.
- Stake, R. E. (2005) Qualitative Case Studies. In: N.K. Denzin, Y.S. Lincoln, eds. *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. 3rd edition. London: SAGE.
- Strogne, H. J. (2007) *Qualities of Effective Teachers*. 2nd edition. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Stronge, H. J., Tucker, P. D., & Hindman, J. L. (2004) *Handbook for Qualities of Effective Teachers*. Virginia/USA: Association for Supervision and Curriculum Development Press.

- Squire, K. D., Makinster, J. G., Barnett, M., Luahmann, A. L., & Barab, S. L. (2003) Designed Curriculum and Local Culture: Acknowledging the Primacy of Classroom Culture, *Science Education*, 87 (4), 468 – 489.
- Sünbül, A. M. (2006) Bir Meslek Olarak Öğretmenlik. In: Demirel, Ö., Kaya, Z., eds., *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şahin, Ç. (2008) Yeni İlköğretim Programı Çerçevesinde Sınıf Öğretmenlerinin Meslekî Gelişim Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (24), 101 – 112.
- Türk Eğitim Derneği/TED (2009) Öğretmen Yeterlikleri. Ankara: Adım Okan Matbaacılık.
- Thomas, G. (2011) The Case: Generalisation, Theory and Phronesis in Case Study. *Oxford Review of Education*, 37 (1), 21 – 35.
- Trimble, S. (2003) Research-based Classroom Practices and Student Achievement. *Middle School Journal*, 35 (1), 52 – 58.
- Tryggvason, M. T. (2009) Why is Finnish Teacher Education Successful? Some Goals Finnish Teacher Educators have for Their Teaching. *European Journal of Teacher Education*, 4 (4), 369 – 382.
- Tuckman, B. (1995) Assessing Effective Teaching. *Peabody Journal of Education*. 70 (2), 127 – 138.
- Türk Dil Kurumu (2011) *Türkçe Sözlük*. 11. baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Van Tartwijk, L., Den Brok, P., Veldman, I., and Wubbels, T. (2009) Teachers' Practical Knowledge about Classroom Management Strategies in Multicultural Classrooms in the Netherlands. *Teaching and Teacher Education*, 25 (3), 453 – 460.

- Wayne, A. J., Youngs, P. (2003) Teacher Characteristics and Student Achievement Gains: A Review. *Review of Educational Research*, 73 (1), 89 – 122.
- Wilson, M., Cooney, T. J., Stinson, D. W. (2005) What Constitutes Good Mathematic Teaching and how it Develops: Nine High School Teachers' Perspectives. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 8 (2), 83 – 111.
- Wyness, M. (2010) Children's and young People's Participation within Educational and Civic Settings: A Comparative Case Study Approach to Research. In: Hartas, D., *Educational Research and Inquiry: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Continuum.
- Yeşilyurt, E. (2011) Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterliklerine Yönelik Yeterlik Algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 71 – 100.
- Yılman, M. (2006) *Türkiye'de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yin, R. K. (2009) *Case Study Research: Design and Methods*. 4th edition. Thousand Oaks, CA: SAGE.

EKLER

EK1

**SELF-EVALUATION CHECKLIST FOR TEACHERS'DAN UYARLANARAK
OLUŞTURULMUŞ ÖĞRETMENLERİN KENDİ KENDİLERİNİ
DEĞERLENDİRMELERİ İÇİN KONTROL LİSTESİ**

I- BİREY OLARAK**A- Fiziksel Nitelikler**

1. Sağlık
2. Genel görünüş
3. Ses
4. Kıyafet

B- Entellektüel Nitelikler

1. Genel zeka
2. Yaratıcılık
3. Orijinallık
4. Beceri
5. Muhakeme
6. Dikkat
7. Anlayış
8. İlgi zenginliği
9. Açık fikirlilik
10. Kendini tahlil

C- Sosyal Nitelikler

1. Liderlik
2. İşbirliği
3. Nezaket
4. Kendini kontrol
5. Sadakat
6. İnsan tabiatını anlama
7. Saygı
8. Kibarlık
9. Güvenilir kişi olma
10. Uyum
11. Dürüstlük
12. İtimat telkin etme yeteneği
13. Düzgün konuşma

D- Diğer Kişilik Özellikleri

1. Duygusal denge
2. Kendine güven
3. Heyecan
4. Neşe
5. Şakadan anlama
6. Çalışkanlık
7. Şahsi teşebbüs
8. Sebat
9. Canlılık

10. Doğruluk
11. Eleştiriye karşı atitüd
12. Öğrenmeye karşı ilgi

II- MESLEKİ VE AKADEMİK HAZIRLIK

A- Konu Bilgisi

1. Genel eğitim
2. Bilimsel tavır
3. Esas alan bilgisi
4. Kaynaklar hakkında bilgi

B- Genel Öğretim Yeteneği

1. Anlatım ve ifadede açıklık
2. Dersi açıklama yeteneği
3. Türkçeyi düzgün kullanma
4. Öğrencileri uyarma yeteneği
5. Dikkatli ders hazırlama
6. Öğrenme ortamını seçebilme
7. Çocuğun tabiatını ve ihtiyaçlarını anlama
8. Öğrencinin çevresini analiz etme ve kullanma yeteneği
9. Öğrenci tecrübelerini kullanma yeteneği
10. Uygun metodları seçme
11. Zamanı akıllı kullanma
12. Öğrenci ve öğretmenin öğrenime katılmasında denge sağlama
13. Sınıfta verime götürecek duygusal bir hava yaratma

14. Çeşitli metod ve teknikler kullanma
15. Araç ve gereçleri nerden sağlayacağını ve nasıl kullanacağını bilme
16. Öğretim araçlarını etkili bir şekilde kullanma yeteneği
17. Tartışmaları yönetme yeteneği
18. Konuyu zenginleştirme yeteneği
19. Materyallari ilginç bir usul içinde sunma
20. Bilgi ve beceri testleri uygulama yeteneği
21. İlişkileri ve faydayı gösterebilme yeteneği
22. Öğrencileri okul çalışmalarını planlamaya sevk etme yeteneği
23. Öğrencileri kendi kendilerini değerlendirmeye sevk etme yeteneği

C- Özel Öğretim Yeteneği

1. Öğrenci ayrılıklarına uyum
 - a. Öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıkların analizi
 - b. Bireysel ayrılıklar için tedbir alma
 - c. Her öğrencinin belli ölçüde başarılı olacağı şekilde hazırlık yapma
2. Öğrenci gelişmesini değerlendirme yeteneği
 - a. Öğrencilerin çalışma alışkanlıklarında gelişim sağlama
 - b. Öğrencilerin faaliyetlere katılmasında gelişim ve artma sağlama
 - c. Testleri kullanabilme
 - d. Değerlendirmenin devamlılığını sağlama
 - e. Değerlendirmede öğrenci katılmasından faydalanma
 - f. Sık sık karne gönderme
 - g. Aşırı rekabeti bertaraf etme

D- Sınıf Düzeni

1. Odanın, malzemelerin ve materyallerin düzeni
 - a. Alışılmış vazifelerin etkili şekilde düzeni
 - b. Işık, ısı ve havalandırma
 - c. Sınıfı cazip, tertipli ve temiz tutma
 - d. Devamsızlığı ve geç gelmeleri önleme
 - e. Zil çalınca derhal teneffüse çıkarma
2. Zamanı kullanma ve idari işleri yürütme
 - a. Zamanı iyi plânlama
 - b. Doğru ve düzgün kayıt tutma
 - c. Ev ödevlerinin zamanında yapılmasını teşvik etme

E- Kişisel İlişkiler

1. Öğrencilere karşı ilgi duyma
2. Diğer öğretmenlere, idarecilere ve ana-babalara karşı etkin meslekî ilgi
3. Öğrencilerle dostça ve işbirliği içinde çalışma

F- Sınıf Kontrolünün İdaresi

1. Öğrencilerin dikkatini öekmeden etkinlik
2. Disiplin problemlerini anlama ve halletme becerisi
3. Beklenmediik durumların kontrolü
4. Rutin faaliyetlerin başarılı devamı
5. Öğrencinin kendi kendisini discipline etmesini sağlama

G- Faaliyetleri Bilme ve Düzenleme

1. Günlük programları bilme
2. Belirli ve açık amaçlar
3. Amaçlar ve faaliyetler hakkında bilgi
4. Program hazırlama becerisi

5. Günlük hazırlığın niteliği
6. Material ve faaliyetleri bireysel ihtiyaçlara göre düzenleme
7. Öğrenme tecrübelerinin düzeni
8. Lüzumlu malzemenin sağlanması

III- MESLEKİ ATİTÜDLER

A- Mesleki Gelişim

1. Öğretimle ilgili problemleri inceleme
2. Meslekî literature okuma
3. Meslekî teşekküllerde rol alma
4. Grup toplantılarına katılma
5. Yeni fikir ve plânları deneme

B- Meslekî İlişkiler

1. Rehberlik
2. Sorumluluk taşıma
3. Bütün okul faaliyetlerinde işbirliği yapma
4. Ev ve ana-babalara ilişki kurma
5. Okul problemlerinin tartışılmasında ihtiyatlı olma

C- Meslekî Atitüdler

1. İlmî atitüdler
2. Eleştirci ve analitik düşünce
3. Gelenekler tarafından sınırlandırılmayıp
4. Deneyisel çalışmaların sonuçlarını kabul etme
5. Eğitimde demokratik süreçleri isteyerek uygulama
6. Gençlere karşı sorumluluk duygusu

IV- ÇEVRE İLİŞKİLERİ

1. Kuvvetli peşin hükümlerden kurtulma
2. Demokraside oy verme sorumluluğunu yerine getirme

3. Demokrasinin ekonomik yanıyla ilgilenme
4. Çelişki gösteren durumlarda karar verme yeteneği

V- KENDİ KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRMEYE KARŞI ATITÜD

1. Tavsiyelere karşı olumlu tepki gösterme
2. Kendi çalışmalarını eleştirme yeteneği
3. Kendi çalışmalarını geliştirme yeteneği

EK 2

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKARA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
ONAYLI KOMPOZİSYON KÂĞIDI

Sevgili arkadaşlar aşağıdaki bölüme idealinizdeki öğretmen tipini kompozisyon şeklinde yazmanızı rica ediyorum. Kağıtlarınıza isminizi veya kimliğinizi belli edecek herhangi bir bilginizi yazmanıza gerek yoktur. Teşekkür ederim.

HAYALİMDEKİ ÖĞRETMEN

11.08.2017

EK 3
EŞİT AĞIRLIK SINIFI ÖĞRENCİLERİNİN İFADELERİNDEN
OLUŞTURULAN ALT KATEGORİLERİN FREKANSLARI VE
MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

<i>NO</i>	<i>ÖĞRENCİ İFADESİ</i>	<i>AİT OLDUĞU MADDE KODU</i>	<i>ÖĞRENCİ KODLARI</i>	<i>F</i>
1	Öğretmenin kendi branşında başarılı ve branşına hâkim olması gerekir	MAab	EA1 EA20	2
2	Öğretmenin öğrencilere doğru bilgiler anlatması gerekir	MAab	EA1	1
3	Öğretmenin öğrenciler arasında ayrım yapmaması, herkese eşit davranması gerekir	DKay	EA1 EA7 EA11 EA21 EA22 EA25 EA41	7
4	Öğretmenin ders içinde öğrencileri küçük düşürmemesi, rencide etmemesi gerekir	Kİrk	EA1 EA3 EA17 EA21 EA35	5
5	Öğretmen alanına hâkim anlatma tarzının mükemmel olması gerekir	MAab	EA1 EA37	2
6	Öğretmenin kafanın içerisinde ve bana aktarabileceği bir dil olmalıdır	MAge	EA2	1
7	Siyasi rengini belli etmemeli	Dİsr	EA2	1
8	Ön yargılı olmamalı	ENaf	EA2 EA7 EA30 EA36	4
9	Eğer öğrencinin bir hatası varsa nazikçe uyarmalıdır	SNn	EA3	1
10	Öğretmenin güleryüzlü olması çok önemlidir	GÖdh	EA3 EA23	2
11	Öğretmen öğrencinin eğitimiyle ilgilenmelidir	DKöki	EA3	1
12	Sakin, kızmayan bir öğretmen olmalıdır	SKsko	EA4	1
13	Dersi zenginleştirerek, öğrenciyi sıkmadan,	GÖkz	EA4 EA12	5

	bunaltmadan anlatmalıdır		EA16 EA17 EA24	
14	Öğretmenin işine saygılı, işine gereken önemi veren biri olması gereklidir	DKsds	EA5 EA28 EA44	3
15	Dersleri, gerçek yaşamdan örnekler vererek anlatmalıdır	GÖaa	EA5 EA8	2
16	Ders dışında öğrencilerin kişisel sorunlarıyla ilgilenmelidir	Kİöid	EA5 EA34 EA43 EA45 EA46	5
17	Öğretmen öğrencileriyle empati kurmalıdır, kendini öğrencilerin yerine koyabilmelidir	GÖtia	EA5 EA6 EA7 EA11 EA23 EA30 EA33 EA38 EA46	9
18	Hoşgörülü ve saygılı olmalıdır	SNs SNhso	EA5 EA11 EA41	3
19	Otorite sağlayabilmeli	SKdt	EA6 EA43 EA44	3
20	Öğretmen öğrencileriyle iletişimde onları ciddiye almalıdır	Kİdi	EA6 EA7 EA10	3
21	Disiplinli olmalıdır	SKdt	EA4 EA6 EA7 EA10 EA20 EA22 EA33 EA35 EA45	9
22	Öğrenciyi anlayışla karşılamalı, anlayışlı olmalıdır	ENa	EA1 EA4 EA6 EA21 EA23 EA32	6
23	Bir konuyu anlatırken “siz bu konuyu	GÖaa	EA7	1

	biliyorsunuz zaten” deyip o konuyu geçmemeli			
24	Öğrencileri kendisinden korkmamalı	SKsko	EA7 EA34	2
25	Ne çok yumuşak ne de çok sert olmalı	SKdt	EA7 EA26 EA35	3
26	Çalışmayan öğrenciyi çalışmaya teşvik etmelidir	GÖps	EA7 EA27	2
27	Dersi sevdirecek anlatmalıdır	GÖkz	EA8 EA33 EA37 EA41	4
28	Derste bir öğretmen gibi değil de bir anne, baba gibi yakın olmalıdır	DKib	EA8 EA32 EA44	3
29	Öğrencilere her konuda destek ve yardımcı olmalıdır	Kİöid	EA8	1
30	Öğrencilerin korktuğu derslerin basitliğini sezdirebilmelidir	GÖaa	EA8	1
31	Öğrenciler sıkıldığında onlarla hoş sohbet edebilmelidir	GÖms	EA8 EA43	2
32	Öğrencilere kızmayan, bağırmayan, onları dövmeyen bir öğretmen isterim	Kİrk	EA4 EA9	2
33	Sevecen ve güler yüzlü olmalıdır	GÖdh	EA3 EA9 EA10	3
34	Öğrencilerle dost olabilmelidir	DKib	EA30	1
35	Ders anlatırken zevk almalı, işini severek yapmalıdır	DKsds	EA10 EA40	2
36	Öğrencinin anlayacağı dille dersini anlatmalı, herkes tamamen anlayana kadar çabalamalıdır	GÖaa	EA10	1
37	Esprili olmalı ancak çok da laubali olmamalıdır	DKşa	EA10	1
38	Öğrencilerden sözlü notu ve zor sorularla öğ almamalıdır	SKnt	EA10	1
39	Çok bilgili ve deneyimli olmalıdır	MAab	EA11 EA45	2
40	Zor konuları bile kolay şekilde anlatabilmeli	GÖaa	EA11	1
41	Esprili ve güler yüzlü olarak öğrencinin ilgisini çekebilmeli	GÖdh	EA10 EA11 EA19 EA23	5

			EA24	
42	Öğrencisine karşı saygılı olmalıdır	SNs	EA9 EA11 EA13 EA14 EA15 EA22 EA24 EA30 EA41 EA42	10
43	Dürüst ve adaletli olmalıdır	SNd	EA11 EA20	2
44	Güvenilir olmalıdır	SNgko	EA1 EA11	2
45	Dersi kolay öğrenme metotlarıyla anlatan bir öğretmen olmalıdır	GÖms	EA4	1
46	Bir sıkıntımd olduğunda anlatabileceğim biri olmalıdır	SNgko	EA12	1
47	Öğrencileri not ile korkutmamalıdır	SKnt	EA12 EA17 EA19 EA26 EA27 EA30 EA34 EA38	8
48	Öğrencilere arkadaş gibi yaklaşmalıdır	DKib	EA12 EA13 EA18 EA19	4
49	Öğrencilerin nasıl giyineceğine karışmamalıdır	Dİgk	EA13	1
50	Yenilikçi olmalıdır	ENaf	EA13 EA18	2
51	Öğrencileri sevmelidir, öğrencilere sevgiyle yaklaşabilmelidir	GÖdh	EA9 EA13 EA14 EA21 EA22 EA32 EA39 EA41 EA42 EA45	10
52	Sürekli ders yapıp öğrencileri sıkmamalıdır	GÖms	EA13	1
53	Körelmiş bilgiler aktarmamalıdır	MAab	EA14	1

54	Öğretmen de kendini bir öğrenci olarak görmeli, “ben öğretmenim” diyerek öğreneceği bir şey yokmuş gibi davranmamalı	Kİdi	EA14	1
55	Öğrencinin sorduğu her soruya cevap vermelidir	MAab	EA15 EA25	2
56	Öğretmen, okul dışındaki sorunlarını öğrencilere yansıtmamalıdır	Kİsy	EA15	1
57	Sinirli (asabi) olmamalıdır	SKsko	EA15	1
58	Beraber sosyal aktiviteler yapabileceğimiz bir öğretmen olmalıdır	DKib	EA15 EA18	2
59	Derste zevkli hale getirebilmelidir	GÖkz	EA16 EA25	2
60	Öğretmen öğrenciyi azarlamamalıdır	Kİrk	EA9 EA16 EA17 EA19 EA41	5
61	Öğretmen öğrencilere okuması için sıkıcı kitaplar değil zevkli, eğlenceli kitaplar vermelidir	GÖtia	EA16	1
62	Otoriter olmalıdır	SKdt	EA1 EA17	2
63	Öğretmenin ses tonunun iyi olması gerekir	FNs	EA1 EA26	2
64	Öğrencilere söz hakkı vermelidir	Kİdi	EA17	1
65	Öğrenciyle mesafeli olmalıdır	SKdt	EA2 EA4 EA17 EA29 EA30	5
66	Her türlü görüşe ve düşünceye açık olmalı ve değerlendirmelidir	ENaf	EA13 EA18 EA30	3
67	Öğrencilerinin hepsinin okul dışı hayatlarını bilmelidir	Kİöid	EA18	1
68	Öğrenciye şefkatle yaklaşmalıdır	Kİdi	EA4 EA18 EA21	3
69	Akıllı olmalıdır	ENgz	EA20	1
70	Öğrencilerini ailelerin mesleklerine ya da ekonomik durumuna göre sınıflandırmamalıdır	DKay	EA20	1
71	Öğretmen kendine bakmalıdır	FNgg	EA20	1

72	Öğrencileri sevmese bile onlara katlanmalıdır	Kİöid	EA20	1
73	Dersi kontrol altına alabilmelidir	SKdt	EA21	1
74	Dersini beklettiren ve dersi geldiğinde mutlu olduğumuz bir öğretmen olmalıdır	GÖkz	EA21	1
75	Bir konuyu anlatırken hep okul kitabına bağlı olmamalı. Yardımcı kaynaklara da başvurmalıdır	MAkb	EA22	1
76	Öğrencileri derse katmanın bir yolunu bulmalıdır	GÖms	EA22	1
77	Bir dersi, bir konuyu, bir parçayı öğrencinin anlatmasını istememeli, kendi anlatmalıdır	DKöki	EA22	2
78	Yeri geldiğinde öğrencilere aktiviteler yaptırabilmelidir	ÖÖfk	EA24	1
79	Öğrencilere hikâyelerle yön verebilmelidir	Rre	EA24	1
80	Öğrencileri düşünceleri yüzünden yargılamamalıdır	ENaf	EA24 EA25	2
81	Öğretmen el, kol ve mimik hareketlerine dikkat etmelidir	DKib	EA26	1
82	Sadece derse girip çıkan, dersini anlatıp giden öğretmen olmamalıdır	Kİöid	EA27 EA46	2
83	Anlayan öğrencilerle ders yapan öğretmen olmamalıdır	ÖÖba	EA27	1
84	Öğrencilerin derse ilgisini çekebilmelidir	GÖms	EA28 EA38 EA45 EA46	4
85	Dersleri çok yüzeysel işlememeli	GÖms	EA28	1
86	Öğretmenler becerili, yetenekli olmalıdır	ENb	EA20 EA28	2
87	Öğrencilere öncelikle iyi bir eğitim vermelidir	DKöki	EA29	1
88	Öğrenci üzerinde notla baskı kurmamalı, tehdit etmemeli	SKnt	EA29	1
89	Öğrencilere gönüllülük esasına göre ödev vermelidir	Kİdi	EA30	1
90	Öğrencileri korumalıdır	Kİöid	EA30	1
91	Öğrenci öğretmenin bilmediği bir bilgiyi söylediğinde, öğretmen öğrenciyi ukalalıkla	GÖöt	EA30	1

	suçlamamalı			
92	Samimi olmalı	Kİdi	EA2 EA8 EA25	3
93	Kolay soru sorup bol not veren bir öğretmen olmalı	GÖks	EA31	1
94	Bir öğretmendeki öğretme, eğitime aşkı hiçbir zaman bitmemelidir	DKöki	EA32	1
95	Öğretmenlik mesleğine yakışmayacak çirkin ve kötü sözler söylememelidir	SNdk	EA32 EA44	2
96	Öğrencilerin psikolojisinden anlamalıdır	SNita	EA33	1
97	Tavırlarını, karşısındaki kişinin düşeceği durumu bilerek ayarlamalıdır	Kİrk	EA33	1
98	Öğrenci onun yanında kendini kasmadan hareket edebilmeli	Kİdi	EA33	1
99	Öğretmen-öğrenci ilişkisi saygı sınırlarını aşmayacak şekilde rahat olmalıdır	SNs	EA34	1
100	Zamanında kendisinin de bir öğrenci olduğunu hiçbir zaman unutmamalı	GÖtia	EA36	1
101	Kibirli olmamalı	SNkko	EA36	1
102	Cumhuriyetçi olmalı	Dİco	EA36	1
103	Öğrencilere vatan sevgisini aşılmalı	Dİvs	EA36	1
104	Öğretmen kendisini öğrencilerine sevdirmeli	DKib	EA36	1
105	İyi bir anlatıcı olduğu gibi iyi bir dinleyici de olmalı	GÖaa	EA36	1
106	Yeri geldiğinde ceza uygulamalı ama bezdirmemeli	SKdt	EA36	1
107	Zorluklarla karşılaştığında yılmamalı	DKkg	EA36	1
108	Her okula geldiğinde ilk günkü heyecanla gelmeli, bunu da öğrenciye hissettirmeli	DKh	EA36	1
109	Ne kadar kötü durumda olursa olsun öğrencisinden asla vazgeçmemeli	Kİöid	EA36	1
110	Hayatına duyduğu hassasiyeti başka hayatlara da duymalı	Kİöid	EA36	1

111	Atatürk gibi bir öğretmen olmalı	Dİao	EA36	1
112	Öğrenciyle iyi iletişim kurmalıdır	DKib	EA32 EA34 EA37 EA45	4
113	Ne çok sıkı olmalı ne de çok rahat bırakmalıdır	SKdt	EA34 EA37	2
114	Bütün öğrencilerin dikkatini toplamalıdır/çekebilmelidir	GÖms	EA37 EA43	2
115	Öğrencilerleken öğrenci gibi olabilmelidir	DKib	EA38	1
116	Öğretmenliğinin verdiği güveni, aleyhimize, korkutmak ya da güç göstermek için değil, yerinde ve doğru bir şekilde kullanılmalıdır	SKdt	EA38	1
117	Öğretmen kendisini öğrencilerine anlatabilmelidir	DKib	EA38	1
118	Yeri geldiğinde öğrencisiyle birlikte keşfedebilmeli, öğrenebilmelidir	SNi	EA38	1
119	Düz lise öğrencilerini yetersiz, kabiliyetsiz öğrenciler olarak görmemeli	DKay	EA7 EA39 EA45 EA46	4
120	Öğrencilerine güvenmeli, inanmalı ve onlar için emek harcamalıdır	SNity	EA39	2
121	Bizi serbest bırakıp kendileri derste işlerini halletmemelidir	GÖms	EA39	1
122	İstediğimde öğretmenime en önemli sırlarımı anlatabilmeliyim	SNgko	EA39	1
123	Öğretmen öğrencilerin sözlü kılavuzu gibi olmalıdır	Rre	EA40	1
124	Öğrencileri aydınlatmalıdır	Rre	EA40	1
125	Kendine güvenmelidir	DKkg	EA40 EA41	2
126	Öğrencilerin öğrenim kapasitesini gözlemleyip kendini ona göre hazırlayabilmelidir	GÖdd	EA40	1
127	Öyle ders anlatmalı ki kafamızda tek bir soru işareti bile kalmamalı	GÖaa	EA41	1
128	Öğretmen sadece bilgili değil, anlatabilme kapasitesine de sahip olan biri olmalıdır	GÖaa	EA42	1

129	Sınıftaki her konuşmada, her seste sinirlenmemeli, toleranslı olmalıdır	SNhso	EA42	1
130	Kompleksli olmamalı, takıntıları olmamalı	SNkko	EA42	1
131	Kendi zamanındaki düşüncelerini şimdi de uygulamaya çalışmamalı. Yeni nesil gençlerin düşünüş, yaşayış şekillerini bilmeli	ENaf	EA42	1
132	Sınıfta dersi dinlemede kopukluk varsa, öğretmen uyarıda bulunmak yerine bunun nedenini anlamalı ve bu eksikliği ortadan kaldırmalıdır	GÖtia	EA43	1
133	Öğretmen sınav sonuçlarını değerlendirip sınıfta öğrencilerle paylaşmalıdır	ÖÖkf	EA43	1
134	Öğretmen her ayki işlediği konularla ilgili sınıfa bir test hazırlayıp dağıtmalıdır	GÖdd	EA43	1
135	Öğretmen-öğrenci ilişkisi sadece sınıfta kalmamalı, öğrencilerle sınıf dışında da görüşme halinde olmalıdır	Kİöid	EA43	1
136	Öğretmen yeri geldiğinde öğrenciye gelecekle ilgili öğütlerde bulunabilmelidir	GÖöü	EA43	1
137	Öğretmen öğrencilerini ders dışında da eğitebilmelidir	Kİöid	EA44	1
138	Öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirmeye kendini adanmalıdır	DKöki	EA44	1
139	Hem bilgisiyle hem de davranışlarıyla herkesin saygısını kazanmalıdır	MAab	EA44	1
140	Öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarının sebeplerini araştırmalıdır	ÖÖba	EA44	1
141	Kılık kıyafetiyle öğrencilerine örnek olmalıdır	FNk	EA44	1
142	Öğretmenliği parası için yapmamalı insan için yapmalıdır	DKsds	EA46	1

EK 4
SAYISAL SINIF A GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN İFADELERİNDEN
OLUŞTURULAN ALT KATEGORİLERİN FREKANSLARI VE
MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

<i>NO</i>	<i>ÖĞRENCİ İFADESİ</i>	<i>AİT OLDUĞU MADDE KODU</i>	<i>ÖĞRENCİ KODLARI</i>	<i>F</i>
1	Dersini severek anlatmalı	DKsds	SA8	1
2	Anlayışlı olmalı	ENa	SA7 SA8	2
3	Öğrenciye faydalı olmalı	MAab		1
4	Bilgili(donanımlı) olmalı	MAab	SA5 SA7 SA9	3
5	Enerjik olmalı	GÖdh	SA2	1
6	Zorunlu olduğu için değil bir şeyler öğretmek için derse girmeli	DKöki DKsds	SA2	1
7	Öğrencileriyle iyi iletişim kurabilmeli	DKib	SA1 SA2 SA4 SA6 SA7	5
8	Bir konuyu defalarca anlatmaktan sıkılmamalı	DKöki	SA2	1
9	Derste disiplini sağlayabilmeli	SKdt	SA2 SA8	2
10	Öğrencilerin ilgisini çekebilmeli	GÖms	SA2	1
11	Genç ve dinamik olmalı	DKib	SA2	1
12	Derse hâkim olmalı	SKdt	SA3	1
13	Öğrencilerini sıkmadan dersi işlemeli	GÖms	SA3 SA8	2
14	Derse hazırlıklı gelmeli	GÖdd	SA3	1
15	Öğrencileriyle ilgilenmeli	DKöki	SA3	1
16	İlginç şeyler öğretmek öğrencilerine dersi sevdirmeli	GÖkz	SA1	1
17	Dersinin gelecekte ne işe yarayacağını belirtmeli	GÖaa	SA1	1
18	Her zaman güler yüzlü olmalı	GÖdh	SA5 SA7	2
19	Öğrencilerine samimi davranmalı	DKib	SA5	1

20	Öğrencilerine sert değil yumuşak davranmalı	SKdt	SA5	1
21	Bir bakışta ne anlatmak istenildiğini anlayan öğrenciler yetiştirmeli	DKöki	SA5	1
22	Hem öğrencilerden biriymiş hem de öğrencilerin büyüğümüş gibi davranmalı	GÖdh	SA5	1
23	Hayatın ne olduğunu örneklerle anlatmalı	GÖaa	SA5	1
24	Dersi yaşamdan örnekler vererek anlatmalı	GÖaa	SA5	1
25	Dersini eksiksiz ve mükemmel anlatmalı	GÖaa	SA5	1
26	Öğrenciyi dinlemeli	DKib	SA9	1
27	Öğrencilerin fikirlerine saygı duymalı	SNs	SA9	1
28	Sorumluluk sahibi olmalı	SNgko	SA9	1
29	Kendini ve dersini sevdirmeli	GÖkz	SA9	1
30	Öğrencisini küçük görmemeli	Kİrk	SA9	1
31	Dikkat çekebilmek için bazen espri yapabilmeli	DKşa	SA9	1
32	Öğrenci seviyesini yükseltecek sorular sorabilmeli	ÖÖba	SA9	1
33	Öğrenciye sevgiyle yaklaşmalı	GÖdh	SA6 SA42 SA43	3
34	Öğrenciye olumlu yaklaşmalı	DKib	SA8	1
35	Öğrenciyi dersine bağlamalı	GÖkz		1
36	Öğrencilerin sıkıldığını anladığında kafalarını dağıtacak şeyler söylemeli	GÖtia	SA8	1
37	Alanında uzman olmalı	MAab	SA7	1
38	Deneyimli olmalı	MAab	SA7	1
39	İşinde başarılı olmalı	DKsds	SA7 SA43	2
40	Pratik zekâlı olmalı	ENgz	SA7	1
41	Mantıklı olmalı	ENgz	SA7	1
42	Öğrenciler üzerinde hâkimiyet kurabilmeli	SKdt	SA6	1
43	Dersini anlaşılır şekilde anlatabilmeli	GÖaa	SA6	1
44	Öğrenci ayrımı yapmamalı	DKay	SA6	1
45	Tatlı sert olmalı	SKdt	SA4 SA6 SA9	3
46	Zor durumda kalındığında kendisinden yardım	DKib	SA4	1

	istenebilmeli			
47	Herkesin gerçekten saygı duyarak ayağa kalktığı biri olmalı	SNs	SA4	1
48	Meslektaşlarıyla iyi anlaşılan	DKib	SA4	1
49	Yeri geldiğinde bir anne bir baba gibi davranabilmeli	DKib	SA4	1
50	Öğrencilerine tavsiyelerde bulunmalı	GÖöü	SA4	1

EK 5
SAYISAL SINIF B GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN İFADELERİNDEN
OLUŞTURULAN ALT KATEGORİLERİN FREKANSLARI VE
MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

<i>NO</i>	<i>ÖĞRENCİ İFADESİ</i>	<i>AİT OLDUĞU MADDE KODU</i>	<i>ÖĞRENCİ KODLARI</i>	<i>F</i>
1	Sıcakkanlı olmalı	Kİdi	SB1	1
2	Dersini zevkle anlatmalı	DKsds	SB1 SB3	2
3	Öğrenciler sıkılmışsa dersi bırakmalı	GÖms	SB1	1
4	Derste espriler yapmalı	GÖdh	SB1 SB14 SB15 SB18	4
5	Öğrencileri eğlendirerek, merak ettirerek dersi anlatmalı	GÖdh	SB1 SB12	2
6	Sorusunu cevaplayan öğrenciyi tebrik etmeli	ÖÖfk	SB1	1
7	Öğrencileriyle arkadaş olmalı	DKİb	SB1 SB13 SB17 SB18 SB19 SB24	6
8	Gerektiğinde özel dertlerimizi paylaşabileceğimiz bir sırdaş olmalı	DKİb	SB1	1
9	Adil olmalı	DKay	SB1 SB9 SB12 SB20 SB24	5
10	Öğrencinin saçına sakalına karışmamalı	Dİgk	SB1	1
11	Kendi araştırmalarını öğrencileriyle paylaşmalı	DKöki	SB1	1
12	Öğrencileriyle çok vakit geçirmelidir	DKİb	SB1	1
13	Dersi herkesin anlayabileceği şekilde hazırlayan ve anlatan	ÖÖhy	SB2 SB9	2
14	Gerektiği zaman derse katılmayanları yönlendiren	ÖÖfk	SB2	1
15	Alanında uzmanlaşmış	MAab	SB3	1

16	Yeterince bilgiye sahip bir öğretmen	MAab	SB3	1
17	Derslerin eğlenceli geçmesi için gerektiğinde güldürmeli	GÖdh	SB3 SB5 SB16 SB17	4
18	Öğrencilerin isteklerini dinlemelidir	DKib	SB3 SB21	2
19	Öğrenciler arasında ayrım yapmamalıdır	DKay	SB2 SB3 SB4 SB6 SB7 SB9 SB12 SB21 SB22 SB27	10
20	Sınıfta öğrenciyi küçük düşürecek sözler söylememelidir	Kİrk	SB3	1
21	Herhangi bir sorunu olduğunda öğrencileri dinleyen	DKib	SB3 SB17	2
22	Sınavlarda çıkabilecek tüm soru tiplerini bilen bir öğretmen isterim	MAab	SB3	1
23	Öğretmen kendisinin bir sorunun olduğunda gerektiğinde bize yardım etmelidir	Kİdi	SB3	1
24	Sınıfa girdiği zaman ona saygı duyulmalıdır	SNs	SB4 SB18	2
25	Öğretmen öğrenciye saygı duymalıdır	SNs	SB4 SB21 SB26	3
26	Öğretmenler şiddet uygulamamalı	Kİrk	SB4	1
27	Dersi sıkmadan anlatan	GÖms	SB5	1
28	Anlatmayı bilen	GÖaa	SB17 SB21	2
29	Özellikle Kimya, Biyoloji ve Fizik gibi dersleri laboratuvar ortamında işleyen	GÖms	SB5 SB27	2
30	Derste akılda kalacak benzetmelerde bulunan	GÖms	SB5	1
31	Öğretmenin öğrencileriyle üst düzeyde bir ilişkisi olmalı	DKib	SB5	1
32	Öğretmenin öğrencileriyle belirli bir mesafesi olması gerekir	SKdt	SB5 SB25	2

33	Verimli ders mantığıyla ders işlemelidir	ÖÖhy	SB6	1
34	Öğrencilerle istenmeyen ve kötü olaylar yaşarsa bu notlarına etki etmemelidir	ÖÖkf	SB6	1
35	Öğretmen öğrencisi üzerinde notla baskı kurmamalıdır	SKnt	SB6 SB9 SB17 SB28	4
36	Öğretmen öğrencilerini tehdit etmemelidir	SKnt	SB6	1
37	Bilgileri gerçek/güncel hayatla ilişkilendirmelidir	GÖkz	SB6 SB9 SB16 SB28	4
38	Kalbi temiz olmalı	SNd	SB7	1
39	Öğretmenlik mesleğini çok sevmelidir	DKsds	SB7 SB16 SB27	3
40	Öğrencilerini sevmelidir	GÖdh	SB4 SB7	2
41	Bir öğrencisi bir yerde takıldığında hemen anlayıp ona yardım etmelidir	ÖÖba	SB7	1
42	Her soruyu anlayacağım şekilde çözmelidir	GÖaa	SB7	1
43	Evde veya herhangi bir yerde yaşadığı sıkıntıyı öğrencilerine yansıtmamalı	Kİsy	SB7	1
44	Sinirli olmamalı	SKsko	SB7 SB12	2
45	Öğrencilere iyi davranmalı	Kİdi	SB7	1
46	Diksiyonu düzgün olmalı	SNdk	SB7 SB20	2
47	Objektif olmalı	DKay	SB7	1
48	Otoriter olmalı	SKdt	SB8 SB9 SB11 SB25	4
49	Ders dışında arkadaşça davranabilen	DKib	SB8	1
50	Anlayışlı olmalı	ENa	SB8	1
51	Samimi	DKib	SB8	1
52	Ders anlatırken anlamamız için azami çaba gösteren, anlamazsak tekrar anlatan bir öğretmen olmalı	ÖÖba	SB8	1
53	Sınavlar için bizi en iyi hazırlayacak konuları	GÖdd	SB8	1

	dikkatli seçmeli			
54	Dersi anlatış tarzı iyi olmalı	GÖaa	SB8	1
55	Herkesin tek tek derse katılmasını sağlayan	ÖÖfk	SB9	1
56	Dersi kaynatmaya izin vermeyen	SKdt	SB9	1
57	Dersi zevkli hale getirmelidir	GÖms	SB9	1
58	Bilgi dağarcığı çok geniş olan öğretmendir	MAge MAab	SB9 SB17	2
59	Fiziki görünümü ve kıyafeti düzgün olsun	FNgg FNk	SB9	1
60	Çok kuralcı olmamalı	SKdt	SB10	1
61	Kendini öğrencinin yerine koyabilen biri olmalı	GÖtia	SB10	1
62	Öğrenciler kendi arasında gülerken onlara katılabilen biri olmalı	Kİdi	SB10	1
63	Derslerde eğlenceye yer vermeli	GÖms	SB10 SB16 SB24	3
64	İyi eğitim almış olmalı	MAge	SB10	1
65	İyi bir eğitim vermeli	DKöki	SB10	1
66	Öğretmen öğrencilerin sadece maddi eğitimi ile değil manevi eğitimi ile de ilgilenmeli	DKöki	SB10	1
67	Bilmediğimiz yerde yardım etmeye çalışan	ÖÖhy	SB11	1
68	Bireysel dertlerimize ortak olsun	Kİöid	SB11	1
69	Sevecen olmalı	GÖdh	SB11	1
70	Yeri geldiğinde öğrenciye kızan yeri geldiğinde öğrenciyle ilgilenen bir öğretmen olmalı	SKdt	SB11	1
71	Öğrencisiyle şakalaşmalı	DKşa	SB12	1
72	Öğrencileriyle her türlü etkinliğe katılmalı	DKib	SB12 SB17	2
73	Gençleri anlayabilmeli	ENa	SB12	1
74	Bizim onlara gösterdiğimiz saygıyı onların da bize göstermesi önemlidir	SNs	SB13 SB18	2
75	Öğrencilere birtakım konularda hoşgörülü olmalıdır	SNhso	SB13 SB27	2
76	Hakaret ederek öğrenciyi sınıfta arkadaşlarının	Kİrk	SB13	1

	önünde rencide etmemelidir			
77	Öğrencisinin hatasını anlayacağı şekilde konuşmalıdır	GÖöü	SB13	1
78	Öğrenciyi uygun bir şekilde cezalandırmalıdır	Kİrk	SB13	1
79	Öğrencilerini sevsin	Kİöid	SB14	1
80	Yazılılarda, sözlülerde kolay soru sorsun	GÖks	SB14 SB15 SB16 SB18 SB21 SB22 SB25	7
81	Dersleri sıkıcı işlemezsin	GÖms	SB14	1
82	Derste yemek yemeye izin versin	SKsko	SB14 SB15	2
83	Akıcı konuşan öğretmenler isterim	SNdk	SB17 SB20	2
84	Dersi en basite indirgeyerek anlatan öğretmenler istiyorum	GÖms	SB17	1
85	Güleryüzlü olmalı	GÖdh	SB18 SB19	2
86	Dersi dikkat çekici bir biçimde anlatmalı	GÖms	SB18 SB16	2
87	Anlattığı konuyu dolaştırmamalı, özünü vermeye çalışmalıdır	GÖaa	SB18	1
88	Toleranslı olmalıdır	SNhso	SB18	1
89	Kişiliği düzgün olmalıdır	SNgko	SB18	1
90	Sınıfa hâkim olmalıdır	SKdt	SB18	1
91	Konuya hâkimiyeti iyi olmalıdır, bilgili olmalıdır	MAab	SB18 SB20 SB23 SB25 SB28	5
92	Hiçbir öğrenciyi sınıf ortamında rezil etmemelidir	Kİrk	SB18	1
93	Derste disiplini sağlamalıdır	SKdt	SB19 SB22 SB28 SB29	4
94	Öğrencileri notla korkutmamalıdır	SKnt	SB19	1
95	Öğrencilerin, kendi iyi niyetini suistimal	SKdt	SB19	1

	etmesine izin vermemelidir			
96	Öğrencileri arkadaşlarının önünde rencide etmeyip söyleyeceklerini daha uygun bir zamanda kendisine söylemeli	GÖöü	SB19	1
97	Öğretmen rehber olmalıdır	Rre	SB20	1
98	Öğretmenler derste bana bilgi vermeli ve konuları öğretmeye çalışmalıdır	DKöki	SB17	1
99	Dikkatimi dağıtabilecek konuşma kusurlarına meydan vermemelidir	SNdk	SB20	1
100	Öğrenciye karşı nasıl davranması gerektiğini bilmeli	Kİöid GÖtia	SB20	1
101	Öğretmenimin bilgileri taze olmalıdır	MAab	SB20	1
102	Sorduğum sorulara tatmin edici cevaplar verebilmelidir	MAab	SB20	1
103	Tatlı dilli konuşmalıdır	SNdk DKib	SB20	1
104	Plânlı ders çalışmaya teşvik etmelidir	GÖps	SB20 SB30	2
105	Öğretmenim derste somurtmamalıdır	GÖdh	SB21	1
106	Bize bir şeyler anlatırken isteyerek, severek anlatmalı. Dersini sevmeli	DKsds	SB21 SB27	2
107	Öğretmenlerimin hayatta her zaman destekçimiz olmalarını ve yardımımıza koşmalarını isterim	Kİöid	SB21	1
108	Öğrencileri önemsemelidir	DKay	SB21	1
109	Öğrencilerin dersi anlamalarını zorlaştırmamalıdır/ kolaylaştırmalıdır	GÖkz	SB21 SB24 SB27	3
110	Öğrencilere pratik bilgiler vermelidir	GÖaa	SB21	1
111	Öğretmenler öğrenciye her türlü bilgiyi vermelidir	DKöki	SB22	1
112	Öğretmenliği memurluk olarak anlamamalı	DKsds	SB23	1
113	Öğretmenliği kelimenin tam anlamıyla tamı tamına yapmalı	DKsds	SB23	1
114	Proje ve deneylerle derse canlılık vermelidir	GÖkz	SB23	1

GÖms				
115	Öğrenciye dersi sevdirmeli	GÖms	SB23 SB24	2
116	Konuşmalarıyla bana örnek olacak bir insan olmalı	SNdk GÖöu	SB23	1
117	Öğrencilerini her zaman zorluklara alıştırmalı	DKay	SB24	1
118	Öğrenciyi temelden iyi yetiştirmelidir	DKay	SB24	1
119	Öğretmenler kesinlikle girdiği branş dersinden öğrencilere özel ders vermemelidir	SNd	SB24	1
120	Ders esnasında öğrencilerin konuşmasına fırsat vermemelidir	SKdt	SB24	1
121	Derse giren hoca tek bir kaynaktan değil farklı kaynaklardan yararlanmalıdır	MAkb GÖkz	SB24	1
122	Yeri geldiğinde bir anne, bir baba, bir can dostu, vb. Olmalı	DKib	SB25	1
123	Sosyal hayatımdaki sorunları rahatlıkla öğretmenimle konuşabileceğim, bu sorunları çözebileceğim ortamı oluşturmasını isterim	DKib	SB25	1
124	Sosyal olmalıdır	DKib	SB25	1
125	Bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli özellik öğrencileriyle doğru ilişkiler kurabilmektir	DKib	SB26	1
126	Bir öğretmen her öğrencisine özen göstermeli, onları tanımalıdır	Kİöid	SB26	1
127	Öğretmen dersi hızlı bir şekilde değil, her seviyedeki öğrencinin anlayabileceği şekilde yavaş işlemeli	ÖÖba	SB27	1
128	Sınıfa sorular yöneltmeli, böylece öğrencileri derse katmalı	GÖkz ÖÖfk	SB22 SB27	2
129	Öğretmen konunun anlaşıldığından emin olmalı	ÖÖba	SB27	1
130	Herkesle özel olarak ilgilenmeli	ÖÖba	SB27	1
131	İşine duygularını karıştırmamalı	Kİsy	SB27	1
132	Herkesin kapasitesi farklı olduğundan farklı anlatım yolları geliştirmeli	ÖÖba ÖÖhy	SB27	1

133	Derste sınıfın yorumlarını almalı	GÖöt	SB27	1
134	Bir öğretmenin öğrencileriyle iletişimi içten, samimi ve arkadaşça olmalıdır	DKib	SB28	1
135	Öğrenci o öğretmenin dersini sıkıcı bulmamalıdır	GÖms	SB28	1
136	Öğrenciye gerekli olan bilgiyi tam anlamıyla aktarmalıdır	DKöki	SB28	1
137	Verilen ödevlerin abartısız, kısa ve öz şekilde olmasına dikkat edilmelidir	GÖdd	SB28	1
138	Belirli günlerde geziler düzenleyip öğrenciyi okul ortamından uzaklaştırıp rahatlatmalıdır	GÖms	SB28	1
139	Öğrencilerine değer vermeli	Kİöid	SB29 SB30	2
140	Üreten ve öğrencilerine destek olan bir öğretmen olmalıdır	Kİöid Kİdi	SB29	1
141	Öğretmen sadece bilgi ve birikimlerini aktarmamalı, aynı zamanda kendisi de öğrencilerden bir şeyler almalıdır	GÖöt	SB29	1
142	İyi bir insan olmalı	SNgko SNd	SB29	1
143	Öğrencilere disiplinli olmayı ve çalışırken dikkat toplamayı öğretmelidir	GÖps	SB29	1
144	Öğretmenin bilgi ve birikimi yeterli düzeyde olmalıdır	MAge	SB29	1

EK 6
SÖZEL SINIF A GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN İFADELERİNDEN
OLUŞTURULAN ALT KATEGORİLERİN FREKANSLARI VE
MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

<i>NO</i>	<i>ÖĞRENCİ İFADESİ</i>	<i>AİT OLDUĞU MADDE KODU</i>	<i>ÖĞRENCİ KODU</i>	<i>F</i>
1	Atatürkçü olsun	Dİao	SÖA17	1
2	Ciddi olsun	SKdt	SÖA17	1
3	Samimi olsun	Kİdi	SÖA17	1
4	Kişiliği ve görüşleriyle dört dörtlük ve düzgün olsun	SNgko SNd	SÖA3 SÖA17	2
5	Öğrencileriyle konuşmasını bilsin	SNdk	SÖA17	1
6	Öğrencileriyle iyi iletişim kurabilsin	DKib	SÖA4 SÖA17	2
7	Öğrenciye en doğru bilgileri versin	MAab	SÖA4 SÖA11	2
8	Derste otorite sağlasın	SKdt	SÖA4	1
9	Dersini verimli şekilde anlatsın	GÖaa	SÖA4	1
10	Öğrenciye tolerans sağlamalı	SNhso	SÖA4	1
11	Öğrenciyi, öğretirken eğlendirsın	GÖms	SÖA3	1
12	Konuları anlaşılır şekilde anlatsın	GÖaa	SÖA2 SÖA13	2
13	Öğrenciyi derse motive etsin	GÖkz	SÖA2	1
14	Otoriter olsun	SKdt	SÖA2 SÖA6 SÖA14	3
15	Günlük hayattan örnekler versin	GÖaa	SÖA2	1
16	Adalet terazisi mükemmel olsun	DKay	SÖA2	1
17	Öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğunu bilsin	DKsds	SÖA2	1
18	Sabırlı olsun	SNhso	SÖA11 SÖA13	2

19	Eğlenceli olsun	DKşa	SÖA11	1
20	Sevecen olsun	GÖdh	SÖA16	1
21	Gülmeyi bilsin	DKşa	SÖA11	1
22	Bakımlı olsun	FNgg	SÖA7 SÖA12	2
23	Güzel olsun	FNgg	SÖA7	1
24	İyi bir insan olsun	SNgko SNd	SÖA7 SÖA12	2
25	Sınıfa hâkim olsun	SKdt	SÖA13	1
26	Öğrenci ayrımı yapmasın	DKay	SÖA13	1
27	Öğrencileri velilerine ispiyonlamasın	SNgko	SÖA7	1
28	Öğrenci ile nasıl konuşulacağını bilen	SNdk	SÖA7	1
29	Öğrencilerini seven	GÖdh	SÖA7 SÖA11	2
30	Adam gibi ders anlatan	GÖaa	SÖA14 SÖA15	2
31	Dersini sevdirebilen	GÖkz	SÖA10 SÖA17	2
32	Öğrencisini kazanabilsin	Kİöid	SÖA16	1
33	Disiplinli olsun	SKdt	SÖA5	1
34	Dersi, öğrencisinin uykusunu getirecek şekilde anlatmasın	GÖms	SÖA5	1
35	Öğrencileri bıktırmamasın	GÖms	SÖA5	1
36	Sınıfta ufak tefek komikliklere izin veren	DKşa	SÖA5	1
37	Öğrencilerine rehberlik eden	Rre	SÖA5	1
38	Öğrenciye hayatı öğretten	Rre	SÖA5	1
39	Her öğrenciye eşit davranan	DKay	SÖA5 SÖA6	2
40	Öğrenciye yakın davranan	Kİöid	SÖA14	1
41	Dersi eğlenceli hale getirebilen	GÖms	SÖA5	1
42	Güler yüzlü olsun	GÖdh	SÖA1 SÖA6 SÖA10	5

			SÖA14	
			SÖA16	
43	Dersini zevkle işleyen	DKsds	SÖA14	1
44	Arada espri yapan	DKşa	SÖA6	3
			SÖA10	
			SÖA14	
45	Öğrenci ile mesafesini koruyan	SKdt	SÖA14	1
46	Öğrencisine önem(değer) veren	Kİöid	SÖA1	2
			SÖA8	
47	Dersine hazırlıklı gelen	GÖdd	SÖA1	1
48	Anlayışlı olmalı	ENa	SÖA1	1
49	Öğrencisini dinleyen	Kİdi	SÖA1	1
50	Öğrencisini düşünen	Kİöid	SÖA1	1
51	Öğrencide stres ve sıkıntı yaratmayan	Kİöid	SÖA16	1
52	Öğrenciyi koruyan	Kİöid	SÖA10	1
53	Öğrencisinin derdini dinleyen	DKib	SÖA6	2
			SÖA10	
54	Sınıfta sözü geçen	SKdt	SÖA6	1
55	Her konuda kendisine danışılabilen	DKib	SÖA9	1
56	Öğrencisiyle seviyeli ve saygılı iletişim kuran	SNs	SÖA9	1
57	Öğrencisinin her türlü ihtiyacını karşılayan	Kİöid	SÖA12	1
58	Düzgün ahlaklı olsun	SNgko	SÖA11	1

EK 7
SÖZEL SINIF B GRUBU ÖĞRENCİLERİNİN İFADELERİNDEN
OLUŞTURULAN ALT KATEGORİLERİN FREKANSLARI VE
MADDELERE GÖRE DAĞILIMI

<i>NO</i>	<i>ÖĞRENCİ İFADESİ</i>	<i>AİT OLDUĞU MADDE KODU</i>	<i>ÖĞRENCİ KODU</i>	<i>F</i>
1	Düşünce tarzı modern olmalı	ENaf	SÖB13	1
2	İşini iyi yapmalı	DKsds	SÖB1 SÖB10	2
3	İyi (güzel) giyinmeli	FNk	SÖB9 SÖB10 SÖB13 SÖB19 SÖB20	5
4	Ne çok ciddi ne çok gevşek olmalı	SKdt	SÖB10	1
5	Kaliteli eğitim almış olmalı	MAge	SÖB10	1
6	Öğrencileriyle yakından ilgilenmeli	Kİöid	SÖB4 SÖB20	2
7	Öğrenci ayrımı yapmamalı	DKay	SÖB11 SÖB16 SÖB17	3
8	Kılığıyla kıyafetiyle dikkat çekmemeli	FNk	SÖB11	1
9	Konusunu iyi bilmeli	MAab	SÖB12	1
10	Dersini sevdirmeli	GÖkz	SÖB4	1
11	Görünüşüyle modern olmalı	FNgg	SÖB12	1
12	İleri görüşlü olmalı	ENaf	SÖB12	1
13	Öğrenciye baskı yapmamalı	SKdt	SÖB12	1
14	Öğrencileriyle aynı ortamda bulunarak onları tanımaya, anlamaya çalışmalı	Kİöid	SÖB12	1

15	Öğrencisine güven vermeli	SNgko	SÖB12	1
16	Öğrencisine hakaret etmemeli	Kİrk	SÖB12	1
17	Düzgün konuşmalı	SNdk	SÖB12 SÖB13	2
18	Nerede ne konuşacağını bilmeli	SNdk	SÖB12	1
19	Öğrencisini sevmeli	GÖdh	SÖB1 SÖB13 SÖB18	3
20	Kendisini öğrencilerine sevdirmeli	DKib	SÖB13	1
21	Öğrencileriyle iletişimi çok iyi olmalı	DKib	SÖB2 SÖB4 SÖB6 SÖB9	4
22	Öğrenciyi rencide etmemeli	Kİrk	SÖB2 SÖB4 SÖB13 SÖB15	4
23	Öğrencisinin zekâsıyla dalga geçmemeli	Kİrk	SÖB13	1
24	Öğrencisini notla tehdit etmemeli	SKnt	SÖB4 SÖB5 SÖB8	3
25	Öğrencisiyle arkadaş gibi olmalı	DKib	SÖB5	1
26	Öğrencisini sıkmamalı	GÖms	SÖB5	1
27	Güler yüzlü olmalı	GÖdh	SÖB5 SÖB7 SÖB9	3
28	Yargısız infaz yapmamalı	DKay	SÖB5	1
29	Öğrencisinin sorunlarını dinlemeli	DKib	SÖB5 SÖB6 SÖB15 SÖB16	4
30	Öğrencisini motive edebilmeli	GÖkz	SÖB5	1
31	Yapamadıkları sorular için öğrencilerini	Kİrk	SÖB5	1

	küçümsememeli			
32	Derslerini eğlenceli hale getirebilmeli	GÖms	SÖB1 SÖB4	2
33	Öğrencisini tatlı dille uyatabilmeli	GÖöu	SÖB6	1
34	Derste espri yapabilmeli	DKşa	SÖB4 SÖB6	2
35	Derslerini sıkıcı hale getirmemeli	GÖms	SÖB7 SÖB14 SÖB15	3
36	Yeri geldiğinde şaka yapabilmeli	DKşa	SÖB2 SÖB16	2
37	Sevecen olmalı	GÖdh	SÖB7	1
38	Hoşgörülü olmalı	SNhso	SÖB4	1
39	Öğrencisine idealleri peşinden koşmayı öğretmeli	Rre	SÖB14	1
40	Anlayışlı olmalı	ENa	SÖB9 SÖB12	2
41	Öğrencisinin fikirlerine saygı duymalı	SNs	SÖB15	1
42	Öğrencisine söz hakkı vermeli	Kİdi	SÖB15	1
43	Öğrencisinin kendini ifade etmesine imkân tanımalı	Kİdi	SÖB15	1
44	Öğrencilerinin istek ve şikâyetlerini değerlendirebilmeli	Kİöid	SÖB15	1
45	Öğrencilerini sürekli azarlamamalı	Kİrk	SÖB15	1
46	Giyimi kuşamıyla öğrenciye örnek olmalı	FNk	SÖB8	1
47	Disiplinli olmalı	SKdt	SÖB8	1
48	Dersini çok iyi anlatmalı	GÖaa	SÖB2 SÖB8	2
49	Bakımlı (ve süslü) olmalı	FNgg	SÖB4 SÖB9 SÖB13	3
50	Öğrencileriyle arası iyi olmalı	DKib	SÖB18 SÖB20	2

51	Öğrencisiyle iyi geçinmeli	DKib	SÖB18	1
52	Öğrencisine iyi davranmalı	Kİrk	SÖB18	1
53	Cana yakın olmalı	GÖdh	SÖB19	1
54	Sinirini öğrenciden çıkarmamalı	Kİrk	SÖB19	1
55	Öğrencilerinin derste başarılı olmalarını sağlayabilmeli	ÖÖhy	SÖB4	1
56	Çağa ayak uydurmuş olmalı	ENaf	SÖB3	1
57	Sesini iyi kullanmalı	FNs	SÖB3	1
58	Öğrencisinin okul dışındaki yaşamıyla ilgilenmeli	Kİöid	SÖB3	1
59	Giyimiyle kuşamıyla herkesi özendirmeli	FNk	SÖB3	1
60	Hâl ve davranışlarıyla herkesi kendine özendirmeli	SNn SNs SNd	SÖB3	1
61	Öğrencisiyle dertleşebilmeli	DKib	SÖB20	1
62	Öğrencisiyle arkadaştan öte yakın olmalı	DKib	SÖB20	1
63	Ders içerisinde farklı etkinlikler yapabilmeli	GÖkz	SÖB2 SÖB4	2
64	Dış görünüşü iyi olmalı	FNgg	SÖB20	1
65	Sınıfta disiplini sağlayabilmeli	SKdt	SÖB20	1
66	Şık olmalı	FNk	SÖB20	1
67	Derste öğrencilerinin dersi kaynatmalarına izin vermemeli	SKdt	SÖB2	1
68	Sosyal olmalı	DKib	SÖB20	1
69	Genel kültürlü olmalı	MAge	SÖB19	1
70	Tatlı sert olmalı	SKdt	SÖB18	1
71	Sinirli olmamalı	SKsko	SÖB18	1
72	İşini sevmeli	DKsds	SÖB16	1
73	Sabırlı olmalı	SNhso	SÖB16	1
74	Yardımsever olmalı	Kİdi	SÖB16	1
75	Bilgileriyle öğrencilerin gönlünü fethetmeli	MAge	SÖB16	1
76	Öğrencisini hakkıyla geçirmeli	DKay	SÖB17	1
77	Alanında deneyimli olmalı	MAab	SÖB19	1

HAYALİMDEKİ ÖĞRETMEN

VERİ ÜNİTELERİ

Hayalimdeki öğretmen, sadece ders içinde değil, ders dışında da öğrencilerini eğiten birisidir.

Hayalimdeki öğretmen öğrencilerine bir anne, baba

şefkatiyle öğrencilerine yaklaşmalıdır. Çünkü bir gün içerisinde ailemizle geçirdiğimiz vakitten daha çok öğretmenlerimizle beraberiz. Yani okul adı altında yaşayan bir aileyiz. Öğretmen işine karşı gereken saygıyı göstermelidir.

Öğrencilerine verebileceği en iyi eğitimi vermelidir. Sınıfta otoriteyi sağlayabilmelidir. Öğretmen, kendine ve mesleğine yakışmayacak kötü sözleri ve argo kelimeleri öğrencilerine karşı kullanmamalıdır. Öğretmen kılık kıyafetiyle öğrencilerine örnek olmalıdır.

ALT KATEGORİLER

Öğretmen öğrencilerini ders dışında da eğitebilmelidir

Derste bir öğretmen gibi değil de bir anne, baba gibi yakın olmalıdır

Öğretmenin işine saygılı, işine gereken önemi veren biri olması gereklidir

Öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirmeye kendini adanmalıdır

Otoriteyi sağlayabilmeli

Öğretmenlik mesleğine yakışmayacak çirkin ve kötü sözler söylememelidir

Öğretmen öğrencilerine örnek olmalıdır

ANA KATEGORİLER (MADDELER)

ÖĞRENCİLERE KARŞI İLGI DUYMA

Uygunluğuna göre yerleştirilir

KİŞİSEL İLİŞKİLER

MESLEKÎ VE AKADEMİK ÖZELLİKLER

GENEL BAŞLIKLAR

BAŞLIKLAR